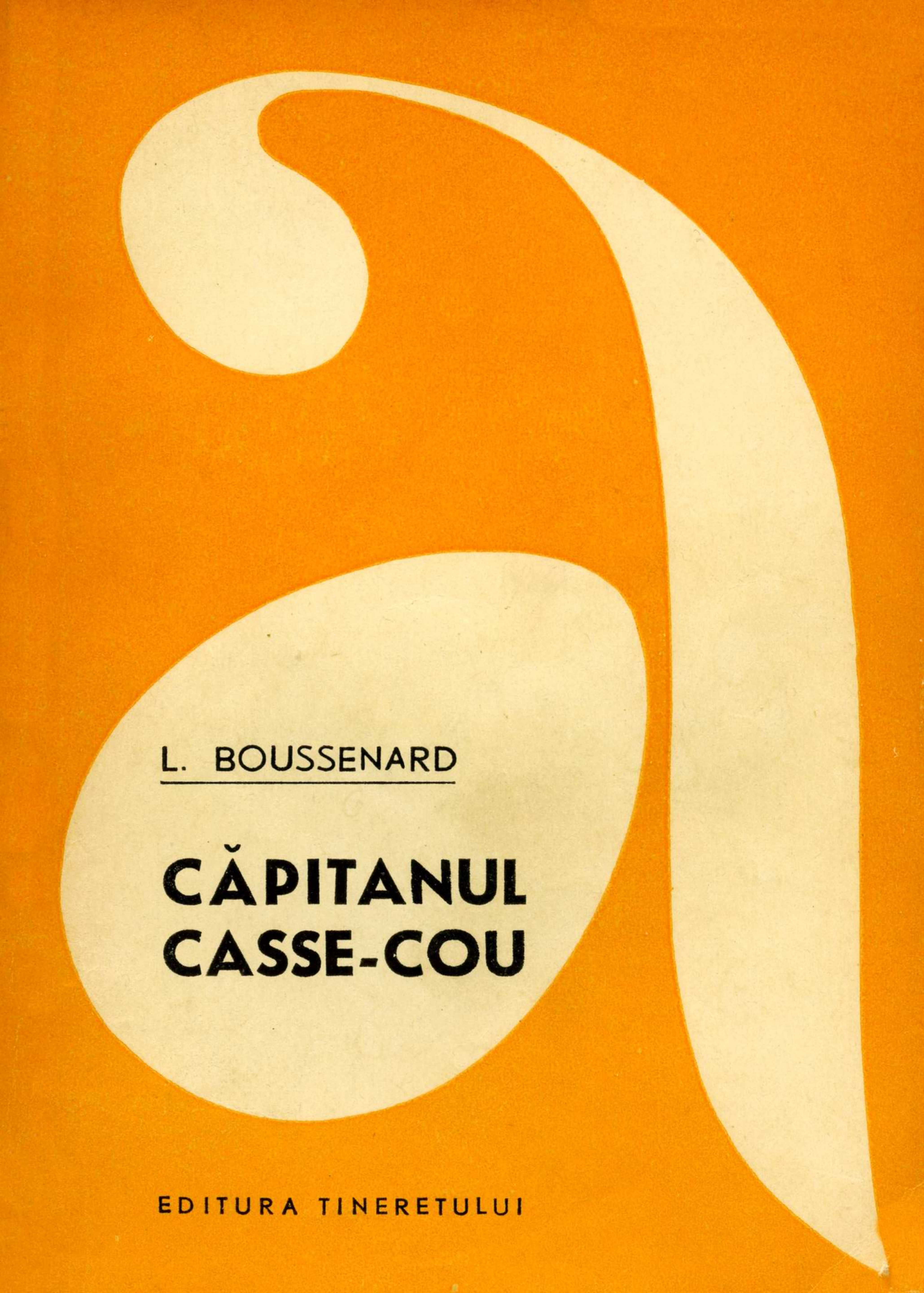

L. BOUSSENARD

**CĂPITANUL
CASSE-COU**

EDITURA TINERETULUI

COPERTA COLECȚIEI :
DONE STAN

L. BOUSSENARD

CĂPITANUL CASSE-COU

ÎN ROMĂNEȘTE DE
ELVIRA BOGDAN

EDITURA
TINERETULUI

L. BOUSSENARD
CAPITAINE CASSE-COU

Scriitorul francez Louis Henri Boussenard a trăit între anii 1847—1910. Activitatea lui scriitoricească s-a îndreptat cu precădere spre romanele de aventuri și călătorii. Îndrăgite de tineret, cărțile sale s-au bucurat și se bucură de o largă răspândire în rîndurile cititorilor.

Dintre lucrările sale mai importante notăm : *Prin Australia* (1879), *Un ștrengar din Paris în jurul lumii* (1880), *Robinsonii din Guyana* (1882), *Aventurile unui mic parizian în țara bizonilor, în țara leilor și în țara tigrilor* (1886), *Aventuri, peripeții și descoperiri ale unor călători prin lume* (1890), *Fără un ban* (1895), *Insula în flăcări* (1896) etc.

Povestirea de față, al cărei erou este tînărul francez Jean Grandier, supranumit și căpitanul Casse-Cou, istorisește tinerilor cititori isprăvile pline de curaj și istețime ale unui grup de tineri, hotărîți să sprijine lupta pentru independență și libertate a burilor, victime ale agresiunii colonialiste engleze la începutul secolului nostru.

O povestire plină de eroism, de entuziasm tineresc și de înțimplări neprevăzute.

Partea I ntîi

PUȘTIMEA

I

Condamnarea la moarte. — Un bur. — Tînărul francez, prietenul lui. — Se refuză o cauțiune de un milion. — Fără drept de apel sau amînare. — Condamnatul își sapă singur groapa. — Execuția. — Scenă tragică. — Răzbunare. — Căpitanul Casse-Cou. — Urmărirea.

Sergentul-major care îndeplinea funcția de grefier se ridică, ținînd în mînă hîrtia pe care pînă în clipa aceea scrisese ceva în grabă, sprijinind-o pe genunchi. Cu o voce aspră, tăioasă, scandînd aproape tragicele silabe, el dădu citire sentinței :

— „Consiliul regimentului, constituit cu p^uteri de Curte Marțială, a hotărît în unanimitate condamnarea la moarte a numitului David Potter, dovedit vinovat pentru faptul de a fi otrăvit douăzeci și cinci de cai ai bateriei a 4-a de artilerie. Sentința este executorie, fără drept de apel sau amînare“.

Cu căști albe pe cap, așezați pe scaune pliante, cu revolverele în bandulieră și săbiile între genunchi, cei cinci membri ai consiliului păstrau o atitudine îngîmfată, disprețuitoare, de gentlemen nevoiți să ia parte la o treabă plicticoasă și care nu era de demnitatea lor.

Chiar în clipa aceea, un tânăr căpitan bombăni printre dinți :

— *Good bye*¹ ! Cite fasoane ca să expediezi pe lumea cealaltă un nemernic de țăran, un sălbatic de alb rebel, prădător și asasin !

Președintele, un bărbat frumos, purtînd uniforma de locotenent-colonel al scoțienilor din Gordon, îl opri cu un gest discret al mîinii și se adresă condamnatului :

— David Potter, ce ai de spus în apărarea dumitale ?

În picioare între doi tunari cu săbiile scoase, mai înalt decît ei cu un cap, burul înălță disprețuitor din umeri, apoi privirea lui limpede se întoarse de la ofițerii englezi, străbătu cele trei șiruri de soldați așezați în front, cu baionetele la arme, în jurul consiliului, și se opri îndelung asupra fermei, în fața căreia stăteau deznădăjduiți toți cei săi : o femeie încă tînără, care plîngea cu hohote și își frîngea mîinile cu disperare, copiii, care scoteau niște țipete de-ți frîngeau inima, bieții bătrîni, care amenințau cu pumni șubrezi pe invadatori...

Și, contrastînd în chip sfișietor cu această disperare, pe cer strălucea un soare vesel, cernut prin grațioasa verdeață a accaciilor și a mimozelor uriașe și scînteind pe cîmpia plină de ierburi ce unduiau în valuri cît vedeai cu ochii.

Aici și-a trăit el viața, aici a iubit, a suferit și a luptat fără cruțare !

O lacrimă de înduioșare, pe loc zbicită de furie, îi întunecă pentru o clipă ochii. Se îndreptă, strînse

¹ La revedere ! În limba engleză în text. Expresia e folosită aici ca o exclamație de nemulțumire și dispreț.

pumnii și răspunse cu o voce răgușită colonelului de highlander¹ :

— Mă condamnați pentru că mi-am apărat libertatea, independența patriei mele... Fie ! Voi sinteți cei tari... asasinați-mă !

— Sîntem judecători și nu asasini — îi răspunse indignat președintele. Voi duceți împotriva noastră un război necinstit, nedemn de niște oameni civilizați... Războiul își are legile lui, și conform acestor legi te-am judecat și te-am condamnat.

— A vă uni zece, cincisprezece, douăzeci, contra unuia singur, așa cum faceți voi, înseamnă oare a duce un război cinstit ?...

— Noi luptăm la lumina zilei, pe față, cu armele, și considerăm luptători pe aceia care procedează la fel... A otrăvi este un procedeu laș... Azi ne-ai otrăvit caii, mîine, cu siguranță, oamenii... Trebuie să dăm un exemplu...

Burul, neînțelegînd astfel de subtilități, răspunse furios :

— Am acționat ca un patriot oare-i distruge inamicului tot ce poate fi distrus : oameni sau materiale, și n-o să reușiți vreodată să-mi băgați în cap că dacă este onorabil să omori oamenii cu focuri de pușcă, este laș să le nimicești caii otrăvindu-i...

— N-o poți scoate la capăt cu o astfel de brută ! bombăni din nou căpitanul, încurcat în fond de această logică a primitivului.

— Cauza este lămurită ! îl întrerupse scurt președintele. Pregătește-te să mori.

— O, nu vă cer iertare, și fiți siguri că aș lua-o de la capăt dacă m-ați lăsa în viață. Dar voi fi răzbunat !... Da, crunt răzbunat !... N-aveți decît să faceți

¹ Unitate de munteni din armata scoțiană.

să curgă sîngele meu !... Să curgă în valuri !... Sîngele martirilor independenței este roua care fecundează libertatea...

Aceste cuvinte, rostite cu un glas tunător, făcură să se cutremure grupurile de deznădăjduiți ce stăteau împărștiate prin fața fermei, în timp ce grefierul, ca încremenit, dădu citire în continuare hîrtiei :

— „Condamnatul își va săpa singur groapa și va fi executat de un pluton de doisprezece oameni... Numai șase puști vor fi încărcate cu gloanțe, de către un subofițer, iar celelalte șase vor avea gloanțe oarbe“.

Auzind această clauză stranie, condamnatul nu-și putu stăpîni un hohot de rîs, neașteptat și teribil într-un asemenea moment.

— Ha !... Ha !... Ha !... Înțeleg... Mi se spusese mie despre povestea asta, dar nu-mi venea să cred ! Cînd împușcați patrioți, vă temeți ca răzbunarea să nu-i ajungă pe oamenii din plutonul de execuție și socotiți că, procedînd astfel, nimeni nu va putea să-i afle pe aceia care au ucis, din moment ce nici ei înșiși nu știu dacă arma lor este încărcată sau nu cu gloanțe. Imbecililor ! Fiți liniștiți ! Soldații nu au de ce să se teamă, și răzbunarea mea îi disprețuiește pe acești complici involuntari ai crimei voastre. Ea vă va ajunge pe voi... da, pe voi, așa-zișii judecători, singurii și adevărații vinovați ! Sînteți aici în număr de cinci, plini de viață și de sănătate... În spatele vostru se află armata engleză, puternică, numărînd două sute de mii de oameni... Ei bine ! Răzbunarea mea vă va lovi pe toți cinci și veți pieri de-o moarte cumplită, căci eu, muribundul, vă condamn la moarte !

Președintele se sculă și îi răspunse cu răceală :

— Noi te-am judecat așa cum ne-au dictat sufletul și conștiința noastră, și amenințările tale ne lasă total indiferenți. După lege, ar trebui să mori fără să mai

ai dreptul de a vorbi cuiva, dar, din spirit de umanitate, ordon să ți se îngăduie să-ți îmbrățișezi familia.

Colonelul făcu apoi un semn și întreitul șir de soldați se întredeschise. Prin spațiul astfel creat se apropie în fugă întreaga familie, deznădăjduită că șeful ei urmează să piară. Sint de față vreo treizeci de rubedenii, în frunte cu soția lui, care se aruncă disperată în brațele viteazului și adoratului ei tovarăș de viață. Ea îl strânge în brațe într-o dezlănțuire nebună, fără să poată articula vreun cuvânt, înspăimântată de groaznica amenințare, care — vai ! o știe prea bine — este de neînlăturat.

Lângă ea se află un adolescent frumos, îmbrăcat cu un costum de vânătoare de o croială desăvârșită și a cărui eleganță — ce contrastează izbitor cu ținuta cel puțin neglijentă a burilor — ațîță curiozitatea englezilor.

Adresându-se condamnatului, care-i zîmbește cu tristețe, tinărul murmură cu o voce zdrobită :

— David !... Bunul meu David... Oare în felul acesta mi-a fost dat să te revăd ?

— Dumneata ! Dragul meu copil !... Chiar dumneata ești !... Oh ! Sint fericit... Iată ! M-au prins... Acesta e sfîrșitul, și nu voi putea fi de față la triumful independenței noastre.

— Aș ! Cine știe... Lasă-mă să le vorbesc.

Și tinărul înaintă spre membrii consiliului de război, care se ridicaseră și tocmai se pregăteau să se retragă. Apoi, descoperindu-se în fața președintelui, îi vorbi cu demnitate :

— Milord, vă implor, dați ordin să se amîne execuția... Fie-vă milă de această biată femeie... de acești copii... de acest om, care nu e decît un patriot. Sînteți mari, sînteți puternici, fiți îndurători... iertați-l !...

— Regret, domnule, dar nu pot face nimic — răspunse colonelul scoțienilor, ducându-și degetul înmănușat la vizieră.

— Numai câteva zile de viață dăruiti-i!... Doar câteva zile... o săptămână... și vă asigur că voi obține grațierea lui...

— Imposibil, domnule! Condamnarea a fost pronunțată conform legii și sîntem cu toții sclavii acestei legi, începînd cu grațioasa sa maiestate regina și pînă la ultimul dintre soldații noștri!

— Vă ofer o cauțiune pentru el.

— Nu!

— Zece mii de franci pe zi, timp de zece zile.

— Nu!

— O sută de mii de franci!... Un milion pentru zece zile!

— Un milion? Dar cine sînteți dumneavoastră?

— Un om în stare de a-și onora semnătura — răspunse, cu acel soi de curaj plin de demnitate, adolescentul. David Potter mi-a salvat viața și aș da pentru el, dacă e nevoie, pînă la ultimul meu ban, pînă la ultima mea picătură de sînge.

— Sentimentul acesta vă onorează — îl întrerupse cu gravitate colonelul — dar în război nu se fac sentimentisme. Și acum ascultați-mă atent și priviți-mă drept în față. Am un fiu aproape de vîrsta dumneavoastră. Este ofițer în regimentul meu. Mi-am revărsat asupra lui toată iubirea mea de tată, în el mi-am pus toată ambiția mea de ostaș... Ei bine, presupuneți că el ar fi prizonier în tabăra burilor și gata de a fi împușcat, așa cum va fi omul acesta peste câteva minute. Și presupuneți că mi se oferă mie, tatăl său, viața lui, în schimbul aceleia a lui David Potter...

— Da — răspunse tînărul, cu sufletul la gură.

— N-aş putea accepta acest schimb şi unicul meu fiu ar pieri !

Tînărul lăasă mîhnit capul în jos, dîndu-şi seama că nimic nu-l mai poate salva pe condamnat şi că insistenţele lui sînt zadarnice.

Şi, pentru prima oară, înţelese el toată oroarea aceluia lucru înfricoşător, al acelei calamităţi care provoacă masacrele şi maldărele de cadavre, al acelei monstruo-zităţi oare dezonorează omenirea : războiul. Întorcîndu-se atunci spre condamnatul înconjurat de ai săi, care continuau să plîngă în hohote, îi prinse mîinile şi rosti, cu negrăită afecţiune şi regret :

— Bunul meu David... credeam că-i voi îndupleca... dar în zadar... Orice speranţă e pierdută.

— Eu totuşi îţi mulţumesc din inimă, bunul şi curajosul meu prieten, că ai intervenit pentru mine. Doamne ! Îmi creşte inima cînd văd ce luptători s-au alăturat cauzei noastre !

— Nu mai pot face oare nimic pentru dumneata ?

— Ba da ! Să lupti mereu oa... Dar destul !... Înţelegi desigur totul, şi pe-aci sînt prea multe urechi nedorite ! Să mă răzbuni şi să rămii aci, lîngă mine, împreună cu soţia şi copiii mei, pînă în ultima clipă.

— Ţi-o promit, David ! Apoi adăugă în şoaptă, vorbindu-şi sie însuşi : Îl credeam pe acest colonel al scoţienilor, pe acest duce de Richmond, mai înţelegător, mai milos ; speram să-l înduplec.

Acum, ofiţerii se retrăgeau spre corturile lor, dar nu fără a arunca mai întîi o privire plină de curiozitate acestui adolescent care jongla cu milioanele şi vorbea ca un bărbat.

Nu mai rămăseseră acolo decît sergentul-major, cei doi tunari şi infanteriştii aşezaţi roată în jurul grupului.

Cu vocea sa tăioasă, ofițerul însărcinat cu execuția dădu ordin unui soldat să-i împrumute condamnatului sapa.

Soldatul desfăcu sapa Wallace, cu care era înzestrată toată infanteria engleză și care se purta atârnată sub raniță, și i-o întinse burului, în timp ce sergentul-major adăugă, arătînd pămîntul cu degetul :

— *Dig*¹... sapă !

Burul înălță din umeri și vorbi cu răceală :

— Lăsați jos această unealtă englezească, care mi-ar păta și mîinile, și pămîntul în care voi odihni de veci. Dați-mi tîrnăcopul și casmaua mea, vitezele mele unelte de muncă, acelea cu care am săpat livada, astăzi prădată de invadatori, distrusă de copitele cailor.

Îi fură aduse uneltele cîrute. El prinse tîrnăcopul de coada lustruită de îndelungatul contact al mîinilor sale aspre și bătătorite și făcu să sune fierul lui lucitor. Apoi, din doi pași foarte mari, ca și cînd ar fi vrut să-și măsoare pe pămîntul roșiatic statura-i uriașă, săpă la cele două capete cîte o despicătură adîncă.

Buni judecători în materie de curaj, soldații englezi îl priveau cu admirație.

Cufundat în întregime în această ultimă, dar funebră muncă, burul scui pă în palme, strînse coada tîrnăcopului și șopti :

— Haide, David, sapă pentru ultima oară pămîntul care te-a hrănit.

Cu spinarea arcuită, cu gîtul încordat, cu mușchii brațelor jucîndu-i sub piele ca niște corzi, lovea cu izbituri dese pămîntul roșiatic, care-i țîșnea printre picioare, înspre spate. Apoi săpă cu casmaua tot spa-

¹ Sapă — în limba engleză în text.

țitul cuprins între despicăturile ce scribau conturul gropii.

Ingenuncheați sub soarele puternic de amiază, soția și copiii lui plîngeau în tăcere.

Soldaților li se îngăduise să stea jos. Acum mînceau, vorbind cu glas scăzut.

...Orele se scurg și groapa se adîncește. Uriașul se scufundă încetul cu încetul, întrerupînd uneori teribila sa ocupație ca să-și șteargă cu dosul mîneicii sudoarea ce-i șiroiește pe față. Din timp în timp, aruncă pe furis cîte o privire spre nenorocita lui tovarășă de viață, spre sărmanii săi copii și, deși e foarte obosit, dă zor cu săpatul, atît pentru a termina mai repede, cît mai ales spre a-i smulge mai curînd pe ai săi de la această privescătoare groaznică.

Un soldat cuprins de milă îi întinde bidonul plin cu whisky și-i zice cu blîndețe :

— Bea, camarade, ca să prinzi curaj.

O rază de duioșie trece prin ochii burului, care însă îi răspunde :

— Whisky... nu, îți mulțumesc, camarade. Nu vreau să se creadă că aș avea nevoie să-mi fac curaj și că mi-e frică de moarte. Dar, de la dumneata, aș primi din toată inima puțină apă !

Inconjurați de soldați, prietenii și familia condamnatului nu mai pot comunica de loc cu cei dinafară.

Soldatul dă fuga pînă în casă și aduce un fel de ploscă de lemn, plină cu apă proaspătă.

David își moaie mai întîi buzele în apă, apoi bea cu sete, în timp ce soldatul se duce să-și reia locul, spunînd :

— Apă ! Auzi băătură de creștin, mai ales cînd ești pe punctul de a nu mai simți niciodată gustul whisky-ului ! Pe cît e de adevărat că numele meu e

Tommy Alkins, tot pe-atît e că a   dări să golesc toate bidoanele escadronului, dacă a   fi ca el, gata să trec arma pe stînga.

...Timpul zboară, minutele se scurg necru  t  oare, soarele coboară pe cer...

Loviturile de t  rn  cop răsună din ce în ce mai surd în groapa uriaș căscată, care-i ajunge acum până la umeri.

Femeia, dobor  t   la p  m  nt, prive  te cu groază cele două mormane care mărginesc groapa   i    telege că momentul fatal se apropie.

Se aud c  teva trosnituri de încărcătoare mobile. Un sergent încarcă puștile, după ce a luat la întîmplare cartușele din ranițe   i a scos șase g  oan  e de pe   evile a șase puști. Apoi le adună pe toate   i le culcă grămadă la p  m  nt. Aproxim  ndu-se de    aranul bur, care sapă într-una,   i spune :

— David Potter, preg  te  te-te să mori.

Acesta ridică brusc capul, se   ntreune   i răspunde cu răceală :

— Bine... sînt gata.

Pune coada cazmalei de-a curmezi  ul gropii, se agată de ea cu am  ndou   miinile   i se saltă afară dintr-o săritură. P   e  te peste una din cele două grămezi de p  m  nt   i, în bătaia razelor oblice ale soarelui, David Potter, min  it de sudoare   i de p  m  nt roșu, apare deodată uriaș   i tragic.

So  ia lui   i copiii vor să i se repeadă în bra  e ; dar la un semn al sergentului, soldații   i   mp  ng îndărăt, iar cei doisprezece oameni dinainte ale  i se apropie fără arme. Fiecare dintre ei apucă la întîmplare c  te o pu  c     i cu to  ii se alinia   în grabă. Sergentul se apropie de condamnat, vr  nd să-i lege ochii   i să-l facă

să stea în genunchi. Burul refuză însă energic și rostește :

— Singura rugămintă pe care o pot face unor englezi este aceea de a mă lăsa să mor în picioare, să pot privi soarele bunului Dumnezeu, și să comand eu foc !

— Ei bine, da, fac asta pentru dumneata, deoarece ești un viteaz — zice subofițerul, salutând militărește.

— Ți mulțumesc !

Plutonul de execuție se află cam la vreo cincisprezece pași.

Burul se așază drept în fața plutonului, cu spatele la groapă.

O liniște teribilă a cuprins întreaga tabără. Au încetat chiar și suspinele și gemetele. O spaimă ascuțită strânge inimile tuturor. Se aude o comandă scurtă, urmată de zgomotul manevrării rapide a puștilor. Soldații ochesc, și cele douăsprezece țevi stau întinse orizontal, ca o linie de foc.

Cu capul gol, cu pieptul dezgolit, condamnatul trage aer adânc în piept și strigă :

— Adio, soție... copiii... libertate ! Adio, tot ce-am iubit și mi-a fost atât de drag ! Trăiască independența ! Iar voi, soldați... foc !

Șase detunături răsună, însoțite de un zgomot sec.

Burul se clatină și se prăbușește pe spate dintr-o dată, cât e de masiv, pe una din grămezile de pământ scoas din groapă.

Un strigăt de durere țîșnește de pe buzele soției și ale copiilor.

Plutonul dă onorul, apoi se răsucesc pe călcâie și se îndreaptă spre cantonament. Detașamentul care încon-

jurase locul pleacă și lasă liber, în sfârșit, accesul spre groapă.

Burul a murit pe loc. Din pieptul lui sfărîmat de cele șase gloanțe, care toate l-au lovit în plin, curg, susurînd, valuri de sînge.

Nenorocita lui femeie cade cu greutate în genunchi și-i închide mortului, cu pioșenie, ochii, care au păstrat și în moarte o fixitate teribilă. Apoi își înmoaie degetele în sîngele ce se prelinge din răni, își face cruce și spune copiilor :

— Copii ! Faceți ca mine... Să nu uitați niciodată că tatăl vostru a fost un martir, asasinat de englezi, și că sîngele lui strigă răzbunare !

Copiii o imită, iar cel mai mare dintre ei, un băiat înalt, de paisprezece ani, cam stîngaci, dar plin de hotărîre, avînd și el pe frunte acea pată roșie din sîngele tatălui său, se apropie de tînărul francez, care plînge alături de ei.

— Mă iei cu tine, nu-i așa ? îi zice el, apucîndu-l de mînă.

— Da — răspunde francezul — am pentru tine un cal și o pușcă Mauser.

— Du-te, copilul meu — îi strigă mama, care a auzit totul. Du-te și luptă-te ca un bărbat, pentru răzbunare și libertate !

Apoi este adusă din casă o învelitoare mare și frînghii. Învelitoarea va servi la înfășurat cadavrul, iar frînghiile pentru a-l coborî în groapă.

În acest moment sosește gîfîind, foarte emoționat, un băiat vînjos, vioi ca o veveriță. Cum îl zărește pe tînărul francez, se repede spre el, spunîndu-i în șoaptă :

— Am fost trădați ! Vino, fugi !... Englezii au aflat că ești la avanposturi. Repede ! Repede !... Caii sînt aici.

— Îți mulțumesc, Fanfan !... Plec... Și tu, Paul, îmbrățișează-ți mama și urmează-mă...

Tinărul cu numele de Fanfan dispare imediat. Fiul condamnatului și tinărul necunoscut o iau la goană în urma lui. Fanfan se îndreaptă spre un pîlc de mimoze spinoase, numite acolo, pentru motive îndreptățite, *Așteaptă-puțin*.

Doi ponei robuști, cu harnașament de război, cu puști și genți bine aprovizionate cu muniții, mușcă frunzele de pe ramuri, zgîriind pămîntul cu copitele.

Dintr-o săritură, francezul fu pe unul din ei și-i strigă lui Paul :

— Urcă în spatele lui Fanfan ! Și la galop !... Cred că vom avea de furcă...

În clipa aceea, cîteva împușcături răsună dinspre avanposturi, și gloanțele trec șuierînd pe la urechile celor trei fugari, în timp ce caii pornesc într-un galop iute ca fulgerul. Un tumult neînchipuit străbate toată partea aceea a taberei engleze. Un ofițer de legătură sosește pe un cal în spume.

— Înconjurați casa !... Nu lăsați pe nimeni să iasă !... Unde este comandantul plutonului de execuție ?

— Prezent, domnule locotenent — răspunde sergentul-major.

— Ai văzut cumva pe aici un tînar, un copil mai degrabă, îmbrăcat într-un costum de vînătoare foarte elegant ?

— Da, domnule locotenent.

— Și unde se află acum ?

— Cred că la fermă.

— Trebuie să-l arestezi imediat și să-l aduci viu sau mort la cartierul general.

— Viu sau mort ? !... Dar nu-i decît un copil care n-are cine știe ce forță !...

— Mare idiot mai ești ! Copilul ăsta e un diavol în carne și oase și face singur oît un regiment întreg ! El este blestematul căpitan Casse-Cou, șeful cercetașilor... Repede !... Repede ! Repede ! Și ia toți călăreții ce-i ai la-ndemînă !

În cîteva minute, vreo treizeci de cai sînt înșăuați și li se pun friiele, și o furioasă urmărire se dezlănțuie.

II

Vînătoare călare. — Vînatul se apără. — Primele isprăvi ale lui Casse-Cou. — Copii viteji. — Instinctul cailor. — Mișcare de încercuire. — Vînatul nu e în locul căutat. — Fanfan rănit. — Fugă neîntreruptă. — Cal omorît. — Pericol de moarte. — Între două focuri.

La englezi, orice pretext e bun pentru a-i face să pornească într-o cavalcadă turbată, căci sînt într-adevăr pasionați amatori de sporturi.

Cînd nu au o vulpe cu care să poată momi cîinii, se mulțumesc să folosească bucățele mici de hîrtie, pe care le seamănă în calea lor, la întimplare, cu fantezie, un gentleman ce călărește în frunte și care reprezintă fiara.

O vînătoare chiar și în glumă sau doar o imitație de vînătoare, orice îi este suficient sportivului, numai să galopeze peste obstacolele cele mai neașteptate și să simtă acea beție care ametește și dă fiori de plăcere

oricărui călăreț de soi. Fii cutezător !... Cutezător !... Acesta este, la englezi, ordinul cel mai grabnic executat.

Unii ofițeri, uzînd de autoritatea ce le-o conferă gradul, nu pregetă să dea jos de pe cai pe simplii soldați, luîndu-le locul. Astfel că plutonul s-a format într-o clipită. E alcătuit din dragoni, huseari, lăncieri și voluntari din yeomanry¹, mai turbați decît camarazii lor din armata regulată.

Înainte !... Înainte !...

Datoria de ostaș și pasiunea sportivă dau o dublă atracție acestei urmăriri călări, care din prima clipă devine furioasă.

Înainte !... Înainte !...

Plutonul se destramă și se înșiruie pe măsura ardoarei oamenilor și a iuțelii cailor.

În frunte galopează un tînăr locotenent de lăncieri, care călărește unul din acei admirabili cai ce aleargă cu o viteză de-a dreptul uimitoare. Cu fiecare pas, îl vezi detașîndu-se mai tare de grup și cîștigînd teren în urmărirea fugarilor, care abia reușiseră să le-o ia înainte cu vreo șase sute de metri.

Sărmanii copii ! Galopează din toate puterile pe poneii lor, care nu sînt prea arătoși, dar își fac totuși cu sîrguință datoria, ca niște animale viteze și inteligente ce sînt.

Cele două grupuri au intrat acum în mijlocul ierburilor înalte. Aici, poneii oîștigă din nou un oarecare avantaj, pentru că, avînd acel dar neobișnuit de a putea merge la țrap cu picioarele dinainte și la galop cu cele dinapoi, reușesc ca, fără să încetinească prea

¹ În Anglia feudală, o pătură socială de mici proprietari liberi, înstăriți, care, cu timpul, au ajuns niște mici nobili de țară, chiaburi sau arendași.

mult viteza, să nu se încurce în firele lungi de ierburi. Dacă s-ar fi aflat în câmp deschis, ar fi fost ajunși de urmăritori în cel mult zece minute. Dar în mijlocul preriei reușesc să mențină distanța dintre ei și pluton. Numai locotenentul de lăncieri și alți trei călăreți cîștigă teren puțin câte puțin.

Calul pe care călărește tînărul francez numit mai înainte de englezi căpitanul Casse-Cou este tot atît de odilmit ca și la plecare. Dar cel care-i duce în spate pe Fanfan și pe micul Paul face spume la gură și pare obosit.

— Fanfan — strigă scurt Casse-Cou — călărești de parc-ai fi pe călușeii de lemn de la bilci. Nu mai strînge frîul atît de tare și lasă calul să meargă în voie.

— Bine, șefule — răspunde băiatul. Iar tu, domnule Coco — i se adresează el calului — vezi să ai minte pentru amîndoi, ceea ce n-o să-ți fie greu de loc...

În acest timp, Casse-Cou întoarce capul și, îngrijorat de faptul că englezii iau avans, desface pușca de la oblîncul șeii și strigă cu jumătate voce :

— Atenție !

Apoi scoate un șuierat, la auzul căruia cei doi cai se opresc brusc și rămîn nemișcați, ca împietriți.

Dintr-o săritură, el fu jos în iarbă, își sprijini de șateava armei și ochi timp de două-trei secunde pe ofițerul de lăncieri. Apăsă încetîșor pe trăgaci, și cînd detunătura izbucni, lungă și seacă, rămase cîteva clipe cu ochii țintă, ca și cînd ar fi urmărit traseul glonte-lui său.

Lovit în plină cursă, ofițerul scăpă hățurile, desfăcu brațele și se răsturnă pe crupa calului, care făcu o săritură bruscă în lături. Mort sau grav rănit, omul căzu, și animalul, înnebunit, se smuci, fugind la întîmplare, cu scările legîndu-se în aer.

— Unul din cei care mi-au asasinat tatăl ! strigă micul bur. Îți mulțumesc, Casse-Cou !

Răsună o nouă împușcătură. Fanfan, văzîndu-și „șeful“ că descalecă și trage, făcuse și el la fel, dar fără nici un succes.

— Na ! O lovitură pierdută — bombăni puștiul în ciudat. Asta e !...

Cei trei călăreți care se aflau în apropierea locotenentului se opri ră pentru a-i da ajutor și formară astfel un grup compact.

Pac !... Piiuuu ! făcu glonte,le, piuind, cînd străbătu straturile de aer. Trăsese din nou Casse-Cou.

Acolo, în grupul englezilor, unul din cai se ridică în două picioare, asemenea unui cal heraldic, făcu cîțiva pași și se prăbuși cu toată greutatea peste călărețul său.

— Cu ăsta fac doi ! răcni micul bur, cu un accent de neînchipuită ură.

Pac !

Acum Fanfan fusese cel care trăsese din nou, și pentru a doua oară nu nimerise ținta, cu toată bunăvoința lui.

Casse-Cou se întoarse furios și-i strigă :

— Fanfan, tragi ca o cizmă ! Dă-i lui Paul pușca !

— O, da ! strigă fiul condamnatului. Dă-mi-o... și-ai să vezi numai...

Cu precizia unui soldat hîrșit, copilul acționă mecanismul, introduse un cartuș în țeavă, ochi cu un calm deosebit și trase în ceilalți doi supraviețuitori ai micii avangarde, chiar în momentul cînd aceștia își reîncepuseră urmărirea.

— Tiii !... Strașnic l-ai doborît ! exclamă Fanfan fericit, văzîndu-l pe unul din ei cum cade.

— Paul, și-acum amîndoi pe-al patru lea — zise Casse-Cou. Tu dobori omul, și eu calul.

Cele două detunături se confundară într-una singură. Trăsniți în plină cursă de cei doi trăgători ce nu dăduseră greș, omul și animalul se prăbușiră și dispărură în mijlocul ierburilor.

— O, sârmanul meu tată — exclamă copilul, devenit palid — vei fi răzbunat! Cu singuranță fi-vei răzbunat!

Toată această teribilă execuție, care a luat atita vreme de povestit, n-a durat de fapt nici treizeci de secunde!

Acum trebuia continuată fuga. Plutonul se regrupase; oamenii care îl formau ajunseseră la locul unde căzuseră camarazii lor.

În clipa când să încalece, Casse-Cou văzu că toți cei înarmați duseseră puștile la ochi, gata să tragă. Abia avu timp să scoată din nou șuieratul acela ascuțit și să strige:

— Culcați-vă!

Admirabil dresați, caii, la acest semnal binecunoscut, se lăsară să cadă pe burtă o dată cu stăpînii lor.

O ploaie de gloanțe trecu șuierînd pe deasupra locului unde se ascunseseră fugarii. În clipa aceea, un țipăt ascuțit țîșni din gura lui Fanfan.

— Ei, fără prostii! zise Casse-Cou îngrijorat.

— M-au atins — răspunse băiatul — ce să-i faci, m-au atins.

— Mii de tunete! Bietul meu Fanfan... Ia să văd!...

— La popicul stîng m-au lovit.

— Stai!... N-ai nimic rupt... E numai o gaură... O simplă gaură în pulpă...

— Sîngerează ea, dar nu mă doare prea tare... Am să mă leg strîns cu batista și-am să fiu tot atît de „pe cinste“ ca și mai înainte.

— Te pansez eu.

— Nu, lasă... mai târziu... când vom avea timp. Ocupă-te de lucruri mai serioase și fii cu ochii în patru, că uite colo cum se-ncinge treaba.

Și într-adevăr așa era. Furioși că întâmpinaseră rezistență și uluiți că găsiseră niște adversari atât de puternici în acești copii pe oare crezuseră că-i vor prinde distrîndu-se, englezii schimbaseră tactica. Din cei douăzeci și opt de călăreți, șapte o porniră în galop spre dreapta și alți șapte spre stînga, descriind un semicerc, în așa fel încît să le taie fugarilor retragerea. Cei rămași pe loc se distanțară și continuară focul asupra punctului unde stăteau trîniți tinerii partizani.

— S-a sfîrșit cu gluma — zise Casse-Cou, care, o clipă, se ridicase să privească pe deasupra ierburilor. Vor să ne înhațe prin încercuire... Vom vedea noi! Retragera! Dar tu ai să poți, Fanfan, ce zici?

— Poți tot ce vrei, șefule. Fii pe pace!... Știi că nu-s un încurcă-lume...

— Ne amenință o mare primejdie.

— În numita primejdie e în joc chiar viața noastră... Dar nu poți face omletă fără să spargi ouăle... Dacă mi-ar fi fost frică pentru propria-mi piele, aș fi rămas în strada Greneta, în patria mea — zise Fanfan.

În timpul acestei scurte discuții, Casse-Cou, care veghea la toate, nu stătuse degeaba. Orientîndu-se după direcția vîntului și după soare, consultîndu-și busola, descoperise o pădure mare, care se întindea în dreapta, cam la o jumătate de leghe; apoi încrucișase scările peste șei, și toate acestea fără să fie zărit de englezi, care, din locul unde se aflau, trăgeau într-una cu nădejde. Apoi își trecu muscheta în bandulieră, spunîndu-i și lui Paul să facă același lucru, și începu să se tîrască cu o iuțeală nemaipomenită prin ierburile înalte.

Paul și Fanfan, cărora această manevră de Piei-Roșii le era binecunoscută, îl urmară și, curînd, dis-

păsură și ei printre grămineele uriașe, lăsînd pe loc caii, pitulați la pămînt și complet nevăzuți din iarbă.

Englezii, deveniți mai circumspecți, înaintau acum cu precauție, în trap mic și uneori chiar la pas.

Fără să se preocupe de ei, Casse-Cou o luă spre dreapta, în direcția pădurii. Cum englezii continuau să tragă la împlinire, Casse-Cou, tîrîndu-se mereu ca un șarpe, observă cu jumătate glas :

— Numai de nu ne-ar schilodi caii. Oh ! Dac-aș fi avut cu mine măcar o duzină din Puștimea mea ! Nici unul din acești kaki n-ar mai ajunge înapoi în tabără. Fanfan, oum îți mai merge, bătrîne ?

— Binișor !... Binișor !... Nu zic c-aș putea sări coarda... Dar ca să merg în patru labe... Una mai mult, una mai puțin, cînd e vorba de labe, n-are cine știe ce importanță.

Din fericire, ierburile, în acest loc, aveau mai mult de un metru înălțime și numai acest fapt i-a apărut pe îndrăzneții băieți, care altminteri cu siguranță că ar fi fost prinși sau omorîți.

Intr-adevăr, închipuiți-vă un cîmp cu grîu, mare cît Champ-de-Mars¹, în care se joacă de-a v-ați ascunselea, dar în mod serios și sub amenințarea morții, trei oameni împotriva a douăzeci și opt ! Cîtă putere de rezistență, cîtă dibăcie, dar și cît noroc le va trebui celor trei, ca să scape de urmărirea celorlalți !

În acest timp, plutonul, desfășurîndu-și spre dreapta și spre stînga cele două grupe, realizase un semicerc. Și acum, cele două grupe laterale se pregăteau să înainteze în același timp cu cel de-al treilea grup, rămas

¹ O mare piață din Paris, situată pe malul stîng al Senei, unde aveau loc manevrele militare și trecerile în revistă ale trupelor.

în centru, socotind că vor prinde cu siguranță la mijloc pe fugari.

Dar aceștia, strecurîndu-se printre ierburi, parcurseră o bucată bună de teren, aflîndu-se cam la patru sute de metri distanță de locul unde se găsiseră la început. Și de unde ei fugiseră spre nord, iată-i acum în est. Era, de altfel, un adevărat miracol că englezii nu observaseră cărarea luată de ei, iar acel desiș de pădure unde-și puteau găsi salvarea se afla încă la o depărtare de cel puțin o mie șase sute de metri! La nevoie, și cu un oarecare răgaz de timp, ar fi fost posibil poate să ajungă pînă la pădure, tîrîndu-se într-una. Dar această manevră grozav de dureroasă îl epuiză curînd pe bietul Fanfan, care, cu tot curajul lui, nu se mai putu mișca. Slăbit de pierderea sîngelui, care îi țîșnea neîncetat din pulpă, simțind că leșină, abia tîrîndu-se, el își imploră tovarășii să-l părăsească acolo unde se afla.

— Niciodată! Sau pierim cu toții aci, sau te vom duce cu noi acolo!

— Gîndește-te că te-asteaptă șeful cel mare cu informații... că este în joc salvarea comandamentului nostru...

Casse-Cou înălță din umeri fără să răspundă, se ghemui și, ridicînd capul doar atît cît să poată zări pe deasupra ierburilor, scrută atent, dintr-o privire rapidă, cîmpia.

Unul din plutoane, realizînd acea mișcare de învăluire, trecuse doar pe la o sută de metri de dinșii! Acum se depărtase însă mult și tînărul socoti că ei s-ar afla cam la cinci sute de metri distanță de urmăritorii lor. Ah! Dacă ar fi putut să continue a merge astfel prin mijlocul ierburilor! Dar Fanfan! Bietul Fanfan, pe care trebuiau să-l salveze cu orice preț...

Neavînd de ales, Casse-Cou jucă ultima carte. Apropiîndu-și degetele de buze, scoase trei șuierături lungi, ascuțite, sfîșietoare, care făcură văzduhul să vibreze și-al căror ecou fu purtat pînă-n depărtare. Și deodată, fapt cu adevărat uimitor, cei doi cai ascunși în ierburi, nevăzuți pînă atunci, se ridicară brusc pe cele patru picioare, ca acei diavoli care țîșnesc dintr-o cutie cu surprize. Simțurile lor, ce nu dădeau greș, de animale pe jumătate sălbatice, nu-i înșelau. Urechile lor percepură direcția din care venea cunoscutul semnal, iar mirosul, mai ascuțit decît acela al cîinilor de vînătoare, le indică drumul pe care trebuiau să meargă. Și amîndoi țîșniră într-un galop furios, sărind peste ierburi ca antilopele, adulmecînd, cu nările dilatate, mirosul fugarilor.

Uluiți de această apariție, englezii traseră în grabă cîteva împușcături în direcția vitezelor animale. Dar cum ele nu purtau în spate nici un călăreț, încetară ourînd a mai fi ținta împușcăturilor acestora. Cît despre șuierături, ele fuseseră auzite și de urmăritori. Dar oamenii celor trei grupe ale plutonului, din cauza mării depărtări la care se găseau unii de alții, nu-și putură da seama cine le-a scos. Ba, ceva mai mult, și le atribuiră unii altora, drept semnal c-ar trebui să se grăbească. Și se grăbiră într-adevăr să se adune spre punctul central, unde însă nu se mai afla nimic !...

Trebuie să recunoaștem că, pentru trei copii, dintre care unul rănit, manevra fusese grozavă. Din nenorocire însă nu erau încă salvați.

Caii se apropiau ca o vijelie și curînd ajunseră lîngă ei. Casse-Cou se ridică pe jumătate și-i opri cu un plescăit din limbă. Apoi, în două secunde, dezlegă scările încrucișate peste șa și strigă :

— Paul, pe cal! Nu te ocupa de mine, fugi spre pădure.

În timp ce micul bur se urcă în șa, Casse-Cou îl sui pe Fanfan, îl lipi de gâtul calului său, după care se azvîrli și el pe spinarea lui.

Englezii își dădură seama atunci c-au fost trași pe sfoară și-i improșcară cu un val de blesteme. În același timp, deschiseră un foc de iad asupra micului grup care fuge acum, zboară ca vîntul.

Gloanțele șuieră, țiuie, sforăie, retează ierburile și produc niște sunete foarte neplăcute. Și în timp ce aceia care au puști trag într-una, ceilalți reîncep cu furie urmărirea.

În cinci sau șase minute, fugarii ar putea ajunge în pădure, unde și-ar găsi în sfîrșit scăparea. Da, dar în cinci minute!...

Calul lui Paul sare în lături, se clatină și e gata să se prăbușească. Casse-Cou vede în șoldul drept al animalului o dîră lungă roșie, din care singele ource șiroi.

— Ține-te bine, Paul, ți-e calul rănit!

Burul îl și simte încovoiindu-se sub el. În zadar îl încurajează cu glasul și-l îmboldește cu călcîiele. Temîndu-se însă că-l va vedea căzînd și vrînd să scoată din el, pentru salvarea tuturor, tot ce se poate scoate, îl înțeapă ușor cu cuțitul. Viteazul animal mai face încă trei sute de metri, apoi cîteva călcături convulsive, sacadate... se clatină și se prăbușește, cu gura și nările pline de sînge.

— Sărmanul meu Coco — plînge cu suspine Fanfan, care își adora calul.

Micul bur, călăreț perfect, a sărit în picioare și e teafăr.

Casse-Cou îi strigă, oprindu-și calul:

— Sări la spatele meu și agață-te cum poți. Pe cuvântul meu ! Parc-am fi fiii Aymon ¹.

Dar, supraîncărcat, extenuat, calul nu mai poate înainta la fel de repede. Pădurea este numai la trei sute de metri distanță acum, dar englezii ciștigă teren cu fiecare secunda.

O nouă salvă de focuri.

Paul scoate un strigăt și se prăvălește în ierburi. Se ridică însă pe loc și strigă alergînd :

— N-am pățit nimic, dar mi-au sfărîmat pușca, sînt dezarmat.

Un glonte l-a lovit între umeri. Dar, printr-un noroc nemaipomenit, el s-a izbit de țeava puștii din spatele lui Paul, făcînd-o țandări.

Încă o suță cincizeci de metri !

Englezii se apropie scoțînd urale frenetice. Este obișnuitul strigăt de triumf.

Micul bur sare peste ierburile care aici sînt mai scurte și mai rare și aleargă în urma calului lui Casse-Cou. Dar calul, pășind pe un furnicar, cade în genunchi și-i aruncă la vreo șase pași înainte pe Casse-Cou și pe Fanfan. Casse-Cou, ne jumătate amețit, se ridică dintr-o săritură, dar tovarășul său rămîne întins fără cunoștință.

Englezii strigă :

— Predați-vă !... Predați-vă !

— Niciodată ! urlă Casse-Cou, ducîndu-și arma la umăr și țintind.

Cu un sînge rece nemaipomenit, trage trei focuri unul după altul și doboară la pămînt pe primii trei

¹ Cei patru fii Aymon sau Renaul de Montauban — roman cavaleresc din secolul al XII-lea, în versuri, ai cărui eroi călăresc toți patru pe miraculosul cal numit Bayard. Ei se ridicaseră la luptă împotriva lui Carol cel Mare, regele Franței, dar au sfîrșit prin a i se supune.

englezi care sosesc. Apoi îi întinde arma lui Paul, zicându-i :

— Mai sînt încă patru cartușe în magazie. Acoperă retragerea... Eu îl iau pe Fanfan.

Spunînd acestea, îl ridică de jos pe tovarășul său, rămas în aceeași stare, și, cu el în spate, o ia la fugă. Și era gata să ajungă în pădure, cînd deodată, la cîțiva pași de el, o voce ca un tunet strigă :

— Foc !

Și dintr-o dată se vede înconjurat de flăcări și fum : împușcături izbuonesc din toate părțile, venind și dinspre pădure și producînd un vâcarm înfricoșător.

III

Amintire din *Infernul de gheață*. — Ideile unui tînăr milionar. — Pentru cauza burilor. — Întîlnirea cu Fanfan. — La drum ! — Recrutări de voluntari. — În golful Delagoa. — Vamă portugheză. — Pretoria. — Președintele Krüger. — Puștimea.

Sub titlul *Infernul de gheață*, *Jurnalul Vosgilor* a publicat o relatare a întîmplărilor din Klondike, bogată țară a aurului. Să reamintim în cîteva cuvinte zguduitoarea dramă :

Victime ale unor bandiți aparținînd societății de tristă celebritate *Steaua Polară*, mai mulți tineri francezi plecaseră să-și încerce norocul în acest misterios

Eldorado¹ al cercului polar. După crâncene suferințe și momente grele în mijlocul a tot felul de primejdii îngrozitoare, ei reușiseră să dobândească o avere într-adevăr fabuloasă.

Bandiții, aștinându-se pe urmele lor ca niște adevărați copoi, îi urmăriseră pe ascuns pînă în Klondike. Și, aflînd că tinerii găsiseră așa-numita *Mură a aurului*, adică bogatul zăcămint aurifer rîvnit cu atîta îndîrjire de toți căutătorii de aur, hotărîseră să-i omoare și să pună mîna pe acea fabuloasă avere care, chiar din primul moment, depășea cu mult cifra amețitoare de sute de milioane.

Eroii acestei sîngeroase drame a aurului erau în număr de șapte : Léon Fortin, un tînăr savant ; grațioasa sa logodnică, Marthe Grandier ; reporterul Paul Redon ; bătrînul Lestang, un canadian întîlnit acolo ; Duchâteau, viteaza lui fiică Jeanne și, în sfîrșit, Jean Grandier, fratele Marthei.

Jean Grandier, elev la liceul Sainte-Barbe, avea pe atunci cincisprezece ani. De o inteligență remarcabilă, de o vigoare și o putere de a îndura orice suferință extraordinară la un adolescent, fiind și neasemuit de curajos, acest elev de liceu a săvîrșit vitejii nemaipomenite, care țin de legendă. Chiar și fără să mai vorbim de rezistența lui fizică cu totul deosebită la un frig mai mare de cincizeci de grade sub zero, fără să mai amintim de minunata sa dibăcie în luptele cu fiarele sălbatice și mai ales cu uriașii lupi arctici, atît de primejdioși — e de ajuns să spunem că, deși rănit grav, înghețat, după o pierdere mare de sînge, a ucis cu mîna lui pe cei cinci bandiți ai *Stelei Polare*, elibe-

¹ Țară imaginară, pe care Francesco Orellana, călător spaniol care în 1541 a coborît Amazonul pînă la Atlantic, a pretins s-o fi descoperit între Amazon și fluviul Orinoco și care, după părărea lui, era extrem de bogată în aur.

rîndu-și astfel sora și pe Jeanne Duchâteau, prizoniere ale acestor mizerabili. Reîntors în Franța extrem de bogat, rămăsese însă stăpînit de acea dorință pătimașă de aventuri care cucerește și pasionează pe toți cei care au gustat o dată din viața aceasta plină de emoții. Nu «i după cîteva luni de odihnă, el fu cuprins de o nesfîrșită plictiseală, care-l făcu să caute a da întrebuințare acestei pasiuni covîrșitoare de activitate pe care o simțea clocotind în el ca o sevă generoasă. Era tocmai pe punctul de a organiza o expediție, de a porni să străbată țări necunoscute, în căutarea soluționării vreunor probleme geografice, într-un cuvînt să săvîrșească o operă folositoare, care ar fi cerut elan și vitejie, cînd izbuoni conflictul anglo-transvaalian. Din prima clipă, inima sa înflăcărată și generoasă se alătură luptei pentru independență a celor două mici republici sud-africane. Admiră plin de entuziasm calmul, demnitatea, măreția bătrînului președinte al Transvaal-ului, nobilul Krüger, care era întruchiparea acelor minunați oameni cu virtuți antice. Se îndrăgosti de buri, ostași-păștori care urau războiul și nu luptau decît pentru cauza sfîntă a independenței lor. În schimb îl indignau agresorii, acești prădalnici, acești masacratori de oameni, acești invadatori de popoare, care au dezlănțuit conflictul, asmuțind îmbelșugata și uriașa națiune engleză împotriva celor două state minuscule.

Chiar de la început, această mare disproporție i se păru o lașitate, o adevărată crimă împotriva umanității. De o parte, un puternic imperiu de 400 000 000 locuitori, cel mai bogat imperiu din lume, posedînd armată, marină, colonii, industrie, finanțe, un colos care stăpînea peste o treime din glob; de cealaltă parte, două mici popoare neavînd nici 400 000 de locuitori, și aceștia țărani pașnici, trăind din produsul cîmpiilor lor, avînd

moravuri austere și care nu cereau altceva decît să fie lăsați în pace, departe de oricare din frămîntările care zguduiau restul omenirii.

El tremura pentru ei, se mira de apatia popoarelor civilizate, dintre care nici unul, a doua zi după Conferința Internațională pentru Pace, nu îndrăznise sau nu putuse interveni, și își zise :

„Deoarece marile state sînt egoiste și lașe, deoarece politica lor autorizează egoismul și lașitatea, nu le mai rămîne decît particularilor, oamenilor cu inimă, să acționeze și să se sacrifice pentru această cauză dreaptă.

Sînt tînăr, înflăcărat, bogat, îmi place aventura, iubesc din instinct tot ce este înălțător și generos, mă voi dărui deci în întregime, cu trup și suflet, acestei nobile cauze a independenței celor slabi. Voi fi ostaș voluntar al armatei transvaaliene“.

Își împărtăși proiectul surorii sale Marthe și cumnatului său Léon Fortin, care îl aprobară din toată inima. Apoi, fiind în întregime liber să dispună de persoana și averea sa, plecă, după ce-și luase rămas bun, plin de emoție, de la prietenul său Paul Redon, devenit soțul Jeannei Duchâteau.

Marthe și Léon îl conduseră la gara P.L.M., de unde urma să ia rapidul de 8 și 40 seara, pentru Marsilia, iar de acolo să se îmbarce cu destinația Delagoa-Bay.

În momentul cînd strălucitorul echipaj care îl aducea se opri în fața sălii de așteptare, un băiat de vreo cincisprezece ani se repezi să le deschidă portiera. Dar valetul, care și sărise jos de pe scaun, îl îmbrînci cu atîta brutalitate, încît bietul băiat căzu cît era de lung, izbindu-se cu fața de caldarîm.

Prosperitatea nu numai că nu înăsprise pe cei trei eroi din Klondike, ci, dimpotrivă, îi făcuse încă și mai compătitori. Așa că trei strigăte de milă izbucniră

în același timp, și Jean, coborînd în grabă din trăsură, apucă băiatul de subsuori și-l ridică cu putere în sus, întrebîndu-l cu multă simpatie :

— Ți-ai făcut vreun cucui?... Ceva rupt?... Nu cumva te-ai lovit rău ? Iartă-mă, prietene, și primește, te rog, o despăgubire.

Celălalt singera abundant pe nas, dar, deși simțea dureri, se forță să zîmbească și bilbii :

— Sînteți un om de treabă, domnule, dar n-am pățit mare lucru.

Nici cea mai mică imputare, nici cea mai vagă intenție de a face scandal și de a trage vreun profit din acest incident.

Jean constată că băiatul avea o figură deschisă, că hainele îi erau curate și că n-avea nimic comun cu clasicii deschizători de portiere. Mai curînd avea aerul unui *gavroche*¹ cinstit, în nici un caz al unui pungaș. Toate acestea, bineînțeles, se petrecură cît ai clipi. Jean se scotoci prin buzunarele hainei, scoase un pumn de aur și i-l puse în mînă, zicîndu-i :

— Primește asta fără supărare, și nu păstra o amintire prea rea despre această întîlnire a noastră.

Celălalt roși, apoi păli și rămase cu gura căscată la vederea monedelor de aur, după care exclamă :

— Toate astea pentru mine !... Din pricină că am alunecat pe caldarîm !... Ce baftă pe capul meu ! Să trăiți, boierule !... O să pot călători și-o să trec, pentru prima oară, chiar dincolo de fortificații.

— Îți plac așadar călătoriile ?

— La nebunie !... Numai la ele visez... Și mulțumită dumneavoastră am să-mi pot plăti chiar acum una pînă la Marsilia !...

¹ Numele viteazului băiat din romanul „Mizerabilii“ de V. Hugo a devenit, cu trecerea anilor, sinonim cu : ștrengar viteaz și cinstit.

— Ia te uită ! Ce nostim !... Și pentru ce vrei să mergi la Marsilia ?...

— Odată ajuns acolo, reușesc eu în cele din urmă să mă îmbarc pentru țara burilor !

— Ce ?... Voluntar ?...

— Da, mi-a intrat mie în cap să le dau o lovitură zdravănă inglișilor, fiin'că le fac mizerie burilor.

Léon Fortin și soția sa urmăreau cu interes această convorbire dezlinată.

— Cum te cheamă ? întrebă Jean fără altă introducere.

— Fanfan !

— Unde locuiești ?

— Mai înainte, în strada Greneta 12, în prezent în aceea care n-are nume... adică în stradă.

— Și părinții tăi ?

— Tata se îmbată în toate cele trei sute șaizeci și cinci de zile ale anului și mă cotonogeste în bătaie cel puțin de două ori în douăzeci și patru de ore. Iar alaltăieri m-a izgonit de-acasă.

— Dar mama ta ?...

— Moartă de cinci ani — răspunse băiatul, în ochii căruia se iviră lacrimi.

— Și ești hotărât să te înrolezi pentru Transvaal ?

— Mai mult decât oricând, domnule.

— Ei bine, Fanfan, te iau cu mine !

— Fir-ar să fie ! Dar sînteți un adevărat bărbat ! Primesc, și încă din toată inima... și chiar din clipa asta sînt cu totul al dumneavoastră... și asta pentru toată viața !... Și veți vedea oît de devotat am să fiu !...

Așa recrută căpitanul Casse-Cou pe primul voluntar din compania sa de cercetași.

La Marsilia, mai înrolă și un ajutor de bucătar, care, într-o vreme, fusese angajat la Mesagerii, dar în pre-

zent era fără serviciu. Bineînțeles că se numea Marius, ca toți provensalii, și răspundea cu plăcere la porecla de „Moko”.

La Alexandria, Jean recrută doi marinari, unul neamț, celălalt italian, care ieșiseră din spital și așteptau repatrierea. Neamțul se numea Fritz, iar italianul Pietro.

Jean începu să rîdă și-i spuse lui Fanfan :

— Un adevărat escadron... Patru oameni, cu mine în chip de caporal.

Și pe tot parcursul drumului continuă această recrutare pitorească și internațională.

La Aden găsi doi tineri arabi din Algeria, veniți cu guvernatorul francez din Obok¹ și care, după ce dezertaseră, își căutau o situație. Sporovăiau destul de aproximativ în limba franceză și consimțiră cu dragă inimă să-l urmeze pe tinărul acesta cu aspect distins, care le oferea o soldă împărătească.

În sfîrșit, chiar pe vapor, Jean Grandier cunoscuse o familie sărmană de emigranți francezi, care plecau să-și încerce norocul în Madagascar. Erau cu toții vreo cincisprezece — dacă numărai atît nepoții, cît și rudele mai îndepărtate — dar, vail toți atît de zdrențăroși, că te făceau să gîndești că răposatul Iov, a cărui sărăcie legendară a rămas proverbială, era bogat pe lîngă ei.

Tineretea și entuziasmul lui făcură o profundă impresie asupra acestei familii numeroase, astfel că el hotărî pe trei dintre tineri să-l însoțească în Transvaal. Apoi, sub pretextul că despăgubește pe șeful familiei pentru aceste trei perechi de brațe pe care i le lua momentan, îl făcu pe acesta să accepte o sumă de zece

¹ Port în Somalia franceză.

mii de franci, cu promisiunea de a le da încă o dată pe atât, la sfârșitul campaniei.

„Aș vrea totuși să completez o duzină“ — gândi Jean Grandier, care, din caporal, devenea acum șef de grupă. Și completează duzina, ba chiar o depășește când ajunge la Lourenço Marques¹.

Fiind un om ce nu se îndoiește de nimic, adusese cu el din Franța: arme, îmbrăcăminte, muniții, încălțăminte, echipament, harnașamente, în valoare de peste o sută de mii de franci, știind prea bine că toate acestea își vor găsi întrebuințarea acolo. Era deci destul de îngrijorat în privința debarcării și a introducerii pe teritoriul portughez a acestei încărcături mai mult decât suspecte.

Dar, cu toată vârsta lui fragedă, prietenul nostru era un băiat foarte priceput și cu destulă experiență, căci viața aspră de aventuri este cea mai bună dintre toate școlile de viață.

De îndată ce vaporul avu liberă intrare, Jean lăsă liniștit la bord enorma sa încărcătură și ceru să fie condus la domiciliul particular al șefului vămii portugheze.

Se știe că guvernul lusitan² plătea foarte puțin funcționarilor săi. În schimb îi plătea rar și adesea chiar de loc. N-aveau decât să se descurce singuri, și — fenomen care ne va da o amplă idee despre capacitățile lor administrative — ei trăiau foarte bine, ba chiar făcând și avere, și încă foarte repede!

¹ Port înființat în 1867 în apropierea golfului Delagoa, în capitala coloniei portugheze Mozambic.

² Lusitania — veche denumire, de pe vremea stăpînirii romane, a teritoriului din sud-vestul Spaniei, care cuprindea în parte și Portugalia de azi.

Jean Grandier, care cunoștea aceste particularități, avu o convorbire de câteva minute cu excelența sa — timpul fiind astăzi aur — și obținu pe loc viza pentru debarcarea imediată a întregii sale încărcături. Excelența sa îi ceru numai să declare că sus-numitele colete — foarte numeroase și foarte grele — conțineau *material de exploatare*. Jean afirmă aceasta cu gravitate și plăti fără să cricnească taxele vamale.

Aceste taxe, pe care oricare altul le-ar fi găsit exagerat de mari, se urcau la frumoasa sumă de treizeci și cinci de mii de franci. Din această sumă, bineînțeles că numai cinci mii erau ai guvernământului, și treizeci de mii ai excelenței sale. Dar excelența sa mai avea de despăgubit și câțiva agenți englezi, sau mai degrabă trebuia să-i facă să devină momentan orbi, și asta valora bineînțeles destui franci.

Jean găsi totuși că făcuse o afacere excelentă și, fără o clipă de întârziere, debarcă materialul, care fu încărcat pe loc în trenul pentru Pretoria¹.

Generozitatea lui, buna lui dispoziție, ambele fără limite, făceau o impresie vie asupra tuturor celor cu care avea de-a face.

Felul său, nu de a comanda, ci de a ști să se facă ascultat cu un cuvânt, cu un semn, gesturile lui reținute, manierele sale pline de noblețe și distincție, prezența de spirit și încrederea cu care vorbea, totul în el dezvăluia pe adevăratul conducător, pe șef!

Primii lui tovarăși deveniseră fanatici în devotamentul lor față de el și îi aduceau într-una noi recruți. Astfel îi prezentară doi tineri creoli din insula Reunion, care veniseră să-și încerce norocul la minele din Trans-

¹ Capitala Transvaal-ului.

vaal și se întorceau acasă fără o para chioară ; în plus, doi tineri milițieni portughezi, care, fapt grav, dezertaseră, și un elev de la marina comercială, care, nebun după aventuri, își părăsise vasul.

Erau acum cincisprezece, și nu visau decît răni și cucuie, reprezentînd tot atîtea eșantioane de diverse naționalități, înțelegîndu-se de altfel foarte bine între ei.

La douăzeci și patru de ore de la debarcare, se aflau în trenul ce ducea la Pretoria, unde ajunseră fără nici o încurcătură. Fără să piardă timpul, Jean Grandier, însoțit de oamenii săi, ceru audiență la președintele Krüger, care îi primi în aceeași zi. Aici nu existau nioi opreliști, nici anticameră, nici majordomi. Accesul era liber pentru toți cei ce voiau să vină la acest venerabil bărbat de stat, a cărui energie supraomenească părea să fi pătruns adînc și în viteazul său popor, hotărît să rămînă liber.

Grupul voluntarilor noștri, împreună cu șeful lor, fu introdus într-o sală uriașă, unde, la un birou încărcat cu hîrtii, se afla președintele, ale cărui trăsături le erau cunoscute din fotografii. Lîngă el, un secretar frunzărea în grabă și adnota scrisorile, în timp ce președintele, cu nelipsita lui pipă în colțul buzelor, scotea cu regularitate valuri mici de fum.

Era un uriaș clădit din linii puternice, cu trăsături vînjoase, cu chipul încadrat de o barbă ca un colier, cu bărbia masivă, cu buzele strînse și ochii ușor oblici, dar cu o privire ascuțită, scînteietoare, de o fixitate și o energie stîngenitoare. O ! Nu ! Acesta nu era acel Krüger din caricaturile engleze ; văzîndu-l, cu gesturile lui încete, aproape obosite, cu înfățișarea lui aspră, cu trunchiul ca dăltuit în stîncă, cu membrele sale de atlet, aveai impresia unei forțe imense care doarme, a

unei voințe formidabile, pe care nimic nu poate să o frîgă, nici măcar s-o îndoiaie.

Da, acesta era un om mare, impunător, aproape maiestuos, cu toată îmbrăcămintea lui comună, cam prost croită, și pălăria sa demodată, ridicolă, unică, la fel de caracteristică ca și pipa, și pe care o purta întotdeauna și peste tot. Pălăria aceasta, de altfel, își avea efectul ei. Cu ea pe cap, președintele Krüger era recunoscut imediat, căci pălăria aceasta era semnul lui distinctiv, trăsătura sa caracteristică ce sărea în ochi, ținînd de fizionomia lui, asemeni motului de păr al domnului Thiers, bonetei reginei Victoria, monoclului domnului Joseph Chamberlain și tricornului de campanie al lui Napoleon. Pînă într-atîta era de inimitabilă, încît Fanfan, uimit în fața acestei capodopere unice a pălărierilor, nu-și putu reține o reflecție, cel puțin deplasată :

— Drace !... Cîta mai ciuperca !

Președintele, din fericire, nu cunoștea aceste subtilități ale limbajului ștregarilor din Paris. El nu vorbea, sau cel puțin pretindea că nu vorbește și nu înțelege decît limba olandeză. Ar fi poate însă mai prudent să nu-l prea credem. Întorcîndu-se deci încet către Jean Grandier, răspunse la salutul lui printr-o ușoară înclinare a capului și-l întrebă, cu ajutorul secretarului-interpret :

— Cine sînteți dumneavoastră ? Și ce doriți ?

Ținărul îi răspunse scurt :

— Sînt un francez care doresc să mă bat cu dușmanii țării dumneavoastră.

— Cine sînt băieții aceștia ?

— Voluntari angajați de mine. Eu îi înarmez, îi echipez, îi îmbrac și le procur caii...

— Sînteți deci bogat ?

— Da, chiar foarte bogat. Intenția mea este să recrutez o sută de tineri și să alcătuiesc un corp de cercetași, pe care să-l pun la dispoziția dumneavoastră.

— Cine îi va comanda ?

— Eu ! Sub ordinele unuia din comandanții dumneavoastră de frunte.

— Bine, dar nu sînt decît niște tineri fără experiență, puștime !

— Da ! Puștime ! Rețin acest nume și ni-l însușim. Și veți auzi vorbindu-se despre isprăvile noastre, ale Puștimii, v-o jur !

— Dar ce vîrstă ai dumneata ?

— Șaisprezece ani !

— Hmmm !... Cam prea tînăr...

— La șaisprezece ani, dumneavoastră uciseserăți primul leu.

— Asta cam așa-i.

— Și-apoi nu este oare tinerețea vîrsta aventurilor nebunești, a devotamentelor nechibzuite, a sacrificiilor totale, a disprețuirii primejdiei și morții ? !

— Drept ai grăit, fătul meu ! Bine, fii comandantul Puștimii dumitale, ocupă-te să mai recrutezi atîția cîți dorești și să faci din ei soldați buni. Pe Dumnezeu ! Am încredere în dumneata și-mi placi...

— Vă mulțumesc, domnule președinte... Veți vedea ce treabă strașnică vom face.

La aceste cuvinte, bătrînul se ridică cu greutate, pentru a da de înțeles că audiența luase sfîrșit. El întinse mîna căpitanului Puștimii și i-o strînse atît de tare, încît o făcu să trosnească, dar constată că băiatul avea un pumn de fier și surîse zicînd :

— Cred că franțuzul ăsta tinerel va săvîrși fapte mărețe.

Și bătrînul președinte, Unchiul Paul, cum i se zicea acolo cu o prietenească familiaritate, avea să fie un bun profet.

A doua zi de dimineată, cei cincisprezece Puști, înarmați și echipați, se plimbau pe străzile Pretoriei — cu puștile Mauser pe umeri, cu cartușierele în bandulieră, cu pălăriile de fetru pe-o sprînceană — și făceau unele exerciții pregătitoare. După cincisprezece ore de la această primă ieșire, erau în posesia cailor lor și călăreau ca niște adevărați cavaleriști.

O, dar tînărul șef nu glumea cînd era vorba de disciplină! Și ce precoce cunoaștere a oamenilor dovedise el! Cît de just judecase el, cînd bănuise că vederea micului pluton de cavalerie va fi cea mai bună propagandă pentru a atrage noi voluntari! Căci, într-adevăr, veniră voluntari din toate părțile și, în mai puțin de-o săptămînă, Jean Grandier avea cei o sută de Puști, dintre care cel mai tînăr era de paisprezece ani, iar cel mai în vîrstă numai de șaptesprezece. Deoarece toți aceștia vorbeau o babilonie de limbi de nedescris, Jean căută un tălmăci care să cunoască engleza, franceza, olandeza și cîteva boabe de portugheză. Îl descoperi în persoana unui bur de vreo treizeci de ani, avînd o barbă imensă și pe care toți acești băieți îl numiră Papă. Iar în cea de-a șaptea zi, escadronul Puștimii veni să defileze în fața locuinței președintelui, care, cu pipa între dinți și cu pălăria lui caraghioasă pe cap, îi trecu în revistă.

Surîdea blînd, Unchiul Paul. Și surîsul lui, de care de atîta amar de vreme buzele sale se dezvățaseră, părea o strîmbătură înduioșată, o mîngîiere mută pentru acești viteji copii care veneau să-i ofere viața lor pentru nobila cauză a independenței.

IV

Războiul nu înseamnă neapărat bătălie. — Deziluzie. — Însoțitori de convoaie și lucrători la terasamente. — Primul atac. — Șarja. — Victorie ! — Cîntecul lui Fanfan la Tulipe devine marșul regimentului. — Casse-Cou și generalul său. — Sfîrșitul aventurii. — Puștimea apare unde nu era așteptată. — Mesaj judecătorilor englezi.

Orașul Ladysmith, asediat de buri, era împresurat foarte de aproape.

Escadronul internațional fu adus cu trenul și pus la dispoziția generalului Viljoën.

Poate că nu veți crede, dar debuturile micului contingent de cavalerie și ale comandantului său fură mai degrabă penibile și îi făcură să li se spulbere multe iluzii. Mai întîi, se știe că orice voluntar nu visează decît răni și că, dacă s-a înrolat, apoi a făcut-o pentru a lua parte la bătălii adevărate. Or, prima și cea mai cruntă deziluzie fu constatarea că în război bătălia este, ca să spunem așa, o excepție. Război înseamnă în primul rînd marșuri, contramarșuri și manevre ce nu se mai sfîrșesc ; înseamnă de asemenea gărzi interminabile, ronduri de noapte, de veghe ca santinelă, ploii torențiale, nopți albe, guturaiuri, cazane cu mîncare răsturnate, oboseală și privațiuni ; și mai înseamnă în sfîrșit ordine, contraordine și dezordine, pe scurt, o mulțime de lucruri care nici nu aduc ou lupta pe viață și pe moarte și care îl enervează teribil pe soldatul voluntar.

Războiul, vedeți dumneavoastră, este contrariul măreției, contrariul a tot ceea ce te face să vibrezi și te entuziasmează.

Pe de altă parte, se știe, de asemeni, că burii, în vremuri normale, erau oamenii cei mai primitivi din lume și că ofereau călătorilor o ospitalitate cordială și generoasă pînă la risipă. Dar, fapt demn de remarcă, în timpul acestui război cu Anglia, ei primeau rece, distant, aproape bănuitor pe străinii care le soseau din toate colțurile lumii pentru a lupta în rîndurile lor. Deoarece nu ceruseră nimic nimănui, păreau a se mira că oamenii le sar în ajutor, că niște entuziaști vin să le aducă în dar viața, sîngele lor, adică, pe scurt, erau descumpăniți de acest altruism, de această prietenie dezinteresată ce li se arăta, ajungînd pînă acolo încît puteau fi acuzați de ingraturitate.

Iată care erau faptele ce determinaseră această ciudată stare sufletească a burilor, și chiar cei mai renumiți dintre străinii care le veniseră în ajutor, cum era viteazul Villebois-Mareuil, nu au reușit decît cu mare greutate să le cîștige încrederea.

Or, după ce întîmpinase mai mult decît rece escadronul Puștimii, la sosire, generalul bur nu se gîndi la altceva, pentru început, decît să-i pună, nici mai mult, nici mai puțin, să escorteze și să conducă convoaiele !... Închipuiți-vi-i pe acești turbați, care străbătuseră mări și parcurseseră mii și mii de kilometri pentru a se avînta în bătălii adevărate, reduși la rolul, util, fără îndoială, dar cît se poate de prozaic, de însoțitori de convoaie !

Jean Grandier era permanent furios și Puștimea din escadronul său bombănea ca acei celebri „bombanitori“ ai Vechii Gărzi napoleoniene. Chiar și Papă, tălmăciul, bur de origine, liniștit de obicei și cu nervii sănătoși, înjura și blestema în patru limbi !

Și această situație dură zile și zile de-a rîndul, cu singura variantă, și mai rea, că se văzură folosiți și la facerea terasamentelor !

Între timp, escadronul devenise mai omogen. Acum oamenii se cunoșteau între ei, se simțeau apropiați sufletește și începuseră să se înțeleagă unii cu alții, deși încă destul de aproximativ. În afară de aceasta, tinerii buri de origină, cei mai numeroși dintre toți, dresaseră cea mai mare parte din cai și — pe legea mea! — reușiseră să facă din ei aproape niște animale savante.

În sfârșit, exact în momentul când totul mergea pe dos, iar bietii băieți, de la furie, trecuseră la deznădejde, fu semnalată o recunoaștere a cavaleriei engleze.

— Inamicul!... Inamicul! Aia în kaki!... Colo!... Unde?... În dreapta!...

— Ne vor încercui!...

Toată lumea striga în același timp și în toate limbile, caii tropăiau puternic, dând semne de nervozitate. Puștimea aștepta ordinele, care nu mai soseau, și Fanfan, ca un adevărat ștregar ce se afla, o porni în trap, ca să vadă. După el se luă încă unul, tot ca să vadă, apoi alți patru, apoi zece, cincizeci, și iată tot escadronul pe cai. Ei, haideți! Asta da război, de azi! Bătălie adevărată! Oh!... Și cum or să se mai răzbune pentru toate cele îndurate!

Și iată-i pe toți zvăpăiații noștri porniți într-un iureș, strigând, gesticulând, cu o singură idee în cap: să-i ajungă pe kaki și să le dea una după ceafă.

Jean Grandier, văzându-se depășit, nici nu încercă măcar să oprească sau să organizeze, disciplinat, acest iureș. Dând piteni, cu furie, calului său, ajunsese în fruntea lor și, cu o voce care domină toate aceste zgomote, comandă:

— Înainte!

Și fu într-adevăr extraordinar acest atac improvizat, dezlănțuit fără nici o ordine, dar pornit dintr-un elan deznădăjduit și dintr-o vitejie îndârjită.

De obicei, călăreții șarjează cu săbiile sau cu lancea. Dar cum Puștimea n-avea nici lănci, nici săbii, atacă cu puștile. Atacul lor era caraghios, nebunesc, absurd, și totuși le reuși!

Cavaleriștii englezi nu erau nici ei fricoși sau ciungi. Scoaseră săbiile și se năpustiră asupra escadronului în debandadă. O ciocnire teribilă urma să se producă, căci tinerilor descreierați nici nu le dădea prin gând măcar să-i înfrunte în luptă organizată, așa cum se cuvine să facă o infanterie călare.

Dar Jean, păstrînd un licăr de sînge rece, jucă o ultimă carte în aceste clipe tragice dinaintea ciocnirii. Lăsă frîul, ochi și trase în plin, strigînd din toate puterile :

— Foc !... Trageți fără încetare !

Papă urlă comanda în olandeză și, pe loc, o grindină de împușcături turbate se abătu asupra englezilor. Puștile Mauser erau pline de gloanțe, ca și magaziiile lor. Puștimea mai avu răgazul să tragă fiecare cîte trei cartușe. Toate aceste gloanțe loviră caii englezilor, care se rostogoliră unii peste alții, de-a valma, cu călăreții lor cu tot. O dezordine nemaipomenită se produse îndată în rîndurile acestei trupe atît de frumos organizate și șarja lor fu brusc distrusă.

Dar asta nu era tot. Caii Puștimii, aflați în plin avînt, străbătură rîndurile escadronului englez și ajunseră hăt departe. Bineînțeles că un oarecare număr dintre ei se învălmăși, în trecere, și se prăbuși grămadă, o dată cu inamicul. Și aceasta dădu naștere unui talmeș-balmeș dureros, de oameni și de cai, de morți și de răniți, care scoteau blesteme, se zvîrcoleau, lăsînd să se audă chiar horcăituri de agonie. Dar cine să se ocupe de ei !

Englezii, vreo șaizeci la număr, văzînd că mai mult de o treime din efectivul lor e la pămînt și crezînd,

de altfel, că cei care i-au atacat erau susținuți, făcură stînga-mprejur și o luară la fugă în mare grabă. La jumătatea drumului însă întîlniră iar Puștimea, care revenea la atac, și avură de îndurat un nou foc, care îi decimă și mai mult. Supraviețuitorii, încercuiți, îngrămădiți, amenințați din scurt de băiețandrii cei turbați, fură siliți să se predea.

Rezultatul acestei grozave aventuri : de partea engleză, peste treizeci de morți și răniți și, în plus, douăzeci de prizonieri, pe care Puștimea îi aducea triumfătoare la generalul lor. De partea Puștimii : trei morți, vreo șase răniți, zece cai schilodiți.

Ei da, asta era război adevărat, și Puștimii i se părea minunat !

Pe cînd se întorceau, Fanfan, care se bătuse nebunește și care, pe lîngă talentele lui de războinic, mai avea și o voce frumoasă, cînta cît îl ținea gura un cîntec pe care colegii lui de limbă franceză îl repetau în cor, iar ceilalți îl fredonau. Un cîntec hazliu și îndrăcit, care începea așa :

*Fiin'că pe-omul mamei, noi
Trebuie să-l numim papă,
Să vă spun să știți și voi
Intr-o zi cum mă-nhăța*

Și minîndu-mă în josul mării noastre mahalale

Cîteva cuvinte-mi zise, ce mă-ntoarseră pe dos :

— Pentru tine nu-i nimica de halit... Na cinci parale,

Șterge-o iute, ia-o-n jos !...

Înainte !

Fanfan la Tulipe,

Mii de draci și-o pipă !

Înainte !

— E grozav! exclamă Jean Grandier, entuziasmat. Dar ăsta e cîntecul tău, Fanfan!... De-acum încolo va fi „Cîntecul Puștii“...

— Bine, șefule, va fi marșul regimentului.

— ...Da, mîi de draci și-o pipă, înainte!

— Cu el să ne duci întotdeauna la victorie. Oh! V-am tutuit... Iertați-mă... Uitam că sînteți șeful și binefăcătorul meu...

— Ei! Destul! Mă plictisești tot numindu-mă șef și binefăcător... Aici nu există decît tovarăși de arme... soldați care au primit împreună botezul focului, și decretez obligatorie tutuiala între noi! Hai, cîntă mai departe cîntecul lui Fanfan la Tulipe!

Cînd escadronul, conducîndu-și prizonierii, ajunse în fața generalului, acesta îi felicită din inimă pe curajoșii băieți. Abia de-i văzuse pînă atunci, și aproape că nu-i venea să-și creadă ochilor, comparîndu-i cu namilele de călăreți englezi, pe caii lor solizi, pe lîngă care ei, pe poneii lor, păreau niște maimuțe cățarate pe niște ciini.

— Dar nu sînt decît niște copii, niște *mlkmmil* (puști cu caș la gură)!

Papă traduse cuvîntul și băieții strigară:

— Da, sîntem doar niște puști, e adevărat!... Dar vom face treabă de bărbați.

— Cît despre dumneata — reluă generalul, adresîndu-se lui Jean — ai procedat ca un adevărat *Temmer van wilde paarden*. Asta v-a reușit o dată, dar să nu vă mai încredeți în această metodă.

Papă traducea cuvînt cu cuvînt și, ajuns la acea perifrază masivă ca o stîncă: *Temmer van wilde paarden*, care înseamnă, cuvînt cu cuvînt, „Îmblinzitor de cai

sălbatici“, el o rezumă, în chip foarte fericit, cu expresia atît de tipic franţuzească : „Casse-Cou“¹ !

— A ! Da ! Casse-Cou !... Asta mi se potriveşte ca o mînuşă. De altfel, aşa-mi ziceau şi cînd eram în Klon-dike.

— Atunci ura ! Trăiască căpitanul Casse-Cou ! strigă Fanfan.

Aşa a luat sfîrşit acest iureş înfierbîntat.

Acum, cînd dovediseră că pot face şi altă treabă decît aceea de însoţitori de convoaie alimentare, Puştimea fu ataşată, ca cercetaşi, pe lingă comandamentul generalului Viljoën. O treabă grea, de care ei se achitau cu o dibăcie, o hărnicie şi o putere de a îndura admirabile.

Într-o zi, Casse-Cou, care părea că-şi impusese a dovedi că merita această poreclă plină de promisiuni, era în recunoaştere pe malul stîng al Tugelei. Era singur, nevrînd să-şi expună voluntarii la riscurile unei acţiuni în care la fiecare pas te pîndeau tot felul de primejdii de moarte.

Deodată, un grup de călăreţi englezi, ascunşi după o ridicătură a terenului, îl zăriră şi se năpustiră asupra lui, împingîndu-l pînă la malul rîului.

Încrezător în vigoarea poneiului său, Casse-Cou se aruncă, dintr-o săritură uriaşă, în fluviu.

Necutezînd să-l urmărească, englezii începură să tragă asupra lui şi, neputîndu-l atinge din primele focuri, îl ţineau sub gloanţe, fără încetare... Cădeau în jurul lui ca grindina şi biciuiau apa, scoţînd acel „plici !“ al lor destul de sinistru. Era un adevărat miracol că nu-l atingeau !

¹ Cel care drescă cai năvălaşi — deci om îndrăzneţ, curajos, căruia nu-i e teamă de nimic.

În curînd, calul alunecă, se zbatu, se rostogoli și se împotmoli în nămolul de la fund, trăgîndu-l și pe el în adîncuri. Casse-Cou părăsi șaua, se lăsă să alunece între două valuri, ieși la suprafață ca să respire, dar fu primit cu noi focuri de armă, așa că plonjă din nou, și iarăși apăru la suprafață, și tot așa mereu, pînă obosi peste măsură. Respirația îi devenise greoaie și membrele îi amorțiseră. Avea să se înece !... Cîteva minute încă și viteazul băiat leșină.

De pe celălalt mal, un om asistase la această luptă crîncenă. Înfruntînd gloanțele care cădeau fără întreprupere, el se aruncase în apă, înotase din răspuțeri înspre puștiul amenințat și-l apucase de un braț chiar în momentul cînd acesta își pierduse cunoștința.

Un glonte îl răni însă la umăr pe viteazul salvator. Fără să se îngrijească de rană, din care sîngele șiroia înroșind apa în jur, el luptă cu și mai mare îndîrjire și, deși simțea cum și pe el îl părăsesc puterile, îl scoase la mal pe tînărul șef al cercetașilor. Acel necunoscut care îl salvase, cu riscul vieții sale, era fermierul David Potter. Om de ispravă, el îl dusesese apoi la locuința lui, situată în împrejurimi, cam la doi kilometri de acolo, și îl îngrijise cu o afecțiune cu adevărat părintească.

Nu mai este nevoie să spunem ce recunoștință nesfîrșită îi purta tînărul francez binefăcătorului său, și de fiecare dată cînd serviciul i-o permitea, venea să-i strîngă mîna aspră și să petreacă cîteva ore în blînda și reconfortanta intimitate a familiei lui.

S-a văzut în ce împrejurări teribile a fost sfărîmată în chip tragic această afecțiune. Veți înțelege de asemeni cît de mare trebuie să fi fost furia lui Casse-Cou cînd își văzuse prietenul, salvatorul, asasinat, cu ajutorul justiției, de către englezi. Jurase să-l răzbune,

și acest jurămint, rostit de un astfel de om, avea să fie ținut cu îndârjire !

Restul se cunoaște. Și, din nenorocire, cel puțin pentru moment, căpitanul cercetașilor nu era de loc în situația de a-i face pe membrii Curtii Martiale să ispășească pentru asasinarea prietenului său.

...După fuga lor grabnică prin cîmpia cu ierburi, după acele viclenii de Piei-Roșii, spre a scăpa de urmărirea englezilor, care erau gata-gata să-i prindă, tînărul Paul și Casse-Cou, ducîndu-l în spinare pe Fanfan, ajunseră în fața unui tufăriș des, de nepătruns, de mimoze ghimpoase, către care grăbeau ca să se ascundă și să-și găsească salvarea, cînd o plozie de gloanțe, trase din pădure, de la doi pași, se abătu asupra lor. În mod logic, ar fi trebuit să fie făcuți praf de aceste gloanțe. Dar, ciudată întîmplare, nici un glonte nu-i atinse, deși misterioșii trăgători, ascunși cu dibăcie sub ramuri și în dosul trunchiurilor de copac, ar fi avut destul timp ca să-i țintească în voie. În schimb, o jumătate de duzină de englezi, împușcați de la treizeci de pași, se rostogoliră peste cap, ca iepurii.

— Nu poate fi o eroare, șefule ! zise Fanfan, care, deși fără puteri, își recăpătase cunoștința. Nu poate fi o eroare : ăștia ne sînt prieteni !

Același gînd îi trecuse prin cap și lui Casse-Cou.

— Așa e — zise el celor doi tovarăși ai săi. Înainte, mereu înainte !

Îl împinse pe Fanfan în fața lui, în timp ce Paul se furișă în mijlocul desîșului încîlcit, de spini. Apoi se strecură și el, ultimul, pe urmele lor, prin ierburi, ca un șobolan. În felul acesta ajunseră sub un șir de țevi de puști înșirate în linie de atac, din care țîșneau acei noruleți mici de fum ce preced detunătura vibrantă a Mauserelor. În sfîrșit, din frunzișul unde stă-

teau ascunși, mulți pînă atunci, vreo douăzeci de oameni săriră și-i primiră cu țipete de bucurie.

— Salvați !... Sînteți salvați !...

Casse-Cou recunoscă pe cei mai destoinici dintre Puștii lui, a căror prezență într-un asemenea loc era de-a dreptul miraculoasă. Marius, zis Moko, Fritz și Pietro, Manache și Sabir, cei doi arabi, Fignolet, elevul marinar, și Jean-Louis, și Jean-Pierre, și Jean-pur și simplu, cei trei emigranți, și cei doi portughezi, Fernando și Gaetano, și cei șase tineri buri : Karel, Elias, Joris, Manus, Hugo, Joachem, și alții, a căror față n-o putea distinge, așa cum stăteau, cu obrazul lipit de Mauserile din care trăgeau fără oprire. Da, erau pe puțin douăzeci, și făceau o treabă strașnică !

Foarte bine ascunși în desiș, toți trăgători de mîna întîi, au doborât într-o clipită cail englezilor, care ofereau dibăciei lor o țintă într-adevăr prea ușoară.

Ei, bravo ! Și de data aceasta, Puștimea a ieșit biruitoare asupra faimoaselor trupe ale maiestății sale regina.

Toți cail erau la pămînt, în afară de vreo jumătate de duzină, ai căror călăreți au avut bună idee de-a face cale-întoarsă, spre a reveni la avanposturile engleze. Un „ura !“ răsunător însoți fuga aceloră, în derută. Tinerii cercetași ieșiră din ascunzătorile lor și-l înconjurară, gata-gata să-l înăbușe, pe șeful lor, pe care abia-l salvaseră cu puțin înainte. Imbrățișările fură scurte și explicațiile amînate pe mai tîrziu. Pe jos erau oameni răniți sau loviți, căroră trebuiau să le dea ajutor. Și-apoi, în afară de simțul umanității, care-l făcea să dea îngrijiri dușmanilor, Casse-Cou avea și un gînd ascuns. Așa că înaintă spre aceia care, mai adineauri, erau atît de siguri că-l vor răpune și scoteau strigătele de triumf ale vîntătorului cînd vede că prada este doborâtă, pe moarte.

Un tînăr cu o înfățişare distinsă avea piciorul prins sub cal, care era mort. Casse-Cou recunoscă în acest sportiv dezamăgit pe ofiţerul care servise drept grefier judecătorilor Curţii Marţiale. Fu scos, şi Casse-Cou observă cu plăcere că nu era rănit. Cel mult cîteva contuziuni fără gravitate.

— Vrei — îl întrebă brusc căpitanul Puştimii — să-ţi dăm drumul, să fii liber ?

— Da — răspunse cu demnitate englezul — dar numai cu condiţia categorică de a nu mi se cere nimic care să contravină onoarei mele de ostaş.

— Am prea mult respect faţă de mine însumi şi faţă de cauza pe care o apăr, pentru a şti să respect un inamic dezarmat. Iată ce aştept de la bunăvoinţa dumitale, în schimbul libertăţii pe care ţi-o ofer : îţi cer să înmînezi personal cîte o scrisoare fiecărui membru al consiliului de război care l-a condamnat la moarte pe David Potter.

— O voi face — răspunse englezul, care nu se aşteptase să scape cu atît de puţin.

— Te rog să-mi spui mai întîi numele lor.

— Cu plăcere : preşedinte este milord Lennox, duce de Richmond, locotenent-colonel al highlanderilor din Gordon ; judecători sînt : maiorul Colville, din regimentul 3 de lăncieri, căpitanii Adams, de la bateria a 4-a de artilerie, Russell, din compania a 2-a de infanterie călare a regimentului 7, şi Herden, din compania 1 de carabinieri englezi.

— Vă mulţumesc.

Ca omul ce n-are timp de pierdut, Casse-Cou îşi scoase imediat din buzunar portofelul, în care se găsea o oarecare cantitate de cartoane albe. Alese cinci din despărţitura în care se aflau şi, în grabă, scrise pe fiecare, în rînduri dese, următoarele cuvinte :

David Potter, nevinovatul pe care l-ați asasinat, v-a condamnat la moarte. Eu sînt executorul răzbunării sale. Oriunde vă veți afla, ea va ști să vă ajungă.

V-ați purtat fără milă și omenie. Și eu voi fi la fel, și veți pieri cu toții.

„Casse-Cou“

Pe dos, scrise numele fiecăruia dintre membrii Curtii Marțiale, apoi înmînă sergentului-major cele cinci cartoane, zicîndu-i :

— Imi promiți pe cuvînt de onoare că le vei înmîna destinatarilor ?

— V-o jur pe onoarea mea. Mesajele dumneavoastră vor fi înmîinate, chiar de mine personal, adresanților.

— Foarte bine — și acum ești liber.

V

Bătălie. — Scoțieni și Puștime. — Foc ! — Masacru îngrozitor de ofițeri. — Ducele de Richmond și fiul său. — Luptă crîncenă. — Ultimul cartuș. — Dușmanii la pămînt. — Generozitate. — Cîntărețul din cimpoi. — Scrisoarea. — Biată mamă. — Victorie.

A face parte din Puștime nu însemna așadar o sinecură. Acești băieți formau o adevărată trupă de elită, ale cărei merite erau apreciate din zi în zi mai mult de comandament. Erau tratați acum ca niște bărbați în toată firea și trimiși unde era primejdia mai mare. Șeful lor, Casse-Cou — pe drept numit astfel — îi ducea

adeseori tocmai la naiba și-i aducea înapoi cum putea. Li se întâmpla uneori să sufere pierderi serioase, dar asta nu făcea decât să le sporească și mai mult elanul.

Am văzut mai înainte în ce împrejurări tragice au îndeplinit misiunea de recunoaștere ce avea drept obiectiv urmărirea mișcărilor generalului englez sir Georges White, care, după toate aparențele, pregătea un atac. Acest atac fără rost, sau în orice caz prematur, se contura la nord-est de Ladysmith, cam la douăzeci și trei de kilometri în direcția Elandslaagt-ului.

Jean Grandier a făcut generalului Viljoën un raport detaliat referitor la forțele engleze, iar acesta din urmă, împreună cu camaradul său Jan Kock, a luat toate măsurile necesare pentru a respinge atacul.

Pozițiile burilor erau foarte puternice și alese cu o dibăcie care denota o cunoaștere temeinică a artei războiului. Se compuneau dintr-o serie de movile cam accidentate, apărute de tranșee și de stînci formînd adăposturi naturale, cu o rețea invizibilă de sîrmă ghimpată întinsă prin iarbă, destinată să curme avîntul coloanei de atac a englezilor. Ici-colo se căscău gropi izolate, în fundul cărora stăteau ascunși, la pîndă, trăgătorii. În spatele tranșeelor și bine mascate de stînci, se aflau tunurile, mute pînă atunci și înconjurate de servanții lor.

Ceea ce te izbea în primul rînd în aspectul liniilor de luptă transvaaliene era liniștea și invizibilitatea apărătorilor lor. Cît ai clipi din ochi și într-o ordine uluitoare, oamenii și caii se ascunseră, fără să se ciocnească între ei sau să facă zgomot, și păreau a fi dispărut deodată. Abia dacă se zărea fulgerarea rapidă a țevii de bronz a unei puști Mauser sau crupa vreunui cal pitit în dosul unei stînci.

Asta părea că ține de fantasmagorie.

De partea englezilor, se întindea o cîmpie netedă ca-n palmă, în mijlocul căreia erau înșirate, conform tacticii moderne, cele trei arme: artileria, cavaleria, infanteria. Trupe una și una, ce rezistă la orice încercări, și încadrate cu subofițeri de o valoare cu adevărat superioară.

Desigur, o mare națiune poate fi pe bună dreptate mîndră de astfel de soldați și nu era vina acestor oameni de ispravă că se luptau pentru o cauză nedreaptă, că aveau să-și verse sîngele, curajoși, pentru a răpi altor oameni de ispravă bunul lor cel mai de preț: libertatea!

De altfel, comandantul lor suprem părea grăbit să acționeze. Nu atît pentru a-și da aere sau pentru a mări încercuirea, cît pentru a obține cu orice preț o victorie. Avea nevoie de această victorie chiar în aceeași zi, oricîte vieți l-ar costa ea. Căci noul generalisim, sir Redvers Buller, debarcase chiar atunci la Capetown. Și sir Georges White voia să arate Angliei că ar fi atît de simplu să i se lase lui conducerea generală a operațiunilor...

Iată explicația acestui atac nebunesc, pe care nimic nu-l justifică și în declanșarea căruia generalii buri aproape că nu voiau să creadă.

Dar iată că tunurile engleze au și început să tragă. Bubuituri surde răsună la celălalt capăt al cîmpiei. Obuzele încărcate cu lyddită se apropie, sfîșiind straturile de aer cu horcăituri stridente. Apoi cad în mijlocul movilelor și explodează, formînd noruleți deși de fum verde și împrăștiind un adevărat potop de schije de oțel. Patru baterii bubuie fără întrerupere și se apropie puțin cîte puțin de movile, în timp ce coloanele de atac se formează.

Tunurile burilor abia dacă răspund acestei gălăgii infernale, mai mult zgomotoasă decît primejdioasă, iar

artileria, după ce și-a fixat tirul la scurtă distanță, așteaptă cu răbdare momentul când va putea să înceapă tragerea cu toate tunurile deodată.

Două regimente de infanterie și două batalioane de highlanderi din Gordon înaintează în coloane, pe companii, și, hotărâți, încearcă să dea asaltul.

> Viljoën, care se află în apropierea Puștimii, urmărește cu privirea încordată această mișcare.

— E nebunesc ceea ce fac! zise careva de lângă el.

— Dar este extraordinar! răspunse pe loc generalul bur, bun judecător în materie de vitejie.

Trăgătorii, pitiți în tranșeele de pușcași, deschid focul. Cîțiva oameni cad.

Tunurile trag cu turbare, plouă cu obuze, fumul verde se răspîndește în nori deși, trompetele sună atacul, iar cimpoaiele scoțiene dau glas celor mai entuziaște dintre cîntecele lor.

Slab apărată, prima tranșee este cucerită aproape fără luptă. Soldații companiei scoțiene, care merg în frunte, scot urale furtunoase și, îmbătați de acest succes mult prea ușor, o pornesc în pas gimnastic. Dar nimeresc drept în mijlocul mărcinișului de sîrmă ghimpată, cad, se întind pe jos și se rostogolesc în niște atitudini care, în orice alt moment, ar stîrni rîsul.

Atunci, cu vocea sa impasibilă, Viljoën comandă:

— Foc!

Și, din distanță în distanță, comanda sa este purtată tot mai departe:

— Foc!

Izbucnesc salve îngrozitoare de împușcături.

Casse-Cou se ridică pe jumătate, aruncă o privire rapidă asupra Puștimii și adaugă:

— Atenție!... Economisiți cartușele și țintiți fiecare în cîte un om.

În același timp, tunurile bure, de care inamicii se află acum numai la nouă sute de metri distanță, bubuie pe întreaga linie. Un uragan de proiectile se abate asupra infanteriei engleze, încurcată în mărăciunișul sirmei ghimpate. Oamenii cad loviți de gloanțe, șiruri întregi sînt doborîte de obuze.

— Stringeți !... Stringeți rîndurile ! răcnesc ofițerii, cu sînge rece, în mijlocul acestui groaznic masacru.

Sergentii, înarmați cu niște foarfece enorme, taie firele de sîrmă, trompetele sună și mai tare, cimpoaiele bîzîie, iar puhoiul omenesc, sîngerînd, mutilat, năvălește mai îndrîjit ca oricînd la atac.

Drumul este plin de morți și de muribunzi ; sunetul fanfarelor se împletește cu vaietele funebre, cu zbiețele animalelor mutilate.

Atacului acesta furios, burii îi opun o dîrzenie calmă, nezdruccinată, pe care nimic nu o poate tulbura și nici știrbi. Cu o precizie, o ordine și un sînge rece uluitor, ei părăsesc pe rînd trei mobile care se înlănțuie și, fără să lase vreun mort sau vreun rănit, se retrag în adăposturi organizate cu grijă, minuțios pregătite pentru trageri, din care și-au făcut o adevărată fortăreață.

Englezii nu-și dau seama că această retragere este voită și că li se întinde o capcană spre a-i atrage într-un loc unde vitejia și tenacitatea lor aveau să fie sfărîmate. Ei înaintează mereu, crezînd că au și obținut victoria, atît de scump și atît de crud plătită.

Puștimea a ocupat o nouă poziție. Ei domină un defileu lat, în care se vor înfunda scoțienii, care continuă să conducă atacul. Lîngă Casse-Cou se află camaradul său, Paul Potter. Văzînd năvala furioasă a highlanderilor, amîndoi sînt străbătuți de același gînd : „Locotenent-colonelul duce de Richmond !” Amîndoi îl caută în mijlocul groaznicei învălmășeli și, crezînd

că-l recunosc, se îndârjesc să-l ucidă. Dar în mijlocul acestei gloate frenetice, lucrul acesta este o imposibilitate. Atunci, sfârșesc prin a trage în plin în grămadă, încercînd să țintească de preferință în ofițeri.

„Ucideți! Ucideți într-una! le spunea episcopul Turpin soldaților lui Carol oel Mare, Dumnezeu va ști să-i găsească pe ai săi.“

— Să doborîm toți ofițerii din Gordon — strigă șeful Puștimii — în felul acesta va fi cu siguranță și el printre morți.

— Iar tatăl meu va fi răzbunat! urlă cu o sălbatică exaltare fiul burului împușcat.

Învălmășeala e acum generală. Nu mai este o bătălie comandată de șefi. Unitatea de luptă nu mai este nici măcar compania, ci cel mult plutonul. Cel mai adesea, oamenii, înnebuniți, luptă individual. Se împușcă unii pe alții de la doi pași, se apucă unul pe altul în lupta corp la corp; chiar și răniții ambelor tabere se sugrumă unii pe alții, se sufocă, se mușcă.

În aceste clipe, la mai puțin de un sfert de oră interval, sînt uciși amîndoi generalii buri. Lovit de două gloanțe în piept și în șold, Jan Kock, marele maestru al artileriei transvaaliene, moare strigînd:

— Trăiască libertatea!

Viljoën, rănit și el drept în inimă, cade spunînd:

— Copiii mei!... Luptați pînă la ultima picătură de sînge!...

Cele două pierderi, atît de grele pentru cauza celor două republici¹, ridică tunete de blesteme împotriva englezilor. Ele sînt de altfel scump plătite de corpul ofițeresc inamic, care este decimat într-un mod îngrozitor. Au și fost doborîți la pămînt, uciși sau răniți,

¹ Republicile Transvaal și Orange, aliate în lupta împotriva invadatorilor englezi.

trei colonei, cinci maiori, unsprezece căpitani, douăzeci și șase de locotenenți și sublocotenenți. Din paisprezece ofițeri, batalionul al 2-lea al scoțienilor nu mai are decât unul singur în picioare! Dar acesta pare invulnerabil în mijlocul unei asemenea lupte sălbatice. Ușor de recunoscut datorită staturii sale uriașe și uniformei strălucitoare, el e mereu în prima linie, atacînd, conducînd asaltul, regrupînd pe cei din Gordon, dînd cu vitejie exemplul mobilizator, eroic. Acesta este locotenent-colonelul duce de Richmond. Trei cai i-au fost uciși pe rînd sub el și, deși este ținta a cinci sute de pușcași, se află, fără cea mai mică zgîrie-tură, în mijlocul acestui uragan de proiectile. Acum luptă în picioare, nemaiavînd nici un cal pe care să încalece.

Alături de el se află un tînăr cu o înfățișare distinsă și mîndră, un copil mai degrabă, purtînd uniforma de sublocotenent al highlanderilor din Gordon. Aceeasi vitejie puțin semeață, unită cu același dispreț față de moarte, și, pe lîngă acestea, o asemănare fizică izbitoare cu colonelul.

Tatăl și fiul, fără nici o îndoială.

În timp ce-și îndeplinește datoria de ostaș, tatăl aruncă din cînd în cînd priviri furișe înspre fiul său, priviri adînci, rapide, pline de teamă și de mîndrie.

Pentru a zecea oară poate, fiul se apropie de tatăl său, se aruncă în fața lui, pentru a face scut cu corpul său și a-l apăra pe acela care îi este în același timp și tată și șef.

Colonelul îl dă la o parte, cu gestul și cu glasul, strigîndu-i :

— Du-te la oamenii tăi, Patrick !... Acolo e datoria ta.

Sublocotenentul, de asemeni, n-a fost nici el rănit, și asta e într-adevăr o minune, căci uniforma lui e

sfîrtecată de gloanțe în multe locuri. În mîna stîngă ține revolverul, și cu dreapta învîrtește spada grea, scoțiană, cu garda de oțel.

Încăierarea îi pune la un moment dat față în față pe el și pe Casse-Cou. Englezul și francezul se măsoară o clipă din ochi, apoi, instinctiv, se aruncă unul asupra celuilalt.

Neavînd altă armă decît pușca Mauser, fără baionetă, Casse-Cou ochește de la patru pași și apasă iute pe trăgaci. Dar în îndîrjirea bătăliei, el a consumat toate cartușele din magazie, fără ca măcar să se gîndească să păstreze unul singur, drept supremă salvare. Cocoșul face un zgomot sec.

Englezul ridică revolverul și trage un foc. E ultimul lui cartuș. Puțin a lipsit să nu-l nimerească pe șeful Puștimii. Acesta apucă iute carabina de țeavă și o ridică în sus, să-l lovească, folosind patul puștii ca pe o măciucă. Lovitura teribilă care se abate asupra capului sublocotenentului este parată de acesta cu sabia. Dar lama sabiei zboară în bucăți. Scoțianul a evitat numai pe jumătate lovitura, căci patul puștii a alunecat înspre umărul său, izbindu-l, ca după aceea, lovind pămîntul, să se sfărîme în dreptul încărcătorului.

Cei doi tineri, dezarmați, scot strigăte de furie, aruncă frînturile armelor ce le-au mai rămas, se iau la trîntă, se apucă, se îmbrîncesc, se înlănțuie unul pe altul, cad, se rostogolesc, se strîng cu putere, încercînd să se sugrume unul pe celălalt. Vigoarea și îndîrjirea le sînt egale.

Pe jumătate sufocat, Casse-Cou zărește pe pămînt o bucată din sabia pe care o sfărîmase cu puțin înainte. Apucînd-o strîns în mînă, cu riscul de a se tăia, o ridică în sus ca pe un pumnal și strigă :

— Predă-te sau te ucid !

— Nu ! răcnește tinărul ofițer, zbătîndu-se cu furie.

Casse-Cou îl izbește cu toată puterea, strigînd din nou :

— Predă-te !... Dar predă-te odată, mii de tunete !...

— Nu ! țipă scoțianul, deși sîngele îi curge șiroaie. Nu ! Niciodată !

Văzîndu-și fiul doborît, colonelul se repede, cu sabia ridicată, în ajutorul lui. E gata-gata să despice capul lui Casse-Cou, care îi lovește fiul cu furie. Dar micul Paul Potter veghează asupra prietenului său. Mai prudent, foarte calm mai ales, copilul, al cărui sînge rece e uluitor, și-a păstrat Mauserul complet încărcat. Recunoscîndu-l pe colonel, scoate un strigăt, ochește și trage. În clipa însă cînd el a apăsas pe trăgaci, soldatul care nu încetase de a cînta din cimpoi marșul scoțienilor din Gordon se aruncă fulgerător în fața șefului său, să-l salveze de la moarte. E un băiat frumos, de șaptesprezece ani, cu fața roză — un copil și el, ca mai toți eroii acestei drame înspăimîntătoare. Glonteile îl lovește chiar deasupra inimii, îi străbate corpul, iese prin spate și-l rănește pe colonel în plin piept. Bietul muzicant scapă din mîini cimpoiul, își duce mîna la rană și geme cu un glas de muribund :

— Oh, măicuță !... Biata mea măicuță !... Am știut eu că azi am să mor...

În același timp, colonelul de Richmond desface brațele, face doi pași înapoi, scoate un strigăt surd și se prăbușește pe spate, spunînd :

— Patrick ! Copilul meu... mult iubit... adio !

Orbit de sîngele ce-i șiroia pe față, pe jumătate sufocat, tînărul își zărește, ca printr-un nor roșu, tatăl căzînd. Cu o sfortare disperată, se smulge din mîinile lui Casse-Cou, se ridică într-un genunchi și-l vede pe micul Paul ce ținea în mîini pușca încă fumegîndă. Atunci, cu o voce frîntă de suspine, strigă :

— Mi-ai ucis tatăl... Fii blestemat !

— Și el mi l-a ucis pe-al meu ! îi răspunde cu o exaltare sălbatică tinărul bur.

Dar Patrick nu mai aude. Valul de sînge se îngroașă, îl înăbușe, și tinărul se rostogolește leșinat la picioarele lui Casse-Cou.

Furia șefului Puștimii se risipește pe loc. În acest dușman învins nu mai vede acum decît un nenorocit, greu rănit, pe care îl compătimește. Strigă brancardierii, care sosesc în fugă la chemarea lui.

În timp ce-l așază încetișor pe brancardă și-i dă primele ajutoare, nefericitul cîntăreț din cimpoi geme plîngînd și curînd intră în agonie. Cu o voce din ce în ce mai slabă, își cheamă mama și, cu degetele aproape răcite, scoate din buzunar o scrisoare încă deschisă, i-o întinde lui Paul și îngîmă :

— Pentru sărmana mea mamă... Să faceți așa ca să primească scrisoarea... vă rog...

— Ți-o jur — zice tinărul bur, ai cărui ochi se umplu de lacrimi.

— Mulțumesc ! murmură muribundul.

Din pieptul lui străpuns dintr-o parte în alta țîșnesc două dire de sînge ; o spumă purpurie îi pătează buzele ; ochii îi devin sticloși ; un spasm îl scutură din cap pînă în picioare ; mai gîngăvește încă o dată :

— Scrisoarea... mama !...

Apoi trupu-i înțepenește, își strînge pumnii și moare.

Lupta se termină cu zdrobirea regimentului de highlanderi din Gordon, ale cărui rămășițe bătuseră în retragere. Burii, cu acea umanitate care le sta în fire, se și ocupau de răniți.

Casse-Cou turnă cîteva picături de rachiou între buzele lui Patrick. Acesta se mișcă puțin, deschise ochii și-și recunoscă adversarul, care acum îl privea cu o

mîlă nesfîrșită. Tînărul scoțian îi luă mîna și-i șopti cu o voce înceată ca o adiere :

— Tatăl meu...

— Da... Mă duc să văd... Aveți încredere în mine.

Plecă în fugă, îl găsi pe colonel în mijlocul unui morman de cadavre, îl scoase de acolo și constată că încă mai respiră. Chemă îndată alți brancardieri și se reîntoarse să-i anunțe tînărului sublocotenent că tatăl său trăiește și că nu este pierdută orice speranță.

Un plîns cu suspin îl făcu să întoarcă însă brusc capul. Ingenuncheat lângă cadavrul cimpoyerului, Paul citea scrisoarea scrisă de acela mamei sale.

— Ia-o !... Să vezi numai — zise el, întinzîndu-i această scrisoare... Oh !... Este îngrozitor !...

Casse-Cou citi la rîndul său, cu jumătate glas, cu un nod în gît, cu ochii umezi :

În fața orașului Ladysmith, 23 noiembrie 1899.

Acum nu era rîndul mamei să-ți scriu, micuța mea măicuță, ci lui tata trebuia să-i scriu. Dar, cum să-ți spun, a fost ceva mai presus de voința mea, am simțit nevoia să-ți trimit o ultimă scrisoare. Nu știu nici eu ce am : sînt bine, sănătos, mă simt perfect. Numai că astă-noapte am avut un vis... Am o presimțire că mîine voi cădea ucis și asta îmi apasă pieptul ca o povară și-mi strînge inima de mă înăbuș !... Adineaori am ieșit afară la aer : e o noapte atît de frumoasă ! Am privit cerul, care e foarte albastru și foarte senin, cu o stea mare, strălucitoare, în mijloc. Mă gîndeam, scumpa mea măicuță, că ea te vede și pe mama, și ce mult doresc și eu să te revăd !...

Și-apoi, dacă ai ști... Ieri, într-o tranșee, un om din compania mea a căzut chiar lângă mine. Nu murise ; o schijă de obuz îl lovise în burtă. Vai ! Dar ce poate fi mai groaznic ! I se risipiseră intestinele pe jos !...

Plingea cu hohote și-l implora pe medic să-l ucidă, căci suferea prea mult, iar doctorul nu s-a putut stăpîni să nu spună că războiul e un lucru blestemat.

De aceea, vezi mata, măicuță scumpă, n-aș vrea să fiu ucis în felul acesta, fiindcă știu că asta te-ar mîhni prea mult dacă ai afla-o. Aș dori să mor repede și să nu sufăr prea mult.

Dar; poți fi liniștită, orice s-ar întîmpla, îmi voi face datoria cu curaj, fără să dau niciodată îndărăt. Și dacă sînt îndurerat că te părăsesc, sînt mulțumit oricum la gîndul că-mi dau viața pentru regină și pentru gloria Angliei.

Adio, scumpă și mică măicuță, te îmbrățișez din toată inima,
Jemmy.

— Așadar, eu l-am ucis! plingea cu suspine tinărul bur. Oh! E îngrozitor!... Asta îmi frînge inima... Și totuși, o voce în mine îmi spune că nu mi-am făcut decît datoria.

— Da, Paul, ți-ai făcut pe deplin datoria! îi răspunse Jean Grandier, privind în depărtare trupele engleze care se retrăgeau în grabă.

Armata reginei era învinsă. Ea pierduse două mii de oameni și douăsprezece tunuri. Politicienii fără rușine, oamenii aceia nesățioși care împinseseră țara la război trebuiau să fie mulțumiți.

Tumultului bătăliei îi urma acum o liniște de moarte.

Învinși și de data aceasta, englezii se reîntorceau în dezordine în orașul Ladysmith, care se făcuse nevăzut acolo, spre nord-est, în mijlocul cetii.

Burii se adăpostiră în dosul întăriturilor într-adevăr formidabile, ridicate de ei, cu o artă desăvîrșită, în jurul orașului asediat. Era acolo un fel de tabără fortificată, în fața căreia, departe, vegheau santinelele din avanposturi, în timp ce grupuri de oameni se mișcau

în toate părțile. Se reparau în grabă stricăciunile din timpul acelei zile, caii erau potcoviți, armele lustruite, erau cîrpite hainele sfîșiate, se pansau sumar unele găuri în piele și se aștepta, cu un calm plin de curaj, o nouă încăierare.

În spatele unei ridicături de teren, care le apăra mai mult sau mai puțin de obuze, stăteau aliniate patru cor-turi mari, în vîrfurile cărora flutura cîte un steag alb cu cruce roșie. Era ambulanța bură. Fiecare din ele cuprin-dea cam vreo sută de răniți, transvaalieni sau englezi ; aceștia din urmă, de două ori mai numeroși. Întinși pe pămînt, culcați pe brancarde sau în mici paturi de campanie, se priveau între ei fără ură și păreau acum apropiați datorită suferinței comune. Stăteau ameste-cați unii cu alții, ca frații : buri bărboși pînă în ochi și carabinieri atletici ai reginei, băiețași cu tenul roz sau munteni aspri din Scoția, care refuzaseră să îm-brace uniforma kaki — toți palizi, crispați, sîngerînzi, înăbușindu-și curajoși un vaiet sau un gemăt, punînd un fel de amor propriu național în a-și stăpîni durerea.

VI

Ambulanța bură. — Răni moderne. — Doc-torul Tromp. — Glonte umanitar. — Un original. — Mereu aceiași oameni se aruncă-n calea morții. — Vindecări uluitoare. — Ur-mări ale proiectilelor. — Eroi necunoscuți. — Împușcătură în noapte.

În mijlocul acestor suferințe, cîteva femei umblă discrete, iuți, pline de zel și milă, aducînd căni cu supă întăritoare, comprese, vase cu apă fenicată. Sînt soții,

mame sau surori de-ale luptătorilor, care și-au părăsit fermele spre a-și urma bărbații în război și al căror devotament demn de admirat le face să-i îngrijească chiar și pe aceia care le amenință existența și libertatea.

Este așteptat doctorul.

În clipa aceea năvălește ca o furtună Jean Grandier sau, dacă preferați, căpitanul Casse-Cou, urmat de nedespărțitul său Fanfan. Foarte mândru, foarte fericit mai ales că a putut părăsi ambulanța, micul parizian umblă de colo-colo șchiopătînd, șontic-șontic, devenit infirmier voluntar pînă în clipa cînd i se va da voie să-și reia activitatea sa aspră de cercetaș.

Privirea lui Casse-Cou se îndreaptă spre două paturi, așezate unul lîngă altul, în mijlocul cortului în care intrase în acel moment. Pe unul din paturi stă culcat tînărul sublocotenent al scoțienilor din Gordon; pe celălalt zace, parcă în agonie, tatăl său, colonelul. Alb ca cearșaful, cu respirația grea și șuierătoare, ducele de Richmond ține în mîna sa mîna fiului său, care-l privește disperat.

Casse-Cou se apropie în grabă, se descoperă și-i spune tînărului:

— Am întîrziat puțin... iertați-mă... Chiar acum am ieșit din gardă și am venit într-un suflet. Cum vă simțiți?

— Nu prea rău... Mai degrabă bine... mulțumesc... Dar bietul meu tată... priviți...

— I se va extrage glonte la îndată... Doctorul mi-a promis că se va ocupa de el neîntîrziat...

— V-ați gîndit la noi... Sînteți un adversar demn și leal. Vă mulțumesc încă o dată, din toată inima...

— Eh! Să lăsăm asta! Și dumneavoastră ați fi făcut la fel în locul meu...

— Dar ghicesc după accentul dumneavoastră că sînteți francez...

— Da.

— Sînt de două ori fericit de această simpatie pe care mi-o arătați. Nici nu vă puteți închipui cîtă dragoste purtăm noi francezilor... În niște împrejurări groaznice, disperate, niște francezi ne-au salvat de la moarte, pe tatăl meu, pe sora mea și pe mine...

— Doctorul ! îl întrerupse brusc Casse-Cou, foarte mișcat de această destăinuire a adevărului său din ajun.

În vîrstă de vreo patruzeci de ani, înalt de statură, vioi, viguros, cu o frunte mare, cu privirea calmă și hotărîtă, cu gura strînsă, umbrită de o mustață subțire blondă, cu carabina și cartușiera în bandulieră, noul venit seamănă mult mai puțin a tămăduitor, decît a șef de partizani. Nici galoane, nici brasardă, nici un fel de semn distinctiv. Olandez din Dordrecht, atotștiutor ca o enciclopedie, chirurg excepțional, doctorul Tromp a alergat ca voluntar din metropolă pînă aci, chiar de la primele împușcături. Acum este în primul rînd un soldat, care, îndeplinindu-și vitejește datoria lui de patriot, folosește din toată inima, cînd se prezintă ocazia, cunoștințele lui medicale vaste, cu adevărat fără pereche. Bun, uman, devotat, el n-are decît un singur defect, acela de a fi un vorbăreț incorijibil. De altfel, să fie chiar un defect ? Deși vorbește foarte mult, în orice ocazie, fără întrerupere, spune lucruri atît de interesante, încît este ascultat întotdeauna cu dragă inimă de cei din jur.

Își lasă deoparte echipamentul de război, apoi scoate instrumentele profesionale dintr-o geantă de pînă, pe care o poartă întotdeauna sub cartușieră, și le așază repede pe o masă portativă.

Saluturi afectuoase îl întîmpină din toate părțile ; infirmierele se grăbesc să-l ajute. Una îi aduce un castrolon în care este muiat un burete, alta aprinde o lampă mare, cu spirt. Bunul doctor surîde, mulțumește, răs-

punde la binețele ce i se adresează și își spală mâinile, zicînd :

— Soluție de sublimat... excelent antiseptic... Acum sînt al dumatăle, Casse-Cou... Bun ! Să-mi șterg fața cu buretele...

Apoi își flambează instrumentele la flacăra alcoolului și înaintează în direcția unde se află colonelul scoțienilor. Răniții de lîngă ușă protestează.

— Puțină răbdare, dragii mei prieteni... Lăsați-mă să-l operez mai întîi pe acest domn, care este, după cîte se pare, în agonie...

Excelentul doctor are și un fel al lui de a înfățișa lucrurile. Ajutat de Casse-Cou și de Fanfan, îl așază pe rănit pe pat, taie tunica elegantă a colonelului, pînă dă de pieptul gol, și exclamă :

— Tii ! Ce superbă rană !... Ah, milord !... Sînt tot atît de bucuros să pansez această rană, ca și cînd eu însumi aş fi făcut-o !... Este admirabilă ! Cea de a treia coastă din dreapta este găurită cu atîta precizie, ca la tirul unde se cîștigă obiecte... Nici o plesnitură, nici o țandără sărită... nimic decît o găurică mică, de diametrul glontelui. Traietorie în linie dreaptă, străbate plămînul... Desigur că a ieșit prin partea cealaltă... Nu?... Atunci ce s-a-ntîmplat cu glonte ? Ah !... Ce curios !... S-a instalat chiar în mijlocul omoplatului, în care s-a înfipt mai mult de două treimi... Am să-l scot de acolo... Vă rog să răbdați, milord... E mai puțin dureros decît extragerea unei măsele... Un !... Doi !... Iată-l...

Un horcăit surd îi scapă rănitului, care strînge mîna fiului său gata s-o frîngă. Brusc, o șuviță de sînge țîșnește din plagă și, în același timp, se aude un ușor zgomot ca de respirație.

— Perfect — reluu chirurgical. Plămînul este acum liber... Respirați, domnule colonel... Hai, respirați adînc, cît puteți de adînc.

Ofițerul scoate un oftat lung și, subit, ochii nu-i mai sînt așa sticloși, iar pomeții capătă o ușoară roșeață.

— Vă simțiți mai bine, nu-i așa ?

— Da, mai bine... cu mult mai bine !

— Eram sigur... Ei, Casse-Cou, ce zici de asta ? Puțintică răbdare, copiii mei...

Vorbea pe rînd, cînd în engleză, cînd în franceză, cînd în olandeză, făcînd totuși mai multă treabă decît zgomot, și adăugă :

— În trei săptămîni, veți fi pe picioare, milord... Vedeți dumneavoastră, acest glonte Mauser e o drăgălășenie de proiectil... și curat ca gospodinele din țara mea... Marea lui viteză — 640 metri pe secundă — îl face aseptice... El străbate țesuturile organice ca un ac, fără să le sfișie, nu ca o grosolană schijă de obuz, care smulge și sfărîmă totul... Hotărît lucru, glonte Mauser e un glonte foarte cumsecade... *a gentlemanly bullet*¹...

Fără să-și întrerupă o secundă măcar potopul acesta de cuvinte, ncobositul vorbăreț aplică pe orificiul pe unde intrase glonte și pe cel pe unde-l scosese un tampon gros de vată hidrofilă, îmbibată cu soluție de sublimat, acoperă cu o compresă, leagă totul cu cîteva fișii, pe care le înfășoară de jur împrejur, și sfîrșește zicînd :

— Iată, am terminat. Ca regim alimentar : supă de zarzavat, lapte, ouă crude, whisky îndoit cu apă... Peste opt zile, grătar după dorință... și vă garantez că, după cît de solid sînteți clădit, domnule colonel, nu veți avea nici măcar o oră de febră...

Și, fără să aștepte vreun cuvînt de mulțumire, bizarul personaj pleacă, strigînd :

¹ Un proiectil nobil — în limba engleză în text.

— Altul la rînd... Ei! Casse-Cou, Fanfan, veniți cu mine!

În timp ce sublocotenentul, zăpăcit de această avalanșă de cuvinte și fericit de înlănțuirea cu adevărat minunată a evenimentelor, își strînge în brațe tatăl cu dragoste, doctorul și ajutoarele lui improvizate își urmează vizita. La fiecare pas, noi și noi răni, una mai extraordinară decît alta, în aparență dintre cele mai grave. O întreagă fantezie a balisticei și a chirurgiei moderne.

Un soldat dintr-un regiment irlandez, socotit mort cu patru zile în urmă, într-o încăierare de avanposturi, primise un glonte care-i intrase prin partea de sus a craniului. Glonte traversase creierul de sus în jos, apoi cerul gurii, limba și ieșise puțin deasupra maxilarului inferior. În aceeași încăierare, un alt irlandez primise în partea stîngă a capului un glonte care-i traversase creierul dintr-o parte în alta. Doctorul, arătînd cu mîndrie cele două răni¹, comentă :

— Ei, flăcăilor, ce spuneți de asta? Odinioară, cu vechile arme, capetele acestor doi bravi băieți ar fi explodat ca un bostan. Dar distinsul, deliciosul, adorabilul, umanitarul și filantropicul glonțișor Mauser a știut să se strecoare cu subtilitate prin oase și prin pulpa cerebrală, fără alt inconvenient decît o incapacitate momentană de muncă, la răniții mei.

— Uimitor! exclamă Fanfan, care nu-și putea crede ochilor și rămase cu gura căscată.

— Uluitor! întări și Casse-Cou.

— În cincisprezece zile vor fi tot atît de zdraveni ca dumneavoastră și ca mine.

— Fără vreo urmare neplăcută?

¹ Aceste două cazuri, ca și multe altele nu mai puțin uluitoare, sînt citate de sir Mac Cornak, ilustrul chirurg englez. (n.a.)

— Chiar și fără migrene !... Mă tem numai ca unul din ei să nu rămână cu un ușor strabism.

— Cum s-ar zice sașiu.

— Sașiu, da... un pic, atîta tot !

— Atunci, nici nu mai merită să faci război, dacă morții învie și cei uciși se bat cu o forță și mai mare.

— Dimpotrivă ! Deoarece în civilizația noastră stupidă războiul este un flagel de care bruta din oameni nu s-a putut elibera, trebuie să facem tot ce e posibil ca acest flagel să devină cît mai puțin ucigător. În definitiv, care trebuie să fie țelul unui război ? Acela — după umila mea părere — de a scoate din luptă, dar nu de a ucide, un cît mai mare număr posibil de beligeranți. Deci este inutil să-i masacrezi, ca altădată, pe toți, pentru ca să fii victorios. Este de ajuns să-l împiedici, pentru o perioadă de timp, pe inamic de a se bate, să-l oprești micșorîndu-i numărul soldaților...

— Da, astfel încît butada proverbială a unuia din generalii noștri nu va mai părea o fantezie de om ursuz : „Mereu aceeași oameni se aruncă-n calea morții“.

— Ah, iată ceva și mai grozav ! exclamă chirurgul, examinînd un soldat scoțian.

— Ce anume, vă rog, domnule doctor ?

Omul trăgea din pipă cu gravitate și nu părea că se simte prea rău. Avea la gît o rană făcută de glonte „umanitar“ : Proiectilul îi intrase pe sub clavicula stîngă în clipa cînd gordonetul se culcase la pămînt, în așteptarea atacului. Doctorul căută orificiul de ieșire și pînă la urmă îl descoperi puțin mai sus de șoldul drept, la doi centimetri de osul iliac.

— Priviți — exclamă el entuziasmat — glonte la străbătut plămîinii, abdomenul, intestinul, bazinul și în cele din urmă osul iliac, în așa fel încît acest brav muntean a fost străbătut de sus în jos dintr-o parte în cealaltă. Nu am nimic de făcut aici !

— Atunci, este pierdut ? zise cu tristețe Casse-Cou.

— Dimpotrivă, se va însănătoși cu siguranță, și asta fără cea mai mică intervenție chirurgicală, care, în cazul de față, i-ar fi absolut dăunătoare. Repaus la pat, supă de legume, ouă crude, whisky îndoit cu apă și o pipă bună când îți va face plăcere... Continuă, băiete ! Altul la rînd.

Acest altul avea ficatul străpuns dintr-o parte în cealaltă. Nici aici nu trebuia făcut ceva. Adică nici un fel de intervenție. Repaus, igienă, hrană ușoară la început.

Plagă la rinichi : același tratament. Plagă la stomac : mereu același tratament.

Și doctorul adăugă, invariabil :

— Totul merge bine... Vindecare rapidă și sigură.

Ajuns lîngă un grup de buri culcați pe saltele, murmură cu tristețe :

— Ah ! Drace !... Iată că aici chiar că nu se mai poate face nimic.

Erau cinci, sfîșiati, însîngerati, mutilati, îndurînd fără un vaiet suferințe înfiorătoare. Un obuz englez de calibru mare căzuse în mijlocul lor și, explodînd, omorîse și rănise zece oameni. Cei de aci erau singurii supraviețuitori, și în ce hal, Dumnezeuule mare ! Mușchii zdrobiți, oasele sfărîmate, vasele de sînge smulse, un fel de ciulama oribilă de carne, de țândări de oase, de haine și de sînge închegat, încît Casse-Cou și Fanfan simțiră că li se face rău.

Era pentru prima oară cînd doctorul nu mai găsea nici un cuvînt de spus, și cu toată înăsprirea lui profesională, lăsă să se vadă o puternică emoție. Și singur, fără alte ajutoare decît acești doi tineri plini de bunăvoință, dar gata să leșine și ei de oroare și de milă, începu să lucreze. Și ce muncă teribilă ! Trebuia să amputeze, să resecționeze, să prindă ligamentele, să

scotocească cu degetele prin carnea vie pentru a căuta particulele de metal sau arterele căscate... Aici nu mai avea de-a face cu plăgile mici, fără pericol, curățele, produse de gloanțele Mauser, ci cu traumatisme enorme, pe mari întinderi, a căror vindecare este cu atât mai lentă și mai dificilă, cu cât complicațiile survin aproape în chip fatal. Și apoi, în aceste cazuri se produc două zguduiri succesive ale organismului : șocul rănii și șocul operatoriu, care șubrezesc pacientul și-i slăbesc rezistența, cel mai puternic ajutor al chirurgiei. În sfârșit, mai sînt și aceste enorme hemoragii, care golesc de sînge pe nenorocitul rănit și care sînt un alt factor agravant al stării lui !

Cît de lungi și de dureroase fură aceste operații, pe care energicii buri le suportară fără să crîcnească, cu eroismul lor obișnuit, deși erau făcute fără cloroform.

Apoi doctorul Tromp reveni lîngă tînărul sublocotenent englez, care-și aștepta rîndul cu răbdare. Avea clavicula stîngă pe jumătate sfărîmată de lovitura cu patul puștii dată în ajun de Casse-Cou. Nu se mai putea folosi de braț. În plus, în partea de sus a pieptului avea o tăietură adîncă, făcută cu vîrfurile sabiei rupte în timpul luptei, pe care șeful cercetașilor o folosisese ca pe o armă de temut.

Doctorul dezinfectă cu minuțiozitate plăgile, acoperi rănilor cu un pansament pentru a le feri de microbii patogeni și, după ce termină această muncă obositoare, se duse să-și reia cartușiera și carabina. Iată-l acum gata să facă din nou, cu micul glonte umanitar, răni filantropice, în fața cărora să se extazieze în momentul cînd le va vindeca.

.

Chiar de la prima lor întîlnire, deși aceasta fusese cît se poate de brutală, Casse-Cou și sublocotenentul

de highlanderi simțiseră o vie simpatie unul pentru celălalt. Tineri amîndoi, aproape copii, viteji și cinștiți, atît cît e posibil să fii în timpul unei lupte fuse-seră adversari deopotrivă de înzestrați ; iar sufletul lor cavaleresc nu vroia să știe de amoruri-proprii rănite, de răzbunări josnice sau de rivalități de neam. Din vitejia lor asemănătoare s-a născut o stimă reciprocă nemărturisită, astfel încît ei nu s-au mai considerat unul englez și celălalt franco-bur, n-a mai existat nici învingător, nici învins, ci doar doi tineri de treabă, deveniți prieteni buni.

Trecuse aproape o săptămînă. În fiecare zi, atîta timp cît îi îngăduiau exigențele serviciului său, Casse-Cou venea și se așeza la căpătîiul rănitului, care-l întimpina întotdeauna cu un surîs și cu o sinceră strîngere de mînă.

Tînărului englez îi mergea din ce în ce mai bine ; ca și tatălui său, de altfel, deși la el vindecarea era mai lentă decît o afirmase preoptimistul doctor.

Casse-Cou le aducea vești, le făcea rost de mici bunătăți și petrecea alături de ei cîteva ore plăcute, de afectuoasă intimitate.

Patrick îi povestea despre aventurile sale, iar Jean îi istorisea isprăvile lui în *Infernul de gheață*, aventuri de loc banale și de o parte și de cealaltă. Toate acestea, spre marea indignare a tînărului Paul Potter, al cărui suflet simplu și aspru nu putea admite această afecțiune. La micul bur, ura era tot atît de vie ca și în prima zi și această ură patriotică împotriva cotropitorilor era și mai mare atunci cînd era vorba de aceia care făcuseră să-i piară tatăl... Nimic nu-l emoționa, nici nu-l înduioșa. El pășea pe o cale dreaptă, clocindu-și răzbunarea, și nu regreta decît un singur lucru : că glonte care-l ucisese pe cimpoier nu-l omorîse în același timp și pe colonel. Iată de ce acum,

el îi arăta șefului său, prietenului său, o oarecare răceală și părea să pună la cale împotriva ducelui de Richmond un proiect de cruntă răzbunare, ca Pieile-Roșii.

Cei doi ofițeri scoțieni, tatăl și fiul, în schimb, nu puteau să priceapă cu nici un preț cum de fusese posibil ca Jean Grandier, instruit, de familie bună, extrem de bogat, să se pasioneze pînă într-atît pentru cauza independenței Republicilor sud-africane.

Patrick avu chiar o explicație cu el în acest sens, într-o zi, și cu franchetea lui obișnuită îi zise fără nici o altă introducere :

— Dumneavoastră urîți deci Anglia ?

— Nu ! Este o mare națiune, pe care o admir, dar care în prezent comite un abuz de putere, și numai pentru acest motiv lupt împotriva ei.

— Să nu ne jucăm cu vorbele. Republicile sud-africane aflîndu-se chiar în mijlocul sferei de influență engleză, noi le considerăm ca făcînd parte în mod virtual din domeniile coroanei.

— Ei, drace !... Aici nu mai sîntem de acord.

— Și asta la fel și cu Bechuanaland-ul, Rhodesia, Regiunea Lacurilor, Sudanul egiptean și alte teritorii care sînt anexate imperiului nostru colonial sau pe cale de a fi anexate... Burii nu sînt decît tot niște sălbatici analfabeți în cea mai mare parte, ignorînd marea mișcare contemporană. Nu sînt decît niște țărani abrutizați, nespălați la propriu și la figurat și care nu concep nimic altceva în afară de industria lor păstorească, și care zădărnicește oricare alta... Da, da, ți-o repet, niște simpli sălbatici, sau mai degrabă albi reîntorși la starea de sălbăcie primitivă și care pentru noi, englezii, nu sînt mai presus de Pieile-Roșii, arabii nomazi sau popoarele de păstori ale Asiei Centrale.

Casse-Cou roși, se îngălbeni și fu gata să izbucnească și să-și verse ciuda o dată pentru totdeauna. Totuși se stăpîni, luînd lucrurile oarecum în glumă, și-i răspunse pe un ton de bună dispoziție :

— Ei, dragul meu, niște sălbatici albi care se folosesc de electricitate, care au tipografii, își construiesc căi ferate, care fabrică material de război, iată ceva ce nu e de loc banal. Pariez că n-ar face o figură proa urîtă nici în Europa și nici chiar în Irlanda dumneavoastră... Cît despre șeful acestor așa-ziși sălbatici, președintele Krüger, prințul de Bismark, care se pricepea la oameni, îl socotea superior lui Sitting-Bull, sachemul ¹ actualilor Siouxi ² din America.

— Krüger !... Un ciot, un tip grotesc, mai urît și mai ridicol decît ar putea să-l reprezinte oricare din caricaturiştii noștri...

— Burii sînt de părere că este cel mai frumos om din cele două republici, așa cum și dumneavoastră gîndiți, fără îndoială, că regina Victoria este cea mai frumoasă femeie din tot Regatul-Unit. În ceea ce mă privește, împărtășesc întru totul și părerea englezilor, și pe aceea a burilor : acest bărbat bătrîn și această doamnă în vîrstă sînt frumoși ca niște semizele... atît doar că frumusețea lor este diferită.

Această ripostă inteligentă le fu servită cu atîta finețe, încît tatăl și fiul, uimiți, nu putură să-i dea nici un răspuns.

După o tăcere stînjenitoare, colonelul reluă grav :

— Vorbe, numai vorbe, tinere prieten, nimic altceva decît vorbe. Războiul este un lucru teribil și trebuie să-l faci cu asprime, fără milă, în chip necruțător. Fiul

¹ Conducătorul sfatului tribului, la populațiile băștinașe din America de Nord.

² Sioux — populație băștinașă din nordul Americii.

meu are dreptate : burii sînt niște rebeli și niște sălbatici ; trebuie, prin urmare, să-i tratăm ca pe niște rebeli și ca pe niște sălbatici, exterminîndu-i. Noi n-am venit aici să facem sentimentalisme. Luptăm pentru însăși existența Imperiului britanic și noi vom avea ultimul cuvînt, chiar de ar trebui, pentru a ne asigura victoria, să sacrificăm două sute de mii de oameni și două sute de milioane de livre.

Pentru a doua oară, Casse-Cou își stăpîni indignarea și durerea. Înțelese că o prăpastie îl despărțea de acest gentleman, care își dăduse pe față orgoliosu-i suflet avid, egoist și crud. El bilbîi, cu o voce întretăiată și cu lacrimi în ochi :

— Oh, milord, nu vorbiți așa, vă implor ! Acești patrioți, pe care dumneavoastră socotiți că trebuie să-i exterminați, sînt buni și umani cu prizonierii. Ei vă îngrijesc cu devotament, chiar și pe dumneavoastră personal, oare l-ați pedepsit într-un chip atît de nemilos pe fermierul David Potter...

— Ceea ce am făcut ca președinte al Curții Martiale aș face-o miine din nou, dacă aș fi liber și sănătos.

— Cum ? Ați ordona, fără prea multe formalități, execuția unui patriot, a unui soț, a unui tată care-și apără viața și libertatea ?

— Da ! Fără pic de ezitare, pentru a mă supune ordinelor categorice ale maiestății sale regina, care voiește cucerirea și anexarea definitivă a acestor două republici.

La aceste cuvinte, Casse-Cou se ridică, gata să izbucnească. Un strigăt ascutit, urmat de un blestem, îi tăie însă vorba.

— Cîine ! Nu vei mai asasina pe nimeni de acum încolo !

Vocea care rostise această amenințare tremura de furie. Era o voce tînără, pe care șeful cercetașilor crezu

că o recunoaște și care venea de afară. Cineva ascultase acolo, foarte aproape, în spatele peretelui subțire de pînă, scuturat de o ușoară adiere.

Casse-Cou ieși fără a mai spune un cuvînt, nu numai din curiozitatea de a vedea cine e afară, ci mai ales pentru a pune capăt acestei conversații odioase.

— Cel puțin să nu ne porți pică, dragă prietene ! îi strigă Patrick. Toate acestea nu se referă la dumneata în nici un caz, și fii încredințat că te bucuri de toată stima noastră. Cît despre amenințare, noi nu ne temem de ea, căci executarea ei v-ar aduce represalii îngrozitoare.

Dar Casse-Cou, cu urechile vîjiind și cu ochii injectați, abia de-l auzi. El ocoli mașinal vastul pătrat alcătuit de pînza cortului ce adăpostea ambulanța și nu văzu pe nimeni. Misteriosul personaj care ascultase dispăruse fără urmă. Totuși Casse-Cou, obișnuit să cerceteze totul cu atenție, observă pe albeața pînzei de cort o pată neagră, ca o mîzgălitură de cărbune. Pata, pe care n-o observase pînă atunci, era poate mai veche, dar ceea ce constată în clipa aceasta era prezența ei în vecinătatea punctului unde, în interior se aflau paturile ducelui de Richmond și al fiului său. Nu dădu însă nici o importanță acestei particularități, esențială pentru securitatea locotenent-colonelului scoțienilor din Gordon, pe care n-avea să-l mai revadă niciodată.

O dată cu sosirea nopții, Casse-Cou intră de serviciu, unde avea să rămîină pînă a doua zi în zori. Printre cei zece Puști care urmau să-l însoțească trebuia să fie și Paul Potter. Dar pentru întîia oară, tînărul bur, atît de scrupulos în respectarea disciplinei, lipsea de la postul său.

Să tot fi fost orele zece seara. Domnea o liniște deplină și de o parte și de cealaltă. Luna, pe jumătate

ascunsă în nori, arunca doar o lumină slabă. O umbră tăcută părăsi ridicăturile de teren ce apărau ambulanța bură și se strecură înspre cortul în care se odihneau colonelul și fiul său. Umbra aparținea unui om cu mișcări rezezi și precise, care mergea desculț, pentru a evita, fără îndoială, cel mai mic zgomot. Acest om purta o pușcă în bandulieră. Ajuns în apropierea cortului, el privi în jur, să vadă dacă nu se apropie cineva, apoi se opri în fața petei negre zărite de Casse-Cou cu câteva ore mai devreme. Apoi scoase din buzunar un cuțit și, cu infinite precauțiuni, fără grabă, tăie, fir cu fir, țesătura groasă a cortului. După ce făcu o deschizătură suficientă pentru a-și strecura mîna prin ea, se aplecă, privi și, la lumina veiozelor care ardeau permanent aci, el desluși interiorul barăcii. Exact în fața lui se afla un pat. Pe el, un tartan scoțian, din acelea purtate de toți highlanderii și care face parte din ținuta lor, servind de pătură.

Un tremur rapid îl scutură pe vizitatorul nocturn cînd recunoscă figura bărbătească a colonelului, care dormea profund. Capul lui gol, pe care nimic nu-l apăra, se afla la numai treizeci de centimetri de pînza cortului. Fără cea mai mică ezitare, fără cel mai mic tremur, necunoscutul își trecu țeava puștii prin deschizătură, o lipi de craniul colonelului și, hotărît, apăsă pe trăgaci. O detunătură violentă răsună, însoțită de o flacără puternică și de un fum gros.

Un tumult nemaipomenit se produse în întreaga ambulanță; răniții se agitară, scoteau țipete, iar infirmierele, venite în grabă, îl găsiră pe sublocotenentul scoțian pradă unei înspăimîntătoare crize de nervi, alături de cadavrul tatălui său, care zăcea în patul lui, cu capul sfărîmat.

Exces de vigilență. — Casse-Cou cercetează prea de-aproape. — Prizonieri. — La englezi. — Notorietate supărătoare. — Scrisul rămîne. — Doi judecători de la Curtea Marțială. — Ce înțeleg englezii prin expresia „a înțepa porcul”. — Tratament barbar. — Generalul. — Dușman generos. — Rupeți rîndurile !

În timp ce colonelul duce de Richmond se sfîrșea atît de tragic, Casse-Cou se afla de gardă tocmai în cealaltă extremitate, în punctele unde se găseau cele mai avansate posturi de pază.

Foarte viteji, dar ciudat de apatici, burii se păzeau prost. De altfel, în această armată în care totul se făcea cam ca la tata acasă, nu exista nici un fel de disciplină ; comenzile abia de se executau, iar santinelele erau departe de a avea, ca la noi, sentimentul uriașei lor responsabilități.

Poate nu veți crede, dar cei tineri, sau chiar copiii erau aceia care îndeplineau cel mai conștiincios aceste corvezi atît de delicate. Niciodată vigilența lor nu scădea, încît șefii nu erau liniștiți decît atunci cînd Puștimea făcea de gardă noaptea. Or, în această seară, Casse-Cou, care sta veșnic la pîndă, de parcă ar fi fost un adevărat mohican, crezu că zărește, în acea zonă neutră care desparte cele două cordoane de santinele inamice, niște forme cenușii care înaintau încet. Luna tocmai se ascunsese în nori în acel moment. Abia de se zărea la doi pași, dar tînărul căpitan al Puștimii voia să știe ce să însemne asta. Cel mai bun mijloc

era să se ducă acolo, să vadă despre ce e vorba. Mijloc fără greș, desigur, dar periculos, căci riști să te pome-nești rănit de vreun glonte, atît din partea burilor, cît și din cea a englezilor.

Alese, ca să-l însoțească, pe Fignolet-marinarul, pe Joris burul, pe Pietro italianul, pe Gaetano portughe-zul și pe Manache arabul. Toți șase lăsară jos puștile, care i-ar fi încurcat, și păstrară în raniță doar revolverul.

Iată-i plecați, tirîndu-se, reținîndu-și respirația, evi-tînd cele mai mici obstacole cu o îndemînare de feline. Străbătura în felul acesta vreo trei sute cincizeci pînă la patru sute de metri, cînd Casse-Cou, care înainta primul, observă cu precizie, la douăzeci de pași în fața lui, una din acele forme cenușii ce părea a înainta drept spre el. Nu mai era nici o îndoială : mogildeața se apropia tirîndu-se pe pămînt, producînd un zgomot ușor, dar foarte perceptibil.

Tînărul șef al Puștimii trebuia, dacă ar fi fost un om prudent, să se întoarcă la linia santinelelor sale și să dea alarma. Un cercetaș nu trebuie să se bată niciodată. Dar încearcă să-i vorbești de prudență unui băietăndru care, în fiecare zi, ba chiar de două ori pe zi, pare să scornească orice pentru ca să-și justifice bătaioasa și glorioasa lui poreclă ! Primul lui gînd fu : „Este un cercetaș englez... Am să-l prind în doi timpi și trei mișcări și am să-l aduc prizonier la ai noștri“. Apoi se ridică și, din cîteva salturi uriașe, se aruncă asupra masei cenușii și o strînse în brațe cu o forță de neînvins. Dar ce stupoare ! Degetele sale crispate nu întîlniră decît aerul, sau mai degrabă niște cîrpe moi, o țesătură grosolană de lînă, probabil o pătură. Apoi simți imediat o oarecare rezistență. Pătura, legată la un capăt cu o sfoară, era trasă de mîini nevăzute... Ea

îi scăpă și se opri imediat. Înțelegînd atunci imprudența comisă, Casse-Cou murmură :

— M-au tras pe sfoară !

Dar, vai ! Nu numai lui i se jucase acest renghii, ci și tovarășilor lui care-l urmaseră și care, ca și dînsul, în loc de dușmani ce se tîrau spre liniile bure, capturaseră zdrențe.

De ce oare însă acest șiretlic bizar ? Pur și simplu ca să-i atragă în cursă, să-i facă prizonieri și-apoi să atace santinelele bure, adormite cu pipa între dinți.

Totul se petrecu în cîteva secunde. Două plutoane de englezi, îmbrăcați în kaki și destul de vizibili, înconjurară de îndată pe căpitanul Puștimii și pe tovarășii lui. Tinerii fură prinși și imobilizați mai înainte chiar de a putea scoate un strigăt măcar.

O voce batjocoritoare zise în engleză :

— Mucoșii ăștia blegi au mușcat din nadă.

Casse-Cou, pe jumătate sugrumat, scoase un muget de furie.

— Și nici un cuvînt — adăugă vocea — sau sînteți morți ! Înainte ! Și fără zgomot, camarazi !

Casse-Cou înțelese primejdia ce-i pîndea pe buri. Trebuia cu orice preț să-i prevină, să dea alarma, chiar cu riscul propriei sale vieți. Și precum odinioară cavalerul d'Assas¹, el nu ezită nici o clipă. Cu o sfor-

¹ Căpitanul regimentului francez Auvergne, cavalerul d'Assas, a rămas celebru pentru o faptă de arme săvîrșită în ajunul bătăliei de la Clostercamp (1760). În noaptea de 15 octombrie, el intră în pădurea vecină taberei franceze, pentru a o cerceta. Deodată se văzu înconjurat de inamici, care-l amenințară cu moartea dacă va scoate un singur cuvînt. Neținînd seama decît de datoria sa, cavalerul d'Assas strigă, avertizîndu-și regimentul, și fu omorît pe loc.

țare puternică, se smulse din mîna omului care-l strîngea de gît și strigă cu o voce răsunătoare :

— Alarmă !... Alarmă !... Englezii !

Omul ridică sabia asupra lui, ca să-i despice țeasta.

Casse-Cou evită șocul lamei, își scoase revolverul și trase în soldatul inamic, care se prăbuși ca trăsnit. Apoi, socotindu-se pierdut, adăugă, batjocoritor totuși :

— V-am ratat surpriza !... V-am dejucat planul, englezilor ! Asta va fi ultima ispravă a lui Casse-Cou !

Și vru să-și descarce din nou revolverul, să-și vîndă scump viața, să moară făcînd noi victime. Dar fu apucat strîns din toate părțile, în timp ce loviturile cădeau tari și dese ca grindina atît asupra lui, cît și asupra celorlalți Puști.

Avea să fie linșat. Dar numele de Casse-Cou, pe care-l zvîrlise cu atîta mîndrie, fusese auzit. Cineva strigă din răspuneri :

— Nu-l omoriți !... Asta e Breack-Neck... Cîștigă două sute de livre cine îl va aduce viu !

Mai fericit decît eroul din Clostercamp, el scăpă cu viață, constatînd că și gestul de a se sacrifica dînd alarma nu fusese zadarnic. Acolo, în partea burilor, strigătele lui fuseseră auzite, ca și împușcătura. Fu dată alarma, tranșeele se umplură într-o clipă, împușcăturile se porniră să pîrîie din toate părțile, tunurile cele mari urlară bubuind și atacul de noapte fu respins.

Casse-Cou însă, vai ! era prizonier, împreună cu Puștii lui, dintre care doi lipseau la apel : bietul arab Manache și tînărul italian Pietro. Numai Breack-Neck rămăsese fără răni, ceilalți erau transportați ca niște cadavre.

Fură duși la tranșeele engleze și, din felul în care numele lui era repetat pînă la refuz, după bucuria ma-

nifestată de inamic, căpitanul Puștii își dădu seama că-și câștigase aici o notorietate pe cât de onorabilă, pe atât de periculoasă. Ajunși la o cazemată blindată cu șine de cale ferată, fură aruncați claie peste grămadă și închiși fără măcar să li se dea un codru de piine sau o oală cu apă.

Pradă setei arzătoare, sărmanii băieți răniți, horcând, pierzând sînge, îndurară o noapte îngrozitoare. Casse-Cou îi mîngîia cum putea și, în întunericul în care se zbăteau, încerca, în zadar de altfel, să-i panseze.

În sfîrșit se făcu ziuă. Situația lor avea desigur să se schimbe.

Casse-Cou fu scos primul din cazemată și condus în fața unui ofițer. Era un căpitan din infanteria-călare, după cum o indica forma dolmanului său de stofă kaki, ai cărui epoleți aveau brodați pe ei două stele de aur. Ofițerul îl măsură ironic cînd Casse-Cou îi fu adus încadrat de patru soldați cu baionete în vîrfurile puștii, țepeni ca niște dreptcredincioși și țănoși ca niște adevărați englezi. După ce-l cercetă astfel un timp, căpitanul îi zise fără altă introducere :

— Este adevărat că dumneata ești acel francez cunoscut sub numele de Casse-Cou și care comanzi un corp de tineri voluntari internaționali ?

— Da ! Eu sînt acela ! răspunse cu mîndrie Jean Grandier, privindu-l drept în față pe interlocutorul său.

Ofițerul surise și mai ironic încă, își descheie dolmanul, scoase din buzunarul dinăuntru un mic portofel și luă din el o hîrtie îndoită în patru. Cu o încetinelă vicleană, batjocoritoare, el despături hîrtia, o puse sub ochii lui Casse-Cou și îi zise :

— În acest caz, tot dumneata ești și autorul acestei farse.

Casse-Cou recunoscu una din scrisorile pe care le trimisese mai de mult celor cinci membri ai Curții Marțiale, după moartea lui David Potter. În această scrisoare, el le reamintea că burul îi condamnase la moarte pe judecătorii săi și, deoarece el își luase angajamentul de a fi executorul testamentar al prietenului său, jura că-i va face să piară pe toți cinci. Casse-Cou roși la auzul cuvîntului „farsă”, pe care-l simți ca o palmă, și ripostă :

— Farsa va fi jucată atunci cînd dumneata vei fi mort.

Ofițerul adăugă :

— Sînt căpitanul Russell, comandantul companiei a 2-a de infanterie călare din regimentul 7. Vezi deci că, pentru un condamnat la moarte, arăt destul de zdravăn.

— Vom trăi și vom vedea ! reluă fără să se tulbure Puștiul.

— Ești cam lăudăros, bietul meu francez ! Haidade, nu-ți este îngăduit să-ți bați joc de oameni în felul acesta... Pe cuvîntul meu, mai degrabă aș avea poftă să pun să fii biciuit, decît să mă supăr pe dumneata.

— Nu puteți biciui un om pe al cărui cap ați pus un premiu de două sute de livre... cu toate că el valorează infinit mai mult... De altfel sînt ostaș și am dreptul de a fi tratat ca un ostaș... V-am omorît destui oameni pentru asta.

Ofițerul păli ușor, își mușcă mustața și, pe un ton grav de data aceasta, întrebă cu o voce șuierătoare ca o cravașă :

— Am nevoie de informații, și ai să mi le dai. Gîndește-te că te pot forța să vorbești.

— Întrebați !
— Cîți buri se află în fața noastră ?
— Destui ca să vă fi bătut acum opt zile, cu toate că ați fost zece contra unu.

Căpitanul păli și mai tare și adăugă :

— Cîte puști Mauser aveți ?
— Mauser ?... Nu știu !... Cît despre Lee-Metforduri ¹, am luat peste o mie de la soldații dumneavoastră.

— În sfîrșit, ce s-a întîmplat cu ducele de Richmond și fiul său ?

— Am dat dispoziție personal ca acești doi gentlemen grav răniți să fie transportați la ambulanța bură... Acum ei sînt în afară de orice pericol...

— Atîta mi-e de ajuns. N-ai vrut să răspunzi la primele două întrebări ale mele, așa că te voi încredința grijii maiorului Colville de la compania a 3-a de lăncieri.

Acest nume îl făcu să tresară pe tînăr. Colville ! Da, încă unul din ucigașii lui David Potter. Privi cu o fixitate plină de ură pe acest englez uscat, lung, irascibil, cu aerul lui trufaș și crud, promițîndu-și să nu-i uite niciodată trăsăturile, dacă ar mai reuși vreodată să scape din acest viespar.

— Scumpul meu Colville — zise, ridicîndu-se, căpitanul Russell — ți-l prezint pe mister Breack-Neck, știi cine, viitorul nostru călău.

— Ah ! răspunse disprețuitor maiorul. Băiețașul acesta e cel care a îndrăznit să scrie ofițerilor maiestății sale scrisoarea aia prostească și insultătoare ? Ei bine, ne vom distra !

¹ Era marca puștilor engleze, după cum Mauser era marca puștilor bure.

— *Good bye!* șopti pentru sine căpitanul Russell. Dacă Colville vorbește de distracție, nu mi-aș dori să fiu în pielea acestui tânăr fanfaron.

Maiorul își duse la buze cravașa, al cărui mîner se termina cu un fluier. Un sunet strident țîșni și făcu să vină alergînd un sergent de lăncieri¹. Maiorul îi spuse flegmatic :

— Maxwell, ia-l pe băiatul ăsta și, împreună cu camarazii tăi, distrează-te „să înțepi porcul”.

Pigsticking-ul era un joc fioros, binecunoscut lăncierilor englezi, care obișnuiau să-l joace pe pielea prizonierilor lor de altă rasă, drept represalii. Însă de cînd e lumea, niciodată un alb nu servise ca victimă pentru acest divertisment inuman. Sărmanul Casse-Cou avea să inaugureze seria care va cuprinde mai tîrziu numeroși buri.

La strigătul de : „Veniți la *Pigsticking!*” repetat din om în om, vreo douăzeci de lăncieri apucară lăncile și se aruncară pe cai. Casse-Cou fu așezat cu fața înspre cîmpie, în timp ce sergentul Maxwell se depărta împreună cu plutonul. Pentru ca jocul să dureze mai mult, maiorul Colville se adresa unui infanterist, arătîndu-l pe Casse-Cou :

— Dați-i un sac.

Soldatul, mai puțin crud decît șeful său, îi spuse tînărului, dîndu-i o raniță :

— Servește-te de ea ca de un scut... Să nu-ți fie teamă și caută să parezi loviturile !

Grupuri-grupuri de militari din toate armele așteptau curioși desfășurarea acestui spectacol, a cărui ori-

¹ În toată armata engleză, subofițerii poartă unica denumire de sergenți-majori, sergenți și caporali, atît la infanterie, cît și la cavalerie și artilerie. (n.a.)

ginală ferocitate sfida orice comparație. Numele lui Casse-Cou circula printre ei, fără ură de altfel, ba mai curînd cu un soi de compătimire amestecată cu stimă.

— Breack-Neck !... Țsta e Breack-Neck !... Bietul băiat !

— Priviți !... Nu-i e frică !... E viteaz.

— Pariezi, Russell ? întrebă maiorul Colville. Pun la bătaie zece livre că acest caraghios va fugi ca o vulpe și că prima lovitură îl va înțepa... ceva mai jos de spate...

— Pariez ! zise rîzînd ofițerul de infanterie călare.

Plutonul se afla la două sute de metri :

— Pregătiți lăncile ! strigă cu o voce răsunătoare sergentul. Atacați !

Plutonul se repezi într-un galop dezlănțuit.

Casse-Cou vedea năvălînd asupra lui o trombă de oameni și de cai, cu țepii zbîrlîți ai sulitelor și fulgerări de oțel. Apucă ranița, o întinse în fața pieptului, se înțepeni pe picioarele ușor arcuite și așteptă izbitura.

Și izbitura fu într-adevăr cumplită. Bietul Casse-Cou se simți literalmente săltat de la pămînt, apoi răsturnat și azvîrlit de două sau de trei ori peste cap. Umărul stîng îi era rupt, mîna dreaptă îi singera abundent. Totuși ranița parase sau amortizase loviturile îndreptate asupra pieptului său.

Lăncierii strigau : „Uraaa !“, în timp ce caii trecură ca fulgerul, fără măcar să-l atingă.

— Ai pierdut, Colville ! exclamă căpitanul Russell. Caraghiosul Țsta are ținută !

— Vedem noi ! răspunse cu o răceală plină de ură maiorul.

Casse-Cou, distrus, abia mai respirînd, se ridică în picioare cu mare greutate și luă de jos ranița pe jumătate sfișiată. Voia să lupte pînă la capăt și timpul era scurt.

Plutonul se și regroupase, după o rapidă întoarcere pe loc. Acum sergentul își repetă comanda :

— Pregătiți lăncile !... Atacați !...

Compătimirii de la început îi urma acum o curiozitate bolnavă. Sîngele curgînd șiroaie îi întărîta pe cei care erau mai animalici.

Casse-Cou se înțepeni convulsiv pe picioare și răcni :

— Lașilor !... Lașilor !... Lașilor !

Pentru a doua oară, el se rostogoli zvîrlit la pămînt de izbitura îngrozitoare, căreia nu-i putuse rezista. Împotriva oricărei presupunerii, ranița îl mai apăraseră totuși și de data aceasta. Lăncierii, de altfel, își făceau un punct de glorie în a izbi numai în scutul improvizat. Orice lovitură dată în afara scutului nu conta, sau mai degrabă conta numai pentru victimă.

Bietul copil părea acum aproape sfărîmat. Era tot numai răni. Hainele îi atîrnau sfișiate, iar el abia de mai putu să se ridice. Picioarele, moi, i se clătinau și nu izbuteau să-l mai țină. Ochii, injectați, nu mai vedeau. Urechile îi vijîiau și el nu mai fu în stare să audă „uralele“ ironice care țîșneau din gurile englezilor. Mîinile-i nu mai aveau putere să țină ranița care-l apăraseră pînă atunci. Simțea că totul s-a sfîrșit, că va pieri masacrat de aceste brute nemiloase și că nimic nu-l mai putea salva. Atunci se înțepeni convulsiv pe picioare, încrucișă brațele pe piept și, cu capul sus, ținu piept vitejește plutonului de lăncieri. Cu un suprem adio vieții, care se arătase atît de frumoasă

pentru el, trimise un ultim gînd surorii sale și patriei multiubite, pe care nu avea să le mai revadă, și așteptă moartea. La comanda : „Atacați !”, lansată pentru a treia oară de sergent, el răspunse printr-un strigăt puternic :

— Trăiască Franța !... Trăiască libertatea !...

Lăncierii aplecați pe gîtul cailor străbătuseră jumătatea distanței. Cîteva secunde încă și îngrozitoarea crimă avea să devină un fapt împlinit. Cînd deodată un călăreț sări într-o parte, în așa fel încît se interpușe între pluton și victimă. Unul din acei minunați călăreți care par a întruchipa fabula centaurului. El ridică cravașa și strigă cu o voce răsunătoare aceste două cuvinte care dominară zgomotul șarjei și tumultul gloatei :

— *Hold !... Stop !...*

Recunoscînd un general, lăncierii își opriră brusc caii, care se cabraseră gata să-i răstoarne. Generalul opri și el tot atît de brusc galopul calului său la patru pași de prizonier. În picioare în scări, cu fața roșie de indignare, el domina cu un cap plutonul descumpănit. Apoi adăugă, scandînd silabele, care izbeau ca niște palme :

— Sînteți niște mizerabili !... Niște lași care dezono-rați uniforma engleză. Numele ofițerului care a autorizat această infamie ! Răspunde, sergent !...

— Maiorul Colville — răspunse cu greutate Maxwell.

— Anunță-l că vreau să-i vorbesc aici... imediat !

Casse-Cou lăsă brațele în jos. Apoi îl salută militărește, cu mîna sa sîngerîndă, pe general. Acesta își duse degetele înmănușate la viziera căștii și, văzînd că are

în fața sa un copil, îl întrebă cu o voce care se îmblinzi instinctiv :

— Cine ești dumneata ?

— Un francez în serviciul armatei bure — răsunse cu demnitate și respect prizonierul.

— Numele dumitale.

— Jean Grandier, supranumit Casse-Cou, căpitanul cercetașilor.

— Ah ! Dumneata ești faimosul Breack-Neck ?... Te felicit, ești un viteaz !

— Domnule general... un astfel de elogiu... în gura dumneavoastră. Sînt tulburat și foarte mîndru de prețuirea dumneavoastră.

— Și atît de tînăr... Într-adevăr ! Te-aș pune în libertate din toată inima... dacă ai fi oricare altul, nimic de zis. Dar dumneata ești un luptător prea vajnic și ne-ai făcut destul de mult rău. Te păstrez ca prizonier de război și vei fi tratat cu respectul ce se cuvine curajului dumitale.

Casse-Cou, sfîrșit, aproape sufocat, nemaiputîndu-se ține pe picioare, bîlbîi cu mare greutate o mulțumire plină de recunoștință și emoție. Apoi se făcu alb și se prăbuși la pămînt, unde rămase fără cunoștință.

— Transportați imediat la spital pe acest tînăr — reluă generalul. Ordon să fie îngrijit cu cea mai mare atenție... Voi controla personal... Ați înțeles ?! Aha ! Iată-te, maior Colville ! Vei face carceră severă timp de cincisprezece zile, pentru maltratarea unui prizonier de război. Iar subofițerul care a comandat Pig-sticking-ul va fi degradat simplu lăncier. Oamenii plutonului vor fi puși, timp de cincisprezece zile, numai la gărzile din tabără. Rupeți rîndurile ! Marș !

VIII

În vagon. — Pe un crucişător. — În rada oraşului Simon's Town. — Evadare. — Urmarit de rechini. — Scara ce duce la fortificaţii. — Un halat, un şorţ alb şi un coş cu provizii. — Fugă originală. — Vila şi englezoaica. — Fată la toate.

Rănilor lui Casse-Cou erau numeroase, dar uşoare. După cincisprezece zile de spitalizare erau aproape vindecate. În timpul acestor două săptămîni, el a fost obiectul unor îngrijiri deosebite, care au favorizat grabnica lui însănătoşire.

Ordinele date de generalul care-l salvase au fost executate întocmai şi Casse-Cou, vindecat acum, păstra o vie recunoştinţă acestui om de inimă. Astăzi, căpitanul Puştimii era prizonier de război. El împărţea soarta celor trei sute de buri luaţi prizonieri de la începutul asediului şi a căror prezenţă la Ladysmith îl încurca destul de mult pe comandant.

Într-adevăr, în ciuda extremei vigilenţe cu care erau supravegheaţi, buri evadau cu orice risc. Şi dacă pentru cel mai mare număr dintre ei fuga se termina cu o moarte tragică, acei care scăpau erau de temut, căci puteau furniza din belşug asediatorilor buri informaţii de o importanţă capitală. În afară de aceasta, hrănirea lor micşora raţia luptătorilor cu aceeaşi cantitate, şi dacă, aşa cum era de prevăzut, asediul avea să se prelungească prea mult, acest fapt putea diminua, într-o anumită măsură, puterea de rezistenţă a englezilor.

Pentru aceste motive, comandamentul suprem hotărî ca toți prizonierii valizi să fie evacuați mai întîi la Natal¹, iar de acolo la Colonia Capului.

La această epocă, încercuirea nu era atît de riguroasă încît trenurile să nu poată străbate totuși, din timp în timp, pînă la Durban². Colenso, singurul punct cu adevărat periculos, deși expus bombardamentelor tunurilor burilor, se mai afla încă în stăpînirea englezilor, iar podul de peste Tugela rămăsese încă în stare de a suporta trecerea convoaielor ușoare. De la Ladysmith la Durban erau vreo două sute de kilometri.

Bieții prizonieri fură imbarcați în vreo zece vagoane de vite, li se dădu un număr suficient de soldați, ca să-i escorteze, și-apoi la drum !

Socotiseră o zi pentru această călătorie. Le trebuiră însă două zile întregi, din cauza stării jalnice a căii ferate. Două zile fără pîine, fără apă, înghesuiți ca sardelile și fără să poată coborî un moment măcar ! Înțelegeți dumneavoastră, cititori, ce înseamnă asta ! Vă va fi deci ușor să vă închipuiți în ce hal se aflau acești nenorociți, morți de oboseală, urlînd de foame și de sete și bălăcindu-se ca niște animale în propriile lor murdării. Iar englezii, comod instalați în vagoanele lor blindate, rîdeau, beau, mîncau și cîntau.

În felul acesta arăta viața, în acel moment, pentru două fracțiuni de unanitate, izolate de către acest lucru monstruos care este războiul.

La Durban, autoritățile procedară la o curățire în mare a prizonierilor și a materialelor. Adică îndreptară asupra vagoanelor furtunurile din docuri și toți beneficiară de o mare cantitate de apă. Uzi pînă la piele,

¹ Una din provinciile Uniunii Sud-Africane, aflată pe coasta de sud-est a Africii.

² Port în provincia Natal.

orbiți de puternicele jeturi de apă, care cădeau asupra lor în trombe, burii se zbăteau, țipau, se agitau, se bălăceau în atitudini dureroase, de ciini înecați. Dar, igiena înainte de toate !

Și acum, uscați-vă cum veți putea. Iată și de mâncare : orățiți imense, în care se vedea o masă compactă de orez, numai pe jumătate fiert și complet alterat. Un amestec îngrozitor, pe care prizonierii trebuiră să-l devoreze cu mâinile, din lipsă de linguri, cu pumnii plini și cu o aviditate care dezvăluia pe deplin suferințele lor.

— Prost început — mormăi Casse-Cou. Profesiunea de prizonier nu mi se potrivește de loc și cu siguranță că nu voi zăbovi prea mult timp pe aici.

Fuga, pentru moment, era mai imposibilă ca oricând. Prizonierii, abia sosiți, fuseseră legați cu frînghii, doi câte doi, în șir indian, și aceleași frînghii mai legau în plus perechea nr. 1 de perechea nr. 2, și așa pînă la ultimul, astfel încît întregul convoi să fie încătușat. Englezii erau oameni practici !

Catadicsiră apoi să le spună acestor bieți nenorociți că aveau să fie suiți pe un vapor de război ancorat în mijlocul radei. Și pe loc fură conduși la *whaff*¹, unde îi așteptau niște șlepuri care transportau de obicei mărfuri.

Populația civilă venise în fugă ca să-i vadă trecînd și se înșiruisse de-a lungul drumului. Oh ! Ce penibilă era această defilare a învinșilor prin fața mulțimii ostile, ironice, a cărei cruzime anonimă nu cruța nimic și care arunca în mod laș insulte unor viteji ale căror nenorociri ar fi trebuit să le fie sfinte !

Apoi începu iar înghesuiala, pe șlep, sub soarele arzător care le încingea creierii și care făcea să fumege

¹ Chei — în limba engleză în text.

îmbrăcămintea lor udă, de păreau niște cazane ce clocotesc. Tristul convoi sosi în cele din urmă la vaporul *Caledonia*, aflat sub presiune. În sfârșit ! De acum încolo vor putea să se odihnească puțin, să se întindă pe undeva, să fie și ei altceva decît un colet omenesc, pradă insomniei, îmbulzelii, foamei, setei, durerii, insul-telor... Eroare ! O numerotare, un apel și o nouă înghe-suire în bateria vaporului, fără aer, fără lumină, dar cu tunuri ce abia se deslușesc îndreptate asupra grămezii de oameni. Apoi cîteva urlete de sirenă, zăngănit de lanțuri, zbîrniit de elice și, curînd, acea dublă mișcare de tangaj și ruluiu, premergătoare de neînălăturat ale răului de mare.

Caledonia a pornit în larg. Acum alunecă aproape cu o viteză de rechin pe valurile agitate ale Oceanului Indian, în timp ce pe vas sărmanii buri, acești pămînteni din tată-n fiu, care n-au văzut niciodată marea, plîng în hohote ca niște copii. Pentru aceste ființe simple, plecarea însemna smulgerea de pe pămîntul natal, un adio spus pentru totdeauna patriei, era exilul în țări de unde nu se mai întoarce nimeni.

Caledonia înaintează mereu fără încetare, plutindu-și panașul de fum, tăind valurile, străbătînd milele...

Ținta călătoriei este Simon's Town, un port fortificat, la opt leghe spre sud de Capetown. De la Durban la Simon's Town sînt o sută patruzeci de kilometri. O călătorie de patruzeci și opt de ore, și mai cumplită decît cea făcută cu trenul.

Ajunși în radă, prizonierii sînt repartizați pe patru pontoane, ancorate la trei mile de coastă. Și atît de mult urîta *Caledonie* o porni din nou în direcția Durban-ului.

Casse-Cou și alți șaiszeci de prizonieri sînt închiși pe *Terror*. Un adevărat iad acest vas-închisoare, cu un nume atît de potrivit, de altfel. Închipuți-vă o închisoare

ca un spital, dar un spital fără infirmieri, fără medicamente, fără doctor !... O cușcă infectă, pe care sînt înghesuți, claie peste grămadă, două sute cincizeci de nenorociți, plini de răni sîngerînde, roși de viermi, înnebuniți din cauza îngrozitoarei călduri și reduși numai la *rația de întreținere* — o expresie foarte potrivită, găsită de englezi, pentru a desemna rația de alimente a prizonierului, redusă exact la atît cît să nu moară de foame. Nu de alta, dar era economic. Și, în afară de asta, oamenii, slăbiți dinadins prin înfometare, nu mai aveau putere să evadeze. Și dacă mureau ca muștele, cu atît mai rău pentru ei. Fune-raliile nu erau lungi. Se deschidea o trapă și cadavrul era aruncat în golful care forfotea de rechini. Cu atît mai bine pentru rechini, ziceau englezii !

N-au trecut decît douăzeci și patru de ore, și Casse-Cou nu mai poate îndura. Flămînd, brutalizat, plin tot de păduchi, văzîndu-i pe amărîții săi tovarăși anemiați, slăbiți, semănînd mai curînd a fantome, se hotărăște să termine cu toate acestea. Chiar de va pieri înecat, împușcat, mîncat de rechini, orice mai degrabă decît această moarte lentă ce le-a fost rezervată nenorociților prizonieri.

Aici, printre ei, și-a regăsit cîțiva camarazi, muribunzi de altfel, și le-a împărtășit și lor proiectul său. Era atît de primejdios, încît aceștia nu îndrăzneau să-l aprobe.

Terror era ancorat în mijlocul radei, care avea cam șase mile lățime. Coasta se află deci la trei mile, cel puțin. Un bun înotător putea ajunge la mal, în ciuda rechinilor, a santinelelor, a ambarcațiilor mereu gata pregătite să-i vîneze pe fugari, dar Simon's Town — port militar, arsenal, șantier de construcții — era aproape inabordabil dinspre mare, căci și cele mai mici colțișoare erau supravegheate zi și noapte. Dar ce-are

a face ! Casse-Cou era de neolintit în hotărîrea sa. În noaptea următoare avea să-și încerce norocul.

I se procură o frînghie, furată, în vederea evadării, de către acești nenorociți, cărora le lipsise hotărîrea atunci, la început, cînd mai avuseseră încă destulă vigoare.

...Noaptea a sosit. Pe vapor, în bateria transformată în dormitor, e întuneric beznă, cu toate că sînt aprinse două felinare de luptă, a căror flacără stă gata să se stingă în aerul greu.

Casse-Cou își scoate hainele și le leagă pe spate, făcute pachet, cu o curea : pantalonii, vesta, cămașa de lînă, pălăria. Încălțăminte nu are.

Cablul, legat de unul din tunurile din față, atîrnă pînă în mare. Întunericul este de nepătruns. Liniștiți dinspre partea prizonierilor, pe care-i știau fără vlagă, la care se adaugă și prezența rechinilor, teribilii lor temnicheri moțăiau.

Casse-Cou își ia rămas bun de la cei care-l înconjoară și care-l invidiază pentru forța și curajul său. Apoi trece cu îndrăzneală prin sabord¹, apucă strîns cablul și e gata să se lase să alunece în jos.

— *Who goes there*² ?... strigă deasupra capului său paznicul de pe puntea din față, căruia i s-a părut că aude zgomot.

Cea mai elementară prudență i-ar fi dictat lui Casse-Cou să se reîntoarcă în dormitor și să aștepte cîteva minute. Ei aș ! El își dă drumul să alunece cu atîta repeziciune, încît i se jupoaie rău toată pielea de pe mîini. Totuși nu scoate nici un țipăt, nici un geamăt, nici un suspin.

¹ Deschizătură pătrată în peretele vasului, pentru gura tunului sau pentru aerisire.

² Cine-i acolo ? În limba engleză în text.

Olipocitul produs de cufundarea lui în apă i se pare santinelei un joc între rechini și își reia paza somnolentă.

Apa este caldă, dar foarte sărată și-i arde fugarului mîinile — care sînt o carne vie — de parc-ar fi vitriol. „Asta va dezinfecța rănile“ — gîndește el, afundîndu-se cu acel sînge rece nemaipomenit care niciodată și în nioi o împrejurare nu-l părăsea. Înnoată între două valuri, dă de vreo douăzeci de ori din mîini, se ridică la suprafață, respiră, apoi iar se dă la fund.

Brrr !... Lungi dîre fosforescente au și început să-i taie calea, să se încrucișeze deasupra lui, dedesubtul lui, peste tot. Rechinii ! Nu prea mari, nici prea iuți, dar numeroși și de o lăcomie feroce !

I s-a spus să se agite, să dea repede din picioare și să se afunde în clipa cînd vreun rechin se va întoarce cu burta în sus, ca să-l înhațe. Și bietul de el se agită, dă din picioare cît poate, dar e o beznă atît de adîncă, încît nu poate recunoaște prezența hienelor mării decît după fosforescența lor.

Din timp în timp, atingerea vreunei aripioare sau un trosnet de falcă îl face să se cutremure. Hait, încă o primejdie învinsă !... O falsă alarmă... uf, a scăpat și de data asta !

Trei mile înot nu-i lucru de glumă pentru un băiat de șaptesprezece ani și jumătate, abia vindecat de răni, obosit frînt de două călătorii de cîte patruzeci și opt de ore, înghesuit în vagonul de vite în prima și apoi sufocat aproape în bateria unui crucișător ! Cu atît mai greu cu cît n-a mîncat aproape nimic și are pe urmele lui o întreagă haită de rechini. În afară de asta, apa mării, udîndu-i mereu carnea vie din palme, îi produce niște dureri îngrozitoare.

Și totuși, bravul nostru Casse-Cou înaintează mereu, vitejește. Suflă greu, e mort de oboseală, iar valurile

il dau uneori peste cap din cauza pachetului de haine pe care-l duce în spate, precum melcul cochilia.

Haide, Casse-Cou, fii tare ! Mai ai de luptat numai o singură oră... Fii tare, pe toți dracii ! Luminile orașului se apropie. Ce-a fost mai greu a trecut. Ei ! Căpitanul Puștimii e un mare împielit ! Curajul și energia lui sporesc pe măsura greutăților și pericolelor. Din nenorocire însă trebuie să facă în plus acea gimnastică dezordonată, pentru a îndepărta rechinii ce se îndârjesc să-l urmărească. Și aceste mișcări convulsive, salvatoare, îi sleiesc forțele. Eh ! Nu așa, Casse-Cou ! Iată, s-a dat peste cap și a înghițit o cantitate cam mare de apă sărată. Asta nu e sănătos ! Dar, fără să-și piardă cum-pătul, el își coordonează mișcările, își reglează înotul și avansează iarăși.

Hait ! Iar a venit peste cap ! Și din nou a înghițit o cantitate mare de apă sărată !... Asta îl face să tușească... Căile respiratorii i se astupă... Picioarele i se îngreuiază...

— Mă voi îneca oare ? murmură viteazul băiat. Păcat ! Dar mai bine asta, decît temnița de pe ponton !

Bum ! Un bubuit de tîm, însoțit de un scăpărat de pulbere răsună pe deasupra valurilor. În același timp, proiectoarele electrice ale vapoarelor din radă, ca și cele din port se aprind. Imense fascicule luminoase sînt aruncate pe apă și plimbate într-una... Toate lunetele sînt ațintite pe valuri... E lumină pe apă ca-n plină zi. Să fie oare sfîrșitul ? Să fi fost oare zadarnic tot acest eroism ? Nu, nu e sfîrșitul !

În momentul în care se crede pierdut, Casse-Cou simte ceva solid sub picioare. Ochii lui, acoperiți ca de o ceață, disting vag o masă întunecoasă dedesubtul proiecteurului, care își aruncă în mijlocul radei conul său luminos. Este un banc de stînci ieșit la suprafața apei. Uf ! Și el urcă pe acest banc, mort de oboseală,

se trîntește pe el și se ascunde sub un strat gros de alge și de mușchi. Un somn de plumb pune stăpînire pe el, și Casse-Cou adoarme în bubuitul tunului și sub luminile reflectoarelor, care îi încununează triumful ca o apoteoză.

Se deșteaptă cînd se făcuse ziuă de-abinelea, mai puțin obosit decît ar fi îndrăznit să spere, bine ascuns sub învelișul lui de plante marine, dar sfîșiat de o foame cumplită. În jurul lui, o liniște și un calm care-l uimesc. Îndepărtează încet crengile moi, privește și își dă seama că a poposit chiar sub fundațiile fortului din Simon's Town. Se află exact lîngă zid, și atît de aproape, încît este imposibil să fie văzut, fie de la fereastră, fie de pe creneluri. Dar cum să-și potolească foamea asta de lup, care îi mușcă din stomac și face să-i chiorăie intestinale ?

Din fericire, aici, scoicile sînt mai mult decît abundente. Neputînd să le desfacă, le sparge lovindu-le cu o piatră, în vuietul violent al valurilor ce se izbesc de zid și care acoperă orice alt zgomot. Mănîncă pe săturate, cu o aviditate nepotolită. Acest prînz original durează pînă pe la orele zece, adică aproape o jumătate de zi, ceea ce nu e de mirare față de pofta consumatorului și de felul gustos al alimentului, cît și a greutateii de a sfărîma scoicile pentru a le putea consuma.

Sătul de-a binelea, se culcă din nou sub adăpostul protector al vegetației acvatice. O, numai trei ore ! O mică siestă igienică. Apoi, dată fiind singurătatea absolută care-l înconjoară, prinde curaj cu încetul, își îmbracă hainele muiate, ca să fie gata pentru orice întîmplare, cercetează împrejurimile și-și întipărește bine în minte topografia locului, ca să poată s-o șteargă de îndată ce se va înnopta.

Cufundat pînă la umeri într-o gaură care se căsca sub fundațiile fortăreței, tinărul descoperă o scăriță

tăiată drept în stîncă și care urcă pînă la o porțiță aflată în zidul fortificației.

...În momentul cînd începu să se întunece, își zise : „Ce-ar fi dacă m-aș urca acolo sus ?“.

Proiectul părea nebunesc, dar adeseori tocmai lucrurile cele mai absurde reușesc. Băiatul urcă încetîșor, cu hotărîre, ajunsese la porțiță și constată cu uimire și bucurie că nu era încuiată. Ajuns pe mica platformă din fața porțiței, care avea o deschizătură îngustă, ca o fereastră, auzi un zgomot de farfurii. Era probabil bucătăria unei popote sau a unei cantine.

Privind prin fereastră, văzu că în cameră nu era nimeni și că ea comunica, printr-o ușă întredeschisă, cu o altă cameră din care venea clinchetul de pahare și farfurii. Pe pervazul ferestrei se afla un coș înalt, cilindric, cu despărțituri suprapuse, asemeni acelor de care se servesc ostașii ca să ducă hrana camarazilor lor aflați de gardă. Alături de coșul plin cu mîncări, un halat cenușiu și un sort alb — îmbrăcăminte a vreunei femei de serviciu, pusă acolo de proprietara ei pînă la începerea lucrului.

O idee lipsită de logică, dar genială aproape, trecu prin capul lui Casse-Cou. În mai puțin timp decît mi-a trebuit ca s-o scriu, Casse-Cou apucă repede halatul, îl îmbracă peste hainele lui bărbătești, se încinse cu sortul, legîndu-l la spate, luă coșul cu provizii și, plin de curaj, împinse ușa. Se pomeni într-un culoar îngust, neacoperit, o porni de-a lungul lui, ajunsese pe o terasă păzită de o santinelă, care făcea de gardă, trecu repede, lăsînd nasul în jos, în timp ce soldatul îi spuse cu glas scăzut :

— Ce repede fugi astă-seară, domnișoară Maud !

Cu tenul lui fraged, cu obrajii buclăți, cu trăsăturile mai mult feminine, putu, în semiîntuneric, să-l înșele pe soldat.

Acum mergea drept înainte, evitînd clădirile ; străbătu o curte mare, zări o poartă, ajunsese pe podul cu lanțuri ce se putea ridica și trecu prin fața altei santi-nele, care-i strigă :

— *Good night, miss Maud*¹ !

Iată-l în drum, cu inima bătîndu-i și nevenindu-i să creadă că e liber, devenit aceea domnișoară Maud, binecunoscută de toată garnizoana. Dacă n-ar fi mîmile, ale căror palme erau o carne vie și care îl făceau să sufere îngrozitor, ar fi putut spune că totul i-a mers după pofta inimii. Avea o deghizare excelentă și, drept provizii de drum, mîncarea de seară a unui escadron englez.

Își continuă drumul la împlinire, neștiind încotro merge, grăbit să părăsească zona militară și clădirile, militare și ele, care o acoperă în întregime. Iată-l într-o stradă largă, mărginită de case care erau din ce în ce mai depărtate una de alta. Fără îndoială, un cartier mărginaș. Se auzi un huruit de vagoane și fluierături de locomotive. Probabil că pe aproape era o gară. Casse-Cou mergea într-una, plin de încredere datorită coșului său, din care ieșeau arome de mîncare ce-i gîdilau plăcut nările.

„Ce-ar fi să iau masa de seară ? se gîndi el. E mult de cînd am mîncat scoioile și mi-e o foame de lup.“

Se afla în apropierea unei căsuțe rustice, izolate, împrejmuite de un gîrduleț scund, din sîrmă, de-a lungul căruia creșteau ierburi înalte, tari și frumos mirositoare.

Se lăsase noaptea. Pe cer răsărise luna. Aerul era călduț. Cît de plăcut e să trăiești, mai ales pentru un evadat care a scăpat în chip atît de fericit din îngrozitoarea temniță de pe pontoane !

¹ Noapte bună, domnișoară Maud ! În limba engleză în text.

Casse-Cou se așează pe iarbă, deschise coșul, scoase din el o piine ispititoare, unt tot atât de ispititor, o friptură de vacă fragedă și mustoasă, o jumătate de pui, brinză, două sticle de bere etc. Căci se mai afla și un „etcetera“, sub formă de deserturi variate, dovădind gustul rafinat al soldaților maiestății sale regina.

Casse-Cou înghiți cu îmbucături mari tot ce era solid, apoi îl umezi cu lichid, găsind prima sticlă delicioasă, iar pe a doua divină. Mincă și bău pe săturate, apoi, cu stomacul bine pus la punct, se culcă, ca omul cu conștiința împăcată.

În zorii zilei următoare, niște lătrături furioase îl deșteptară din somn. Îl înveseli grozav îmbrăcămintea lui femeiască, muiată de rouă. Căscă, se întinse și văzu un câine mare, danez, care, de cealaltă parte a grilajului, îi arăta niște colți vrăjmași, îngrijorători.

O ușă se deschise la parter, și în cadrul ei apărură o doamnă în vîrstă. Înaltă, slabă, cu părul cărunț, cu un nas lung, încălecat de ochelari, cu dinți pătrați, cu mîini și picioare de dimensiuni remarcabile — o adevărată englezoaică.

Casse-Cou se ridică imediat, văzînd-o pe bătrîna doamnă venind spre el, și-și zise : „Să ne ținem bine !“

— Cine ești dumneata și ce faci aici, copila mea ? întrebă englezoaica, după ce liniști cîinele cu un cuvînt și o mîngiere.

Casse-Cou făcu o scurtă plecăciune stînjenită, lăsă ochii în jos, luă un aer modest, care-l prindea de minune, și răspunse cu o voce blîndă și subțirică :

— Sînt o biată femeie de serviciu izgonită de stăpînii săi.

— Și din ce cauză te-au izgonit ?

— Am avut nenorocirea, pe cînd umpleam o lampă, să vărs gazul... Petrolul a luat foc... de era cît pe ce

să ia foc casa... Vedeți... mi-am ars îngrozitor mâinile stingînd focul. Priviți, doamnă, la bieteile mele mîini...

— Este îngrozitor, într-adevăr...

— Deși rănită la mîini, am fost dată afară fără un gologan, fără lenjerie, aproape fără îmbrăcăminte.

— Este foarte supărător, într-adevăr... Dar — adăugă ea cu neîncredere — ce prost vorbești englezește...

— Doamnă, asta să nu vă mire... Sînt canadiană, de origină franceză... Noi nu vorbim englezește în familiile noastre... Mă numesc Jeanne Duchâteau și m-am născut la Saint-Boniface, lîngă Winnipeg... în Canada...

— Ei bine, copila mea, vrei să intri în serviciu la mine ?

— O, doamnă, cu cea mai vie recunoștință !

Și iată cum ilustrul Breack-Neck, viteazul căpitan Casse-Cou a devenit fată la toate, în casa unei bătrîne doamne din Simon's Town. Ceea ce dovedește, încă o dată, că multe i se pot întîmpla în viață unui om.

XI

O femeie de serviciu model. — Nerăbdare.

— O telegramă. — Trebuie să plece. — Trenul-ambulanță. — În drum spre Kimberley. — Ce se poate vedea din tren. — Călătorie dificilă. — Mort ! — Biata mamă. — Evadare. — Între două focuri. — Boneta albă a lui Casse-Cou. — Marșul Puștimii.

Neavînd de ales, forțat de vremuri și împrejurări, Casse-Cou acceptă deci această situație, atît de modestă, pe care i-o oferea bătrîna doamnă. Era chiar puțintel

uimit de ușurința cu care fusese luat drept fată, și, undeva în sufletul lui, chiar jignit de acest fapt. Gîndiți-vă numai : un căpitan de cercetași !... Eroul asediu-lui de la Ladysmith !... Prizonier de război evadat !... Dar evenimentele se desfășurau cu atîta repeziciune, încît el nici nu mai avea răgazul să le aprofundeze.

Bătrîna doamnă îl introduse în casă și adăugă :

— Am să-ți dau o livră pe lună... ne-am înțeles ?

— Cîștigam o livră și jumătate la fostul meu stăpîn — răspunse cu îndrăzneală falsa Jeanne Duchâteau. Dar doamna e atît de bună cu mine, încît mă voi mulțumi și numai cu o livră.

— Foarte bine. Îmbrăcămintea dumitale este curată, merge pentru început... Am să-ți dau ceva rufărie, încălțăminte și o bonetă ; să știi că țin la bonetă ! O, dar ce pîr scurt ai !

— Am suferit de insolație și a trebuit să mi-l tai, ca să mi se poată pune comprese cu gheață pe, cap. Aveam un pîr lung... și fin, de un blond atît de frumos !... Am fost tare mîhnită cînd l-am tăiat.

— Ajunge !... Nu cumva ești cochetă ?... Asta nu mi-ar plăcea.

— Cochetă ? Eu ?... O, nu, doamnă !... Nu poart nici măcar corset.

— Cu atît mai bine. O fată de condiția ta trebuie să fie simplă, muncitoare, econoamă, devotată stăpînilor săi...

— Sper să dovedesc doamnei că am toate aceste calități.

— Bine ! Iată bucătăria, pregătește-mi ceaiul.

Această operație era un joc pentru Casse-Cou, care acolo, la Klondike, știuse să depreindă talente culinare apreciate.

Un prim succes pe lingă bătrîna doamnă : ceaiul fu excelent, piinea prăjită exact cît trebuia, jambonul

tăiat în felii foarte subțiri, ca o dantelă, iar laptele praf preparat cu cantitatea de apă exact trebuitoare.

Așezarea bonetei peste părul nițel lunguț pentru un bărbat și ușor încrețit fu un nou succes. Singur în fața unei oglinzi, Casse-Cou studie o mină cât mai modestă, învăță să plece ochii în jos și să nu-și strîmbe, prin gesturi prea brusce, umila lui bonetă de femeie.

Nimic de zis, deghizarea era foarte reușită și tînărul luptător pentru independența transvaaliană nu putea fi recunoscut sub înfățișarea aceasta de fată înaltă, trupeșă și voinică, cu mișcări stîngace, vorbind foarte puțin, timidă și făcînd cu dragă inimă orice muncă. O perlă între fetele de acest fel.

O, voi, eroi ai dramaticelor aventuri din *Infernul de gheață*, Léon Fortin, Paul Redon, Lestang, Duchâteau, Marthe Grandier, Jeanne Duchâteau — cea adevărată — Toby numărul 2, Ursul-Cenușiu, de ce nu vă este dat oare să-l vedeți pe Jean, cel care ucidea urșii grizzly, pe învingătorul bandiților *Stelei Polare*, în exercitarea plină de haz a funcțiilor sale de servitoare !

Și tu, vitează Puștime, ori bravi buri care-l plîngeți pe Casse-Cou al vostru, cel mai viteaz și cel mai cutezător dintre toți, cum de nu-l puteți vedea, cu bonețica lui albă înnodată sub bărbie, cu șorțul înfășurat pe solduri, cu fusta pînă la călcîie, făcînd scrimă în fața cuptorului, alergînd cînd sună soneria și răspunzînd cu o voce subțirică : „Da, mississ !... Nu, mississ !...“

Ei, drace ! Este ușor de închipuit rîsul nebunesc ce v-ar cuprinde pe toți în fața acestei mascarade, care urmă, cu lipsa de logică cu care se desfășoară evenimintele, dramaticii sale existențe militare.

Împrejurarea totuși n-avea nimic vesel pentru falsa Jeanne Duchâteau. Zilele se scurgeau în prozaismul acestei situații absurde, periculoase în orice moment și pe care cel mai mic incident o putea face disperată.

Intr-adevăr, ar fi fost de ajuns o manevrare falsă, un gest, un timbru masculin de voce, pentru a fi dezvăluit adevărul, pe care alți ochi mai puțin miopi decît cei ai doamnei Adams de mult l-ar fi descoperit. Și ce groaznic ar fi fost atunci totul pentru Casse-Cou.

Din fericire, bătrîna doamnă, mereu tăcută, preocupată, adesea tristă, trăia într-o singurătate absolută. Proviziile îi erau aduse la domiciliu de către furnizori, și unica ocupație a acestei pustnice era aceea de a citi cu minuțiozitate, în jurnalele locale, descrierea operațiunilor militare.

În acest timp, Casse-Cou începea să-și piardă răbdarea și să suporte tot mai greu, pe zi ce trecea, inconvenientele acestei situații idioate, care i se părea fără ieșire. Ar fi vrut să părăsească Simon's Town-ul, să se întoarcă acolo, pe cîmpul de luptă, de unde îi soseau frînturi de vești despre victoriile repurtate de prietenii săi, burii. Dar cum să fugă fără bani, fără îmbrăcăminte, fără mijloace, cum să străbată toată Colonia Capului, cum să scape de toate bănuielile care-l însoțeau pe orice străin, cum să riște în fiecare moment să fie înhățat de poliție !

Ei, și atunci ce, să rămînă femeie de serviciu la doamna Adams ?... Mai bine moartea !... Da, de o sută de ori mai bine moartea !

În cea de a șaisprezecea zi, ajunsese într-o astfel de stare încît era gata să facă cine știe ce gest nebunesc, cînd salvarea îi veni sub înfățișarea unui telegrafist. O telegramă pentru stăpîna lui, care o deschise cu înfrigurare, o citi și căzu pe jumătate leșinată pe un șezlong, bîlbîind :

— Fiul meu !... Sărmanul meu fiu !... O, Doamne, apăra-ne !

Falsa servitoare o susținu, îi dădu îngrijiri și o întrebă înduioșată :

— Doamnă !... Oh, doamnă, ce aveți ?

— Fiul meu... căpitan de artilerie... rănit grav... în fața orașului Kimberley, asediat de blestemații aceia de buri.

Adams !... Căpitan de artilerie !... Numele, gradul, arma îi aminteau lui Casse-Cou pe unul din cei cinci judecători care fuseseră călăii lui David Potter. Ohiar el să fie ? Dar nu avu răgazul să se gândească mai mult. Bătrîna englezoaică, plină de curaj, se ridică și exclamă :

— Trebuie să plec acolo !... Să-i dau mîngîtierile mele, îngrijirile mele de mamă... da, trebuie să plec... neîntîrziat. Jeanne !... Te simți oare în stare să mă însoțești ?

Casse-Cou fu ca orbit de fericire la gîndul că se va putea reîntoarce fără riscuri, fără cheltuială, în cea mai mare grabă posibilă, acolo unde era teatrul războiului. Răspunse deci fără ezitare :

— Da, doamnă !

— Îți mulțumesc ! Ești o oopilă vitează. Nu luăm bagaje... Fiecare doar cîte o mică valiză... Să plecăm... Oh !... Să plecăm degrabă !

Bătrîna îngrămădi la iuțeală cîteva obiecte de primă necesitate în două genți de voiaj, își umplu buzunarele cu aur și bilete de bancă, își încuie casa, dădu cheia unor vecini, rugîndu-i să aibă grijă de cîine, și alergă spre gară.

De la Simon's Town, sau mai degrabă de la Capetown la Kimberley erau, în linie dreaptă, vreo nouă sute de kilometri. Cu trenul, distanța era cam de vreo mie și o sută de kilometri, adică egală cu aceea de la Paris la Nissa. Dar cît privește mijloacele de transport și rapiditatea, acestea nu se mai asemănau. Dacă expresesele nu făceau decît optsprezece ore de la Paris la Nissa, trenurile cele mai rapide nu ajungeau, în vremuri normale,

de la orașul Capetown la Kimberley în mai puțin de treizeci de ore. Iar în timp de război nici nu se mai putea ști câte ore făceau. Și încă trebuia să te socotești foarte fericit dacă puteai pleca, dacă nu erai nici ofițer, nici soldat, nici chirurg, nici reporter. Așa s-a întâmplat și cu doamna Adams și femeia ei de serviciu.

Convoiuri întregi de trenuri înțesate cu soldați, supraîncărcate cu material, trosnind sub greutatea tunurilor și a lăzilor cu obuze, părăseau în fiecare moment gara și o porneau încetișor înspre nord, cu giffieli de locomotive, fluierături asurzitoare, cu trosnituri de tablă îndoită și cu un zgomot infernal de metal lovit.

În zadar sărmana bătrână alerga în urma funcționarilor, întreba, implora, împărțea aur cu amîndouă mîinile. Transporturile pentru front înghițeau totul. Nu mai rămînea loc nici pentru un șoarece în această îngrămadire de mașini de ucis și de carne de tun. Era disperată și plîngea cu hohote la gîndul că nu putea alerga acolo unde totul le lipsea tristelor victime ale războiului, cînd iată zări un căpitan-chirurg, care se opri și o salută cu respect. Ea îl recunoscuse și exclamă :

— Doctore Douglas !... Oh !... Dacă ați ști...

— Doamnă Adams !... Dumneavoastră aici !... Ați părăsit Anglia !...

— Da, ca să-mi însoțesc fiul... pe scumpul meu Dick... prietenul dumneavoastră, doctore Douglas. Ei bine, află că a fost grav rănit, în fața orașului Kimberley, și mi se interzice mie, mama lui, să merg la el... Sînt refuzată peste tot !... Nu se găsește un loc pentru o mamă care vrea să fie lîngă singurul ei fiu, muribund. Oh ! Războiul e ceva îngrozitor...

— Dar vă iau eu, doamnă Adams ! Sînt șeful trenului-ambulanță numărul 2, care pleacă peste zece minute spre Maggersfontein, și pot să ordon să se facă un loc pentru mama celui mai bun prieten al meu.

— Fii binecuvîntat, doctore !

Timpul e scurt, zorul mare, lumea se împinge peste tot, un tumult înnebunitor umple gara și îl scutește pe chirurgul englez de a răspunde. El oferă bătrînei doamne brațul ; falsa Jeanne, încărcată cu cele două genți, merge în urma lor, și acest trio, despicînd mulțimea, se îndreaptă spre o linie de garaj unde duduie și trepidează, sub presiune, ambulanța. Trenul este format dintr-o bucătărie, o farmacie și douăsprezece vagoane spațioase, cu soldații stînd claie peste grămadă ; pe uși, cîte o cruce roșie.

Doi chirurghi își așteaptă șeful ; mai sînt patru surori-infirmiere și douăzeci și patru de infirmieri. Acesta e tot materialul și tot personalul.

Doctorul Douglas, doamna Adams și cu servitoarea ei iau loc într-unul din vagoane, apoi locomotiva fluieră, trenul o ia din loc și pornește, cu o alunecare foarte blindă, pe singura cale rămasă liberă.

În afară de cazul vreunui accident, ambulanța nu se va mai opri deoît pentru a lua apă și a schimba locomotiva. Are, cum e și firesc, dreptul de a trece înaintea tuturor trenurilor, care îi lasă întotdeauna cale liberă. Iat-o plecată cu o viteză îmbucurătoare, străbătînd munți, cîmpii și văi, trecînd prin orașe, tîrguri și sate, ajungînd din urmă și depășind convoaie, care merg unele după altele, fără întrerupere. Și Casse-Cou, în care se redeșteaptă ostașul, nu mai poate ține minte numărul garniturilor, care sînt atît de multe, încît îl uluiesc și, în primul rînd, îl îngrijorează.

Ce viață intensă, ce mișcare continuă pe această panglică dublă de fier, pe care aleargă, fără încetare, fără oprire, escadroane, baterii, state-majore, garnituri întregi de armament, regimente, magazii, furaje, o

armată, două armate, care invadează în mare grabă Republicile sud-africane.

Era uluitor și înspăimântător ! Întreaga Anglie era aici ! Era Imperiul Britanic, care-și arunca contingentele sale coloniale la asaltul Orange-ului și Transvaal-ului.

Canadieni, africani, australieni, birmani, hinduși, amestecați cu nenumărații soldați ai metropolei, cîntau așa cum se cîntă cînd pleci să te bați, pentru a te ameți, și tăceau de îndată ce vedeau trenul cu cruce roșie, care îi făcea să întrevadă și un colț al realității.

„Sărmanii buri !“ gîndea cu tristețe Casse-Cou, văzînd acest entuziasm, această forță numerică, această voință neînduplecată de a triumfa, sacrificînd pînă la ultima livră, lăsînd să le fie omorîți pînă la ultimul lor om ! Și asta încă nu era tot ! Pentru a asigura securitatea acestor armate în marș, o întreagă armată sedentară păzea interminabila cale ferată. Peste tot posturi eşalonate, peste tot tranșee și redute ce apărau viaductele și podurile, tunelurile și stațiile, formînd o întăritură de necucerit.

— Sînt prea mulți ! murmură îndurerat șeful Puștimii, ieșind brusc din visarea lui la auzul vocii doamnei Adams.

— Jeanne, du-te la bucătărie să-ți iei ceaiul și să mi-l aduci și mie !

Jeanne !... Adevărat... mai era încă mica fată angajată la o bătrînă englezoaică.

Înăuntrul ambulanței, viața se organizase ca pe un vapor. Personalul bea, mîncă, dormea fără să coboare, și Casse-Cou trebuia să îndeplinească, pentru stăpîna sa, toate serviciile la care îl obligau trebuințele ei. Îndatorirea lui era ușoară de altfel. Doamna Adams nu era prea exigentă și aici aveai totul la îndemînă. Cufundată în durerea ei, mistuită de teamă și nerăbdare,

ea păstra ore întregi un mutism absolut, găsind că trenul-ambulanță nu merge destul de repede și întrebându-se în fiecare minut: „Voi sosi oare la vreme?”

Trenul, în acest timp, alerga cu o viteză uimitoare. Douăzeci și cinci de mile pe oră: mai mult de patruzeci și cinci de kilometri! Nu era oare o viteză formidabilă în asemenea împrejurări? Străbătuse astfel mai mult de opt sute de kilometri și sosise la De Aar-Junction, fără să fi pierdut o oră măcar. De aici însă nu mai merse după orar. Înainta cum putea, la noroc, căci se apropia de teatrul luptelor. Liniile engleze, adică armata de rezervă, se aflau la Maggersfontein, pe fluviul Modder, adică la două sute cincizeci de kilometri. Și totuși, încă de pe acum întâlnea una din acele aglomerații nebunești care par a se opune oricărei treceri.

Ambulanța dă înapoi, fluieră, înaintează, pufăie puternic, schimbă linia, înaintează zece kilometri, dă înapoi doi, pornește din nou, câștigă din nou cinci și, datorită răbdării și îndemnării mecanicilor, sfârșește prin a ajunge la fluviul Orange. Aici reușește să străbată podul cu precauțiuni și dibuiri nemaipomenite, apoi își continuă drumul. Dar aceste înaintări și retrageri devin din ce în ce mai enervante. S-ar zice că e o broască țestoasă gigantică, ce se forțează să bată un record de încetineală.

La Belmont, oprire de trei ore. Căile ferate laterale, construite de gești, sînt înțesate de vagoane blocate. S-a făcut un gol între două convoaie. Ambulanța se și strecoară pe acolo și, cu încetineala unei roabe împinse de un invalid, se trăște pînă la Graspan. O nouă oprire, de data aceasta de patru ore!

Fluierături, scrișnet de frîne, țîșnituri de aburi, opriri subite, porniri de cîrțiță, rostogoliri din ce în ce mai puternice de fierărie, gări arse și găurite de obuze,

zvîniri brusce pe șinele reparate în grabă, să înnebunești nu alta!

Totuși, trenul înaintează mereu.

Iată și fluviul Modder, al cărui nume a devenit celebru. Își poartă, între două maluri abrupte, milul roșiatic: sînge amestecat cu huma de aceeași culoare a cîmpurilor. Podul, distrus de buri, a fost reparat. Un pod făcut în grabă, la întîmplare. Ambulanța, hodoronca-tronca, trece peste traverse.

Tabăra de la Maggersfontein se află la optsprezece kilometri spre nord-est.

Doctorul Douglas îi întreabă pe toți, se duce mereu după vești. Bătrîna mamă, abătută, cu inima strînsă, nu mai poate articula nici un sunet. Casse-Cou, atent la toate, caută un mijloc practic ca s-o șteargă englezește.

— Ați auzit vorbindu-se despre căpitanul Adams? le strigă doctorul unor ofițeri care se reîntorceau schiopătînd.

— Nu!

— Căpitan de artilerie... bateria a 4-a.

— Bateria a 4-a a suferit mari pierderi și nu știm ce s-a-ntimplat cu comandantul ei.

Puțin mai departe, din nou întrebări ce rămîn fără răspuns. Doamna Adams plînge cu hohote, în gura mare, disperată. Biata femeie vede acum cealaltă față a gloriei militare, acel lucru îngrozitor, plămădit din sîngele fiilor și lacrimile mamelor!

Cîțiva soldați escortează un eșalon de prizonieri buri, înghesuți în vagoane. Soldații englezi cîntă cuplete ironice la adresa domnului Chamberlain¹ și a milordului

¹ Joseph Chamberlain (1836—1914) — om de stat englez, unul din inițiatorii mișcării de acaparare imperialistă a coloniilor,

Salisbury¹. Au făcut și un mîc refren, foarte liber, în care alternează nostim rima: *Ceamb'len... Ceamb'len Geoe și Solzbery... Solzbery marches!*

Alții zbiară în gura mare celebra *Rule Britannia*², care alternează cu *God save the Queen*³. Ei mănîncă din cuvinte, scuipe silabele și trimit ca pe niște gloanțe epitetele de *glorious* și *victorious* în obrazul prizonierilor, care înalță din umeri.

Aceste oîntece îi fac rău doamnei Adams, al cărei entuziasm războinic, altădată atît de fervent, a dispărut cu totul pe parcursul acestui drum dureros.

La Maggersfontein, iată tabăra unde se revarsă, pe drumuri organizate în formă de evantai, marea arteră ce vine de la Capetown.

— Adams!... Unde se află căpitanul Adams?... Bateria a 4-a? strigă mereu doctorul Douglas.

Un sergent răspunde în sfîrșit:

— Știu eu! Căpitanul Adams are pieptul străpuns de un glonte... Se află la ambulanța divizionară de la *Oliphant's Fontein*.

— Mulțumesc!... În ce stare?

— Disperată... netransportabil... Poate că a și murit pînă acum.

— Sst!... Mai încet... E mama sa!

Dar nenorocita femeie a auzit. Un țipăt sfișietor izbucnește din gîtul ei, în timp ce-și frînge mîinile cu disperare.

¹ Robert Cecil, marchiz de Salisbury (1830—1903) — om de stat englez, prim-ministru al Angliei între anii 1886—1902, care a dus o susținută politică colonialistă, de acaparare de noi teritorii de către Imperiul Britanic.

² „Stăpînește lumea, Britanie!” Primul vers dintr-un cîntec de expansiune colonialistă englez.

³ Imnul regal englez.

— Nu! Fiul meu nu este mort... Richard al meu multiubit!... Nu!... Nu mi l-au ucis... Nu se poate! Doctore... te implor... condu-mă repede la el... Dumnezeu! îl vei vindeca... știința dumitale va face un miracol... Ai să mi-l redai, să-l redai dragostei mele de mamă!...

— Sînt la dispoziția dumneavoastră, doamnă — răspunde trist Douglas. Numai să fac rost de o trăsură și plecăm.

Vehicolul a fost găsit îndată. Este o trăsură de ambulanță, condusă de un însoțitor de convoaie, pe care un confrate serviabil i-o pune la dispoziție lui Douglas.

Oliphant's Fontein se află la trei leghe. Au de mers o oră întreagă de drum. Doctorul, doamna Adams și femeia ei de serviciu ajung acolo fără vreun impediment. Iată ambulanța divizionară, avînd deasupra un catarg în vârful căruia flutură drapelul alb cu crucea roșie.

— Aici e! murmură doamna Adams, gata să leșine.

Sprijinindu-se de brațul doctorului, pătrunde în cort, în timp ce Casse-Cou, ținînd încă cele două genți, rămîne la intrare.

Avanposturile bure sînt colo, înspre nord-est, la doi kilometri, poate și mai aproape. Ce ispită! Lîngă ambulanță, un superb cal ofițeresc tropăie, cu hăturile lui de piele prinse de un par. Această porțiune de teren, rezervată răniților, este aproape pustie. Tentația devine din ce în ce mai puternică.

Un țipăt sfișietor răsună în ambulanță. Doamna Adams s-a oprit în fața unui pat chiar în momentul cînd infirmierul de gardă acoperea cu cearșaful fața unui rănit care murise în clipa aceea. Cadavrul, tot atît de alb ca și pînza care-l acoperea, fu recunoscut de nefericita mamă. Era acela al fiului ei, pe care războiul dezlănțuit de speculanții englezi i-l răpise. Cu

o voce care nu mai are nimic omenesc, ea îl strigă pe nume și se prăbușește ca trăsniță :

— Richard !...

— Biata mamă ! murmură doctorul.

Un confrate intră chiar în acel moment în cort. Douglas îi spune pe scurt, în timp ce infirmierul o culcă pe o brancardă pe doamna Adams, leșinată :

— Căpitanul Adams era prietenul meu cel mai bun... Cum a murit ?

— Un glonte enorm, care nu este un proiectil de război, l-a străpuns dintr-o parte în alta. S-ar zice că e un glonte de la vreuna din acele vechi puști olandeze numite Roër... Rana nu se mai putea vindeca.

Țipete și zgomotul unui galop furios întrerup conversația...

Profitînd de neatenția generală, Casse-Cou se apropiase de cal, desfăcuse cureaua și, dintr-o săritură, cu toate că fusta îl încurca, sărise în șa. Calul pînsînge, ațîțat de o palmă puternică și sub îmboldul călcîielor care i se dădeau în ascuns de sub rochie, o porni într-un galop ca fulgerul.

Primii care o văd pe această femeie pe un cal ce părea a-și fi luat vînt nu prea înțeleg despre ce e vorba, mai ales că ea urlă cu o voce în falset :

— Opriți-l !... Opriți-l !... Sînt servitoarea... servitoarea doamnei Adams. Opriți-l !... Vă implor, opriți-l !...

Dar nimănui nu-i trece prin gînd să încerce așa ceva și toți rîd, mai ales de spaima și strîmbăturile ciudatei și caraghioasei amazoane. Agățată de coama calului, care sare la fiecare mișcare, amenințată în orice moment de primejdia de a fi zvîrlită la pămînt, falsa servitoare urlă și mai tare, dar între timp conduce cu o îndemînare măiastră calul, care, ațîțat, fuge cît poate, oștigînd teren.

Spectatorii aşteaptă, dar în zadar, răsturnarea amazoanei, care pare de neînălăturat şi de care se bucură, de mai înainte, şugubeţii. Calul, de altfel, trece ca o trombă şi e gata să depăşească ultimele linii, căci fuge cu o iuteală atât de mare, încît într-un minut a străbătut opt sute de metri!

Casse-Cou răguşeşte strigînd mereu :

— Opriţi-l... Sînt servitoarea... servitoarea... dar opriţi-l odată...

Şi aşa trece prin apropierea unui grup de călăreţi. Unul din ei o examinează cu sînge rece şi zice :

— Această femeie călăreşte ca un clown de circ... Sîntem traşi pe sfoară... E un spion... Înainte... să-l prindem !... Înainte !...

Toţi dau pînteni cailor şi se reped în urmărirea lui Casse-Cou. Răsună cîteva focuri de revolver, trase în timpul acestui furios galop, dar prost ţintite. Gloanţele şuieră pe la urechile fugarului, care se culcă pe cal şi bombăne :

— Drace !... Se-ncurcă treaba.

Curînd ajunge în faţa tranşeeilor din avanposturi, în care sînt îngrămădiţi soldaţi scoţieni. Doi dintre ei încrucişează baionetele în faţa calului. Cu o forţă şi o îndemîinare nemaipomenită, Casse-Cou îndeamnă calul şi, dintr-o săritură, îl face să treacă peste tranşee, peste baionete, peste oameni, peste toate.

— Foc ! strigă ofiţerul ce comandă tranşeea.

O sută de focuri de puşcă răspund comenzii. Dar, ca întotdeauna în asemenea cazuri, trăgătorii s-au grăbit prea tare şi nici unul n-a ţintit cum trebuie.

Burii, din partea lor, răspund şi ei acestor împuşcături, şi iată-l pe bietul nostru Casse-Cou între două focuri. Se teme cu mult mai tare de prietenii săi buri, decît de duşmanii de englezi. Cum să le facă semn că este

de-al lor și cum să oprească aceste împușcături pe care îndemînarea proverbială a burilor le pot face să devină mortale ? N-are batistă albă. Dar, o idee... boneta lui de servitoare. O smulge de pe cap, o apucă de unul din șireturi și o flutură cît poate cu brațul, în semn de pace.

Emblema păcii face să înceteze focul. Era și timpul. Casse-Cou se află numai la trei sute de metri de primele tranșee transvaaliene, iar calul, lovit drept în mijlocul pieptului, abia mai poate înainta, se clatină și e gata să se prăbușească. Fugarul sare la pămînt, își smulge rochia și rămîne îmbrăcat cu o cămașă de lină și cu pantaloni suflecați pînă la genunchi ; păstrează doar boneta, singura rămășiță din răposatul său costum femeiesc, pe care o răsuțește ca pe o praștie. Și în fuga mare, sosește la tranșeea în care mîini prietene, dar foarte brutale, îl înșfacă deîndată.

— Cine ești tu ? îi strigă un uriaș cu o barbă pînă sub ochi, scuturîndu-l cu ambele brațe cît poate de tare.

— Sînt Casse-Cou, șeful cercetașilor.

— Minți !... Cunoști parola ?

— Deșteptule ! Crezi oare că mi-o puteau da englezii ? ! Dar dacă nu știu parola, știu în schimb marșul Puștimii.

Și, cu o voce puternică, intonă oîntecul vesel, care răsună pînă departe și îi făcu să zîmbească pe gravii buri :

*Fiin'că pe-omul mamei, noi
Trebuie să-l numim papă,
Să vă spun să știți și voi
Într-o zi cum mă-nhăța*

*Și minîndu-mă în josul mării noastre mahalale
Cîteva cuvinte-mi zise ce mă-ntoarseră pe dos :*

În același timp, o voce tânără, batjocoritoare și stridentă, se înalță de după o ridicătură de teren și-i răspunse de departe :

— Pentru tine nu-i nimica de halit... Na cinci parale,
Șterge-o iute, ia-o-n jos !...

Înainte,

Fanfan la Tulipe !

Mii de draci și-o pipă !

Înainte !

În clipa aceea, cinci sau șase oameni își părăsesc tranșeele și se apropie în goană, oft îi țin picioarele, ca o furtună. Cel care aleargă în frunte privește la fugar și strigă :

— Casse-Cou !... Șeful nostru... înviat !... Ce noroc !
Apoi i se aruncă în brațe și încep amândoi să plângă cu hohote.

— Fanfan !... Scumpul meu Fanfan !... Chiar tu ești !
fi răspunde șeful Puștimii, uluit.

— Da, chiar eu ! Tu ești !... Sîntem iar împreună !...
Să nu iei în seamă, șefule, că plîng... ăăă... ca un bou,
regăsindu-te... asta mă înăbușe... bucuria... de a te ști
în viață !

— Dar, scumpul meu Fanfan, cum de te afli aci, în
fața orașului Kimberley, cînd eu te-am lăsat la asediul
orașului Ladysmith ?

— Am să-ți povestesc asta mai tîrziu... nu-i timp
acum. Dar iată-i și pe ceilalți ai noștri, care aleargă
ca și mine la auzul cîntecului Puștimii... Jean-Pierre,
Jean-Louis, Jean-pur și simplu, cu burii Karel, Elias,
Joris, Manus, Hugo, Joachem...

— Dar pe mine, ce, mă uitați ? ! exclamă un altul,
care se aruncă la pieptul tînarului căpitan, ca și
Fanfan.

— Paul Potter !... Scumpul meu Paul — îi răspunde Casse-Cou, foarte mișcat.

— Și de-ai ști ce de isprăvi am făcut în lipsa ta ! adăugă copilul burului împușcat, făcînd să sune de pămînt patul unei carabine cu trăgaci hexagonal, de calibru mare — o armă venerabilă, de precizie, și avînd o bătaie extraordinară. Era anticul și înspăimîntătorul Roër al bătrînilor vînători buri.

— Ei bine — reluă Casse-Cou, adresîndu-se burilor mirați — sînt sau nu prietenul vostru ? E adevărat sau nu că sînt șeful Puștinii ?

— Da, ești... cu adevărat... da, e adevărat !

— Ei, atunci să mi se dea în grabă o pușcă și o cartușieră. Trebuie să luptăm mai mult decît oricînd pentru independența celor două republici și să știți că avem de îndeplinit o misiune îngrozitor de grea !

Partea a doua

LUPTĂ DE URIAȘI

I

O nouă bătălie. — Toți în kaki. — Ce este kakiul? — Din nou scoțienii. — Roărul lui Paul Potter. — Eșarfele albe. — Cea de a douăsprezecea eșarfă. — Fără frică sau mustare. — Moartea unui viteaz. — Fugă în dezordine. — Rugăminți zadarnice. — Un imn de slavă. — Profetie.

Cele două armate se află acum față în față lângă orașul Kimberley. Englezii și burii se vor încăiera din nou. Londul Methuen vrea să elibereze orașul asediat atât de aproape de către Cronjé, iar Cronjé se pregătește să-și apere cu toate forțele pozițiile. Militarii de profesie, ca și soldații improvizați, primesc ultimele dispoziții. În aer plutește acea liniște adâncă din ajunul marilor măceluri...

Bine ascunși în dosul unor stînci, folosind orice cută a terenului, mobilele, tranșeele de adăpost, burii, fiind din principiu împotriva ofensivei, stăteau în apărare și așteptau cu răceală, urmărind din ochi mișcările asediaților. Pentru întâia oară, voluntarii erau oarecum descumpăniți. Li se părea că le-a fost schimbat inamicul obișnuit. Nu se mai zăreau nici căștile albe, nici penajul, nici uniformele strălucitoare sau din piei de bivoli, nici alămurile, nici metalul sclipitor, nici tînchelele militare, nici alb, nici negru, nimic. Mase de culoare nedefinită se mișcau în linii terne, șterse, aproape invizibile. Ce să însemne asta oare?

Fanfan, lungit lângă Casse-Cou, rezumă cu un cuvînt pitoresc această bizară schimbare survenită în armata engleză :

— S-ar zice că a plouat cu melasă peste engliși. Nu găsești, șefule, ia spune ?

Casse-Cou începu să rîdă și-i răspunse parizianului :

— Englezii au primit ținuta kaki.

— Ce înseamnă aia ținuta kaki ?... Hai, spune-mi și mie, te rog, dacă știi, pînă nu începem să 'le tragem o scărmaneală bună.

— Este foarte simplu : ca să soape cît mai mult posibil de ochii atît de bine deschiși ai prietenilor noștri buri, englezii au adoptat, pentru noul lor echipament, o nuanță care seamănă în același timp și cu rugina, și cu tutunul din Spania. Această culoare ștearsă, un maron-deschis, se confundă foarte bine cu pămîntul și face ca armatele să fie aproape invizibile de la distanțe mari sau mijlocii. Și aceasta cu atît mai mult cu cît și pălăriile, căștile, vestele, pantalonii, curelele, ranițele, tecile săbiilor sau ale baionetelor, păturile, cutiile lunetelor, bidoanele, ghetrele și cartușierele, totul, absolut totul are, în mod uniform, culoarea kaki. Nu mai avem în fața noastră decît mase de aceeași nuanță și nimic strălucitor care să oprească privirea.

— Bună descoperire ! Dar dacă s-a ajuns la asta, de ce nu li s-au mînjit și mîinile și căpățînile acestor domni engliși ? Ce mascaradă, împărate...

— Ce, Fanfan, tu crezi că e de glumă ? Pînă să ajung aici, am auzit vorbindu-se în trenul ambulantei că își vopsesc în kaki pînă și caii albi și pe cei suri...

— De ce nu și oîinii regimentelor ? Așadar, numitul kaki a devenit culoarea națională... Bine că se termină în ki cuvîntul... și totuși va trebui să nu greșești vocala...

Intr-adevăr, de cîteva zile, kakiul bîntuia întreaga Anglie. Bineînțeles, moda și-a însușit prima acest kaki.

Femeile se îmbrăcau în kaki ; panglicile, perdelele, lenjeria, portmoneele, punguțele de tutun, batistele, totul a devenit kaki. Chiar și unele jurnale au fost tipărite pe hârtie kaki și au ajuns pînă la zece ediții ! Unii oameni le purtau ca pe niște drapele și ațîtau astfel entuziasmul multimilor. Cerșetorii îmbrăcați în zdrențe kaki au făcut afaceri de aur...

Apoi a început să apară o literatură frenetică. Tot kaki era și această literatură, care exalta pînă la demență șovinismul britanic, împingea pînă la ridicol această mare națiune engleză, susținînd că cei 250 000 de soldați ai ei — bătuți, batjocoriți de către 25 000 de țărani buri — erau primii soldați din lume !

Kakiul devenise de asemeni și culoarea guvernului. Și avea să fie și aceea a guvernului următor, căci și alegerile tot kaki aveau să fie !...

Casa de York a avut drept emblemă un trandafir alb. Casa de Lancaster, un trandafir roșu. Domnul Chamberlain avea kakiul... Făcea fiecare ce putea pentru Marea Anglie !

Totuși, debutul noii culori naționale în fața Kimberley-ului nu fu tocmai glorios.

Atacul general avea să înceapă curînd și pregătirile erau deosebit de impresionante. Acolo, la marginea orizontului, tunurile engleze — vopsite și ele în kaki, atît tunul cît și țeava — aruncau obuze cu lyddită. Din partea bură, nici o ripostă. Tunurile Creusot, Maxim sau Tom-Lunganul, tăceau cu toatele. Nici măcar un foc de pușcă !

Deodată, cîteva voci grave intonară un imn tărăgănat, dar maiestuos. Încetul cu încetul, vocele se înmulțiră, cîntecul se răspîndi și cuprinse mase tot mai largi, înocît ecoul lui ajungea departe, pînă înspre liniile engleze. Era un vechi imn hughenot, o arzătoare invocare către Dumnezeuul armatelor.

Burii se ridicară în picioare. Cu capul gol, ținându-și pălăria în mîna dreaptă, iar cu stînga strîngînd pușca, fiecare din ei cînta, împreună cu ceilalți, imnul străbunilor și, neținînd seama de grindina de obuze, scandau plini de curaj arzătoarele cuvinte de dragoste și nădejde.

Dinspre englezi răsună un oîntec grav, lent și el, aproape religios. Era imnul regal, imnul închinat reginei, care, de cînd cu criza kaki, făcuse să răgușească toate corzile vocale și să sîngereze toate laringele Regatului-Unit. Astfel înălțat, în semn de răspuns burilor, de către cei cincisprezece mii de oameni ai lordului Methuen, *God save the Queen* avu un efect puternic și, într-o oarecare măsură, impresionant. Silabele banale deveniră amenințătoare în gurile soldaților kaki, într-atît erau de sacadate, de scrișnite și de urlate.

În liniște, burii își puseră din nou pălăriile pe cap și se cuibăriră în locurile lor de luptă. Momentul solemn sosise, ciocnirea avea să se producă.

Cu disprețul său trufaș de mare senior și de militar așa cum scrie la carte, lordul Methuen atacă poziția frontal. Bătrînele lui trupe solide și obișnuite cu bătăliile vor scoate repede din pozițiile lor toată această adunătură de țărani grosolani, această gloată înarmată, dar fără disciplină, fără instrucție militară, fără comandament — își zicea el.

— *Forward!... March on!*¹...

Cu un gest tragic, ofițerii își ridică săbiile și repetă ordinul de mărșăluire înainte. Trompetele sună atacul, cîmpoierii duc la gură cîmpoaiile și cîntă marșurile scoțiene. Căci și astăzi, și mai mult ca oricînd, în prima linie se afla tot infanteria scoțiană. Dar aceștia să fie oare highlanderii cei atît de țănoși și de mîndri

¹ Înainte! Marș! În limba engleză în text.

de uniforma lor atît de pitorească ? Ce s-a întimplat cu mica lor tunică roșie ? Dar cu kilt-ul, acea faimoasă fustiță în pătrate multicolore ? Unde sînt ciorapii întorși, ghetrele albe, pantofii cu cataramă ? Toate acestea s-au transformat astăzi în kaki. Mîndrul muntean nu mai este acum decît un infanterist oarecare, cu vestă, pantaloni și ghetre de culoare maron-deschis. Pledul lui strălucitor nu mai este decît o pătură de culoarea bălegarului și singura urmă a acestei ținute, de care el se arăta atît de mîndru, este numai punga mare de piele, garnisită cu blană, pe care o poartă pe burtă, ca pe o desagă de cerșit pentru orbi. Dar cum nu haina îl face pe om, tot astfel nici tunica roșie și kilt-ul nu sînt cele care-l fac soldat pe cel din Gordon. Căci, și în uniforma sa kaki, soldatul scoțian a rămas același cutezător highlander.

Precedată de șiruri de trăgători, brigada înaintează la pas, ca la paradă.

Artileria a ocupat poziții pe cele două aripi și trimite asupra burilor o grindină de obuze și o ploaie de șrapnele. Aceștia din urmă răspund și ei, nu fără succes, și tunurile lor, cu servanți foarte buni, fac ravagii serioase în rîndurile englezilor. Tom-Lunganul își aruncă din timp în timp obuzul lui îngrozitor și asurzește cu detunătura-i formidabilă pe toți cei care se află în vecinătatea sa.

Casse-Cou, cu luneta lipită de ochi, urmărește, ca să spunem așa, traiectoria proiectilului și, vesel cînd vede că acesta dă peste cap un tun inamic cu servanți, cu cai cu tot, exclamă :

— Lovit în plin ! Bravo, domnule Léon, bravo !

Domnul Léon era un francez aflat în serviciul Republicilor sud-africane. Unul dintre aceia care, împreună cu Galopaud, Grunsbourg, contele de Villebois-Mareuil și alții alții, au alergat acolo să-și ofere viața

pentru cauza sfântă a libertății. Inginer foarte priceput, domnul Léon se transformă în artilerist. El era acela care conducea și manevra uneltele morții, le așeza la locurile potrivite, le apăra, verifica fixarea precisă a țevelor de tun pentru tir și, așa cum atât de bine spusese Casse-Cou, lovea în plin. Devenise foarte repede un artilerist extraordinar și englezii, cărora le produsese pagube enorme, îl blestemau din toată inima.

Brigada scoțiană înaintează mereu. Trăgătorii, dintr-o parte și din cealaltă se pun pe treabă.

Puștimea formează un mic grup nemișcat, dar voțbăreț : cel puțin cei de origină străină, căci tinerii buri sînt taciturni și stau închiși în acel mutism care e caracteristic națiunii lor.

Paul Potter își încarcă pușca. Este o întreagă muncă. Trebuie să torni mai întâi praful de pușcă în țeavă, apoi să vîri înăuntru glonte, împingîndu-l cu un betigaș avînd în vîrf un ghemotoc rotund de cîrpă unsă, după aceea să pui în vîrfurile țevei o capsulă de aramă... Această operație îi ia cam o jumătate de minut în total, în care timp Mauserile pot trage vreo douăsprezece focuri. Dar, cu antica lui pușcă cu piston, tînărul bur urmărește mai mult calitatea decît cantitatea împușcăturilor sale.

— Așa !... Acum e gata — zice el cu răceală. Iată cu ce vom servi încă o eșarfă albă.

Ca semn distinctiv al funcției lor, toți ofițerii englezi, de la generalisim și pînă la sublocotenent, purtau o eșarfă de mătase albă. Ministerul de război hotărîse să o suprimă, ea fiind prea bătătoare la ochi. Dar corpul ofițeresc protestase în masă și obținuse autorizația de a păstra acest însemn, cu tot pericolul la care se expunea cel care îl purta, sau poate că tocmai de aceea.

Înțelegeți deci semnificația groaznică a acestor cuvinte în gura tînărului bur : „A servi o eșarfă albă !“

— Nu i-ai doborî tot atît de sigur cu bunul tău Mauser ? îl întrebă Casse-Cou.

— Nu-mi mai vorbi de armele voastre moderne — îi răspunse cu un fel de mînie plină de ură Paul Potter. Astea nuucid !... Amintește-ți de ambulanța de la Ladysmith... glonte umanitar... Glonte bătîrîului meu Roër olandez nu este umanitar... Orice om atins de el este un om mort. Uite !... Mai bine privește... Vezi ofițerul acela din stînga ?... Acela care își ridică sabia ?...

Sînt pînă acolo vreo cinci sute de metri, și totuși vederea tînărului băiat are o asemenea ascuțime, încît poate distinge toate detaliile. El ridică încetișor țeava puștii lui antice, ocheste timp de trei secunde și trage.

Casse-Cou privește prin lunetă.

Detunătura răsună violentă, însoțită de un fum gros.

Casse-Cou vede cum ofițerul, cu un gest convulsiv, își duce mîna la piept, se oprește, apoi cade cît e de lung cu fața în jos.

— Este înfiorător ! exclamă șeful Puștimii.

Paul scoate un cuțit din buzunar, face o creștătură pe patul Roërului său, apoi ridică cocoșul, suflă pe țeavă, și din nou metodic, fără grabă, ca un vînat ce masacrează un stol întreg de potîrnichi, reîncepe manevra încărcării armei sale. Pulberea turnată cu un corn de bou, glonțul scos din ranița de piele, bucățica de cîmpă unsă, capsula... cît de lungi i se par toate acestea lui Casse-Cou, care trage într-una cu înverșunare.

— Acesta este al doisprezecelea de oînd mama mi-a adus pușca asta bătrînă a sărmanului meu tată.

— Al doisprezecelea ce ?

— Ofițer... Numărul unsprezece era căpitanul de artilerie...

— Adams !... Bateria a 4-a... Tu ? Tu l-ai ucis ?

— Da ! Ne tot sfida... Cei mai perfecți ochitori nu reușiseră să-l țintească... L-am doborât de pe cal...

— Așadar, tu nici nu știi... Era unul din cei cinci... care au fost călăii tatălui tău.

Băiatul scoate un fel de răget de bucurie.

— Aha ! El era... banditul !... Ți mulțumesc, Casse-Cou !... Niciodată n-ai să știi cât bine mi-ai făcut... Și tu, tată, fii răzbunat... Oh ! da, răzbunat în chip necrușător !

Atacați de un foc de iad, fără încetare, decimați cu cruzime de burii invizibili, vitejii soldați scoțieni ezită. Rîndurile lor rărite de împușcături par ca o tălăzuire.

— Strîngeți !... Strîngeți rîndurile ! strigă într-una ofițerii...

Ei strîng rîndurile, dar nu mai înaintează. Valul de oameni este spart de uraganul de proiectile. Cîteva minute încă și se vor retrage chiar, în derută.

Generalul care comandă atacul vede pericolul. Este un vechi ostaș, viteaz și bun, iubit de toată brigada scoțiană, pe care el o cunoaște om cu om. Se numește Wauchope și și-a desfășurat întreaga sa carieră militară la highlanderii din Gordon. El e singurul care și-a păstrat uniforma strălucitoare, refuzînd categoric uniformă kaki.

Cînd lordul Methuen i-a ordonat în ajun să atace frontal și în coloane strînse pozițiile burilor, el i-a atras atenția, cu mult respect, că o asemenea însărcinare era mai presus de forțele omenești. Dar, ca și Buller la Ladysmith, Methuen se încăpățînase. Îi subaprecia pe buri și tenacitatea lor de stîncă. Credea în victorie și o voia cu orice preț, oricîte sacrificii i-ar fi cerut ea.

Wauchope nu mai avea deci altceva de făcut decît să îndeplinească ordinul sau să predea sabia. Să predea sabia ? !... Asta nu ! Niciodată ! Să îndeplinească ordinul ?... Dar asta însemna moartea ! Ei bine, fie !... Va

muri ! Cu stoicismul unui cetățean roman, el luă ultimele hotărâri, îi scrisese soției o mișcătoare scrisoare de adio și, fără frică sau mustrare, porni în fruntea brigăzii la asalt. Dar tristețile lui prevederi se realizau. Poziția era de necucerit printr-un atac frontal. Haideți ! Încă o efortare ! Ultima, pentru a fi salvată onoarea măcar !

El se ridică în scări, învîrte sabia și strigă cu o voce răsunătoare :

— Înainte, soldați !... Înainte !... Pentru regină ! En-tuziasmați, scoțienii se reped la asalt. Împușcăturile devin cu adevărat înspăimîntătoare. Tot atît de calm de parc-ar fi la paradă, bătrînul general strigă mereu cu vocea lui ca de trîmbiță :

— Înainte, vitejii mei !... Înainte !... Pentru regină !

Complet descoperit, -servind drept țintă celor mai buni trăgători, se pare că vreun talisman îl apără de gloanțe. Casca îi este găurită, uniformă sfîșiată, oamenii cad în jurul lui ca spicele cosite... Acum se află în bătaia puștilor Puștimii, care trag în el fără încetare, golindu-și rezerva de cartușe din magaziile Mauserelor, și totuși nu-l pot atinge !

Paul Potter îl țintește cu minuțiozitate, cu faimosul lui sînge rece, și trage. Detunătura bătrînei puști acoperă pocniturile seci ale armelor cu repetiție. Cu acel gest tragic al oamenilor loviți în piept, generalul Wauchope își duce convulsiv mîna la inimă, se clatină, se răstoarnă pe spate, alunecă pe crupa calului și cade lovit de moarte.

— Ah ! Încă unul ! vociferează tinărul bur cu urletul lui de Piele-Roșie. Cu ăsta fac treisprezece.

Și cu acel groaznic calm al eroului lui Cooper, face cu cuțitul o nouă creștătură pe patul puștii sale.

Văzîndu-și generalul lovit de moarte, scoțienii ezită. Ei nu dau înapoi încă, dar nu mai înaintează. Pentru a doua oară se produce acea ezitare care provoacă un

fel de ondule a frontului. Apoi împuşcăturile continuă, mai necruţătoare şi mai ucigătoare decît oricînd. Rîndurile se răresc din nou, secerate de gloanţe. Unii ucişi, alţii răniţi... Zac pe jos o treime din oamenii ce formau efectivul !...

· Cineva comandă :

— În retragere !

E sfîrşitul !...

Englezii, bătuţi încă o dată, se retrag în dezordine, talmeş-balmeş, cu o grabă care seamănă a panică.

Ah, cît de uşor ar fi de transformat în dezastru această înfrîngere şi a-i face prizonieri pe toţi aceşti zece mii de oameni dezorientaţi, în derută. Dar pentru asta ar trebui să se ia ofensiva şi burii nu vor să-şi părăsească întăriturile. Ofiţerii străini îl imploră pe Cronjé să atace la rîndul lui. El refuză însă categoric. Aceştia îi arată armata engleză în debandadă, fără punct de raliere, demoralizată. Ar fi de ajuns să comande la două mii din oamenii lui călare să opereze în galop o mişcare de încercuire, pentru a tăia retragerea trupelor reginei. Cronjé înalţă din umeri cu dispreţ şi nu răspunde.

Minutele prielnice se scurg, se va înnopta... În cîrînd nu se va mai putea face nimic. Străinii insistă, furioşi de această încăpăţinare stupidă, care zădărniceşte o astfel de victorie.

— Dar nu vedeţi oare — îi strigă un maior austriac — că dacă acum capturaţi corpul de armată a lui Methuen, veţi putea intra în Kimberley fără să mai fie nevoie să trageţi un singur foc măcar ?

Pentru a doua oară Cronjé ridică din umeri şi, fără măcar să se obosească să explice pentru care motiv, bun sau rău, refuză să acţioneze, întoarce pur şi simplu spatele acestor oameni viteji, care şi-au părăsit familia, serviciul, pentru a veni să lupte alături de el ! Apoi, adresîndu-se burilor care-l înconjoară, le spune :

— Să ne rugăm lui Dumnezeu și să-i mulțumim că ne-a dăruit victoria.

Și începe să intoneze un imn de slavă.

— Nu e nimic de făcut cu un astfel de om ! murmură cu tristețe colonelul de Villebois-Mareuil. El nu cunoaște tactica modernă a războiului și, cu reputația lui gata făcută, cu încrederea oarbă ce o inspiră, va fi geniul rău al țării sale.

Cuvinte cu adevărat profetice și care, mai curînd de două luni, din nefericire, aveau să se realizeze.

II

Legiune sacrificată. — Atac de noapte. — Tom-Lunganul deteriorat. — Trenul blindat. — Cronjé comandă, Casse-Cou se supune. — Înainte, Puștime ! — Dinamita. — Cale ferată minată. — Consemnul lui Fanfan. — Casse-Cou pe pod. — Irlandezul. — În prăpastie.

Intr-adevăr, burii, pînă atunci prea puțin cunoscuți în Europa, aveau calități foarte mari și foarte frumoase. Sobrietate, putere de a îndura orice greutate, dezinteresare, vitejie, patriotism — toate aceste virtuți pe care le posedau în cel mai înalt grad au provocat admirația lumii întregi și au făcut să fie stimați chiar și de inamicii lor. Se putea afirma deci, fără să fim acuzați că exagerăm, că acest popor viteaz făcea onoare omenirii !

Există totuși un sentiment pe care, după cît se pare, nu-l încercau decît într-un fel foarte moderat, și anume : acela al încrederii. Chiar de la început, ei au primit cu neîncredere pe străinii care veneau să le aducă, o dată cu sîngele și viața lor, o experiență necontestată a trebuirilor războiului. Aceștia nu erau niște aventurieri, ci eminente ofițeri francezi, austrieci, germani, ruși, care în țara lor erau foarte apreciați pentru strălucitele lor capacități.

Ei bine, cu toate acestea, ei au fost mult timp ținuți departe, în posturi neînsemnate, și dacă s-au impus totuși, asta s-a datorat numeroaselor servicii aduse. Dar n-au fost de la început apreciați la justa lor valoare, nu s-a știut cere de la ei serviciile pe care le-ar fi putut da, părerea lor nu era luată întotdeauna în seamă.

Totți cei care au luptat în Transvaal și au scăpat cu viață au fost în unanimitate de aceeași părere asupra acestui punct și reflecțiile lor referitoare la acest subiect dovedeau o amară decepție.

Toomai din cauza acestei neîncrederi, de care spuneam mai sus, burii i-au folosit pe acești străini cam în toate treburile mărunte. Toate corvezile lor le erau date, de muncile grele tot ei răspundeau. Aceasta totuși nu displăcea oamenilor acestora cutezători, pentru că trebuiau să se bată ca turbații și să îndeplinească isprăvi dintre acele care, în aparență, păreau imposibil de realizat și care azi țin de legendă.

Totuși nu ni s-a părut de prisos să menționăm aici starea sufletească a burilor, ai căror prieteni sinceri sîntem, a căror virtuți le apreciem, fără însă a le ascunde defectele. Acest detaliu, care are totuși o oarecare importanță istorică, este aici cu atît mai la locul lui cu cît Casse-Cou, viteazul nostru Casse-Cou, va avea curînd un nou prilej de a se remarca.

În timpul nopții care a urmat acestei singeroase înfringeri a armatei engleze, burii, zdrobiți de oboseală, dormeau pe acele șiruri de *kopjes* — movile — pe care le apăraseră cu atîta vitejie. Santinelele abia de puteau să-și scuture somnolența care-i cuprindea, iar trăgătorii postati în depărtare, dincolo de avanposturi, în fundul acelor *rifles-pits*¹, stăteau amorțiți, cu ochii pe jumătate închiși, cu pipa între dinți.

Deodată, acolo, înspre sud, cîteva fulgere lungi brăzdează întunericul și niște sforăituri stridente rup straturile de aer; izbucesc detunături, obuze cad chiar în mijlocul burilor, împrăștiind schije în toate părțile. Stupoare, zăpăceală, chemare la arme, formarea înceată și dificilă a unităților de luptă, pe scurt toată seria de incidente ce rezultă dintr-un atac de noapte, care nu se lăsase prin nimic prevăzut.

Tunurile bure bubuie și răspund pe toată linia, trăgînd calculat asupra locurilor de unde țîsneau luminile. Dar mai mult zgomot decît treabă, firește. Cel puțin dinspre partea transvaaliană. În partea engleză însă, se pare că tirul a fost reglat cu foarte mare atenție, căci are — cu tot întunericul beznă — o precizie înspăimîntătoare. În foarte scurt timp, două tunuri de pe poziție sînt scoase din uz de obuzele cu lyddită ale englezilor, nemaiputînd fi folosite. Dar lucrul cel mai grav și care pentru moment provoacă disperare în rîndurile burilor este pierderea tunului lor cel mare, Creusot. Se aud strigăte de minie și de spaimă:

— Tom-Lunganul a fost sfărîmat!... Tom-Lunganul a fost sfărîmat! Dragul nostru Tom!

— Canaliile!... Criminalii!... Hoții de englezi!...

Cel mai bun tun al burilor, acela care prin calibrul și bătaia lui depășea cu mult toate tunurile artileriei

¹ Tranșee pentru carabinieri — în limba engleză în text.

inamice, a primit o grea lovitură ce i-a produs o spărtură. Proiectilul englez, pornit nu se știe de unde, a căzut cu o precizie diabolică drept pe buza țevii, adică pe porțiunea care termină piesa în partea ei anterioară și, bineînțeles, a explodat. Doar puțin a lipsit să nu-l lovească chiar în plin!

Efectul a fost teribil. Buza țevii s-a îndoit în punctul de contact, metalul fiind strivit ca de o lovitură de ciocan pneumatic! Iar căldura degajată de această izbitoră formidabilă a fost atât de mare, încât vârful țevii lui Tom-Lunganul devenise roșu închis! Gura țevii nu mai avea acum forma ei circulară și nici calibrul său obișnuit. Tunul lui Creusot, dat peste cap de altfel cu afetul său cu tot, era de aci încolo scos din uz!

Blesteme izbuneau mai mult decât oricând. Nici nu mai erau luate în seamă gemetele răniților, horcăiturile muribunzilor.

— Tom-Lunganul!... Dragul, bietul nostru Tom-Lunganul!

Se părea că, o dată cu el, englezii răniseră însăși sufletul apărării burilor. Veniseră toți în jurul lui, de parcă ar fi fost un generalissim rănit de moarte, iar Léon, viteazul inginer francez, îl pipăia și-l asculta, cu urechea lipită de el și cu un aer deznădăjduit.

— O! Am să-l vindec!... Da, am să-l vindec — zise el arătând pumnul englezilor, care trăgeau mereu dinspre fluviul Modder.

Cronjé era singur în cortul său. Aplecat asupra unei hărți mari, studia la lumina lumânărilor cele mai mici cute de teren.

Fu informat despre dezastru.

— Dar — zise el, cu acel calm prodigios care nu-l părăsea niciodată — dumneavoastră nu bănuți de unde ne vine asta?

— Nu, domnule general... nu era nici o baterie engleză în partea aceea.

— Ei bine, au instalat una în cinci minute !

— Nu înțeleg — răspunse aghiotantul.

— Da, bateria pe care o poartă trenul lor blindat.

— Aveți dreptate... Blestematul acela de tren blindat.

— Îl aduc încetîșor, îl opresc într-un punct stabilit mai dinainte matematic... Tunurile de la marină, care ne bombardează în acest moment, sînt instalate pe platformele lui și cu unghiul de tragere gata pregătit... și vedeți rezultatul.

— Ce e de făcut, domnule general ?

— Ar trebui capturată o dată pentru totdeauna această fortăreață pe roate... Și pentru asta trebuie să aruncăm în aer calea ferată în urma ei... Ceva mai mult chiar : să aruncăm în aer din nou și podul de peste Modder.

— Imediat, deci ?

— Da, dar abia mi-ajung oamenii ca să păstrez poziția în caz de o nouă ofensivă... ofensivă aproape sigură, căci trenul ne atacă numai ca să facă diversivune... Inamicul ne crede cu mult mai numeroși... Ah ! Dacă aș avea zece mii de luptători !...

— Dar e de ajuns o lovitură îndrăznească... cîțiva oameni hotărîți.

— Și de unde să-i iei ?

— Puștimea... șeful lor, Casse-Cou...

— Niște copii !

— Viteji ca lei și isteți ca maimuțele.

Generalul bur se gîndi un moment, apoi adăugă :

— Bine ! Adu-mi-l aici pe Casse-Cou.

Aghiotantul ieși și reveni după cinci minute, urmat de francez. Cu un aer sigur, cu o ținută respectuoasă și demnă, Casse-Cou luă poziția militară în fața ce-

lebrului șef al burilor. Cronjé își aținti asupra lui ochii săi limpezi, cu reflexe de metal, și-i spuse scurt :

— De câți oameni dispuneți ?

— De patruzeci, domnule general.

— Siguri ?

— Ca și mine însumi.

— Știți să întrebuințați dinamita ?

Gîndindu-se la isprăvile sale de la Klonkē, unde dinamita se folosea zilnic, Casse-Cou răspunse plin de încredere :

— Da, domnule general, și încă de mult.

— Ei bine, am să vă însărcinez să aduceți la îndeplinire ceva foarte greu... aproape imposibil.

— Greu ? E ca și făcut ! Imposibil ! Ori îl vom îndeplini, ori vom muri.

— Principalul este să nu vă lăsați omoriți și să reușiți.

— Așa vom face, domnule general.

— Nu vă pot promite nici grade, nici demnități, nici recompense.

— Domnule general, noi nu ne vindem serviciile. Sîntem ostași ai independenței transvaaliene. Vă rugăm să ne tratați ca pe niște bărbați... ca pe niște ostași care își fac datoria...

— Chiar asta și fac ! Plecați oît mai neîntîrziat să tăiați calea ferată în spatele trenului blindat și aruncați în aer podul. Hai du-te, băiatul meu, și justifică din nou glorioasa ta poreclă.

Casse-Cou salută, ieși, o luă la goană prin ploaia de împușcături, își adună oamenii, ordonă să fie înșeuăți caii, împărți fiecărui Puști cîte cinci cartușe de dinamită, cu șiret Bickford, cu fitiluri și dădu comandă :

— Înainte !

Total a durat doar zece minute.

Micul corp expediționar numără exact patruzeci și unu de oameni. Neavînd altă lumină decît aceea a stelelor și a fulgerelor produse de tunurile ce trag, străbătînd drumuri groaznice, printre stînci și prin mlaștini, ei galopează furios, cu riscul de a-și rupe gîtul. Dar vitejii ponei buri au picioare atît de sigure și de puternice, slujite și de un instinct nemaipomenit, încît nu se înregistrează nici o cădere, nici măcar un pas greșit. Într-un sfert de oră au străbătut patru kilometri. Iată-i nu departe de calea ferată. La cinci sute sau șase sute de metri se află malul fluviului Modder. Configurația terenului le este atît de cunoscută — doar au străbătut atît de des, ca cercetași, toate aceste puncte — încît reounosc, cu tot întunericul, cele mai mici colțuri. Descalcă cu toții. Nu schimbă nici un cuvînt între ei. Se simte că pe aci mișună englezii.

Zece Puști rămîn pe loc, să păzească toți caii. Celalți își iau cartușele de dinamită și o pornesc pe jos, conduși de Casse-Cou. Merg cu precauții infinite, se tirăsc, se strecoară în patru labe, se opresc, se îngheșuesc după vreo stîncă, în vreun tufiș sau o tufă mare de ierburi, apoi o pornesc din nou, ca niște adevărate Piei-Roșii. Iată și calea ferată, cu cele două linii paralele ce strălucesc la lumina stelelor.

De la o mie cinci sute de metri, colo în față, trenul blindat trage mereu, asurzindu-i cu zgomotul tunurilor lui. Umbre circulă printre linii, santinele așezate la distanță de o sută cincizeci, două sute de metri veghează, doi cîte doi.

Cu o repeziciune uimitoare, cu un sînge rece nemaipomenit, vitejii băieți scormonesc, fac găuri în pămînt cu degetele lor, pe sub traverse, pe sub șine. Casse-Cou ia cartușele, le pune fitilul și cordonul și le așază, ajutat

de Fanfan, în aceste găuri, apoi le acoperă cu un pumn de pământ. Cu această înțeleaptă diviziune a muncii, operațiunea toată nu durează mai mult de cît ne-a trebuit ca s-o descriem. Dar orice mișcare imprudentă, cea mai mică izbitură în oțelul șinelor și totul ar sări în aer. Să te cutremuri de groază, nu alta! Pe de altă parte, e un adevărat miracol că santinelele nu i-au descoperit încă. Este drept că băieții lucrează lungiți pe burtă, perpendicular pe șină, lipiți de traverse, de care nu pot fi deosebiți prin bezna din jur.

Slavă Domnului! Toate cartușele au fost puse la locul lor. Sînt vreo sută, cîntărind fiecare cîte o sută de grame.

Zece kilograme de dinamită! Asta va produce o explozie de toată frumusețea.

— În retragere! comandă Casse-Cou, cu o voce abia șoptită, ca o adiere.

Puștimea face cîtiva pași înapoi și se lipește de pământ.

— Rămii aci, Fanfan — continuă Casse-Cou. Știi cu precizie unde se află capetele fitilurilor de aprins?

— Da — zice micul parizian.

— Eu alerg la pod... Îmi trebuie un sfert de oră ca să ajung și să pun explozibilul. Cînd vei auzi explozia, aprinde aici și fugi...

— Da, șefule!

— Dacă după un sfert de oră n-auzi nimic, aprinzi totuși aici... Înseamnă că am murit... Atunci îi vei spune tu lui Cronjé că am făcut tot ce-am putut.

— Înțeles! Vezi, fă-ți datoria... dar să nu te prăpădești cumva! Asta mi-ar zgudui prea tare inima — îi șoptește Fanfan.

— Tăcere și ascultă-mi ordinul. Adunarea acolo unde sînt caii, după ce totul va fi fost aruncat în aer.

Face cunoscut consemnul și celorlalți Puști, apoi, tute de parcă ar fi umblat cu bucăți de lemn, îngrămădește în două traiste cele o sută de cartușe ce i-au mai rămas. O traistă în dreapta, alta în stînga, cîte cinci kilograme de fiecare parte, apoi părăsește calea ferată, schimbă subit direcția și merge drept la pod. Ajunge acolo în șase minute și îl găsește bineînțeles păzit. Înconjoară în liniște lucrările de apărare, executate în grabă de englezi, și ajunge la surpările produse de precedentă explozie. Fusesse și el printre cei care aruncaseră în aer podul întîia oară și își amintea foarte bine configurația locurilor.

Curajosul băiat se cațără de-a lungul unei arcade destinată să susțină pămîntul și, radiind de fericire, ajunge sus pe pod. Podul este descoperit. E format din două rînduri de bîrne, peste care sînt puse traversele. Pe traverse, șinele. În stînga e un mic trotuar, pe care abia de pot merge doi oameni unul lîngă altul.

Casse-Cou o pornește vitejește pe acest trotuar, sigur de sine, încrezător în ingeniozitatea și în norocul lui, și se îndreaptă spre primul stîlp, pe care vrea să-l nîmicească. Dar nici nu făcu cincisprezece pași, cîo voce aspră îi aruncă acel „cine e acolo“ englez.

— *Who goes there?*

Recunoaște accentul irlandez și, cu îndrăzneală, joacă totul pe o carte. Începe să ridă și zice cu jumătate voce:

— Tu ești, Paddy?... Fără prostii, camarade.

Paddy este numele general al irlandezilor, așa cum John Bull este al englezilor sau Jonathan al yankeilor.

— Tu ești, Tommy? răspunde cu neîncredere sântinela. Haide, înaintează, și mîinile sus!

— Nu striga așa tare! Am trecut pe aici... Sînt încărcat cu provizii și cu sticle cu whisky, na, gustă!...

Irlandezii sînt tot atît de beţivi, pe cît de viteji. Şi asta nu e puţin spus...

La cuvîntul de whisky, Paddy scoate baioneta, sprijină puşca de parapet şi înaintează spre băiatul acela grozav care-i gîdilă atît de plăcut cel mai mititel dintre toate păcatele lui. Abia de se pot zări unul pe celălalt, dar Casse-Cou a destupat bidonul său plin de whisky şi Paddy miroase, cu nări lacome, licoarea divină. Bidonul trece din mîna falsului Tommy în aceea a irlandezului, care-l lipeşte de buze şi înghite cu gura plină, dîndu-l pe gît fără să respire măcar...

În timp ce el se delectează astfel şi sărbătoreşte din belşug acest dar nesperat, Casse-Cou se strecoară între parapet-şi băutor, îi pune piedică acestuia din urmă şi, în acelaşi timp, îl împinge, cu toată puterea, între două traverse. Înainte ca acela să fi putut scoate un strigăt măcar, mai înainte ca să fi avut timpul să ia bidonul de la gură, nenorocitul dispare ca o umbră, căzînd drept în fluviu, scufundîndu-se cu un pluf! sinistru.

— Biet nenorocit! murmură Casse-Cou. În sfîrşit, nu se moare numai dintr-o cădere în apă...

Dar reflecţiile se opresc aici. Timpul e scurt. Minutele valorează cît orele. Stilpul este lingă el. Casse-Cou se strecoară curajos sub traverse, cu riscul de a cădea după irlandez, în mijlocul apelor, care bat pilonul cu un zgomot surd.

Punctele de sprijin îi lipsesc. Se agată cum poate, cu picioarele şi ou o mîină, păstrînd cu mare greutate mîna dreaptă liberă; reuşeşte să scoată pe rînd cele două traiste pline cu cartuşe şi să le așeze sub scîndurile podului. Ca să se poată folosi de amîndouă mîinile, îşi încrucîşează picioarele în jurul unei traverse şi rămîne suspendat, cu capul în jos.

Deodată aude pași grei în depărtare, care fac să se clatine trotuarul de lemn al podului. Niște oameni aleargă în pași gimnastici, făcînd zgomot cu pintenii de fier ai cizmelor. Jos, irlandezul, care nu s-a înecat, răcnește de parcă l-ar jupui cineva de viu și dă alarma.

„Sînt pierdut!” gîndește Casse-Cou.

Nu mai are timp să puie fitilul la cartușe. Dar unul singur e de ajuns ca să le facă să explodeze pe toate. Reușește totuși să apuce un cartuș și să-i lege fitilul de căpețelul de șiret Bickford. Acum trebuie să dea foc. Șiretul va dura desigur două minute.

Mereu agățat cu capul în jos, cu creierul congestionat de parcă ar vrea să-i plesnească, cu urechile vijîindu-i, cu ochii arzîndu-i în cap, abia de mai are puterea să ia un chibrit și să-l aprindă. Oamenii care vin în fugă văd această flăcăruie mică ce apare în mijlocul beznei, cît și silneta care o ține în mînă. Sînt vreo șase la număr.

— Foc!

Șase focuri de armă izbucnesc cu un zgomot asurzitor.

Casse-Cou apropie chibritul aprins de cordonul Bickford și, pentru a-i activa arderea rapidă, suflă asupra lui. Meșă pîlpîie... pîlpîie... Gloanțele suieră pe la urechile lui Casse-Cou, sfărîmă traversele, sar peste șine... Jos — fluviul, sub picioarele lui — douăzeci de livre¹ de dinamită, deasupra lui — focurile de pușcă ale plutonului! Dar el nu ezită nici măcar o clipă. Desfăcîndu-și picioarele care strîngeau traversa, se lasă să cadă cu capul în jos în mijlocul fluviului Modder. Pluf! ca și irlandezul mai înainte. În aceeași clipă răsună o explozie înspăimîntătoare.

¹ 10 kilograme.

III

Bateria pe roate. — Două explozii. — Fanfan, om de război. — Isprăvile vitejești ale lui Casse-Cou. — Irlandez înecat. — Voluntar în frigare. — Cucerirea unei pălării marcată C.I.V. — Din nou marșul Puștimii. — Englezi luați prizonieri. — Trădarea comisă de un căpitan. — Moartea tragică a unui alt membru al Curții Marțiale.

Ca instrument de război, trenurile blindate nu sînt de invenție recentă. Apărătorii Parisului își amintesc de aceste mașini grele care circulau prin 1870—1871 pe liniile de est și pe acelea ale Orleans-ului, pînă la zona neutră cuprinsă între avanposturile inamice. Mergeau încoace și încolo, aruncau obuze, făceau mult zgomot și preocupau opinia publică. De fapt însă, ele erau primejdioase de minuit și aduceau prea puține servicii. Și asta se înțelege de la sine, deoarece neavînd decît o mișcare de du-te-vino, mereu identică, trecînd invariabil prin același loc, nu aveau decît o rază de acțiune foarte limitată, fără să posede mobilitatea unei baterii sau invulnerabilitatea unor fortificații cu cazemate!

S-a încercat a fi utilizate, dar fără mai mult succes, la asediul Plevnei și în timpul războiului cuban.

Englezii s-au arătat partizanii lor în mai multe împrejurări, și anume atunci cînd le foloseau împotriva africanilor, cărora ele le inspirau o teroare superstițioasă. Acum se serveau din nou de ele, acolo, în Africa australă, cu tot riscul și pericolele la care erau expuse. Risc permanent și pericole variate, căoi este de ajuns cel mai mic incident, ca să imobilizeze pe șine, ca pe un munte de fier, bateria pe roate.

Prima și cea mai esențială condiție este aceea că trebuie păzită cu minuțiozitate calea ferată, ca să-i fie asigurată retragerea. În afară de asta, pentru cazurile oînd ar surveni ceva neprevăzut, trebuie eşalonate, în apropierea liniei, trupe foarte mobile, care să poată veni cu eficacitate în ajutorul trenului, căci altminteri, redus numai la resursele lui, el este incapabil de a se apăra mult timp.

La începutul asediului oraşului Kimberley, englezii nu uitau să ia toate aceste înțelepte precauțiuni. Dar ieşirile trenului înmulțindu-se și burii neatacîndu-l, comandamentul deveni încetul cu încetul neglijent și nu i se mai trimise decît un număr de soldați cu totul insuficient. Iar bombardamentele dirijate din el deveniră din ce în ce mai îndrăznețe, atît de siguri erau că nu vor fi atacați.

Trenul acesta, care se plimba acum prin fața frontului de lîngă malul Modder-ului, se compunea din trei *trucks*¹-uri, purtînd trei încăperi din plăci de oțel, solid înșurubate și legate între ele prin grinzisoare tot de oțel. Acestea formau un fel de bloc de metal, nepăsător la gloanțe sau șrapnele. Ele erau locul în care stăteau luptătorii — vreo șaizeci de oameni. Fiecare asemenea încăpere avea două rînduri de deschizături suprapuse. Cele de jos, pentru trăgătorii care stau jos, iar cele de sus, pentru trăgătorii care stau în picioare.

Tunul era postat la coada trenului și putea trage în evantai cu toată ușurința. Locomotiva, foarte puternică, era complet îmbrăcată în oțel, în așa fel încît nu lăsa să treacă înafară decît extremitatea hornului. Tot restul, inclusiv locul mecanicului, era absolut invulnerabil.

¹ Vagoane — în limba engleză în text.

Întreaga aparatură, inclusiv tunul, era vopsită în kaki, bineînțeles.

Dar de ce oare dezlănțuiseră ei acest atac de noapte, pe care nimic nu părea a-l justifica, mai ales după înfrângerea suferită în cursul serii de către trupele reginei ? Pentru că atât de mare era dezordinea acelor neșorociți care fugeau înnebuniți, în debandadă, ca o turmă fugărită, încît lordul Methuen — temîndu-se tocmai de acea urmărire cerută cu insistență de ofițerii europeni lui Cronjé și refuzată de generalul bur — ordonă să fie trimis trenul, ca în felul acesta să se producă o diversivune. Urmărirea de care vorbeam era atât de logică în cadrul tacticii de război, încît generalul englez folosea orice mijloc, oricît de absurd, pentru a o împiedica sau a o întîrzia. Ah ! Să fi știut el că burii dorm în tabăra lor, după ce cîntaseră imnul acela de slavă lui Dumnezeu !

În acest timp, Fanfan, crispat de teamă, aștepta, lungit între șine, explozia podului. Casse-Cou spusese : „Un sfert de oră“. Noaptea, în asemenea momente, minutele sînt tare lungi. Micul parizian, enervat, cu inima bătîndu-i de mai să-i spargă pieptul, își zicea că sfertul de oră a trecut. I se părea de asemenea că acolo, în direcția trenului, tirul slăbește. Dacă bateria pe roate își va opri focul și va da înapoi ? !

Puștiul aude un zgomot surd, ca un fel de uruit foarte lent, care se repercutează în șine și traverse. Haide ! E timpul să aprindă fitilul.

Crac ! un chibrit. Fitilul Bickford, pșșșș !... arde sfîrșind.

Cu o săritură de broască, Fanfan țîșnește dintre linii, își regăsește camarazii acolo unde i-a lăsat și le aruncă o comandă care n-are nimic milităresc în ea :

— S-o tulim !

Băieții se dau înapoi cu vreo două sute de metri. Huruitul trenului se apropie tot mai tare. Fanfan se teme că a așteptat prea mult și nu se simte bine de loc.

Bu-um !... acolo, în direcția fluviului:

O detunătură înfricoșătoare, însoțită de o lumină intensă.

— Bravo, Casse-Cou... bravo !

Bu-um !... aci, aproape de tot, pe linie, unde pare că se deschide un crater.

Pământul se cutremură, rămășițele țîșnesc din toate părțile, o flacără orbitoare se înalță. Cele două explozii s-au succedat la interval de cincisprezece secunde. Podul e sigur că a sărit în aer. Aici calea ferată e sfărîmată. Șinele, rupte, stau răsucite, traversele pulverizate, pământul prăbușit — un dezastru îngrozitor.

Trenul blindat se oprește brusc la trei sute de metri. S-a făcut ! Retragerea i-a fost tăiată.

Cîțiva oameni sar pe linie și aleargă înspre locul unde a explodat mina. Santinelele se apropie, călăreți sosesc în galop. Se formează un grup. Se aud strigăte, înjurături, blesteme, în timp ce Puștimea, stînd pe loc nemișcată, nu mai poate de bucurie, fiecare simțînd parcă cîte o dublă porție de fericire.

În grupul englez, compus din vreo treizeci de oameni, strălucește o lumină. Probabil aceea a unei lanterne, pe care au aprins-o în acest moment.

Fanfan, în șoaptă, dă un ordin celor mai buni țințași și comandă cu jumătate voce :

— Foc !... În grămadă !

Ordinele lui Fanfan sînt din ce în ce mai puțin militare. Dar Puștimea le execută militărește și asta este de ajuns. Puștile Mauser scot pocniturile lor seci. O grindină de gloanțe acoperă, străpunge și dislocă adunarea. Unii cad, alții o rup la fugă înspăimîntați ; se aud țipete de durere și de groază.

— Merge bine — munnură Fanfan. Trageți în ei !... Cu curaj ! Cu curaj !... Dacă măcar bietul meu Casse-Cou ar fi aci ! Dumnezeu mare, ce i s-o fi întâmplat ? Fără să vreau mă gîndesc cu teamă totuși la el !

Și chiar avea de ce ! Situația căpitanului Puștimii era într-adevăr îngrozitoare. Tocmai își dăduse drumul, părăsind punctul său de sprijin — o traversă a podului de cale ferată — lăsîndu-se să cadă cu capul înainte în fluviul Modder. Și vorba unui tinichigiu care căzuse de sus de pe acoperiș : „Căderea nu este chiar atît de neplăcută pe cît s-ar crede, dar sosirea nu prea are haz întotdeauna !“ Fluviul era adînc. Casse-Cou străbătu ca o ghiulea stratul lichid. Adîncimea apei amortiză însă căderea.

În aceeași clipă răsună explozia, care fu însoțită de un uragan de sfărîmături. Dacă mai întîrzia o clipă, Casse-Cou ar fi fost sfîrtecat de explozie. Iar dacă n-ar fi fost în apă, l-ar fi ucis loviturile bucăților rupte ale podului ce țîșneau în toate părțile ca niște proiectile. Steaua lui cea bună voise însă ca în acest moment el să fie apărat ca de o saltea de apa ce măsura patru metri adîncime.

Înotînd prin riul vijelios, aproape sufocat, ieși la suprafață ca să respire, bătînd apa la întîmplare, de parcă s-ar fi bălăcit. Dar atunci steaua lui cea bună avu o eclipsă. Ajuns lîngă o grindă înfiptă oblic în albia fluviului și vrînd să se agațe de ea, ca să respire puțin, simți o mîină puternică care-l apucă și înjurături celtice îi umplură urechile.

— Arrah !... Arrah !... L-am prins... Păgînul... Falsul frate... Asasinul... Incendiatorul... Bedarah !... Chiar el e, fiul iadului...

Casse-Cou îl recunoscî pe irlandezul pe care el, cu atîta politețe, îl expediase în fluviu de sus, de pe pod.

— Arrah!... L-am prins... auziți?... Veniți... ajutați unui bun creștin să-l captureze pe acest...

Dar ultima parte a frazei se topi în aceste trei silabe :

— Glu!... Glu!... Glu!

Casse-Cou își înnodă cele zece degete de la mâini în jurul gîtului acestui vorbăreț inoportun, care ar fi trebuit să fie mulțumit că scăpase cu viață prima dată. Amîndoi se duseră drept la fund și fură rostogoliți de curent. Dar mîinile lui Casse-Cou erau un căluș aprig. După o plonjare de o durată ce părea interminabilă, numai un singur corp mai apăru la suprafață : acela al lui Casse-Cou. Irlandezul, sugrumat de tînărul atlet, dispăruse pentru totdeauna!...

Viteazul băiat trase în piept — cu ce frenezie ! — o gură serioasă de aer și căută să-și dea seama despre cele ce se întîmplaseră sus. Podul era distrus, cu pilonii prăbușiți. Despre asta nu mai era nici o îndoială. Sus, oamenii alergau de colo-colo cu lumini și se opreau toți în același loc, invariabil. Nimeni nu mai putea trece nici măcar cu piciorul.

Casse-Cou auzea înjurăturile englezilor, blestemele violente, ordinele pe care fiecare le da și nimeni nu le executa. Apoi această frază, care-l încîntă, ajunsese pînă la el cu claritate :

— Ce dezastru ! Aici avem de lucru opt zile în șir.

„În sfîrșit — își zice Casse-Cou — totul e în ordine, mi-am îndeplinit misiunea. Cronjé va fi mulțumit și francezii de asemeni. Acum trebuie să ajung la Fanfan. Dar mai întîi să ies din fluviu.“

Începu să înoate încetîșor de-a lungul malurilor abrupte, căutînd un punct pe unde să poată ieși. Gă-sind un fel de tăietură în mijlocul stîncilor prăbușite, se cățăra ajutîndu-se cu putere de mîini și, asemeni unui zeu marin, șiroind tot de apă, se ghemui fără zgomot pe o piatră. Prudent ca un adevărat mohican,

asculta cu atenție: era numai ochi și urechi și părea a mirosi o primejdie pe aproape.

De acolo de sus, de pe calea ferată, zgomotul împușcăturilor ajung clar pînă la el. Recunoaște pocnetul Mauserelor și-și zice vesel: „Asta e Fanfan! Desigur că mina a făcut explozie în timp ce mă descotoroseam, pe fundul fluviului, de dobitocul ăla de irlandez. Hai acum la Puștime“.

Cu precauțiuni infinite, cu gesturi mlădioase de felină și o îndemînare de acrobat, se ridică pînă în vîrfurile crăpăturii din stîncă și se opri în clipa cînd, ajuns acolo, trebuia să urce deasupra. Cățînd cu ochii la nivelul solului, examină atent împrejurimile. Calmul acela din jur, relativ de altfel, nu-l liniștea decît pe jumătate. Un tremur scurt îl scutură din cap pînă în picioare. La cinci pași de el, sprijinit de pușcă, un soldat englez sta în picioare chiar cu fața spre despicătura din stîncă. Silueta omului se desena clar pe cerul senin, și Casse-Cou putu distinge chiar și ce avea pe cap: o pălărie de pîslă, întoarsă „gen mușchetar“, așa cum purtau voluntarii din infanterie.

Să coboare din nou pe stîncile ce se clătinau, să ajungă iarăși în albia fluviului și să înoate în el căutînd un alt punct pentru a ieși la mal era imposibil de realizat. Trebuia să treacă cu orice preț, în ciuda omului acesta, cu baioneta lui, în ciuda alarmei pe care cu siguranță că o va da, trebuia să treacă chiar de-ar fi făcut imposibilul. Rezumînd pe scurt situația și fără să se emoționeze prea tare, Casse-Cou își zice în sinea lui: „O să am de furcă! Și înec de furcă zdravăn de tot, cu siguranță. Luptă scurtă, dar grea“.

Puțină chibzuială înainte de toate, pentru a acționa cu acea prudență care la Casse-Cou se contopea atît de bine cu o vitejie neobișnuită. Își aminti că-i văzuse la Colonia Capului, pe cînd era femeie de serviciu, pe

acești infanteriști proaspăt debarcați din Anglia. Încotșmănați în kaki din cap pînă în picioare, îmbibați de imperialismul cel mai gălăgios, se făcuseră soldați ca să se distreze, pozînd în eroi, gătiți cu pălăria lor mare de pîslă, pe a cărei aripă stîngă, ridicată în sus, erau aceste trei litere : C.I.V. (*City imperial volunteers*¹). Și Casse-Cou își zise din nou : „Voi trece !“

Se ghemui, oțelindu-și mușchii, își întepeni bine picioarele pe stîncă și se pregăti să sară.

Un, doi !... S-a făcut.

Voluntarul, văzînd un om ce țîșnește din pămînt ca un diavol dintr-o cutie cu surprize, face un pas înapoi, pune baioneta în gardă și strigă :

— *Hold !... Stop !*

Se știe, desigur, cît de prost se țin în echilibru pe picioarele lor soldații recruți, atunci cînd instructorul le strigă :

— Cu baioneta la atac !

Țin mîna dreaptă prea sus, piciorul stîng prea lungit, cel drept nu îndeajuns de îndoit, astfel încît „bobocul“, în loc să fie solid ca un bloc, stă într-un echilibru instabil. E de ajuns cel mai mic brînci ca să-l răstorni la pămînt. Ceea ce și fac cu plăcere instructorii mai glumeți. Aceștia apucă baioneta de lamă, apoi împing puțin și, cu multă ușurință, doboară recrutul.

Casse-Cou, recunoscînd în soldat un voluntar, fusese pe loc străbătut de acest gînd : „Tu, vere, probabil că stai în echilibru ca pe picioroange... sau ca pe o pereche de vătraie.“ Și întîmplarea îi confirmă această presupunere, cu adevărat uimitoare prin precizia și justetea ei la un băiat atît de tînăr.

Dar, drace ! Puștiul nostru nu-și pierde timpul. Fără să-i pese nici cît de-un cui de această baionetă care

¹ Voluntari din Capitala imperiului — în limba engleză în text.

urma să-l străpungă ca pe un pui în frigare, făcu un al doilea salt, și mai agil încă decît primul, dacă se poate spune astfel, apoi apucă țeava puștii și împinse cu vigoare, dar știi, colea, din toate puterile sale. Nici măcar nu era nevoie de atîta putere.

Voluntarul, plin de dorința de a acționa, foarte viteaz de altminteri, ținea arma ca un pompier de la sat. Izbitura îl răsturnă cu picioarele în aer și pușca rămase în mîinile lui Casse-Cou. Dar soldatul începu să zbiere în așa hal, de parcă ar fi fost ars de viu, încît avea să atragă desigur santinela apropiată.

Pe legea mea, la primejdii mari, metode capitale ! Cu o lovitură de baionetă în plin piept, Casse-Cou îl pironi la pămînt. Apoi, luîndu-i pălăria, și-o puse pe cap și o luă la fugă cît îl țineau picioarele. Era și timpul, de altfel. Chemarea defunctului voluntar fusese auzită. Micul post de gardă sosi în fugă, oamenii care-l alcătuiau găsiră cadavrul și izbucniră într-un val de blesteme. Așa e în război, se înjură mult !

Casse-Cou o rupse la fugă înspre punctul de unde se auzeau detunăturile de Mausere și de Lee-Metforduri. Apărătorii trenului blindat și Puștimea se împușcau unii pe alții cu nădejde, dar fără prea mari stricăciuni, de altminteri. Micul post, la rîndul său, trăgea și el, dar la întîmplare. Împușcăturile deveniră generale, dar fără prea mare efect.

Dar o nouă primejdie îl amenință acum pe Casse-Cou : pontofii lui cu pinteni răsună pe pietriș. Puștimea aude zgomotul acestei fugi și crede că e al vreunui din inamici. Oîțiva dintre ei, plini de zel, încetează de a mai ciurui plăcile de blindaj și trag în direcția din care vine zgomotul acestei curse furioase. Gloanțele șuieră pe la urechile lui Casse-Cou, care bombăne :

— Dobitocii ăștia sînt capabili să-mi găurească pielea. Dacă Paul, cu Roërul lui, se apucă să mă ia la ochi... !

Cu prudență, se culcă la pămînt, căutînd un mijloc sigur și lipsit de primejdie prin care să-și anunțe prezența. „Ce prost sînt ! își zise el rîzînd. Marșul Puștii-mii !... Drace ! Numai cu asta voi reuși !” Și, fără să mai întîrzie, începu să fluiera, ca o mierlă, cîntecul lui Fanfan la Tulipe :

Fiin'că pe-omul mamei, noi

Trebuie să-l numim papă...

Vesela melodie țîșnește în beznă și izbește urechile băieților. Cel dintîi îl aude Fanfan și exclamă foarte vesel :

— Nu poate fi nici o eroare, ăsta e Casse-Cou al nostru. Și comandă pe loc : Ei ! Voi, ceilalți, jos flintoacele !...

Casse-Cou l-a auzit. Dar, mereu prudent, continuă să fluiera fără să miște. Vocea lui Fanfan reia vorba :

— Tu ești, șefule... n-ai frică... Te-am auzit... Hai încoa' să le facem felul.

Fanfan vrea să spună raliere. Dar el nu e un meticulos și nici prea atent la vorbele sale, știind că e și așa înțeles.

Casse-Cou se ridică și înaintează cu pași elastici. La zece metri în fața plutonului îl găsește pe Fanfan, care-i întinde mîna și-i spune fericit :

— Iată-te-n sfîrșit, șefule !... Ai „aranjat” totul cum ai vrut ?

— Da, bravul meu Fanfan, iată-mă-s... Totul s-a executat conform planului. Am aruncat în aer podul, am înecat un irlandez, am străpuns un voluntar, mi-am pierdut pălăria, dar am găsit alta în loc, și, în plus, sînt ud learcă.

— Ești formidabil ! Iar eu aci, conform ordinului tău, am sfărâmat calea ferată și am ciocnit trenul. Am făcut o ispravă bună, dar asta nu e decît un început și treaba ar trebui terminată.

— Pentru așa ceva avem nevoie de oameni... întăriri serioase.

— Exploziile au fost cu siguranță auzite și ar fi trebuit să ni se trimită ajutoare.

— Va trebui să te repezi tu, Fanfan, pînă acolo, să-l înștiințezi pe Cronjé și să-i ceri cîteva sute de oameni.

— Mă duc — răspunse Fanfan.

Face oțiva pași și se oprește la auzul zgomotului unei trupe în marș. Se aud voci prietene. Burii !... Ei sînt, burii, care, sosiți din tabără într-un rapid galop, și-au lăsat caii în siguranță, ca și Puștimea, nu departe de acolo. Sînt cam vreo trei sute și aduc un tun ușor de oțel, cu obuze cu melinită. Cronjé îi trimisese pentru orice eventualitate, și, iată, soseau tocmai la momentul potrivit.

În timp ce Puștimea trăgea focuri de hărțuială, pentru a-i da de lucru inamicului, burii începură să sape pămîntul. Înarmați cu tîrnăcoape și casmale cu coadă scurtă, săpară o tranșee-adăpost, apoi o a doua, mai spațioasă, pentru tun. Tot restul nopții fu întrebuințat cu această lucrare, care se execută cu o repeziciune de neînchipuit.

În zori, burii și englezii își examinează pozițiile. Ele nu erau de loc strălucite pentru englezi, care văzură cu uimire, în fața trenului lor blindat, un front fortificat, plin de puști. Și în timp ce ei priveau aceste tranșee, tunul, a cărui țevă era ascunsă cu dibăcie sub ramuri, fu îndreptat perfid asupra piesei celei mari a trenului blindat. Apoi, fără să strige „păzea !”,

tunul bur îi trimise colegului său englez, în loc de bună ziua, un frumos proiectil de nouă milimetri și jumătate. Peretele lateral fu găurit ca la tir, și obuzul, plin cu această substanță diabolică numită melinită, explodă drept pe turela stîngă a tunului englez. Izbitura, formidabilă, dislocă puternicul afet de oțel, strică mecanismul de ochire, îngrămădi piesa într-un colț, o răsuci, scoțînd-o cu totul din uz, și mutilă îngrozitor cinci oameni.

Bietul Tom-Lunganul era răzbunat.

Un strigăt de furie și uimire scăpă englezilor, care ripostară cu o salvă — inutilă de altfel — din Lee-Metforturile lor. Tunul răspunse printr-un nou obuz, care sparse blindajul, îi zdrobi pe combatanți și-i îngrozi pe supraviețuitori. Dar, viteji și îndrăzneți pînă la nebunie, englezii mai trimiseră o salvă. Pentru a treia oară, tunul bur bubui.

— Se vor sătura înaintea noastră! mormăi șeful tunului, un vechi artilerist german, adus de maiorul Albrecht.

Și așa și fu. În mijlocul norului care acoperea vagonul din mijloc, o batistă albă flutură în vârful unei baionete. Englezii cereau să parlanezeze. Se încetă focul și șeful burilor trimiși de Cronjé, un fermier numit Wouters, ridică și el deasupra tranșeei o batistă albă.

Un tînăr ofițer sări cu agilitate din tren și înaintă pînă la jumătatea drumului spre tranșee. Wouters își părăsi adăpostul și se apropie de parlamentarul inamic.

— Vrem să capitulăm — zise englezul, cu un salut trufaș. Care vă sînt condițiile?

— Condițiile noastre? răspunse liniștit burul. Noi nu avem condiții de pus... Veți fi prizonieri de război...

nici mai mult, nici mai puțin... Veți părăsi trenul blindat, lăsînd în el toate armele ce aveți, și veți veni pînă la douăzeci de pași de prima noastră tranșee, pentru ca de acolo să fiți conduși în tabăra noastră.

— Oamenii noștri își pot păstra efectele pe ei ?

— Vă temeți oare — răspunse glumind Wouters — că noi am vrea să-i facem să meargă complet goi ?

— Vreau să spun ranițele — rectifică ofițerul, cu un ton ursuz.

— Fie, dar după percheziționarea lor.

— Sîntem trei ofițeri și vrem să ne păstrăm săbiile.

— Asta o veți aranja cu Cronjé. Eu sînt însărcinat numai să vă preiau. Și acum, aveți cinci minute.... Dacă în aceste cinci minute nu vă aflați colea, înșiruiți, fără arme, noi reîncepem focul !

Englezii înțeleg că orice rezistență, cît și obținerea unei amînări, este o imposibilitate. Trebuie să se predea. Părăsesc fortăreața mobilă și vin, sub conducerea ofițerilor lor, să ia loc în fața tranșeei.

Burii ies înarmați și-i privesc curioși, dar cu respect, pe prizonieri. Aceștia au o ținută corectă și cei mai mulți dintre ei par fericiți de acest deznodămînt, care-i pune la adăpost de primejdiile războiului.

Wouters, mereu prudent, le strigă :

— *Hands up !* Sus mîinile !

Toți se supun acestui ordin, în afară totuși de ofițerul cel mai mare în grad, un căpitan.

Wouters, însoțit de Casse-Cou și de vreo treizeci de oameni, buri și Puștime amestecați, înaintează pentru a se asigura că ranițele nu conțin arme ascunse. În momentul cînd Wouters trece prin fața căpitanului, acesta din urmă scoate revolverul din tocul de la spate și trage drept în nenorocitul bur, strigînd :

— Canalii ! Pe toți aș vrea să vă ucid, pe toți !

Wouters, cu craniul sfărâmat, cade ca o masă inertă. Burii scot un țipăt de furie în fața acestei mîrșave trădări.

Iute ca gîndul, Casse-Cou își ridică pușca și zboară creierii ucigașului. Cadavrul lui cade peste acela al victimei sale.

O clipă, cele două trupe inamice sînt stăpînite de o uluire de nedescris. Dar execuția imediată a mizeabilului căpitan nu le este de ajuns burilor, a căror furie nu mai cunoaște margini. Toți, tineri și bătrîni, vor să-i facă pe ceilalți să plătească această crimă în-țamă a unuia singur dintre ei.

— La moarte cu englezii !... La moarte !... La moarte !...

Prizonierii vor fi masacrați fără ezitare. Casse-Cou, căruia îi revenea acum comanda, se cutremură la gîndul unuia din acele masacre pe care istoria le înregistrează și care rămîn ca o pată pentru cei ce le-au comis sau nu le-au împiedicat. Puștile se vor descărca îngure !...

Cu rîsul chiar de a fi el însuși prima victimă a prietenilor săi, pe care indignarea i-a înnebunit, se aruncă în fața Mauserelor întinse asupra englezilor, le opune pieptul său și strigă :

— Jos armele !... Vă ordon, prieteni, jos armele !...

Burii protestează, țipă, gesticulează, dar nu trag nici un foc de armă. Victoria este pe jumătate cîștigată... Casse-Cou le vorbește din nou, cu vocea lui răsunătoare și atît de convingătoare :

— Sînteți niște oameni drepecți, care luptați pentru o cauză sfîntă, libertatea ! În numele acestei dreptăci...

în numele acestei libertăți pe care veți ști cu siguranță s-o ouceriți, nu faceți răspunzători pe acești prizonieri de o crimă pe care nu ei au comis-o !

— Este adevărat !... Are dreptate !... murmurară câteva voci.

Cei mai greu de convinși tac, nemaiîndrăznind să strige totuși : „La moarte“, și, în liniște, dar cu regret, pun arma la picior. Prizonierii sînt salvați. Atunci, locotenentul englez înaintează spre Casse-Cou, îl salută militarmente și-i zice :

— Domnule, sînteți un inamic generos și un adevărat gentleman. În numele meu personal și în numele acestor bravi soldați, care, ca și mine, condamnă actul mîrșav al căpitanului Herden, vă mulțumesc.

— Herden ?... Cel care comanda compania întii de carabinieri scoțieni ?

— Il cunoașteți ?

— Chiar el e ?

— Da.

— La rîndul meu, domnule, vă mulțumesc.

În timpul acestei scurte discuții, burii percheziționară ranițele prizonierilor, asigurîndu-se că ele nu conțineau arme ascunse. Acum prizonierii vor fi duși în tabără. Onoarea de a-i escorta îi revine Puștimii. Și englezii pornesc încadrați de acești bombănitori, dintre care cel mai în vîrstă n-are optsprezece ani și cel mai mic cincisprezece. Atunci Casse-Cou, aplecîndu-se la urechea micului său prieten Paul Potter, îi spuse în șoptă :

— Ofițerul acesta englez, căruia i-am zburat creierii... ei bine ! auzi tu ? e căpitanul Herden, unul din cei cinci membri ai Curții Martiale... unul din asasinii tatălui tău.

Tabăra burilor. — Casse-Cou la general. — În misiune. — Bicicletele Unchiului Paul. — Casse-Cou și Fanfan ostași cicliști. — Trecerea Modder-ului. — Lăncieri englezi. — Urmărirea. — Triumfala săritură peste cap a unor cicliști.

Întoarcerea Puștimii în tabăra lui Cronjé a fost triumfală. Indiferența proverbială a burilor se dezgheță de data aceasta și ei făcură destoinicilor viteji o primire entuziastă. În afară de asta, ei luară în primire prizonierii cu bunătatea lor obișnuită, se ocupară de nevoile lor cu o atenție care-i mișcă profund pe aceștia din urmă. Cum oare ? ! Pe oamenii aceștia atât de generoși și de ospitalieri îi înfățișau gazetele engleze ca pe niște mirlani greoi la minte, ca pe niște albi sălbatici, cu puțin superiori sălbaticilor cu pielea neagră din Africa australă ? Într-adevăr, prizonierii englezi, saturați de propaganda imperialistă, rămânau grozav de uimiți.

Fericit de o asemenea victorie, care transformase în fiare vechi înfricoșătorul tren blindat, Cronjé vru să-l vadă pe acela căruia i se datora izbînda și-i trimise ordin lui Casse-Cou să vină imediat la el.

Căpitanul Puștimii se duse în cortul generalului și găsi acolo o numeroasă asistență. Șefi cu renume, rude, prieteni, simpli voluntari vorbeau și fumau, de la egal la egal. Nici o ierarhie, nici o etichetă, nici o morgă. Toți frați, toți ostași, toți buri, a căror întreagă ținută militară se compunea dintr-o cartușieră și o pușcă. La vederea lui Casse-Cou, Cronjé se ridică, îi întinse mîna și i se adresă :

— Tînărul meu prieten, ești un viteaz și, în numele armatei țure, îți mulțumesc !

Iar Casse-Cou, cu ochii umezi, cu inima bătîndu-i gata să-i spargă pieptul, bîlbîi :

— Domnule general... spuneai că nu aveți de dat nici grade... nici decorații... Onoarea ce mi-o faceți astăzi... cuvintele acestea valorează de o sută de ori mai mult decît un galon pe minecă... decît o panglică pe haină !...

Și burii prezenți aplaudară din toată inima pe bătrînul general și pe tînărul Puști.

După această întîmplare, vreo douăsprezece zile se scurseră într-o liniște relativă, fără alte fapte importante decît incidentele zilnice care sînt atît de obișnuite într-un asediu.

În acest răstimp, evenimentele luau amploare în alte regiuni ale Orange-lui și Transvaal-ului. Burii erau victorioși peste tot, dar succesele lor repetate rămîneau peste tot sterile. Ladysmith se apăra cu energie, Mafeking nu se preda, iar Cronjé nu reușea cu mica lui armată să sfărîme rezistența de la Kimberley. Cei mai importanți dintre șefii buri plănuiau să dea o mare lovitură, să combine o acțiune generală și să încerce o victorie decisivă înainte de sosirea lordului Roberts, eroul de la Kandahar, numit generalisim al forțelor engleze în Africa australă. Într-un cuvînt, se simțea că se vor petrece evenimente grave.

Într-o dimineață, Casse-Cou, sculat din zorii zilei, se uita pentru a douăzecea oară poate la priveliștea pito-rească ce o oferea tabăra burilor. Acest tablou plin de culoare și de neprevăzut a fost magistral înfățișat de un francez ilustru, care a fost un ostaș viteaz și o inimă

nobilă, colonelul de Villebois-Mareuil, căzut acolo sub gloanțele engleze.

Îngăduiți-mi, scumpe cititor, să-l dezvălui ochilor dumneavoastră și să vă fac să gustați neasemuita sa-voare a acestor rînduri, pe care nu o poate da decît faptul trăit.

«...Cu corturile lui în formă de ceainic sau asemănătoare bonetelor de polițiști, cu bucătăriile lui în plin cîmp, cu tocanele lui de vită cu legume, *laager*-ul bur ar da iluzia unei tabere algeriene, de n-ar avea enormele vagoane înșirate în linie sau în careu și mulțimea de animale ce se întorc de la păscut, înțărците chiar pe linia frontului, și acea liniște, acel calm al bărbaților buri ce contrastează cu vivacitatea zgomotoasă a ostașului francez. La ei nu există trompete care să dea semnalele, serviciul se preia de către mici grupe succesive, de la apusul soarelui pînă la sfîrșitul nopții. Cortul generalului, al comandantului sau al feld-cornet-ului servesc drept club pentru oricine vrea să-l folosească. Nu există aici nici pedepse, nici recompense, nici scandaturi, nici constrîngerii de nici un fel : totul se face liber consimțit la orele hotărîte, ca o datorie de conștiință.

Aceste *laager*-e au serviciu telegrafic și poștal ca și armatele noastre moderne, proiectoare electrice, ambulante perfecționate... Dar ele rămîn interesante mai ales prin starea de spirit care domnește înăuntrul lor. În sînul lor plutește un înalt suflu religios, care reduce totul la Dumnezeu, atît soarta Transvaal-ului, cît și apărarea libertății și a drepturilor unui popor asuprit. Cînd feliciți un general pentru victoria obținută, el își răspunde convins : „Dumnezeu ne-a îngăduit !“

Oricine i-a văzut cum seară de seară, în grupe, unii călare, alții pe jos, se duc să-și ia postul de noapte în primire, punctuali, oricum ar fi vremea, se înclină cu respect în fața acestei forțe superioare care transformă

existențele lor atît de libere și le supune exigențelor unei discipline de război. Se duc adesea sub o ploaie biciuitoare, arcuindu-și spinarea în hainele lor prea strîmte. Ploaia e uneori torențială, se lasă noaptea, dar ei merg cu stoicism la datorie, fără măcar să bage de seamă. Și în fiecare noapte pînă în zori, ghemuiți de-a lungul unei pante sau înotînd în noroi, sau stînd în iarba plină de apă, ei veghează sau se odihnesc sub cerul austral, într-o neîncetată dăruire a vieții lor pentru patria transvaaliană.

Oricine i-a văzut luptînd, prudenți și cu ochii la pîndă, mînuind cu repeziciune pușca ucigașă, dibaci în a se deplasa grabnic, atît de vioi că par a se înmulți, neclintii și totuși plini de bunătate, încetînd focul de îndată ce el și-a făcut efectul, refuzînd să-i urmărească pe inamici de cum au obținut retragerea lor — acela înțelege, văzîndu-i atît de gravi și de stăpîni pe forțele lor, că sînt cu adevărat niște ființe deosebite burii aceștia extraordinari, siguri de ochii lor, ca și de nervii lor, de hotărîrea lor, cît și de puterea de-a îndura greutățile de tot felul, că sînt niște soldați, desigur, dar dintr-o spiță de mult dispărută...»

Casse-Cou vedea și el ioate aceste lucruri, se ducea, venea, privea, admira și critica de asemeni, și apoi, fericit că trăia în această atmosferă războinică, se feli-cita încă o dată că s-a aruncat în această tragică în-cleștare, în care se hotăra existența unui popor.

Întîmplarea sau poate o presimțire îl conduse în dimineata aceea spre cortul generalului. Intră cu ușurîntă imediat și-l găsi pe Cronjé singur, scriînd. Generalul își întrerupse lucrul, îi surise amical și-i zise :

— Bună dimineata, Casse-Cou.

— Bună dimineata, domnule general.

— Toomai voiam să trimit să te cheme, căci am nevoie de dumneata.

— Cu atît mai bine, domnule general, căci, iată, sînt aproape cincisprezece zile de cînd duc o viață de adevărat trîntor.

— Te plictisești ?

— Da, căci de la afacerea cu podul de peste Modder n-am mai avut prilejul să mă reped în englezi.

— Îți dau eu acum un prilej.

— Cu atît mai bine ! Ah ! Dacă aș avea măcar compania mea de Puști, azi împrăștiată, redusă doar la treizeci de oameni...

— O vei putea reconstitui la întoarcere.

— Deci voi pleca ?

— Da, te trimit în misiune... Foarte departe... tocmai în fața orașului Ladysmith... să duci lui Joubert documente confidentiale de cea mai mare importanță... Telegraful nu e sigur... Spionii englezi se bagă peste tot... Am fi trădați. Poșta este prea înceată. Trebuie să mergi mai repede decît poșta, să mergi fără să te oprești, să străbați în viteză drumurile, calea ferată, stațiile, să alergi fără întrerupere ziua și noaptea, ne-bunește, să zbori nu alta, să scapi de capcane sau atacuri, să depistezi spionii, să renunți la somn, să înfrunți oboseala și să ajungi în cel mai scurt timp posibil... să ajungi la el negreșit, să ajungi cu orice preț !... M-am gîndit la dumneata, pentru că m-am convins că ai toate calitățile necesare : curaj, rezistență, inițiativă, cît și dibăcie. Știi să folosești cu folos orice împrejurare și mai ales ești un descurcăreț, cum se spune atît de just în Franța.

— Sînt la ordinele dumneavoastră, domnule general. Cînd trebuie să plec ?

— Într-o jumătate de oră.

— Singur ?

— Poate că ar fi mai bine să pleci singur. Dar pentru că s-ar putea să fii omorît pe drum, vei alege

pe careva, de care ești foarte sigur, ca să te însoțească și să îndeplinească el misiunea dumitale, dacă dumneata ai cădea răpus ; sau să distrugă documentele, dacă ai fi prins sau rănit.

— Atunci îl voi lua cu mine pe Fanfan, locotenentul meu.

— Fie și Fanfan. Și acum să hotărîm : în afară de incidente grave pe drum, itinerarul ce vei avea de urmat va fi : de aci pînă la Ladysmith, în linie dreaptă 300 mile.

„Cam vreo 560 de kilometri“ — își zise Casse-Cou.

— Să zicem 350 de mile cu ocolurile pe care va trebui să le faci. De aci pînă la Bloemfontein mergi pe șosea : 80 de mile. La Bloemfontein iei trenul pînă la Winburg, tot 80 de mile. De la Winburg vei merge pe șoseaua ce duce la Bethléem : 85 de mile. De la Bethléem iei din nou trenul pînă la avanposturile bure din fața orașului Ladysmith : cam vreo 90 de mile. Dacă Winburg-ul este înconjurat de englezi, și vei ști aceasta la Smaldeel-Junction, te vei urca în tren pînă la Kronstadt și vei ajunge la Bethléem trecînd prin Lindley. Vezi că evit pe cît pot să te trimit cu trenul. Cel mai simplu ar fi într-adevăr ca, odată ajuns la Bloemfontein, să mergi pe la Pretoria și de acolo să cobori la Ladysmith. Dar asta ar însemna să întîrzie pe drum cel puțin opt zile, poate chiar și mai mult. Căile noastre ferate sînt aglomerate cu materiale și trenurile merg mult mai încet decît niște cai buni. Tocmai ca să-ți dau posibilitatea să nu pierzi prea mult timp, îți trasez sarcina să mergi pe șosea.

— Dar, domnule general, unde și cum vom găsi cai, la coborîrea din tren ?

— Dar nu veți merge călare ! Și fiindcă veni vorba, dragul meu Casse-Cou, știi să mergi pe bicicletă ?

— Da, domnule general — răspunse Casse-Cou foarte bucuros la gândul acestui raid original.

— Foarte bine !

— Bicicleta este sportul meu favorit și, fără să mă laud, sînt o adevărată forță în ciclism.

— Îmi închipuiam eu. Luînd atunci de pe masă un plic gros, pecetluit, legat cu sfoară și lăcuit pe ambele fețe, Cronjé adăugă : Iată hîrțiile pentru Joubert... Plicul este impermeabil... Coase-l în căptușeala tunicii dumitale... Îl vei înmîna generalului în persoană. Iată, de asemeni, și un bilet de liberă trecere, care vă va da dreptul de a cere ajutor și apărare pe teritoriul celor două republici. Vă veți duce amîndoi la magazin ; veți găsi acolo un asortiment de biciclete pe care, cu spiritul său de prevedere, Unchiul Paul ni le-a trimis aci o dată cu materialul de război. Și acum, copilul meu, plecați amîndoi cît mai neîntîrziat. Drum bun ! Fie ca Dumnezeu să vă apere și să vă aducă îndărăt !

Casse-Cou, omul care nu se mira niciodată de nimic, alergă imediat la cortul lui, unde îl găsi pe Fanfan, și exolamă fără altă introducere :

— Ia spune, dom'le Fanfan, ești un ciclist grozav ?

Cu accentul lui delicios din strada Greneta, Fanfan răspunse cu un aer superior și convins :

— Te cred ! Mai e vorbă ?... Am fost antrenor, și încă un antrenor a-nția, mă-nțelegi ?

— Atunci hai să-ți alegi o bicicletă și să mergem în hoinărit.

— La război... și pe bicicletă !... Asta e rahat cu perje ! Cu arme și bagaje, nu ?

— Nici un bagaj !... Două pături, două puști, doisprezece biscuiți și o sută de cartușe.

Casse-Cou îl luă cu el pe locotenentul său, la magazin. Acolo se aflau cam vreo sută de biciclete noi-nouțe.

Casse-Cou, ca bun patriot ce era, căută mărcile francheze și găsi tocmai ce-i trebuia : două biciclete model militar, solide și ușoare, cu o bună stabilitate, cu rulmenți perfecți. O picătură de ulei la osii și la pedale, verificarea șuruburilor și a frânei, reîntoarcerea la cort. Păturile făcute sul sînt trecute pe după gît, de la dreapta la stînga. Puștile de la stînga la dreapta, ținute de curele. Cartușele cu cartușiera lor și biscuiții sînt sub patul puștii. În zece minute iată-i gata echipați !

Fanfan ar vrea grozav să plece chiar din tabără pe bicicletă. Dar drumurile pe aici sînt ca și inexistente și pantele au o înclinație de douăzeci și cinci de grade. Sînt nevoiți deci să meargă pe jos, ținînd bicicletele de ghidon. Au trecut de avanposturi. Iată cîmpia singuratică cu capcanele și cu primejdiile ei.

— Ia spune, șefule, ce-ar fi să facem cîteva tururi de pedală, atît cît să ne dezmoșim picioarele și să vedem cum merg aștea ?

Aprobat ! Și iată-i pe cei doi prieteni sus pe biciclete. Merg direct spre est. Nu sînt drumuri, dar pămîntul gol al veldt-ului, drept și solid, este excelent. Bicicletele par că merg singure ! Fanfan găsește totuși că nu merg destul de iute.

— Șefule, zău așa, doișpe pe oră e pentru pompieri sau pentru zidari. Aș ambala-o la douăzeci sau douăzeci și cinci pe oră.

— Ca să cazi în vreo gaură, să sari peste vreo piatră, sau să fii azvîrlit peste cap din cauza vreunei rădăcini de pom ? Domnule Fanfan, vei merge cu doișprezece și chiar cu mai puțin, ordin ! Ești un soldat ciolist și nu un ciolist oarecare !

— Înțeles, șefule. Dar, rogu-te, încotro mergem noi așa ?

— Trebuie să ieșim în șoseaua ce duce spre Jacobsdal, care merge de la nord la sud... E chestie de douăzeci de minute.

Cei doi prieteni pedalează timp de un bun sfert de oră și ajung la o șosea lată, bătătorită de șirurile nesfârșite de care cu boi. Șanțurile laterale, cu noroi, sînt foarte adînci, dar drumul boilor este excelent. Pe el, bicicletele aleargă de minune.

Fanfan, foarte vesel, turuie ca o stăncuță și se declară cel mai fericit ciclist de pe cele două emisfere. Casse-Cou ridică din cînd în cînd capul și cercetează, nu fără îngrijorare, orizontul. Pînă în prezent, nimic suspect. Cursa continuă în viteză de-a lungul a șapte-opt kilometri; apoi, brusc, drumul coboară și se pierde într-o apă.

— Țsta e Modder-ul — rostește Casse-Cou, fără să se emoționeze. Întîlnire prevăzută... Aci este un vad, să trecem.

Curajoși, cei doi cicliști intră în apă, după ce și-au luat în spate bicicletele. Curentul e repede chiar de la mal. Trebuie să te ții tare, altfel poți fi smuls și zvîrlit în voia valurilor. Apa li se urcă pînă la mijloc, pînă la subsuori, pînă la gît!

— Ne-ar fi trebuit niște picioroange — fu de părere Fanfan, care întindea cu disperare brațele cît mai sus, să ferească bicicleta.

Cartușele, păturile, puștile, totul s-a udat. În afară de biscuiți, legați cu prudență de cele două ghidoane. Cartușele rezistă la apă, restul se va usca.

Fluviul, din fericire, are apele scăzute. Dacă ar fi avut nivelul obișnuit, cei doi camarazi ar fi avut de luptat cu greutate de neînvins, poate.

În sfîrșit, au trecut apa. Casse-Cou și Fanfan se scutură, se storc, urcă pe jos panta scurtă ce taie malul și încalecă din nou bicicletele.

Încă nu e opt dimineața. Dar acolo e vară. Un soare cald strălucește pe cer chiar cam prea puternic. Fanfan scoate din geanta lui un biscuit și-l ronțăie cu poftă.

— Cam slabă gustare — mormăie el cu gura plină. Aș fi înghițit grozav o legumă, orice, fără alegere...

— Vom lua masa de prînz la Jacobsdal — răspunde scurt Casse-Cou.

— Șefule, nici nu mănînci și nici nu spui nimic. De obicei, nu prea ți-s dinții încheștați și nici nu-ți ții atît de liniștită limba în gură.

— Mă tem de vreo întîlnire neplăcută.

— Și-o fi departe, oare, Jacobsdal-ul ăsta ?

— Trei leghe.

— Numai o oră... Drumul e perfect... Să pedalăm puțin, vrei ?

— Să pedalăm !

Goniră astfel timp de o jumătate de oră. Deodată, Jean Grandier, care mergea în față, zări în dreapta un mic grup de călăreți, cinci sau șase la număr, cam la vreo doi kilometri. Aceștia o luară la trap, cu intenția destul de clară de a tăia calea celor doi cicliști.

— Fanfan, dă-i bătaie cu douăzeci sau chiar cu douăzeci și cinci pe oră. Uite călăreți !... Trebuie că sînt lăncieri.

— La stînga, nu-i așa ? Îi văd !

— Nu, la dreapta.

— Atunci înseamnă că sînt două plutoane... da, de lăncieri.

— Nici o teamă și să pedalăm în viteză ! Dă-i bătaie !... Dă-i bătaie !...

Cei doi prieteni se apleacă pe ghidoanele lor și, în curînd, merg cu o viteză de tren expres. Lăncierii, de asemeni, galopează furtunos și cu armele întinse, stră-

duindu-se să taie perpendicular șoseaua, înainte de sosirea celor doi cicliști.

Lupta este scurtă și acerbă. Aici nu mai este vorba de una din acele întreceri inofensive de pe drumuri, sau de pe pistă, care pun în joc numai punga și mai degrabă amorul propriu. Aici, drumul e mai mult decât mediocru, stricat și în unele locuri chiar impracticabil. Ici și colo răsar depresiuni de teren, ascunse în chip înșelător sub un strat gros de praf roșu, sau pietre pe care nu le vezi decât atunci când treci peste ele hurducat, și cursa aceasta disperată are drept miză, o dată cu viața celor doi tineri, poate chiar soarta unei armate întregi !

— Oh ! Vom ajunge — tună Casse-Cou, cu mușchii întinși de mai să-i plesnească, cu ochii ațintiți asupra drumului, ocolind obstacolele, pe care mâinile sale crispate de ghidon le evită din instinct.

Lăncierii se apropie. Acum încep să se audă strigătele. Lui Casse-Cou i se pare chiar că distinge un cuvânt care face să-i clocotească sîngele : *Pigsticking ! Pigsticking !* Să înțepăm porcul !... Să înțepăm porcul !

— Of, și să nu poți împușca brutele astea feroce !

Fanfan, care urmărește cu privirile plutonul din stînga, exclamă :

— Nu-i de sagă !... S-au despărțit... Trecem !

Dar plutonul din dreapta sosește ca fulgerul. Drumul este puțin mai bun, însă cicliștii încep să gîfîie.

Piiuuu !... Piiuuu !... Cinci sau șase gloanțe șuieră pe la urechile lor și o serie de împușcături se fac auzite. Plutonul din stînga, depășit, trage focuri de armă. Nu atît pentru a-i împușca, cît mai mult ca să-i sperie, să-i facă să-și piardă sîngele rece, determinîndu-i astfel să cadă. Dăr vitejia încercată a lui Casse-Cou și a lui Fan-

fan nu are astfel de slăbiciuni. Ba își bat chiar joc nițeluș de muzica gloanțelor !

Iată un grup de clădiri în depărtare. Pîlcuri de pomi mari apar în jur. Nu mai e pînă acolo decît cam o jumătate de leghe. Trebuie să fie Jacobsdal-ul. O jumătate de leghe !... Cinci minute încă de viteză îndrăcică, și orașul ar fi salvarea lor.

Plutonul din stînga se apropie din spate, cel din dreapta se află doar la o sută cincizeci de metri.

— Curaj, Fanfan ! Curaj !... strigă Casse-Cou.

— Dă-i bătaie !... Dă-i bătaie !... zise ștregarul.

Un urlet de furie le scapă englezilor. Destonicii băieți le-au trecut chiar pe sub nas.

Caii, goniți nebunește, năvălesc în șosea, dar nu pot fi opriți decît la cincizeci de metri mai departe. Fără să mai întîrzie, călăreții își răsucesc caii în loc și se întorc din nou pe șosea, mai îndîrjiți în urmărirea fugarilor.

Grupul de case ce formează Jacobsdal-ul se apropie văzînd cu ochii. Din nenorocire, drumul din jurul orașelului este gloduros, plin de gropi, frămîntat de turme. Casse-Cou și Fanfan pierd din nou avansul cîștigat. Brusc, bicicleta primului nimereste într-o groapă plină de praf și derapează. Casse-Cou, aflat în plină cursă, este aruncat peste cap și cade cît e de lung la șase pași de acolo, drept în mijlocul șanțului. Fanfan dă în viteză peste bicicleta căzută în mijlocul drumului, se încurcă în ea, e zvîrlit pe deasupra propriului său ghidon și vine frățește, cu o săritură spectaculoasă, să se lungească alături de Casse-Cou, mormăind :

— Mii de bombe !... Tii, ce mai trîntitură, împărate !

Luptă disperată. — Masacru de oameni și cai. — Regele ținutășilor. — Unde Casse-Cou repurtează victoria, dar unde Fanfan pierde o mică bucățică din vârful urechii. — Ultimul supraviețuitor. — O amintire maiorului Colville. — La Jacobsdal. — Povestea cu un hangiu care a furat și a fost pedepsit. — La drum !

În șanț, acum, e un talmeș-balmeș pitoresc de brațe, puști, picioare, săculețe, iar mai departe două pălării care au zburat hăt încolo și o completă încâlceală de biciclete.

Fanfan se ridică primul, cu o agilitate de maimuță, și zice bombănind :

— Nici un cucui ! De altfel eu sînt ca de cauciuc.

Casse-Cou se ridică cu greu într-un genunchi, trage mult aer în piept, își trece mîna pe frunte :

— Capul meu a încasat-o... Am văzut treizeci și șase de milioane de stele verzi, albastre și de toate culorile, ce mai !

— N-ai nimic deșurubat, șefule ? întreabă cu o afectuoasă îngrijorare băiatul.

— Basta ! La vîrsta noastră oare o piruietă ca asta poate fi primejdioasă ? !

Lăncierii se apropie în viteză. Sînt cam o duzină și cred că vor încheia repede afacerea cu acești doi Puști care par scoși din luptă.

Casse-Cou face un apel energic la vigoarea și la tot sîngele său rece. Cu toate că nu vrea s-o arate, este pe jumătate năucit de lovitură, totuși vrea să se apere, să se lupte, să-și îndeplinească misiunea, și această

voință de fier triumfă asupra oricărei slăbiciuni. Apucă în grabă pușca și ocheste lăncierii care sosesc, culcați pe gîturile cailor, cu sulitele înainte.

— Să nu tragi — îi zice el lui Fanfan.

Trebuie să amintim cititorilor că Jean Grandier, pe cînd se afla la Klondike, devenise un extraordinar țin-taș, grație lecțiilor canadianului Duchâteau.

Lăncierii atacă cîte patru deodată.

Patru focuri de armă răsună una după alta atît de repede, încît produc aproape efectul unei stofe sfîșiate : prrra ! Cei patru oameni din rîndul întîii, loviți la cap, cad greoi, cu țeasta zdrobită. Instinctiv, caii celor din rîndul al doilea sar în lături, pentru a nu-i călca în picioare, dar caii din rîndul întîii se apropie în galop chiar și după căderea călăreților lor. Unul din ei merge drept prin mijlocul drumului. Se apropie ca un bolid și va sfărîma atît bicicletele, cît și pe cei doi Puști.

Un al cincilea foc de armă răsună. Calul e de culoare cafeniu-roșcat și are în frunte o stea albă. Glonțul ajunge, cu o precizie înmărmuritoare, exact în mijlocul stelei și face să zboare în țandări cutia craniană a animalului, care cade ca o masă inertă la douăzeci de pași de biciclete.

— Drace ! Că bine i-ai mai trimis-o ! murmură Fanfan, de altminteri la fel de calm ca și șeful său.

Toate acestea n-au durat nici zece secunde.

Englezii scot urlete și înjurături, sau proferează amenințări care-i lasă atît de indiferenți pe Puști de parcă n-ar fi fost decît niște croncănături de ciori. Lăncierii, părăsind drumul, nu mai atacă din față. Dar revin pe cele două laturi, formînd un unghi ascuțit, al cărui vîrf țintește în cei doi băieți.

Cu o perfectă stăpînire de sine, Casse-Cou vizează pe primul călăreț din dreapta, apoi pe primul din stînga.

și trage ca un vânător care încearcă o lovitură dublă asupra prepelițelor.

Loviți la cap, cei doi oameni cad trăsniți, fără un tipăt, fără un gest.

Șase oameni și un cal din șapte focuri de pușcă este ceva înspăimântător ! Dar Casse-Cou a reușit performanțe și mai grele decât aceasta la Klondike, pe cînd omora, în timpul nopții polare, lupii mari arctici, și nu avea drept țintă vizibilă decât fosforescența ochilor lor ! Admirabilul țintaș întinde lui Fanfan arma lui golită de cartușe și-i zice :

— Pușca ta !

Micul parizian îi dă iute pușca lui, gata încărcată, cu rezerva plină, și Casse-Cou are un suspin de ușurare cînd simte în mîinile sale arma credincioasă, gata de tras cu ea.

Englezii au un moment de nehotărîre destul de justificată. Ei atacau doi cicliști suspecti și-și promiteau o partidă distractivă de-a „întepa porcul“. Și iată că s-au lovit de doi îndrăzneți, care, într-o clipită, le-au doborât șase oameni și le devastează plutonul. Atacul lor a dat greș. În zadar cei doi mai apropiați încearcă să străpungă în trecere, cu două lovituri de lance date pe la spate, pe Casse-Cou și Fanfan. Lăncile lor prea scurte nu-și ating ținta și acești călăreți, duși de galopul cailor lor, trec ca un uragan.

Fanfan, fericit, le dă cu tifla și le strigă :

— Și mai duceți-vă naibii cu mînecele voastre ca mătura ! Sînt bune de strîns nuci sau pentru cules mere !

— Nu te crede victorios prea devreme — îl previne Casse-Cou.

— Doar nu i-o împinge împielîțatul să se-ntoarcă iarăși ?

— De asta să nu te îndoiești! Îi urăsc din toată inima, dar nu pot să nu le recunosc vitejia.

— Și atunci tu crezi că-n prezent nu le este de ajuns cît i-ai scărmanat?

— Nu! Și dovada... La pămînt, Fanfan!

Jean Grandier îl trîntește la pămînt cu o mîină pe camaradul său, îl lungește în șanțul plin de noroi și se azvîrle lîngă el. Era și timpul! Șase focuri de carabină izbucnesc deodată, și gloanțele fac să zboare praful și pietricelele în jurul băieților.

— Eh! pufni Fanfan. Țștia trag ca niște cizme... Aproape tot atît de prost ca mine.

Văzînd că atacul nu le reușise, lăncierii, ajunși la trei sute de metri, și-au oprit caii, au sărit jos și, adăpostindu-se după ei, ripostează cu focuri de carabină.

O astfel de manevră este însă foarte imprudentă cu țintașul de Casse-Cou. Imensul șanț cu noroi săpat de carele burilor formează un adăpost tot atît de sigur ca și o tranșee. Fără să se preocupe de grindina de gloanțe pe care englezii o trimit asupra lor, Casse-Cou țintește cu atenție un cal în spatele urechii, apoi trage. La izbitura glonțului, animalul se ridică pe picioarele din-dărăt și, înainte de a cădea mort, îl desooperă pe omul care se aruncase în spatele lui. Al doilea glonte urmează la o secundă după primul. Lăncierul, atins în frunte, cade ca o masă.

— Nu mai sînt decît cinci! vociferează Fanfan. Apoi, imediat: Aie!... Is atins!

Fanfan s-a ridicat puțin în sus și un glonte englez i-a retezat partea de jos a urechii drepte.

— Nu te sinchisi, șefule, e o nimica toată...

— Ei haide, cu atît mai bine, și-apoi să terminăm odată cu ăștia!

Împușcăturile trase de lăncieri încetează. Au risipit cu nesocotință cartușele. În timp ce-și încarcă din nou

armele, alandala, cît pot de iute, scotocind prin ranițe, Casse-Cou, cu o viteză fulgerătoare, trage în cai. Nici unul nu cade imediat, dar se zbat, se cabrează, fug și descoperă complet pe călăreți.

Unul din cei cinci lăncieri îndoiaie genunchiul și ochește. Dar mai înainte ca să fi putut trage cu pușca, un glonte primit în mijlocul pieptului îl trîntește pe spate.

— Nu mai sînt decît patru ! zice Fanfan, încîntat, ținîndu-se de urechea care îi singerează abundent de la un timp.

Un fel de teroare superstițioasă pune stăpînire încetul cu încetul pe ultimii supraviețuitori ai acestei drame, care n-a durat în totul mai mult de zece minute. Ah ! Dacă ar avea caii, cum s-ar mai grăbi să bată în retragere ! Dar nefericitele animale sînt ori moarte, ori în agonie. Masacrul cailor a fost și mai grozav decît al oamenilor.

Englezii se culcă și ei la pămînt. Dar acolo nu există nici cea mai mică depresiune, nici măcar o stîncă, doar cîteva ierburi. Pe cînd cei doi Puști, deși sînt în inferioritate numerică, au cel puțin de partea lor o poziție care-i face absolut invizibili.

— Haide ! zice pentru a doua oară Casse-Cou. S-o sfîrșim odată cu ei ! N-avem timp de pierdut și abia sîntem la început. Mii de trăsnete !... Blestemații ăștia de lăncieri... Aș ucide un regiment întreg !

Căpitanul Puștimii a învățat de la buri cum să vezi fără a fi văzut, atunci cînd stai la pîndă, cum să schimbi locul fără să se vadă că te miști din loc, cum să induci în eroare un dușman care te așteaptă întotdeauna din față. Își completează rezerva de gloanțe în pușcă, îi șoptește cîteva cuvinte lui Fanfan și începe să se tîrască prin șanț. Ajuns la cincizeci de pași de camaradul său,

șuieră ușurel printre dinți. Fanfan își pune pălăria în vârful puștii și, depărtînd arma cu brațul întins, ținînd-o de patul ei, face să apară încetișor pălăria deasupra băltoacelor.

Cu naivitate, englezii cad în cursă și încep să tragă focuri de armă în nenorocita de pălărie. Casse-Cou zărește atunci clar de tot capetele lor deasupra ierburilor, și atît îi este de ajuns. Poc !... Pac !... Două gloanțe, bine țintite. Poc ! Pac !... Alte două gloanțe bine trimise, dedesubtul liniei cafenii pe care o formează spinările îmbrăcate în kaki.

Întîi e liniște. Apoi, după un moment, țipete de groază și un bărbat, unul singur, care se ridică înnebunit și filfîie o batistă albă.

— Morți ! Toți sînt morți !... Da, i-ați omorît pe toți... Mă predau prizonier...

— Ia te uită ! Țsta de unde a mai ieșit ? mormăie cu răceală Casse-Cou, ridicîndu-se. Se pare că ultimul meu glonte și-a greșit ținta. Ei, Fanfan, în picioare ! A noastră-i victoria !

Lăncierul se apropie ca rătăcit, clătînîndu-se, cu ochi ca de nebun.

— Sus mîinile, băiete ! îi strigă cu asprime Casse-Cou.

El își ridică brațele tremurînd și bîlbîie :

— Oh ! nu doresc să opun rezistență... nici să trag pe furiș... Nu !... Nu cer decît... să mă lăsați... să trăiesc.

— Bine, bine, te las — îi răspunde Casse-Cou, dar, mereu prudent, ține totuși pușca îndreptată asupra lui. Apoi îi vine o idee : Ce număr are regimentul vostru ? îl întrebă el pe prizonier, care tremură și clănțane din dinți.

— Lăncieri, numărul trei — răspunde omul cu mare greutate.

— Atunci îl cunoști pe maiorul Colville ?

— Da, îl cunosc... Comandă ca secund regimentul de la Ladysmith... Escadronul meu a fost detașat să facă recunoașteri la Kimberley.

— Ei bine, îți redau libertatea, dar cu o condiție.

— Mulțumesc !... Spuneți... și voi face tot ce îmi veți cere.

— Mă cheamă Casse-Cou — Breack-Neck — căpitanul Puștimii. Eu singur am aruncat în aer podul de peste Modder...

— Oh ! Vă cunosc bine, din faimă !

— Ai văzut ce am făcut adineaori din plutonulul vostru... Am omorât unsprezece oameni din doisprezece și v-am ucis toți caii...

— Da, este înspăimântător și sînteți un om nemai-pomenit.

— Nu ți-am spus toate acestea ca să mă laud, ci pentru ca să i le repeți maiorului Colville. Și vei adăuga : „Omul pe care dunneta l-ai condamnat să fie victima jocului stupid și barbar numit *Pigsticking* a jurat să te ucidă și te va ucide ; orice-ai face, nu-i vei scăpa !” Și acum pleacă, ești liber !

Din obișnuință și din disciplină, omul salută militărește, mulțumi încă o dată și plecă clătînîndu-se de parcă ar fi fost beat sau pradă unui coșmar.

— Și multe salutări pe acolo, pe la voi, dom'le ! adăugă cu gravitate Fanfan.

— Acum hai să vedem ce e cu bicicletele noastre.

Bicicleta, în aparență, are un organism extrem de delicat. În realitate, este de o soliditate de necrezut. Tuburile acelea emailate, subțiri, îndoite, roțile din fire de oțel, fine ca picioarele păianjenilor, s-ar crede că sub o greutate mijlocie sau la o lovitură ușoară vor fi total dezarticulate. Ca să încheiem, precizăm că suportă și duce, fără să se îndoiaie, bărbați care cîntăresc o

sută de kilograme, și chiar mai mult, și rezistă la izbituri câteodată formidabile. Tot astfel s-a întâmplat și cu cele două biciclete model militar, alese de cei doi Puști. Băieții le examină cu atenție, constată că nici măcar o spiță nu era îndoită și se pregătesc să le încalce. În clipa aceea, Fanfan se opri cu un picior pe pedală și, privind grămada aceea îngrozitoare de cadavre de oameni și de cai, zise cu tristețe :

— Cît timp tragi cu pușca și îți aperi pielea, nu bagi de seamă... sfidezi cu îndrăzneală moartea... și băția parcă îți toarnă foc în sînge. Dar după ce s-a sfîrșit totul, cînd nu mai ești în primejdie și vezi o grămadă de cadavre, care, chiar acum cinci minute, erau băieți vioi, plini de viață, nu te poți opri să nu spui : oricum, murdar lucru e războiul !

Casse-Cou îi răspunse atunci gînditor :

— Războiul pentru independență e un lucru sfînt !... Am fost atacați, ne-am apărat, deși nu eram decît doi contra doisprezece. Nu am remușcări și nici măcar regrete...

— Asta așa e ! Știu și eu prea bine... E preferabil să-l ucizi tu pe diavol, decît să te ucidă el pe tine și-mi place mai mult să fiu aci în picioare, decît culcat acolo, și încă pentru totdeauna, ca ei... Dar nu mă poți face să-mi schimb părerea : oricum, murdar lucru e războiul !

— Haidem ! Să mergem să mincăm, pînă una alta.

Cei doi camarazi își încălecară bicicletele și, după zece minute, își făcură intrarea în Jacobsdal. Acesta era un mic orașel, sau un tîrg mai mare, în care predomină elementul mulatru. Populația era transvaaliană numai cu numele și de fapt destul de puțin recomandabilă și ca reputație, și ca activitate. Aici se adunaseră epavele din Kimberley, unde totuși lumea nu era prea severă în materie de moralitate.

Casse-Cou și Fanfan intrară la un telal, de magazinul căruia era anexat un fel de birt cu bar. Cerură să li se servească masa : ouă, doi heringi afumați, ceapă crudă, mere din varietatea „reINETte“, o sticlă de bere englezescă și piine, deși era de o calitate mai mult decât inferioară.

Fanfan, grozav de flămînd, își uită emoțiile, uită de ororile războiului, umflă niște nări ca de căpcăun ce-a adulmecat carne proaspătă, apucă heringii și zise cu gravitate :

— Hiringii afumați sînt prietenii omului, ca și șopirla.

Zicînd acestea, le tăie capetele, îi despică în lungime, îi întinse pe o farfurie, curăță cepele, apoi merele, tăie ceapa mărunț și merele în felii, amestecă toate acestea, le înmuie cu ulei turnat peste ele din belșug, adăugă oțet și începu să înghită cu poftă acest preparat amestecat. Apoi adăugă cu gura plină :

— Halește din asta, șefule, ș-ai să vezi, e grozavă !

Casse-Cou n-are însă încredere în acest soi de mîncare. El își potoli foamea cu ouă. Prăjite însă în unt rînced, ele erau de-a dreptul grețoase.

Într-un sfert de oră, prînzul fu terminat.

— Cit face ? îl întrebă Casse-Cou pe hangiu.

— Doisprezece florini.

— Douăzeci și cinci de franci și patru parale — zise grav căpitanul Puștimii. Sîntem tratați ca prieteni.

Apoi scoase din buzunar un maldăr gros de bilete de bancă, dădu unul hangiului și-l văzu pîlînd așa cum pălesc mulatrii, adică devenind de culoare cenușie. Observă de asemeni și privirea neînchipuit de hrăpăreață pe care ochii aceia negri o aruncară pachetului de bilete de bancă, de care parcă nu se mai puteau dezlipi, și trase concluzii, pregătindu-se să-și continue călătoria.

Hangiul, ca și oînd și-ar fi dat seama de enormitatea notei sale, le oferi o ceașcă de ceai. Casse-Cou refuză. Celălalt insistă atîta, încît cei doi acceptară totuși. Hangiul ieși, dădu ordine și dispăru. După zece minute, nevasta lui le aduse o băutură aromată. Casse-Cou puse zahăr, gustă, constată că avea un gust bizar și-i zise lui Fanfan :

— Nu bea ! A pus ceva în ceai... S-o ștergem și să fim cu ochii în patru. Vom fi atacați.

— Iarăși ! Of, dar asta începe să mă plictisească !

Săriră pe biciclete, pe care nu le părăsiseră din ochi în tot acest timp, și o porniră pe drumul ce ducea la Bloemfontein.

Nu era decît zece și jumătate. Avuseseră, ceea ce se poate numi, o dimineață plină. Distanța parcursă : vreo douăzeci și cinci de kilometri. Drumul era bun. Totuși ei mergeau încet.

— De ce pedalăm ca cei cu o sută de kilograme ? întrebă Fanfan.

— Pentru că trebuie că pe aci, nu prea departe, a fost pusă la cale vreo viclenie împotriva noastră, ca să ne încurce.

La o mie cinci sute de metri, drumul trecea printr-o pădurice spinoasă. Locul clasic pentru capcană. Pădurea n-avea mai mult de cinci sute de metri lățime. În mijloc, Casse-Cou zări ceva care bara drumul. Probabil vreo cracă groasă, care să-i oblige să coboare de pe biciclete.

— Aici sîntem așteptați — îi spuse el lui Fanfan.

— De cine ?

— De hoțul nostru de hangiu, care a dat fuga pînă aci călare pe un ponei, în timp ce nevastă-sa ne pregătea ceaiul care trebuia să ne adoarmă.

— Crezi oare ?

— Da, ne pîndește ocolo, ca să ne împuște cînd vom trece și să mă despoaie de banii pe care am fost destul de idiot ca să-l las să-i vadă.

— Cum să facem ?

— Stai aici, fără să miști ! Am să-i joc o festă de-ale mele, ca să-l satur pentru mult timp de pofta de a mai reîncepe.

Casse-Cou își scoase pătura, geanta și nu păstră decît pușca. Apoi făcu un ocol și se îndreptă înspre pădure prin partea opusă drumului. Intră în ea fără să ezite și constată cu bucurie că arborii erau destul de depărtați unii de alții, ca să se poată circula printre ei fără prea multă dificultate.

Ajuns cam pe la mijlocul pădurii, se orientă și, fără cel mai mic zgomot, reveni perpendicular pe linia drumului, spre punctul unde se afla craca cea groasă și mare.

Odinioară, la Klondike, reușise să-și dezvolte însușirea cu adevărat extraordinară de a se orienta din instinct, fără ghid, fără busolă, numai după cercetarea atentă a locurilor, numai după cîteva puncte de reper. Și de data aceasta, minunata sa însușire îl ajută din plin. Procedînd rapid, și mai ales în cea mai desăvîrșită liniște, în mai puțin de un sfert de oră se află numai la cincizeci de pași de drum. Privi atent în jurul lui, dar nu văzu decît ramuri și frunze ; se tîrî în coate și genunchi, se opri, ascultă, porni din nou, căută, ca un copoi ce umblă după vînat. Un suspin de ușurare îi scăpă deodată fără voie. Atîta forță, atîta îndemîinare și răbdare vor fi în sfîrșit răsplătite. La douăzeci de pași de el zări o formă omenească lipită de un trunchi gros de accacia. În fața lui, țeva unei puști sprijinită de o cracă și îndreptată înspre drum.

Tînărul simți o vie satisfacție văzînd că toate presupunerile lui fuseseră, așadar, întemeiate. Acum ce va

face oare ? Va trimite un glonț în țeasta mizerabilului care cu siguranță că nu era la prima lui lovitură de acest fel ? Dar iarăși să ucidă ?... Din nou să ucidă ? Mereu să ucidă ? Și totuși ei trebuiau să treacă... Vom trece ! Și gîndul unui rînghi bun făcu să înflorească un zîmbet pe buzele lui Casse-Cou. Ridică încetișor pușca și ochi cu atenție drept în încărcătorul puștii pe care hoțul o ținea mereu îndreptată spre drum. Apoi apăsă încetișor pe trăgaci. Un urlat de groază și de durere urmă zgomotului detunăturii. Din cîteva sărituri repezi, Casse-Cou sosi la locul capcanei și văzu pe canalia de hangiu cu fața plină de sînge, cu ochiul învinetît și mîinile întepenite, jupuite, iar la picioarele lui, țeava puștii, despărțită de patul ei, sfărîmat. Glonțul Mauser lovide pușca hoțului drept în punctul unde se afla încărcătura. Izbitura sfărîmase totul, făcînd să zboare în bucăți lemnul și fierul, retezînd în același timp și degetul care era pe trăgaci. Un foc de pușcă tras cu o superbă precizie, de care Casse-Cou fu, pe drept cuvînt, mîndru.

Mulatrul recunoscî pe tînărul ciclist cu teancul de bilete de bancă și, crezînd că i-a sosit ceasul din urmă, se aruncă la genunchii lui, îl rugă, îl imploră să nu-l omoare.

— Așadar, canalie, voiai să mă omori !

— Nu, excelență, voiam numai să vă sperii.

— Ca să mă jefuiești !

— Of ! Vai ! Trebuie să trăim și vremurile sînt atît de grele !

— Bine ! Șterge-o înaintea mea... și fără o vorbă.

Casse-Cou scoase apoi un fluierat strident, care-l făcu pe Fanfan să vină în fugă, încărcat cu ambele echipamente și conducînd de ghidon amîndouă bicicletele.

— Ei bine, aveam sau nu dreptate ? Îl recunoști pe acest candidat la spînzurătoare ?

— Și care în plus vinde hiringii cu zece franci bucata !

Iată-i acum pe toți trei în mijlocul drumului.

— Dă la o parte craca asta pe care tu ai pus-o acolo, ca să ne faci să coborîm și să ne împuști în voie, nu-i așa ?

— Dar, excelență, nici nu-mi mai simt mîinile înțepenate... Sînt rănit la ochi de o țandără de lemn... am un deget retezat...

Casse-Cou îi dădu o lovitură strașnică de picior în locul unde spatele se modifică, făcînd o curbă, și adăugă :

— Grăbește-te !

Celălalt nu mai scoase un cuvînt. Curăță drumul, își zgîrie mîinile în țepii crăcii și, învins, privi umil la cei doi dîrzi tovarăși cum își încălecau bicicletele. După cîteva secunde, ei pedalaу în viteză pe poteca eufemistic denumită drum și care ducea la Bloemfontein.

VI

Goană nebunească. — În tren. — Tren dinamitat. — Sforțări disperate. — Sub ploaia de gloanțe. — Casse-Cou în fața lui Joubert. — Plămîn perforat. — Doctorul Tromp. — Un negru care nu e negru. — Lovituri de cravașă. — Șiretenia lui Fanfan.

Drumul — ca să numim astfel porțiunea de teren pe unde treceau mereu atelajele — drumul era drept, dar prost. Nu se sinchisise nimeni să-l repare. Nici măcar

trasat în linie dreaptă, nici taluzat, nici pietruit, nici şanţuri pe de lături, nici cantonieri.

*Ce grămezi de pietre sparte
Să arunce pe sub roate.*

Nu, nimic din toate acestea. Ca să mergi de la o aşezare omenească, mică sau mare, la o alta, trebuia s-o apuci drept înainte cu carul cu boi puternici, urmînd alte care şi, cu timpul, se formau nişte şanţuri pline de noroi. Asta se chema drum.

Căruţele circulau în voie, pietonii se mulţumeau numai cu atît şi, la nevoie, şi cicliştii. Dovada era că tînărul Casse-Cou şi Fanfan străbătură fără oprire cei patruzeci şi şase de kilometri care separau Jacobsdal-ul de Emmaus. Demn de menţionat este faptul că l-au făcut în mai puţin de patru ore. Pe unul din drumurile din Seine-en-Marne, acest record ar fi fost considerat mult prea modest. Dar pe marele drum al Orange-ului era o adevărată performanţă.

În afară de aceştia, e bine să notăm şi cei şaptesprezece kilometri de la tabăra lui Cronjé pînă la Jacobsdal, să reamintim trecerea Modder-ului, lupta cu lăncierii, incidentul cu hangiuul şi vom putea recunoaşte că cei doi Puşti nu erau nişte molii.

Coborîră de pe biciclete, ca să traverseze Emmaus-ul, mic tîrguşor cu nume biblic, în care nu se mai aflau decît femei, copii şi servitori cafri. Toţi bărbaţii erau la război.

Casse-Cou ar vrea să plece mai departe, fără să se mai oprească pînă la Petrusburg, un alt tîrg, situat la douăzeci şi patru de kilometri de acolo, dar Fanfan îl opri şi-i spuse :

— Hiringul cu mere reinette şi cu ceapă crudă mi-a aprins un foc în trup. Mi-e o sete de mi s-a uscat şi

gîtul și limba. Șefule, plătește-mi o bărdacă de bere, de lapte, de poșircă sau de apă, dar, te implor, adapă-l pe bietul tău Fanfan.

Casse-Cou începu să rîdă și intră într-o casă. Pe jumătate în englezește, pe jumătate într-o olandeză fantezistă, el ceru niște lapte. Apoi, amintindu-și de biletul de liberă trecere a lui Cronjé, i-l arătă tinerei femei cu care sta de vorbă. Imediat, primirea mai degrabă bănuitoare de pînă atunci se schimbă instantaneu. Ea zîmbi celor doi Puști, le strînse mîna, îi invită să se odihnească pe pat, în timp ce ea avea să le pregătească o masă serioasă, într-un cuvînt voia să răstoarne toată casa în onoarea lor.

— Lapte !... Nimic altceva decît niște lapte.

Li se aduse lapte în oale, în căldări, în hîrdaie. Cît să adapi o companie întreagă.

Fanfan bău pînă cînd simți că e gata să plesnească. Casse-Cou mai moderat, și amîndoi, cu toate viile insistențe ale gazdei, încălecară din nou pe biciclete și porniră iar la drum.

De la Emmaus la Petrusburg, nici un incident. Ospitalitate generoasă, supraabundentă, frățească, într-o familie de buri. Cei doi Puști dorm ca dreptcredincioșii, dar, ca niște adevărați ostași, se trezesc în zori, mănîncă și pleacă.

De la Petrusburg la Bloemfontein, optzeci și patru de kilometri. La jumătatea drumului, trecerea prin vad a unui afluent al Modder-ului, Kaal-ul. O simplă baie. Această etapă, mai mult decît serioasă, a fost străbătută în opt ore, cu trei popasuri de cîte o jumătate de oră.

Ajunși la Bloemfontein la orele patru, se duseră drept la gară, fără să dea atenție orașului. Această mică și primitoare capitală era, de altfel, un oraș oarecare, cu zece mii de locuitori, dintre care numai jumătate erau albi, cu monumente prea noi și prea pretențioase și

străzi imense, în care casele păreau a se pierde. Biletul de liberă trecere a lui Cronjé le deschise și aci toate ușile, prilejuindu-le noi dovezi de bunăvoință din partea tuturor.

Mai întâi, aflară că nu exista tren pentru Winburg. Toate mergeau sau veneau direct de la Pretoria. Deci trebuiau să străbată cu bicicletele pînă la Kroonstadt, iar de aici la Bethléem. De altfel, asta nu era rău decît pe jumătate. Drumul de la Winburg la Bethléem era cel mai rău drum din tot Orange-ul. De la Bloemfontein la Kroonstadt erau 120 de mile, adică 220 de kilometri. Trenurile nu mergeau cu o viteză mai mare de 25 km pe oră. Adeseori nu depășeau nici măcar cincisprezece sau șaisprezece. Așa că, făcînd un calcul serios, cei doi prieteni socotiră că-l vor străbate în vreo cincisprezece ore. Erau încîntați. Gîndiți-vă numai, să călătorești în timp ce dormi!

— Doar nu sîntem boi! zise cu gravitate Fanfan.

La orele șase, un tren de marfă plecă spre Pretoria. Cei doi trimiși ai lui Cronjé, ale căror picioare începuseră să se împleticească de oboseală, primiră două locuri bune. Mai primiră fiecare cîte două grămezi de paie, cu care își aranjară cîte un culcuș de care aproape că se dezobișnuiseră, vegheară la imbarcarea bicicletelor, se instalară în paie și adormiră buștean, fără măcar să se întoarcă de pe o parte pe alta. În acest timp, trenul mergea încetîșor, se oprea, iar pornea, fluiera și uite-așa ore în șir..

Noaptea trecu, veni ziua, iar cei doi, care dormeau fără vise, sfîrșiră totuși prin a se trezi. Mîncară ceva, băură și iar adormiră, așteptînd ca niște filozofi scurgea vremea. Trecu și ziua aceea. Sau aproape. Trenul mergea din ce în ce mai puțin. Și în Transvaal, și în Orange era o îmbulzeală nemaipomenită.

Króonstadt-ul !... În sfîrșit ! Erau douăzeci și patru de ore de cînd plecaseră. Întepeniți aproape, fură fericiți să o pornească din nou pe marele drum al carelor cu boi. După coborîrea din tren, parcurseră treizeci de kilometri. Apoi noaptea le întrerupse călătoria. Masa de seară : un biscuit și un măr. Culcarea pe malul unui mic afluent al Valscli-ului, el însuși un afluent al Vaal-ului. Deșteptarea în zori. Gustarea de dimineață : un măr și un biscuit. La drum spre Bethléem ! O sută de kilometri. Îi vor face. Masă bună și popas la Lindley.

La orele șase, cei doi Puști, frinți, plini de nădușeală și de praful acela ocru, sosiră la Bethléem. Cronjé putea fi mîndru de trimișii lui !

— Repede la gară !

Fură îndopați din belșug cu alimente solide și lichide, li se așternură saltele de paie și fură suiți în trenul care pleca peste o oră. Bine hrăniți și cu setea potolită, adormiră în hurelul trenului, ca niște oameni siguri că și-au făcut datoria.

De la Bethléem pînă la punctul terminus, mai jos de Ladysmith, unde se opreau toate trenurile bure, mai erau vreo 80 de mile. Cam 148 de kilometri. Trenul mergea ceva mai repede decît cel de pe linia cealaltă. Șeful gării afirma că la orele trei dimineața vor fi trecut de trecătoarea de la Van Rennen și că se vor afla în apropierea avanposturilor republicane.

Trenul mergea increzător, oînd o detunătură formidabilă răsună în noapte, urmată imediat de o zguduitoră puternică ce opri cu brutalitate trenul în plin mers.

Casse-Cou și Fanfan, zăpăciți și loviți, se ridicară clătînîndu-se. Se crăpa de ziuă. Fanfan scoase înjurătura lui favorită :

— Mii de bombe !...

Și încă o bombă strașnică, într-adevăr, pusă de englezi cu o îndrăzneală și o dibăcie diabolică.

— Am fost dinamitați ! strigă Casse-Cou furios. Țsta e răspunsul păstorului către păstorită, nu-i așa, Fanfan ?

Trecătorile de la Van Rennen fusăseră de mult depășite ! Convoiul se afla între Besters și Walkers Heck, mult în spatele liniilor de ocupație, într-un punct absolut pustiu, departe de orice ajutor.

Vagoanele erau îmbrăcate pe dinafară în plăci din foi de oțel, prea subțiri însă pentru a face un blindaj solid, prin care să nu treacă gloanțele. Dar și așa cum era, acest blindaj putea oferi totuși o apărare eficace. Vagoanele aveau drept escortă vreo cincizeci de oameni hotărâți, gata să-și vîndă scump viața. În capul trenului, burii avuseseră înțeleapta prevedere de a pune un vagon gol, apoi tenderul plin cu cărbuni. Vagonul, sfărîmat de explozie, fusese dat peste cap și aruncat în josul terasamentului înalt de patru metri. Tenderul căzuse pe o parte și astupa calea. Locomotiva părea intactă, dar îi era imposibil să înainteze. Cel de-al treilea vagon rămăsese în picioare, dar roțile de pe una din părți îi săriseră dincolo de șine și se afundaseră pînă la osii în pămînt. Deci, imposibil de asemeni de dat înapoi.

Situația era cu atît mai periculoasă cu oît englezii, pitiți pe ambele laturi, începură să tragă salve în ei, cu violență. Burii ripostară, în timp ce mecanicul se vîrî sub locomotivă, să cerceteze avariile șinelor. Rezultatul : două șine smulse, răsucite. Puteau fi înlocuite. Se găseau destule în vagonul din coadă. Dificultatea cea mare era aceea de a scoate tenderul de pe cale.

În timp ce focuri de armă se schimbau de o parte și de alta, o echipă se apucă să desfacă din buloane șinele răsucite. O altă echipă încerca să împingă de pe șină cel de-al treilea vagon, săpînd pe sub roțile lui înfipțe în pămînt.

— Am fost dinamitați ! strigă Casse-Cou furios. Țsta e răspunsul păstorului către păstorită, nu-i așa, Fanfan ?

Trecătorile de la Van Rennen fuseseră de mult depășite ! Convoiul se afla între Besters și Walkers Heck, mult în spatele liniilor de ocupație, într-un punct absolut pustiu, departe de orice ajutor.

Vagoanele erau îmbrăcate pe dinafară în plăci din foi de oțel, prea subțiri însă pentru a face un blindaj solid, prin care să nu treacă gloanțele. Dar și așa cum era, acest blindaj putea oferi totuși o apărare eficace. Vagoanele aveau drept escortă vreo cincizeci de oameni hotărâți, gata să-și vîndă scump viața. În capul trenului, burii avuseseră înțeleapta prevedere de a pune un vagon gol, apoi tenderul plin cu cărbuni. Vagonul, sfărîmat de explozie, fusese dat peste cap și aruncat în josul terasamentului înalt de patru metri. Tenderul căzuse pe o parte și astupa calea. Locomotiva părea intactă, dar îi era imposibil să înainteze. Cel de-al treilea vagon rămăsese în picioare, dar roțile de pe una din părți îi săriseră dincolo de șine și se afundaseră pînă la osii în pămînt. Deci, imposibil de asemeni de dat înapoi.

Situația era cu atît mai periculoasă cu cît englezii, pitiți pe ambele laturi, începură să tragă salve în ei, cu violență. Burii ripostară, în timp ce mecanicul se vîrî sub locomotivă, să cerceteze avariile șinelor. Rezultatul : două șine smulse, răsucite. Puteau fi înlocuite. Se găseau destule în vagonul din coadă. Dificultatea cea mare era aceea de a scoate tenderul de pe cale.

În timp ce focuri de armă se schimbau de o parte și de alta, o echipă se apucă să desfacă din buloane șinele răsucite. O altă echipă încerca să împingă de pe șină cel de-al treilea vagon, săpînd pe sub roțile lui înfipte în pămînt.

Toate aceste ocupații multiple luau multă vreme și, între timp, începuse să curgă cam mult sânge. Doi oameni fuseseră grav răniți. Voiară să-i panseze, dar ei refuzară orice îngrijiri.

— Nu !... Nu !... Salvați materialul... De noi o să vă ocupați mai târziu.

Și în acest răstimp, Casse-Cou și Fanfan, mai ales primul, erau cuprinși de o furie de nedescris.

După o jumătate de oră de efortări, deși doi oameni fuseseră răniți, șinele din fața locomotivei fură înlocuite. Dacă măcar ar putea da îndărăt și, cu viteză, să încerce o lovitură de berbec asupra tenderului, ca să-l zvîrle afară de pe linie !

Prin forța împrejurărilor, împușcăturile din partea burilor se răriseră. Aproape toată lumea era ocupată la lucrările de salvare.

Englezii prinseră curaj. Călăreții veniră, jucându-și caii, pînă la o împușcătură de revolver de linie.

— Din nou lăncieri ! ocără Casse-Cou, care numai la vederea uniformei lor și se înfurie peste măsură.

Erau cam vreo sută. Două treimi din ei descălecară și deschiseră focul asupra lucrătorilor. Aceștia părăsiră lucrul și reluară puștile. O adevărată bătălie se dezlănțui în jurul trenului părăsit.

Pentru întia oară în viața lui, Casse-Cou era prudent și nu-și risca pielea. Nu avea dreptul să se lase omorît, nici măcar rănit, înainte de a fi remis lui Joubert mesajul lui Cronjé ! Trăgea cu pușca fără să iasă din vagon și totuși făcea treabă bună.

Englezii se îndârjiră însă și pierdură oameni. O oarecare dezordine se iscă printre ei. Dar le sosiră noi întăriri. Cîțiva cai galopau nebunește, cu hățurile fluturînd în vînt, cu scările atîrnînde. Unul se încurcă în hățuri, se rostogoli peste cap și se întinse la cincizeci de pași de tren.

O idee îi fulgeră atunci prin minte lui Casse-Cou.

— Dar ce?... Un' te duci, șefule?

Îi azvîrli lui Fanfan din fugă:

— O să fim capturați... Descurcă-te cum poți... Cit despre mine, eu trebuie să încerc imposibilul...

O strângere de mînă...

— Adio!

Dar Casse-Cou nu-l mai aude. Uitînd acum de orice prudență, cu gîndul numai la datorie, el sare jos din vagon și aleargă spre calul căzut. Englezii trag asupra lui din toate părțile. Fără să-i pese de grindina de gloanțe, cu un sînge rece și un curaj care smulg burilor strigăte de entuziasm, el scoate piciorul calului din frîul în care era încurcat. Animalul se ridică brusc. Casse-Cou îi sare în spate, îi dă cu furie călărie în burtă și-l face să pornească într-un galop nebunesc, gonindu-l spre Ladysmith. Vreo douăzeci de împușcături de carabină răsună în urma lui. Gloanțele şuieră din toate părțile. Casse-Cou face cu calul o săritură bruscă, se apleacă, se ridică din nou în șa, scoate un țipăt de sfidare, sau poate de durere, și-și continuă drumul pe pantele stîncosă printre care șerpuiește riul Klipe, înainte de a ajunge la Surprise-Hill.

— Casse-Cou!... Ura, trăiască, Casse-Cou! strigă Fanfan, grozav de mîndru de această nouă viteză a șefului său.

— Ura pentru Casse-Cou! strigă la rîndul lor burii entuziasmați.

— Ei, și-acum — reluu Fanfan — cred că vom fi prinși cu siguranță dacă nu ne vin ajutoare, și încă repede. Dacă ar mai fi măcar încă un căluț... I-aș face onoarea, vezi bine, de a mă salva pe spatele lui... Dar altul nu mai e... Trebuie să combin un alt plan.

Un strigăt de bucurie se aude în rîndurile burilor. Vagonul deraiat a fost dat peste cap. Calea este liberă

acum în spate, cel puțin pe o bucată din parcurs. Mecanicul dă locomotiva îndărăt, ca s-o agățe de celelalte vagoane. Apoi o mîină cu putere înainte, asupra tendrului, cu riscul de a o strica. Prima izbitură îl urnește din loc, a doua îl dă mai într-o parte, a treia îl înlătură de tot de pe șine. Atîta curaj și îndemînare sînt în sfîrșit răsplătite. Șinele înlocuite s-au comportat bine, trenul trece peste ele, iată-l s-a dus. E adevărat că au suferit pierderi grele, dar materialul va fi totuși salvat. Mecanicul dă drumul complet la aburi, trenul ia viteză, dar curînd se izbește de o stîncă enormă, pusă pe linie. O nouă zguduitură, mai violentă decît prima, o oprire brutală, și locomotiva, fărîmată, aruncă prin toate părțile torente de aburi.

— De data asta — strigă Fanfan — ne-au înghesuit și ne-au afumat. Dar fiin'că nu-mi plac corăbiile-închisori, am să-mi pun în aplicare planul !

Și în timp ce englezii dezlănțuie din nou o grindină de gloanțe asupra trenului distrus, Fanfan se strecoară cu vioiciune înspre locomotivă.

Casse-Cou, în tot acest timp, alerga într-una pe solidul cal englez spre avanposturile bure. Calul era zdra-văn, dar bietul călăreț părea foarte bolnav. Într-adevăr, sărmanul Casse-Cou respira acum cu mare greutate. O sudoare rece îi acoperea fruntea și obrajii săi roz, de adolescent, păleau din ce în ce mai tare... Avea nevoie de toată energia lui de fier ca să nu alunece din șa și ca să îndure zgduiturile care, la fiecare mișcare a animalului, îi provocau dureri îngrozitoare.

— Voi ajunge oare ? murmura el cu o voce devenită aproape un horcăit, care părea că-i sfișie gîtul. Trebuie !... Vreau !...

Și iar da călcîie calului, acum alb de spumă, și se agăța cu mîna de coama lui, ca să nu cadă.

— Mă înăbuș !... Și ce sete ! Oh, aș da toată viața ce mi-a mai rămas de trăit, pentru un pahar cu apă !
O clipă, ia mina de pe coăma calului, apucă batista, o strecoară sub haină și-și tamponează pieptul, apăsînd ușurel.

Înaintează mereu și i se pare că zărește tranșeele burilor. O duzină de mici fulgere galbene răsar de pe creste și gloanțele îi şuieră pe la urechi. Murmură, cu un suris dureros :

— Da... cu gloanțe... E singurul fel în care se primesc astăzi... oamenii între ei...

Scoate batista de la piept și o flutură în semn de pace. Țesătura albă e acoperită de sînge. Focul încetează. Cîțiva oameni sar afară din tranșee și vin în fugă spre călăreț. Casse-Cou își adună ultimele puteri, pentru a se putea ține în șa drept și mîndru, dar e palid ca un muribund. Calul se oprește, apucat de dîrlogi din ambele părți.

— Cine ești dumneata ?... De unde vii ?... Ce vești aduci ?...

— Sînt Casse-Cou ! Aduc un mesaj din partea generalului Cronjé pentru generalul Joubert. Acolo... sînt în luptă... Trenul care m-a dus... va fi capturat...

Burii îi văd paloarea, slăbiciunea, sîngele care se întinde ca o pată mare, mustoasă și cafenie pe tunică.

— Sînteți rănit... să vă ajutăm.

— Conduceți-mă la Joubert !...

— Se află la Nicholson's Neck... foarte aproape. Asta însemna la un kilometru.

Un grup de călăreți îl înconjoară pe Puști și-l escortează.

— Sîntem garda dumneavoastră de onoare, dragă camarade — i se adresează stegarul cavaleriștilor, care l-a recunoscut.

— Aș avea nevoie mai degrabă de o infirmieră ! îi răspunse Casse-Cou, bravind totuși, dar a cărui figură lividă e înspăimântătoare.

Curînd ajung în fața unui cort spațios, în vîrfurile fluturî un steag. Laturile ridicate ale cortului lasă să se vadă o asistență numeroasă.

— Aici este, am ajuns — i se adresează stegarul.

Casse-Cou mai găsește un rest de vigoare pentru a coborî de pe cal. Cu corpul drept, rigid, contractat, el înaintează spre general, scoțînd din tunică mesajul lui Cronjé, al cărui plic este roșu de sînge. Îl prezintă lui Joubert cu mîna stîngă, face cu dreapta salutul militar și, fără un cuvînt, fără un țipăt, ca și cînd această supremă efortare l-ar fi nimicit, cade greu cît e de lung.

— Duceți acest băiat viteaz la ambulanță — vorbi Joubert cu o voce emoționată — și aveți grijă de el ca de mine însumi.

Puștiul e întins în grabă pe o brancardă și, cu o înfinită grijă, mîini prietene îl conduc la ambulanța învecinată.

După o jumătate de oră, Casse-Cou se trezește din leșin. El recunoaște îndată barba mare, bîncolul, surîsul blînd și vocea zumzăitoare a prietenului său, doctorul Tromp.

— Ei da, eu sînt, dragul meu Casse-Cou... Tromp, tîmăduitorul de meserie... Tromp¹... care înșală moartea, cum atît de bine spuneai ! O s-o mai înșel încă o dată cu dumneata, și sînt mîndru de asta.

— E ceva grav ?... Am să pot să mă bat curînd ?...

— Grav !... Ai fost atins serios... Un plămîn găurit în partea de sus... un glonte Lee-Metford, nu-i așa ?...

¹ Joc de cuvinte : *trompe* în limba franceză înseamnă înșală.

a intrat prin spate și a ieșit prin piept. Foarte umanitar, dumneata o știi prea bine, foarte umanitar glonțele acesta englez... Mă întreb însă cum ai făcut ca să ajungi pînă aici, în ciuda acestui umanitarism kaki... Ei! Ești un flăcău zdravăn... eroul zilei... Nu se vorbește decît de dumneata, și pe drept cuvînt!

— Așadar, bunul meu doctor, răspunzi de mine...

— Da! Dar nu mai vorbi, nu te mai ocupa de nimic... Dacă e posibil, încearcă să trăiești ca un animal, nici măcar să nu gîndești... și vindecarea va decurge de la sine.

— O ultimă întrebare... Trenul dinamitat... acolo... ce vești?...

— Trenul, pierdut!... Oamenii, luați prizonieri sau omorîți.

— Bietul Fanfan! suspină Casse-Cou.

După un pansament executat cu dexteritatea lui obișnuită, doctorul Tromp îi prescrie rănitului o poțiune calmantă, și el cade curînd într-un somn de plumb.

Orele se scurg, vine noaptea, apoi trece și ea. Casse-Cou a dormit bine. Îl deșteaptă zgomotul unei gîlceve.

— Piei d-aici, negru murdar, harap afurisit!

— Nu, nu plec!... Vreau să-l văd...

— A, asta vrei!... Ei na, ține!... Cafru păduchios...

Și cîteva lovituri de cravașă date cu putere și fichiuirea umerii acestui negru, al cărui limbaj pare cel puțin straniu în gura unui indigen.

— Văleu!... Văleu!... Văleu... Trîntor blestemat!... Cînd îți spun că e numai o mască și că nu-s negru de-adevăratelea... Și-ai să vezi că el o să mă audă, dacă nu e mort!...

Și negrul cîntă, în ciuda loviturilor de cravașă care parcă băteau măsura :

*Fiin'că pe omul mamei, noi
Trebuie să-l numim papă...*

— Fanfan !... E Fanfan ! exclamă Casse-Cou fericit.

Falsul negru, auzind vocea prietenă, îi pune pe neașteptase o piedică meșteră infirmierului care voia să-l oprească a intra și, culcîndu-l pe spate, năvălește ca o furtună în ambulanță și se aruncă înspre patul din care rănitul îi întinde brațele.

Casse-Cou zărește un omuleț înspăimîntător, negru din cap pînă-n picioare, rostogolind niște ochi albi, șiroind de păcură și mirosind a ulei de locomotivă. Un hohot de ris îl scutură din oap pînă în picioare, în timp ce Fanfan exclamă :

— Un rănit care rîde este pe jumătate vindecat ! Șefule, eu sînt... Nu te îmbrățișez... Sînt fericit... N-ai murit... și eu sînt liber... Mă duc să mă curăț bine... După aia stăm de vorbă.

— Nu ! spune-mi acuma... numai cum de ai reușit să scapi !

— Ei, să fie !... Mi-ai spus doar : „Descurcă-te cum poți“... Ceea ce am și făcut. Cînd au venit lăncierii să ne înhațe, m-am strecurat pînă la cărbuni și m-am rostogolit peste ei, frecîndu-mă bine cu praful lor de la tălpi pînă la rădăcina părului. După asta, am fabricat acest frumos negru, cu ulei și cu păcură... Și iată-mă de un negru murdar... foarte bun ca nuanță... veritabil... dovada o ai sub ochi !... Englișii m-au luat drept cafru și m-au numit boy ! Și cum ei socotesc dezgustător să fii cafru și boy... mi-au tras cîteva vîrfuri de cizmă în arier-trenul meu, zicîndu-mi : „Marș de-aci, scîrbă !...“ Nu le-am dat timp să mai repete

invitația, ci am luat-o la galop și-am sosit în tabără. Dar aici mi-au făcut mizerie, apoi mi-au spus că ai murit... Am vrut să văd... am văzut... Ești în viață... Îs mulțumit... Nici o vorbă... Merg să mă frec cu săpun... și mă întorc să te îngrijesc ca un frate !

VII

Vindecare. — Casse-Cou vrea să reintro în foc. — După cincisprezeco zile. — Bătălia de la Spion-Kopje. — Louis Botha. — Ofensiva burilor. — Împușcături îngrozitoare. — Prizonieri. — Moartea generalului Wood. — Durerea lui Casse-Cou. — Ultime dorințe. — Patrick Lennox. — Reîntoarcerea în fața orașului Kimberley.

Conform simpaticului eufemism al doctorului Tromp, micul glonte modern a fost și de data aceasta umanitar. Grație îngrijirilor atente ale priceputului doctor, cît și devotamentului lui Fanfan, datorită de asemeni robusteii construcții și energiceii voințe de a trăi a lui Casse-Cou, tînărul se vindecă într-un timp record, cu o rapiditate nemaipomenită.

Exista însă și asepsia ¹.

— Vezi dumneata, dragul meu — îi repeta doctorul mereu pacientului său — nu există o chirurgie bună fără asepsie. Ai fost atins serios !... Acum vreo douăzeci de ani, ai fi murit în două-trei zile, cu siguranță.

¹ Metode terapeutice de înlăturare a microbilor.

În ziua de azi nu se mai moare așa... Aș fi vrut să-ți demonstrez aceasta chiar dac-ai fi avut perforați amîndoi plămîinii, ficatul, ba chiar și stomacul...

— Îți mulțumesc, doctore, ești foarte bun — îi răspunse cu seriozitate Casse-Cou. Am să încerc să-ți fac această plăcere data viitoare și am să aranjez astfel lucrurile încît să viu la dumneata ciuruit ca o lingură de spumă.

— Ei, atunci vei vedea ! Nu va fi mai lungă durata vindecării, nici mai dificilă, și nici mai dureroasă.

— Am să aștept deci proxima ocazie.

Asta se întîmpla exact după opt zile. Fanfan, spălat cu conștiinciozitate, săpunit, albit, nu-și părăsea de loc prietenul, decît ca să circule prin tabără după vești.

Se mai dădeau încă lupte în jurul orașului Ladysmith, răniții se întorceau cu grămada la posturile lor de luptă și Casse-Cou număra orele.

La sfîrșitul celei de a doua săptămîni, mergea perfect de bine, devora totul cu o foame de căpcăun și voia să se reîntoarcă pe front. Doctorul Tromp îi ceru să mai aștepte opt zile. După ce se scurseră și cele opt zile, Casse-Cou avea parcă foc în singe și suspina cu gîndul la bătălii.

Și iată că ea avu loc. Îngrozitoare ! Locul unde s-a dat : Spion-Kopje. A rămas celebră mai ales prin ofensiva pornită vitejește de buri.

O *kopje* este o colină mai mult sau mai puțin înaltă, căreia fortificațiile de campanie, tranșeele, bucățile de stînci doborîte i-au dat o oarecare importanță strategică. Spion-Kopje domina valea rîului Venter, un afluent de pe stînga al Tugelei, și se compunea, înspre englezi, din trei pîteni, sau mai degrabă din trei limbi de pămînt care dominau o prăpastie. Era o poziție căreia englezii îi exagerau desigur importanța, în timp ce burii nu i-o

cunoșteau îndeajuns, poate pentru că era dominată în parte și de alte înălțimi, aflate tot în stăpînirea lor. Oricare va fi fost cauza, ei o păzeau prost. Atît de prost, încît, într-o noapte, englezii izgoniră cei o sută cincizeci de oameni care o ocupau, se instalară în locul lor și-și trîmbițară victoria în lumea întregă! Soco-teau că acum dețineau cheia ce le va deschide porțile orașului Ladysmith.

Telegraful aduse imediat în Europa știrea, amplificată, mărită, exagerată, peste orice limite, de presă și celebrată în Anglia prin una din acele manifestări uriașe de entuziasm care fac de risul omenirii un mare popor. De fapt fusese doar un atac simplu și rapid, o luptă de avanposturi, dar care, așa cum se întîmplă adesea, dăduse naștere la o bătălie serioasă. A doua zi, englezii trebuiră să mai taie coada vulpii.

Joubert înțelese greșeala materială, simți efectul moral și dădu ordin lui Louis Botha să recucerească Spion-Kopje cu orice sacrificii. Acest general tînăr, de treizeci și cinci de ani, se bătea de patru zile, cu succes, în jurul lui Colenso. Era un om de acțiune, comandant foarte priceput, concepînd iute un plan, executîndu-l bine — un ostaș de mare valoare.

Trupele engleze din fața lui se aflau sub comanda generalului Warren.

Casse-Cou se găsea din ajun în tabăra lui Botha. Cerase generalului Joubert, drept unică recompensă, favoarea de a intra printre primii în foc. Bătrînul general îi dădu o călduroasă recomandatie pentru aghiotantul său Botha și, amintindu-și de origina sa franceză, Joubert îi spuse pe cînd îi stringea mîna :

— Cînd te vîd atît de viteaz și de devotat cauzei noastre, sînt cu atît mai mîndru de sîngele francez care-mi curge în vine.

Botha primi cu foarte multă căldură pe viteazul mesager al lui Cronjé și-i încredință un detașament de avangardă care trebuia să acționeze în noaptea următoare. Detașamentul acesta cuprindea trei sute cincizeci de buri, aleși dintre cei mai viguroși, cei mai iuți, selecționați din toate corpurile de armată prezente. Era elita acestei armate ! Numai Casse-Cou și Fanfan reprezentau Puștimea, care acum era împrăștiată în cele patru vânturi.

Era vorba pur și simplu să escaladeze în timpul nopții unul din cei trei pinteni de la Spion-Kopje și să cadă în zori asupra primei tranșee engleze. O lovitură plină de curaj, care avea să reușească datorită îndrăzelii ei, dar cu ce preț ! De altfel, nu era unul din ei care să nu știe că erau cu toții sacrificați, și totuși mergeau cu mult curaj la asaltul colinei.

Puștii plecară la miezul nopții, își lăsară caii pe prima terasă și începură escaladarea. Poziția era îngrozitoare. Sub picioarele lor — prăpastia. Deasupra capului lor — tranșeele engleze, cu focurile lor razante ; iar deasupra și înspre stînga — bateriile de artilerie engleze. Cățărîndu-se cu mâinile și cu picioarele, evitînd cel mai mic foșnet, lipiți una ou stîncă, ținîndu-și răsuflarea, se ridicau încet, fără greș, cu o îndemînare de feline. Erau susținuți de cinci sute de oameni, masați în josul celui de al doilea pînten, și de alți cinci sute, rămași la poalele celui de al treilea.

Casse-Cou și Fanfan se găseau în fruntea primului grup. Ei cunoșteau foarte bine poziția, pe care o studiaseră în amănunțime, încă de pe vremea cînd Puștimea îndeplinea misiuni de recunoaștere.

Această escaladare primejdioasă și îngrozitor de obositoare dură trei ore și jumătate ! În zori, soldații englezi aflați ca santinele în posturile înaintate dădură

a'arma. Burii, gîfîind, frînți de oboseală, se ghemuiră, ca să respire, în dosul unei cute de teren, înainte de a se arunca asupra tranșeei din fața lor. Căci caracteristica acestei operațiuni era atacul și încă cel mai greu dintre toate, atacul de noapte. Fără comenzi, fără țipete, fără gesturi dramatice. Cu baioneta la armă, cu încărcătorul plin — și doar un fluierat. Acesta însemna : înainte !

Ah ! Ce luptători viteji ! Ce elan de nestăvilit ! Ce furie la acești oameni atît de reci de obicei, viteji, fără îndoială, dar al căror temperament nu admitea manifestările pur exterioare ale eroismului omenesc. Și se mai pretindea că ei se rezumau numai la acel curaj rece, care consta în a rezista ca niște blocuri de granit, în a se lăsa masacrați pe poziții, neclintîți ca stînca, fără să se retragă ! Curaj mai rar decît celălalt, mai greu, cel puțin din punctul nostru de vedere, decît asaltul nebunesc asupra obstacolului, asupra vîrfurilor de baionete și asupra puștilor care scuipe flăcări și plumb.

Ei bine, ne-am înșelat în această privință. Burul posedă toate felurile de vitejie, alături de un dispreț total față de moarte. Dacă era nevoie să se lase ucis apărînd o poziție sau atacînd-o, putea fi, după împrejurări, omul cu sînge rece care descumpănește adversarul sau cel ce atacă furios.

Între ei și prima tranșee, în care foiau englezii, se întindea un spațiu descoperit. Cu toate că educația lor militară nu-i familiarizase cu acest mod de luptă, burii se repeziră totuși strigînd :

— Trăiască libertatea !

Cuvinte magice, cu silabe răsunătoare, țîșnind din inimă pe buzele lor și care se terminară într-un horcăt ! Fură primiți cu o îngrozitoare rafală de Lee-Metforduri. Tunurile bubuiau din toate părțile, făcînd

să plouă în trombe obuzele cu lyddită și șrapnelele. Jumătate din efectiv căzu secerat de proiectile. Răniții, muribunzii își foloseau ultimele forțe, își sacrificau ultimul strop de viață ca să riposteze. Oameni în agonie, pe care moartea avea să-i doboare definitiv, își mai ridicau o dată pușca cu un gest greoi, convulsiv, trăgeau și cădeau din nou, de data aceasta morți, după ce șoptiseră sacadat :

— Tră-ias-că liber-ta-tea !

Așa cum bine spunea într-o zi, vorbind despre ruși, unul din cei mai iluștri generali ai noștri : pentru fiecare din ei trebuie, spre a-i scoate din luptă, câte două focuri de armă — unul ca să-l dobori, și altul ca să-l omori !...

Totuși parcă ar fi fost o oarecare șovăire în această linie de atac, sfărîmată în oea mai mare parte.

Casse-Cou și Fanfan se găseau în prima linie, și unul și celălalt fără nici o zgîrietură. Războiul oferă în fiecare minut astfel de hazarduri.

— Înainte !... Înainte !... Astea nu ucid — strigă Casse-Cou, repezindu-se înainte.

— Înainte ! urlă noul Gavroche, lipit de umărul prietenului său.

Atunci, ultimele două detașamente bure escaladează ceilalți doi pintenii ai colinei, intră în scenă și se reped pe platou. În același timp, tunurile lui Botha — Krupp, Maxim și Creusot — varsă asupra tranșeelor engleze groaznicele lor proiectile de oțel.

Trăgătorii din Dublin, care apără întăritura cea mai înaintată, sînt la rîndul lor crud decimați. Curînd, nu mai pot păstra această poziție. Din cinci sute de oameni, trei sute sînt morți sau grav răniți. Iată-i încercuiți din toate părțile. Nu mai au încotro, trebuie să se predea. Un căpitan, care are umărul stîng sfă-

rîmat, înfinge o batistă albă în vârful săbiei sale și o flutură.

— *Hands up!* Sus mîinile! strigă Casse-Cou, Fanfan și primii buri care sar în tranșee.

Englezii aruncă armele la pămînt, ridică mîinile în sus și se predau cu grămada, toți. În grabă, sînt trecuți în spate și expediați la rezerve.

Acest prim succes, scump plătit de buri, este indiscutabil. Dar el nu este decît un început. Trebuie cucerit și restul.

Generalul Wood sosește curînd cu două regimente de infanterie. Trupe de elită. Ele se aruncă în lupta la baionetă, duși de viteazul general, care merge la atac în fruntea coloanei.

Casse-Cou îl ochește. Va trage și-l va ucide... Dar, cu un gest convulsiv, el lasă jos pușca și se cutremură. A recunoscut în el pe acel general care, odinioară, l-a smuls din mîinile scoțienilor, din supliciul grotesc și crud al jocului de *Pigsticking!* Un inamic, desigur, dar cel mai leal, cel mai nobil dintre toți! Și tînărul francez îi păstra din acel moment o recunoștință plină de duioșie. Se gîndi că-l vor ucide. Ar fi vrut să-l salveze, să împiedice gloanțele să-l atingă și năzui pentru o clipă să-l facă prizonier, ca să-l apere de orice primejdie prezentă sau viitoare, ca să-i dovedească recunoștința lui și să-l onoreze așa precum o merita.

Salve de împușcături groaznice taie brusc atacul englezilor. Burii, adăpostiți acum și ascunși în spatele celor mai mici accidente de teren, țintesc fiecare în cîte un inamic. La rîndul lor, englezii sînt ca sece-rați. Cad cu sutele sub gloanțele acestor trăgători ce nu dau greș niciodată. Un geamăt prelung, lugubru, ca un bocet funebru, domină pentru un moment rafalele sacadate ale focurilor de arme.

Englezii dau îndărăt, cu toate rugămintile, amenințările, ba chiar și loviturile ce le împart în jur ofiterii lor.

Generalul Wood a căzut printre primii. Casse-Cou se repede spre locul unde acesta zace la pământ, îl găsește în mijlocul morților și răniților ce s-au îngrămădit într-un morman tragic și dureros, îl scoate, îl vede cât e de palid, de însingerat, abia respirînd, și exclamă :

— Domnule general !... Nu eu v-am rănit !... Oh ! Nu, nu eu v-am împușcat... v-o jur !

Îi descheie tunica, dă la o parte cămașa și vede de fiecare parte a pieptului cîte o gaură mică rotundă, vînată, din care se preling picături de sînge. Fanfan, care și-a urmat prietenul, îl ajută să așeze încetișor rănitul, sprijinindu-l cu spatele de doi saci suprapuși. De la prima privire se vede că rănilile sînt mortale. De altfel generalul nu pare a-și face iluzii despre starea sa.

— Domnule general — reluă Casse-Cou — vă vom transporta în spatele frontului, la ambulanță... vă vom îngriji... vă vom salva !

Rănitul, care de cîteva momente pare să facă o efortare de memorie, sfîrșește prin a recunoaște această figură tînără și leală, pe care se reflectă o expresie de nemărginită durere. Buzele lui decolorate lasă să-i scape aceste cuvinte, murmurate cu o voce înceată, ca o adiere :

— Breack-Neck !

— Da, domnule general, eu sînt, disperat de a vă vedea astfel. Dar vă vom salva...

— Îți mulțumesc... dar nu mai e nimic de făcut... mor... Te rog, un serviciu... Acolo, în buzunarul dinăuntru al tunicii mele... un portofel... Scrisorile conțin ultimele mele dorințe... după bătălie... Il vei da unui ofițer englez... pentru familia mea... Să duceți corpul

meu... alături de tovarășii mei de arme... Mi-o promiteți ?

— V-o jur... domnule general...

— Dă-mi mîna... Îți mulțumesc... Adio ! Și cu o voce puternică, în care el își pune tot sufletul, exclamă : Dumnezeu s-o apere pe regină și să mă primească la el cu îndurare !

Privirea i se stinge brusc, un val de singe și spumă îi umple gura, prin care iese un suspin adînc, și moare.

...Acum rezervele bure sosesc în goană din toate părțile și iau parte la luptă. Englezii, decimați, dau îndărăt pas cu pas, spre confluența râurilor Venter și Tugela.

În curînd va fi ora două după-amiază. Cînd și cînd se mai aud salve. Ici-colo, unele grupuri se mai împușcă încă reciproc. Bubuiturile de tun se răresc din ce în ce. Ultimele spasme după o luptă îndîrjită. Spion-Kopje este reluat, burii sînt biruitori. Bătălia a luat sfîrșit. Republicanii intonează un imn de slavă și mulțumire, și Joubert, felicitat de cei din jur, se descoveră și răspunde cu simplitate :

— Dumnezeu ne-a îngăduit-o.

De ambele părți, pierderile sînt grele. Pe cîmpul de luptă zac mai mult de o mie cinci sute de morți sau răniți grav.

Generalul Warren cere un armistițiu și, conform obiceiului, neschimbat în asemenea cazuri, Joubert îl acordă cu generozitate. Un altul, în locul său, l-ar fi refuzat cu siguranță, pentru a face și mai completă și mai decisivă această victorie. Așa vor proceda, vai ! în curînd englezii și încă în condiții cu mult mai grele. Vom vedea cum ei vor sfărîma sub focul ucigător a o sută de tunuri pe generoșii lor inamici, măcelărînd înspăimîntător luptătorii extenuați, muritori de foame,

răniți, și necruținând nici femeile, nici copiii, refuzându-le un armistițiu !

De altfel, epoca marilor succese ale burilor, de care n-au știut sau n-au vrut să profite, se va încheia definitiv pentru ei, care vor avea în curînd de luptat împotriva unei strategii noi, slujită de forțe zdrobitor de numeroase. Și atunci va fi sfîrșitul. Dar chiar dacă ei vor pieri sub ochii indiferenți ai Europei egoiste, totuși, așa cum atît de adevărat a spus-o Krüger, ei vor fi uimit lumea și își vor fi salvat onoarea !

După ce condițiile armistițiului au fost stabilite, Casse-Cou se grăbi să execute ultimele dorințe ale generalului Wood. El rechiziționează o brancardă, culcă pe ea cadavrul acestuia și ceru lui Botha un pluton înarmat drept escortă, pentru a-i da ultimele onoruri. Șeful lui Casse-Cou îi aprobă această dorință, și tînărul plecă însoțit de douăzeci de oameni, de un trompetist, cît și de cei ce duceau brancarda.

Trecură prin zona neutră, în care buri și englezi laolaltă, liniștiți acum, îndeplineau corvezile funebre, fiecare adunîndu-și morții și răniții. Și unii și alții se ridicau la trecerea cortegiului și salutau.

Ajuns la liniile engleze, Casse-Cou făcu un semn trompetistului, care anunță sosirea escortei. Imediat, un grup ieși din tranșee și înaintă spre buri. Un tînăr ofițer păsea în frunte. Casse-Cou îl recunoscu și spuse uluit :

— Patrick Lennox !... Dumneata aci ! Acum ești locotenent... ce bucurie...

— Casse-Cou !... Sînt fericit să te revăd...

— Și liber !...

— Da, am evadat... după moartea tatălui meu... asasinat lingă mine, în ambulanța bură...

— Cum ?... Asasinat ?... El !... Cine a putut să comită o asemenea infamie nedemnă de orice om de onoare și pe care, prin mine, o condamnă toți burii ?...

— Desigur, dumneata ești un inamic leal și-ți string mîna cu o simpatie pe care nimic și nimeni n-o va putea umbri.

— Aveți toată prietenia mea, locotenente.

Cei doi tineri schimbă o afectuoasă strîngere de mînă și Casse-Cou adăugă :

— Am onoarea să vă încredințez rămășițele pămîntești ale generalului Wood, mort pe cîmpul de onoare. Iată de asemeni hîrțiile sale pentru familie. Acest brav ostaș, care și-a dat sfîrșitul în brațele mele, mi-a încredințat această dureroasă misiune de a-l readuce printre ai săi și să vă dau în grijă ca să ajungă acest portofel la familia sa...

Ofițerul scoțian scoate sabia și comandă :

— Pre-zen-ta-ați... arm' !

Casse-Cou adăugă imediat și el :

— Pre-zen-ta-ați... arm' !

Plutonul bur și plutonul englez, așezați în dreapta și în stînga brancardei, execută în același timp salutul suprem și Patrick zice cu o voce emoționată :

— În numele corpului ofițeresc al maiestății sale regina... În numele familiei generalului, îți mulțumesc, camarade ! Și acum, adio ! Fie să poți să-ți revezi curînd frumoasa Franță și să regăsești pe cei care-ți sînt dragi...

— Adio ! Îți urez să scapi de pericolele războiului și dumneata, de asemeni, și să-ți revezi în curînd patria !

A doua zi, Joubert trimise după Casse-Cou și, cum îl văzu în fața lui, îi zise :

— Ai fost un mesager isteț, credincios și viteaz. Te trimit îndărăt la Cronjé, cu hîrtii tot atît de importante ca și acelea pe care mi le-ai adus din partea lui.

— La ordinele dumneavoastră, domnule general.

— Vei pleca peste două ore, cu trenul. Vei trece prin Pretoria, vei merge pînă la Bloemfontein și de acolo îți vei procura cai ca să poți ajunge în cea mai mare grabă în tabăra de la Maggersfontein.

— Da, domnule general.

— La revedere și mult noroc. Sau mă înșel eu, sau veți avea în scurt timp o bătălie foarte grea.

VIII

Bătrînul Bobs. — Presimțirile lui Joubert. — Orbirea lui Cronjé. — Mișcarea de învăluire. — Încercuți. — Tabăra de la Wolverskraal. — Bombardament îngrozitor. — Rezistență eroică. — Capitulare. — 4 000 de prizonieri. — Căpitanul Junot. — Doi prieteni. — Fuga.

Vechea și fatala strategie a lui Mathuen, a lui White, a lui Buller și Warren își trăiseră traiul. Guvernul englez și-a înțeles greșelile din trecut și, cu prețul oricăror sacrificii în oameni sau în bani, voia să le repare. Mareșalul Roberts sosise în Africa australă de o lună, cu locotenentul sau, lordul Kitchener. De atunci lucraseră fără întrerupere la reorganizarea armatei, la refacerea planurilor operațiunilor.

Acum, neobosita activitate, elocința desăvîrșită, marele prestigiu al lordului Roberts restabiliseră moralul trupelor. Entuziasmați de prezența bătrînului lor „Bobs“, soldații englezi credeau în victorie.

Astăzi, mai mult decît oricînd, aveau de partea lor numărul. Numărul înfricoșător, de care se va sfărîma eroismul burilor. Armata engleză fusese triplată. În fiecare zi soseau transporturi înșesate cu oameni, cai, provizii, material. Era mai numeroasă acum decît toți locuitorii celor două republici la un loc, împreună cu femeile și copiii lor! Anglia numără trei sute de milioane de locuitori, iar minusculii ei inamici numai două sute de mii. Armata sa era acum de două sute douăzeci de mii de oameni, iar burii n-au avut niciodată în luptă mai mult de treizeci de mii de oameni! Armata engleză se îngroșa pe zi ce trecea prin trimiterile neîncetate ale metropolei, în timp ce armata bură, izolată, fără vreo legătură directă cu restul lumii, slăbea mereu atît în soldați, cît și în material de război. În sfîrșit, pentru a încerca să nimicească această eroică armată de luptători, puternica Anglie a trebuit să facă apel la toate resursele ei și să arunce asupra burilor efective cum niciodată ea n-a putut opune lui Napoleon! După toate acestea, dacă avea să ajungă să obțină victoria, nu va avea de ce să fie mîndră de o cucerire smulsă cu un asemenea preț!

Lordul Roberts începu deci operațiunile în condițiile cele mai favorabile, cu o nouă armată, destul de numeroasă pentru a invada cele două republici, fără să mai aibă nevoie să retragă trupele aflate pe pozițiile pe care Methuen și Buller, blocați, se luptau cum puteau, fiind, în general, bătuiți. Bătrînul mareșal hotărî să dea lovitura cea mare la Kimberley. Toate forțele lui se găseau acum strînse în fața lui Cronjé, care avea

de suportat primul șoc. Și acest șoc avea să fie formidabil !

Cronjé, pe lângă marile sale virtuți civice, era dotat cu calități militare deosebite. Dar avea și o încăpăținare fără seamăn și încăpăținarea aceasta, de care totul se sfărâma, chiar și evidența, avea să-l ducă la dezastru.

Scrisoarea lui Joubert adusă de Casse-Cou cuprindea, în afară de documente importante, și câteva sfaturi referitoare la situația de fapt.

«Ferește-te de bătrînul „Bobs“ ca de diavol — îi scria Joubert. Se spune că a venit cu o tactică nouă. Este un strateg foarte dibaci. Își calculează orice mișcare și evită atacurile de front. Mă tem să nu pornească împotriva noastră o mare luptă de învăluire, mișcări de încercuire pe care le va putea opera grație numărului nemaipomenit de mare de soldați ce-i are...»

Dar Cronjé, privind cu mîndrie fortificațiile cu adevărat formidabile ridicate de buri în fața orașului Kimberley, pe frontul lordului Methuen, zise cu jumătate glas :

— Astfel adăpostit, nu mă tem de nimic și de nimeni ! Nici chiar de mișcarea de încercuire care-l obsează pe Joubert. Roberts este un general englez ca și ceilalți... Nu va cuteza !

Cronjé se înșela în amîndouă privințele. Bobs, ajuns soldat printr-o întîmplare și ridicat pînă la cel mai înalt grad numai datorită meritelor sale, nu era un general englez ca ceilalți. Și el cuteză. Și asta a făcut-o încetișor, fără zgomot, fără ciocniri, fără lovituri.

Sub ordinele colonelului de Villebois-Mareuil, Casse-Cou își reluase greaua misiune de cercetaș și o îndeplinea cu toată inteligența și zelul său obișnuit. Recrutase vreo douăzeci de tineri viteji și descurcăreți ca și el, printre care și pe Paul Potter. Fanfan îi ser-

vea ca locotenent. Cu o îndrăzneală, dar și cu o prudență nemaipomenită, făceau; pe tot frontul lui Cronjé, deplasări largi și reveneau de fiecare dată cu o bogată recoltă de informații.

La 14 februarie, Casse-Cou sosi în goană să anunțe colonelului său că trupele engleze au ocupat Koffyfontein-ul. Vestea era gravă. Villebois-Mareuil hotărî să o controleze el însuși. Plecă singur și reveni foarte îngrijorat. Casse-Cou nu se înșelase. Colonelul îi dădu de știre imediat lui Cronjé. Acesta din urmă zise că lucrul este posibil, dar că nu e cazul să se neliniștească din această pricină.

Cu privirea sa ageră, ce nu da greș, Villebois-Mareuil, crescut la școala marilor războaie, presimți mișcarea de încercuire. Mai îngrijorat decît oricînd, plecă în cercetare din nou a doua zi, la Koffyfontein, însoțit de un ofițer austriac, contele Sternberg. Acolo erau lupte. Tunul bubuia. Un englez rănit afirmă că lordul Kitchener înainta cu 15 000 de oameni! Cei doi ofițeri văzură defilînd numeroase regimente. Reîntorși la Maggersfontein, îl informară urgent pe Cronjé. Acesta îi primi cu răceală, ridică din umeri și le răspunse :

— Nici gînd! Vă înșelați!... Nu este... nu poate fi o mișcare de încercuire! Nici o forță, oricît de importantă, n-ar cuteza să încerce o operațiune atît de riscantă.

Mai trecură încă douăzeci și patru de ore. În zori, colonelul de Villebois-Mareuil, luînd cu el opt oameni, plecă în direcția Jacobsdal-ului. La jumătatea drumului, descoperi prezența armatei engleze, ale cărei regimente se întindeau cît vedeai cu ochii. Se reîntoarce cu toată viteza și-l găsi pe Cronjé stînd liniștit în tranșee. Burii, nepăsători, dormeau sforîind lîngă vagoanele lor. Colonelul dădu alarma. Ceilalți riseră de el.

— Dar inamicul e coala !... E numeros ca frunza și ca iarba !... O să fiți luați prizonieri !

Ceilați rîseră cu mai mare poftă și își reluară somnul adînc și bun. El încercă să deschidă ochii lui Cronjé, îl interpelă, îi arată pericolul care se va abate, formidabil, asupra micii sale armate, îl imploră să bată în retragere, apoi adăugă, ou o emoție care-i contracta figura nobilă și făcea să-i tremure vocea :

— Cronjé, îți asumi o groaznică responsabilitate... Salvarea independenței se află în mîinile dumitale... Ai să fii încercuit și luat prizonier... Ascultă-mă... te rog din suflet... Nu sînt un începător... Pericolul este înfricoșător. Încă o dată te rog... ordonă retragerea... sacrifică trenul regimentar, care, oricum, tot e definitiv pierdut... dar salvează-ți cei patru mii de oameni ce-i ai sub comanda dumitale... Mai este încă timp...

Cronjé îl ascultă cu răceală, cu acea răbdare resemnată pe care o arăți copiilor răsfățați și îi răspunse cu aceste cuvinte devenite istorice :

— Știu mai bine decît dumneata ceea ce am de făcut ! Comandam, ca șef, pe vremea cînd dumneata nu erai încă născut !

— Dar, în sfîrșit, vino să vezi cu ochii dumitale armata engleză, a cărei mișcare de învăluire este pe jumătate terminată !

Cronjé ridică din umeri și-i întoarse spatele.

Ziua de 16 februarie trecu în această stare de apatie criminală datorată stupidității și prea marii încăpățînări a unui singur om.

În 17, cercetașii colonelului de Villebois-Mareuil plecară din nou în recunoaștere, în cursul după-amiezii. El însuși se afla în fruntea plutonului. Coloane imense de trupe engleze se desfășurau cît vezi cu ochii, numeroase ca frunza și ca iarba.

Contele de Sternberg se duse și el în recunoaștere, în direcția opusă. Intendentul militar bur Arnoldi îl însoți, după ce-i zisese bombănindu-l :

— Tare aș fi bucuros să zăresc măcar unul singur din acei faimoși englezi care îți obsedează dumitale imaginația !

— Ei bine ! Îi vezi acum ? îi răspunse ofițerul austriac arătându-i cu un gest tragic masele de oameni, cai și tunuri care acopereau tot orizontul.

Arnoldi păli, dădu pintoni calului și sosi distrus în tabăra de la Maggersfontein. Veni strigînd înnebunit :

— La arme !... La arme !... Vin englezii !

— Acum e prea tîrziu ! zise cu tristețe contele de Sternberg, care-l însoțea.

— Da, e prea tîrziu ! adăugă ca un ecou dezolat și colonelul de Villebois-Mareuil, care sosise și el într-un galop furtunos.

Cronjé își văzu în sfîrșit greșeala și-și dădu seama și de consecințele groaznice ale orbirii sale.

Trebuie să-i recunoaștem însă și meritul pe care-l avea luptătorul întreprinzător din el, care se deștepta pe loc la caz de primejdie.

Acum ordonă retragerea. Dar se produse o panică de nedescris. Gîndiți-vă că trenul regimentar se compunea din 4 000 de boi, dintr-un număr foarte mare de căruțe, ca să nu mai punem la socoteală și cei 4 000 de cai ai luptătorilor !

Boii fură înjuțați la întîmplare, căruțele încărcate cu o grabă nebună. Trebuiau scoase tunurile din poziție, instalate pe roți, trebuia căutată o cale de retragere și trimiși cercetași în recunoaștere pentru a se ști precis unde se află inamicul ! Și se pierduseră patru zile și patru nopți ! Iar Cronjé, neputîndu-se hotărî să-și părăsească întreg trenul regimentar, nu voia să facă uz

de uimitoarea mobilitate a oamenilor săi, ca să-i salveze !

...E ora două noaptea. Tabăra de la Maggersfontein a fost evacuată. În noapte, călăreții și însoțitorii convoiului, căruțele și animalele de călărie, femeile și copiii merg îngroziți, amestecați, abătuți în mijlocul plesniturilor de bice, al scîrțitului de osii, al mugetelor de boi, al tropăiturilor de cai și al vaietelor ome-nești ! O retragere ? Nu, o derută ! Merg într-una cu toții, fug toată noaptea și toată ziua. La căderea nopții, animalele convoiului sînt epuizate. Nu mai pot înainta.

Cronjé e silit să se oprească acolo unde se află. Mica sa armată ocupă cotul unei văi numit Wolverskraal, pe fluviul Modder, între Kudusrand și Paardeberg. Acum este încercuit din toate părțile. Incapabil de a trece de acest cerc neclintit de fier care-l înconjoară, nu mai are decît o singură speranță de salvare : aceea de a fi ajutat de către celelalte armate bure. Dar pînă la sosirea acelora va trebui să reziste. Va putea oare ?...

Își fortifică în cea mai mare grabă poziția. Femeile au fost puse la adăpost într-un colț stîncos, aflat în fundul adînciturii săpate de Modder. Căruțele sînt așezate pe pantă, iar animalele, pe care le este imposibil să le apere, sînt legate pe malul fluviului.

Toată ziua de 19 este întrebuințată la săparea unui sistem foarte bun de tranșee. Ele nu se deschid spre suprafața solului decît printr-un șanț îngust de douăzeci și cinci de centimetri, dar se lărgesc înspre fund, unde ating lățimea de un metru. Aceste tranșee au adesea forma unui T, și nu se poate pătrunde în ele decît prin una din extremități. Aci, în acest loc, armata lui Cronjé, îngropată în pămînt, înghesuită, dispărută, va îndura cel mai groaznic bombardament al

bătăliilor moderne, așteptînd în zadar un ajutor care nu sosea !

Cronjé, neavînd artilerie de campanie și neputînd monta piesele lui mari de artilerie grea, nu putu să răspundă acestui uragan de fier care se dezlănțui în ziua de 19 asupra taberei sale ! Oamenii, nepărăsind de loc tranșeele, nu avură prea mult de suferit. Dar cele o sută cincizeci de tunuri engleze, dintre care jumătate de calibru mare, își aleseră drept țintă a bombardamentului lor mai întii căruțele, apoi animalele. După o trecere de două ore numai, căruțele sfărîmate, incendiate de obuze, formau un rug uriaș. Apoi urmă îngrozitoarea măcelărire a animalelor, un abator în care în curînd trei mii de boi, cu burțile spintecate, zdrobiți, sfîrtecați își arătau scheletele înșingurate, intestinalele ciopîrțite. Și asta dură într-una și a doua zi și a treia zi.

Din cauza căldurii puternice, carnea animalelor începu să se descompună, iar în cadavrele lor să foiască viermii. O insuportabilă duhoare de putreziciune umplu tabăra, făcînd aerul irespirabil. În afară de aceasta, tranșeele ocupate de cei 4 000 de oameni fură curînd transformate în haznale infecte. De nimic nu fură cruțați acești bravi oameni, asupra cărora se abătu fără întrerupere timp de trei zile și trei nopți uraganul de proiectile. Bolnavi, vomitînd de scîrbă, din cauza mirosului de cadavre de animale de deasupra, bălăcindu-se fără voie în propriile lor murdării, asfixiați de norii verzi de lyddită, mutilați de obuze și șrapnele, ei rezistau totuși și nu voiau să capituleze.

Apa riului, infectată de carnea putrezită, devenise otrăvitoare. Femeile și copiii mureau pe capete.

În cea de a patra zi, Cronjé ceru un armistițiu ca să-și îngroape morții. Lordul Roberts *i-l refuză categoric !*

— Nu! Nici un armistițiu. Capitulara fără condiții.

— Nu voi capitula — răspunse cu demnitate Cronjé. Faceți cu noi ce veți vrea!

Și bătrînul Bobs, de neclintit ca un drug de fier, ordonă să se reînceapă focul. Din nou cele o sută cincizeci de tunuri engleze bubuie fără întrerupere!... Alte noi cadavre se adună, măbind grămada de cadavre de mai înainte... Este un infern de zgomot, flăcări și putreziciuni.

Sărmanii buri!

Și aceasta dură alte trei zile, după refuzul armistițiului! O săptămînă întreagă de asemenea supliciu este o glorie pentru cei ce l-au îndurat, dar este, de asemeni, și o mare rușine pentru cei care l-au impus unor soldați, unor patrioți, unor adversari leali!

Din zi în zi, din oră în oră, încercuirea se strînge mereu mai tare. Tranșeele, așezate la început la opt sute de metri, sînt retrase pe rînd la cinci sute, apoi la optzeci de metri! Acum oamenii se împușcă unii pe alții de aproape. Highlanderii din Gordon și voluntarii canadieni pot schimba frînturi de conversații cu burii.

În toate părțile nu se vorbește decît de capitulare. Și, într-adevăr, nu este posibil de luat o altă hotărîre.

La orele șapte dimineața, drapelul alb fu arborat, focul încetă, și Cronjé, călare, veni să se predea lordului Roberts.

Bătrînul Bobs, la vederea inamicului său învins, se descoperi și-i spuse, strîngîndu-i mîna:

— Domnule, te-ai apărat cu vitejie.

Un elogiu care era și un discurs funebru al primei înfrîngerii republicane.

Ultimele împușcături fuseseră trase de Casse-Cou, Fanfan și Paul Potter. Hazardul luptei îi așezase în

fața canadienilor, printre care mulți erau de origine franceză. După ce încetară a se mai împușca unii pe alții, soldații începură să vorbească între ei. Apoi imediat avu loc dezarmarea.

Casse-Cou și Fanfan își sfărîmară puștile Mauser, iar cînd îi veni rîndul să predea bătrînul său Roër, Paul Potter dispăruse. Se reîntoarse după un sfert de oră și-i spuse încet lui Casse-Cou :

— Am ascuns-o... O să-mi mai fie de folos, ca să distrug încă mulți englezi...

Compania franceză din Canada procedă la primirea armelor. Burii defilau triști, flancați în dreapta și în stînga de uriașii în kaki. Ei voiau să reacționeze împotriva acestei stări de dezolare, destul de scuzabilă după o săptămînă întreagă de torturi. Înceau să-și stăpînească această durere, care le strîngea inimile atît de viteze. Dar predîndu-și arma credincioasă, pe care nu o lăsaseră din mîini mai bine de cinci luni, li se părea că se sfărîmă între mîinile lor chiar instrumentul care trebuia să le apere independența și în același timp și simbolul însuși al libertății lor. Un hohot de plîns, slab stăpînit, le sfișia pieptul și urca spre buzele lor, lacrimi fierbinți le împînzeau privirile, picurîndu-le de sub pleoape.

Ah ! Ca să puteți înțelege mai bine starea lor sufletească, ar trebui să îndurați, după rușinea unei înfrîngerii nemeritate, toată oroarea capitulării, să simțiți că nu mai sinteți soldați și să simțiți durerea aceasta atroce de a-ți vedea patria, patria iubită, călcată de bocancii învingătorului !

Atitudinea generală a englezilor era corectă, ba chiar respectuoasă. Aceea a canadienilor era plină de compătimire aproape frățească.

Un uriaș bun, cu ochi albaștri și o mustață lungă, blond-roșcată, comanda compania. Vorbea prost en-

glezește, amestecînd cuvinte franțuzești ce aduceau ceva din parfumul patriei.

— Nu vă chinuiți sufletele, *my boys*, ăsta e hazardul războiului... Sînteți niște viteji cum n-am mai cunoscut... Eu sîntem ăi mai tari, pentru că eu sîntem cei mai numeroși... Unul contra zece, vedeți voi! Poți oare să mai faci ceva?

Împărțea strîngerii de mînă solide în dreapta și în stînga și se silea, din toată inima lui de om de ispravă, să îndulcească această amară nenorocire.

Urișul îl zări pe Casse-Cou, care înainta drept și mîndru, însoțit de inseparabilul său Fanfan și de Paul. Vorbele i se opriră în gît. Apoi scoase un strigăt răgușit, se repezi înspre șeful Puștimii, îl ridică în sus ca pe un copil, îl strînse de mai să-l înăbușe la pieptul lui și exclamă cu o voce gîtuită:

— Este chiar el!... Domnul Jean Grandier... Jean al nostru... Scumpul nostru, micuțul nostru Jean!...

Casse-Cou, uluit că se auzea astfel strigat, ridicat deodată între cer și pămînt, îl privi pe căpitanul canadian cu o uimire lesne de înțeles. Un țipăt de bucurie, o exclamație emoționantă îi scăpă atunci:

— Junot!... François Junot!... Dumneata aci, brațul meu camarad, scumpul meu prieten! Ce întîlnire grozavă... și plăcută în același timp.

Într-adevăr grozavă! Căci ea punea față în față doi eroi din *Infernul de gheață*, pe Jean Grandier și pe domnul agent al poliției oficiale din Klondike, François Junot, care, împreună cu Toby numărul 2, salvase pe căutătorii de aur zidiți de bandiții *Stelei Polare* în Peștera Ursului Cenușiu.

— Încă un hazard al războiului — continuă canadianul, ai cărui ochi se umeziseră regăsindu-și acest prieten scump, care fusese și binefăcătorul său.

Bunul uriaș, din simplu soldat al poliției, devenise căpitan de voluntari, dar totuși nu era îngîmfat de loc din această pricină.

— Ei, băieți — zise el către subalternii lui — acest tinăr frumușel este un francez din țara mamă... un strengar cu trei rînduri de peri, cu toate că la bărbie și deasupra buzelor n-are nici unul... A doborît zeçi de lupi mari, grizzly și briganzi în două labc încă și mai feroci...

— Un francez din Franța — își dădu cu părerea, grav, un sergent — e ca și cum s-ar zice un frate.

— Da, un frate! repetară care mai de care, toți oamenii companiei.

I se făcură ovații, mîinile lor se întindeau spre el, i le strîngeau pe ale lui de mai să i le sfărîme.

— Și după toate acestea — reluă căpitanul — ești prizonierul meu.

— Vai, așa e! Împreună cu prietenul meu Fanfan, un parizian.

— Fanfan, iată-l!

— Și Paul, celălalt prieten al meu.

— Și Paul de asemeni. Fiindcă sînt amîndoi prietenii dumitale, sînt și ai noștri. Ah! Vă asigur că niciodată nu vor exista prizonieri atît de bine tratați. Și-apoi... am eu o idee a mea.

După ce se termină cu dezarmarea, cînd liniștea care urmează marilor catastrofe și marilor dureri fu deplin restabilită, burii, găzduiți acum de englezi, regăsiră puțin calm și o oarecare bunăstare materială. Putură și ei să mănînce în sfîrșit, să-și panseze rănilile, să se curețe și să doarmă, mai ales să doarmă, căci erau doborîți de osteneală și ne nesomni.

Pe de altă parte, armata engleză era în mare petrecere. În tabără domnea o bucurie nebunească și acești patruzeci de mii de oameni se veseleau

gălăgios, fără pic de jenă, că putuseră face prizonieri patru mii ! În Anglia, cu prea multă ușurință se întîlta glorie militară orice fel de izbîndă.

Casse-Cou, Fanfan și Paul rămăseseră cu canadienii, care își aveau tabăra chiar pe malul fluviului Modder. Șeful Puștimii, rugat de căpitanul Junot să-și povestească aventurile, le istorisise cu vervă și izbutise să-i entuziasmeze pe canadieni peste măsură. Băuseră bine, mîncaseră și mai bine și vorbiseră mai ales mult de tot. Era aproape ora unu noaptea și sforăituri sonore începuseră să se audă din toate părțile, în corturile canadiene. Curînd, François Junot rămase singur treaz, împreună cu cei trei tineri. El se aplecă la urechea lui Casse-Cou și, cu o voce șoptită ca o adiere, îi zise :

— Pe malul fluviului se află trei ponei buri, gata înșeuati și avînd și provizii... Am să intru în cortul meu... După ce voi adormi, vă strecurați pînă la acești cai, îi mînați încetișor, făcîndu-i să coboare în apă și, ținîndu-i de dîrlogi, veți înota pînă la celălalt mal. Acolo veți fi liberi. Plîngeați după libertatea pierdută. Eu vă redau această libertate, eu, prietenul dumitale.

— Dar, bunul meu François — răspunse Casse-Cou a cărui inimă bătea de mai să-i spargă pieptul — riști să fii împușcat !

— Nici o primejdie... și-apoi puțin îmi pasă... Eu, vezi tu... sînt canadian, adică englez prin cucerire, dar am rămas francez, drace, cu sîngele și sufletul ! De acord ?

— Da !

— Cu atît mai bine ! Dacă santinelele vă văd, vor întoarce capul ; dacă li se va ordona să tragă asupra voastră, ei nu vă vor nimeri, dacă vor fi trimiși să vă urmărească, vor merge încet, pe jos... Și acum adio, dragul și bunul meu prieten !

— François !... Bunul meu François ! Ce inimă nobilă ai !

— Sst, nici o vorbă... O strângere de mână călduroasă și înainte, voi, francezilor din Franța !

După o îmbrățișare puternică, Junot se strecură în cortul său și cei trei tineri se îndreptară spre cai.

Conform sfatului lui Junot, ei luară caii, îi coborîră în fluviu, intrînd și ei încetîșor și, ținîndu-i de căpăstru, merseră în josul apei, duși de curentul ei.

IX

Salvare dificilă. — În valuri. — Unul mai puțin. — Un cal pentru doi călăreți. — La Petrusburg. — Englezii. — Lovituri ratate. — Căpitanul Russell. — Luptă zadarnică. — Casse-Cou va fi spînzurat. — Cel pe care nu-l mai așteptau. — Un altul spînzurat în loc. — În drum spre Bloemfontein.

Clipocitul produs de cei trei tineri și de caii lor le semnală prezenta. Așa cum îl prevenise căpitanul Junot, se trase asupra lor, dar fără să fie nimeriți. Totuși gloanțele izbesc apa producînd acele sunete caracteristice, destul de puțin liniștitoare, astfel că fugarii au din cînd în cînd vii îngrijorări.

Curentul este violent, fluviul lat, noaptea întunecoasă. Toate condițiile, ca să facă destul de periculoasă trecerea de la un mal la celălalt.

Drept în mijlocul fluviului Modder, un vârtej îi prinde pe bieții Puști în mijlocul lui, îi învîrtește, îi scutură

și-i rostogolește ca pe niște epave fără viață și fără direcție. Asta durează câteva minute. Poate mai puțin. În asemenea cazuri, timpul pare foarte lung. Jean simte că se îneacă. Se cramponează instinctiv de căpăstrul calului său, prins și el în această mișcare circulară și care, în plus, bate disperat apa cu copitele din față.

Fără să știe cum a ieșit din acest greu impas, Casse-Cou, pe jumătate asfixiat, se pomenește în apropierea malului opus, simte ceva solid sub picioare și își regăsește echilibrul. Îi mai trebuie un minut până să-și adune gândurile, să se frece la ochii plini de apă și să încerce să străpungă cu privirea prin tenebre.

O formă neagră plutește, se duce la fund, apoi din nou plutește.

— Tu ești, Fanfan ? zice el cu voce înceată.

— Glu !... Glu !... Glu !...

— Fanfan ! Sînt aci... curaj !

— Aici ! Hapciu !...

— Fanfan !... Eu sînt !

— Iată-mă-s prezent, șefule !...

— Hei ! Paul !... Tu ești ?... Paul !

Pînă acum, Casse-Cou n-a simțit nici o îngrijorare în privința sortii tinărului bur. Copil al ținutului aces-
tuia, Paul și mai oțelit prin această aspră campanie,
are toată experiența și toată vigoarea unui bărbat îm-
plinit. Dar acum absența lui îi inspiră o vie alarmă.
Cu riscul de a fi auzit de la celălalt mal, el îl strigă
pe Paul din ce în ce mai tare. Nimic ! Nici un răspuns,
nici cel mai mic zgomot.

Fanfan și șeful lui urcă spre mal, conducînd și po-
neiul într-acolo, apoi Casse-Cou îl întreabă pe Fanfan :

— Dar calul tău ?

— În vîrtej !

— Ce păcat !

! — Dar Paul!... Sărmanul meu Paul!

Îl strigă din nou, cît poate de tare, iar Fanfan începe să fluiera marșul Puștimii. Aceeași lugubră liniște, întretăiată doar de pocnitura unui Lee-Metford sau a unui blestem englezesc, dar nici un semn din partea tînarului bur. Cu riscul de a fi descoperiți și prinși, Casse-Cou și Fanfan urcă și coboară de mai multe ori de-a lungul malului; mai întîrzie încă o întreagă jumătate de oră și văd cu groaznică strîngere de inimă că așteptarea lor este zadarnică. Nu mai poate fi nici o îndoială: nefericitul lor prieten a pierit în valurile Modder-ului. ✓

Sărmanul Paul! Încă o victimă a acestui îngrozitor război!... Încă un apărător pierdut pentru cauza sfîntă a libertății!

Cei doi supraviețuitori nu schimbă între ei nici un cuvînt. Nici n-ar putea articula vreunul. Plînsul îi înăbușă. Casse-Cou se orientează după lumina stelelor și se urcă în șa. Fanfan sare în crupă în spatele lui, și poneiul, stimulat de o lovitură de pinten, pleacă în galop în direcția sud-est.

Casse-Cou speră să nimerească drumul ce duce de la Jacobsdal la Bloemfontein, singurul care mai poate fi liber și la o oarecare depărtare de trupele engleze, care închid cercul din jurul Wolverskraal-ului.

Căluțul aleargă cît poate, de-a lungul cîmpiei. Cei doi prieteni, uzi pînă la piele, tremură de le clănțnesc dinții. Casse-Cou constată cu bucurie prezența unei carabine agățată pe oblîncul șei. În cazul unei întîlniri primejdioase vor putea cel puțin să se apere.

A trecut o oră. Singurătatea nu este totală. În mai multe rînduri, fugarii aud galop de cai. Cîteodată chiar țipete îndepărtate și cîteva focuri de pușcă. Poate că sînt englezii, care mărșăluiesc în depărtare pentru

a cerceta locurile, în vederea unei înaintări rapide, poate că sînt evadați din tabăra lui Cronjé.

De altfel, cu instinctul lui admirabil de animal pe jumătate sălbatic, poneiul bur, căruia Casse-Cou i-a lăsat friul liber, știe să evite orice întîlnire.

Iată în sfîrșit și drumul. Încă o jumătate de oră de galop. Se ivesc zorile. Un grup de case. Casse-Cou recunoaște Emmaus-ul și-i spune lui Fanfan :

— Îți mai amintești de trecerea noastră pe aci, acum mai puțin de două luni, pe biciclete ?

— Nenorocire ! Și ce mai fugeam, după masacrarea lăncierilor !

— Dar de orgia ta cu lapte ?

— Ce-aș mai trage și acum din toată inima o înghițitură zdravănă.

— Hai să-ncercăm !

Se opresc în fața casei. Nici o ființă omenească, nioi un muget de animal. Nimeni ! Fermele fuseseră prădate, unele chiar incendiate ! Vitele luate de inamic. Oamenii fugiseră. Peste tot pustiire, dezastru, devastare...

— Să mergem pînă la Petrusburg. E lucru naibii dacă englezii au ajuns pînă aici !

În noroiul drumului se deosebesc numeroase urme proaspete de cai. Casse-Cou observă, în mijlocul urmelor mai mici, lăsate de poneii burilor, urmele mai late, mai accentuate, ale copitelor cailor mari englezi.

— Inamicul a trecut pe aci, să fim cu ochii în patruz zice el apucînd carabina.

Cu toată povara lui dublă, viteazul lor căluț își reia galopul susținut.

De la Emmaus la Petrusburg sînt zece mile — optsprezece kilometri și jumătate ; poneiul străbate această distanță într-o oră și trei sferturi. Pînă la primele case mai sînt doar trei sute de metri. Cei doi Puști se și

cred salvați. Sînt frînți de oboseală și morți de foame. Căluțul lor începe să tîrască picioarele de oboseală și să sufle greu.

— Să ne oprim pentru cîteva ore de odihnă — zise Fanfan.

— Cred că e cel mai bun lucru ce avem de făcut — își dă cu părerea și Casse-Cou.

Blestem! Chiar în momentul cînd voiau să descalece, un pluton de cinci oameni ies dintr-o fermă, îi zăresc și se reped asupra lor. Sînt englezii, drace! Mult prea ușor de recunoscut de la prima vedere.

Casse-Cou nu are nici măcar timpul să dea pinteni calului epuizat, s-o ia la galop. Ceilalți sosesc ca trăsnetul.

— Nu sînt decît cinci — zice Casse-Cou scrișnind din dinți — am să-i dobor în plină cursă.

Ochește, stă drept, înțepenit în scări, și trage. În locul detunăturii seci a Mauserului nu se aude decît un țac! jalnic. Cartușul a ratat lovitura. Al doilea foc. Țac!... A ratat a doua oară! La fel și al treilea. Avariate, udate sau umflate, cartușele nu ies.

— O, mii de tunete! răcnește Casse-Cou. E pentru prima oară... Sîntem pierduți.

Apucă de țeavă arma inutilă și dă o lovitură groaznică cu ea în capul primului călăreț care se repede asupra lui. Un soldat din infanteria călare. Patul armei îl lovește în frunte și zboară în țândări, dar l-a ucis pe nenorocit, care cade ca o masă inertă.

În același timp, calul aceluia, izbind cu pieptul pe bietul ponei micuț, îl dă peste cap. Casse-Cou este azvirlit la zece pași de această izbitură. Fanfan, care s-a lăsat să alunece în jos cu agilitatea lui de mai-muță, e în picioare, fără o rană, dar fără arme.

Fără să se ocupe de camaradul lor căzut la pămînt, cu capul sfărîmat, ceilalți patru englezi sar jos de pe

cai, se reped asupra lui Casse-Cou, îl apucă cu brutalitate și-i răsucesc mâinile. El scutură ciorchinele uman, lovește, mușcă, zgîrie, sfîșie și cade. Este legat fedeleș, ca un criminal, în timp ce Fanfan bravează pînă la demență și, nevrînd să-și părăsească prietenul, dă loviturile dese de picior în învingători. Este apucat și el și i se leagă și lui mâinile, ca și șefului său.

Casse-Cou, roșu de furie, cu spume la gură, cu pieptul zbuciumat de gîfiieli, strigă cu o voce întretăiată, care cu greu poate fi auzită :

— Sînteți mai puternici... m-ați prins... dar oamenii de onoare nu mă vor condamna pentru că am luptat pînă la capăt... Dacă sînteți oameni bravi, tratați-mă ca pe un ostaș prizonier... Desfaceți aceste frînghii... care... vă dezonorează mai mult... decît pe mine... Nu voi încerca... să fug... vă dau... cuvîntul meu de onoare...

Sînt doi simpli soldați, un subofițer și un căpitan.

Numai ofițerul le poate porunci. Dar auzind glasul lui Casse-Cou, el încearcă o tresărire, repede stăpînită, buzele i se subțiază într-un surîs plin de răutate și, arătîndu-l pe Casse-Cou, zice cu o voce sarcastică :

— Breack-Neck, băiatul meu, nu te căutam... Te recunosc însă și, pentru liniștea mea, te voi ucide !

— Căpitanul Russell — șoptește Casse-Cou, pălînd cu toate că era un viteaz încercat.

— Regimentul 7 de infanterie călare, compania a 2-a — răspunde englezul rînjind. Și unul din membrii acelei Curți Marțiale pe care dumneata o urmărești cu o ură de Piele-Roșie.

— Dintre care trei au și murit — îl întrerupse Casse-Cou bravînd.

— Da, știu. Singurul supraviețuitor dintre lăncierii pe care i-ai omorît la Jacobsdal i-a transmis maiorului Colville amenințarea pe care i-ai trimis-o, și prietenul meu Colville mi-a comunicat mesajul dumitale. Altă-

dată puteam să rîdem de fanfaronadele dumitale... dar azi situația a devenit serioasă și văd că ai fi capabil să-ți ții făgăduiala. Prin urmare, ne-am hotărît, maiorul Colville și cu mine, să te suprimăm din rîndurile celor vii, la prima ocazie. Azi te am în mînă... nu-mi vei mai scăpa. Dar deoarece mie nu-mi place să vărs sînge omenesc, te vom spînzura.

— Să mă spînzurați! strigă Casse-Cou, făcînd o efortare puternică spre a scăpa din strînsoare.

— Sus și scurt, cu o frînghie de furaj, de o cracă a acestui frumos arbore de cauciuc — zise el, indicînd un arbore care umbrea fațada uneia din micile ferme ce compuneau Petrusburg-ul.

— Bandiților!... Oh! Văd că n-am omorît destui...

— Totul ăsta este permis condamnaților la moarte.

— Condamnat la moarte... asasinat vreți să spuneți... Acesta vă este obiceiul, criminalilor! Asasini cu forme juridice sau asasini... pur și simplu... Vă place să uci-deți fără riscuri... lașilor... călăilor!...

— Să terminăm odată! îi răspunse brusc căpitanul, furios la vederea oamenilor lui care lasă capul în jos în fața acestei acuzații violente, dar îndreptățite a prizonierului.

— Dați-mi frînghia ce leagă furajul! i se adresă el unuia dintre ei.

Omul desfăcu frînghia și i-o prezentă.

— Fă un nod bun, care să se strîngă cu ușurință.

Soldatul ezită în fața acestei îndeletniciri, care nu era demnă de un soldat.

— Ascultă de ordin, ei!... îl bruftui ofițerul, ridicînd cravașa. Așa, acum trece-l pe după gîtul condamnatului...

Soldatul, rușinat, cu mîna tremurătoare, îndeplinea infama îndeletnicire sub privirea ascuțită a șefului său

care stătea gata să-l cravașeze dacă n-ar fi ascultat de ordinul ce i se dăduse.

Femeile și copiii care nu fugiseră, atrași de zgomot, ieșiră tremurînd din case. Pregătirile suplicioului îi făceau pe toți să se cutremure. Copiii scoteau țipete ascuțite. Femeile plîngeau și implorau iertarea.

În acest timp, un călăreț sosea într-un galop furios din fundul cîmpiei. O speranță nebunească făcu să bată tot mai tare inima lui Casse-Cou. Poate că-i venea un ajutor trimis de burii fugari.

Vai! Dar nu era așa! Acest călăreț, îmbrăcat de altfel în kaki, părăsi drumul la trei sute de metri de acolo, o luă de-a curmezișul, prin dosul fermelor Petrusburg-ului, și dispăru. Era fără îndoială vreo ștafetă engleză.

Orice speranță a pierit. Casse-Cou înțelege că este pierdut și că va trebui să moară de această moarte infamă. Soldații îl duc sub arborele de cauciuc mai mult pe sus.

Fanfan, distrus, se înjosește să roage și să implore pe banditul galonat să-i cruțe prietenul. O lovitură de cravașă îi brăzdează fața. El continuă să-l roage totuși cu toată durerea îngrozitoare provocată de lovitură, cu toată rușinea, nemaiținînd seamă de nimic.

— Ei, ia spînzurați-l și pe el! urlă căpitanul.

Femeile încep din nou să-l implore, rugîndu-l să-i ierte, se agață de el și insistă cu lacrimi care ar înduioșa și un tigru.

— Grațiați-l, domnule ofițer... Iertați-l! Priviți-l numai, nu e decît un copil!... Trebuie să-l cruțați!... Este un prizonier de război... iertați-l... Bărbații noștri sînt buni și umani cu prizonierii... Fiți ca ei... Nu-l spînzurați!

— Tăcere, gîștelor! se răstește ofițerul în kaki, re-

pezindu-se asupra lor și cravașindu-le cu toată puterea, la împlinire.

Casse-Cou n-a mai spus nici un cuvânt, nici n-a mai făcut vreo mișcare. Se forțează să rămână nepăsător, ca unul din acei prizonieri torturați de sălbatici pe care nimic nu-i poate înduioșa.

Viața e frumoasă, totuși! Bogat, frumos, puternic, tânăr, căutând primejdiile, iubind faptele nobile și mari, el se află la acea vîrstă cînd poți să privești în viitor, să faci acele proiecte grandioase pe care ți le inspiră dorința de a te devota celor slabi, dezmoșteniților vieții, aceluia care suferă! Ah! Visul a fost tare scurt! Și prea aspru, de asemeni, sacrificiul făcut de el pentru independența burilor! Iată că trebuie să moară! Mai privește pentru o ultimă oară soarele, care a răsărit încet la orizont, într-un colorit de apoteoză; privește veldt-ul imens, peste care ondulează, cît vezi cu ochii, valul de ierburi ale pășunilor; apoi cerul de un albastru intens... Și scoate un lung suspin... Își revede, într-unul din aceste momente tragice, cu iuțea gîndului, întreaga viață, atît de scurtă și totuși atît de plină de fapte frumoase, și, cu o voce joasă, mîngietoare, murmură:

— Adio, Fanfan!

La ordinul căpitanului Russell, subofițerul, mai supus acum, mai maleabil, consimte să îndeplinească oficiul de călău. El apucă de capătul frînghieii opus aceluia cu nodul și, pentru ca să o poată trece pe deasupra crăcii celei mari a arborelui de cauciuc, se urcă în picioare pe ea. Întinde cele două brațe deasupra capului său, reușește să treacă frînghia pe deasupra și sare repede jos, ținînd de capătul ei.

— *Hoist!* comandă ofițerul călău.

Atît subofițerul cît și soldatul se îndoaie și vor să tragă de frînghie. În aceeași clipă însă, cînd totul părea

pierdut, cînd cea mai mare infamie era gata să fie comisă, țeava unei puști apare deasupra zidului împrejmuitor care se afla în fața grupului compus din Casse-Cou, asasinii săi și Fanfan. Două focuri de armă răsună aproape în același timp. Cei doi oameni ce țineau de frînghie se prăbușesc fără un țipăt, cu craniul sfărîmat.

Casse-Cou și Fanfan recunosc detunătura, familiară lor, a Mauserului.

— Lovitură dublă — gîlgie Fanfan, care se simte ca renăscut.

Furios de această sîngeroasă ripostă și temîndu-se să nu-i scape victima, căpitanul Russell își scoate revolverul și vrea să-i zboare creierii lui Casse-Cou. În momentul cînd ridică în sus arma, un al treilea foc de pușcă răsună. Mîna ce ținea revolverul cade sfărîmată de glonț care a făcut țandări și patul revolverului. Căpitanul scoate un țipăt de furie și de durere și își agită mîna mutilată, gata de altfel să leșine de durere. În același timp, o formă omenească apare pe creasta zidului și sare cu ușurință jos, pe pămînt. Este un tînăr, aproape un copil, purtînd costumul de sublocotenent al armatei engleze. Strînge în mînă o pușcă și, aruncînd o privire de ură nemaipomenită căpitanului, exclamă :

— Bandiților ! Am sosit la timp.

Două exclamații țînesc de pe buzele lui Casse-Cou și ale lui Fanfan, care, cu toată deghizarea, își recunosc prietenul credincios, pe care-l crezuseră mort :

— Paul Potter !...

Cel de-al patrulea soldat din infanteria călare, care schița deja salutul militar, crezînd că are în fața lui pe un superior, înțelege greșeala. El ridică pușca să-l împuște pe tînărul bur. Dar Paul, cu o viteză fulgeră-

toare, îi descarcă, din apropiere, arma drept în piept și-l întinde la pământ, mort pe loc.

A mai rămas în picioare numai căpitanul Russell, care urlă și scrișnește din dinți, dar pe care rana primită îl face incapabil de a fugi sau de a le rezista.

— Paul ! E Paul al nostru !... reluă Casse-Cou, neputându-și crede ochilor.

— Da !... Eu !... Vai !... Cît sînt de fericit !

Ținîndu-și pușca cu o mînă și cu cealaltă cuțitul, atent la cele mai mici gesturi ale căpitanului, el taie legăturile prietenilor săi și exclamă :

— Tu, banditule, tu, asasinule, vei fi spînzurat !

— Da, spînzurat ! zice Fanfan. Chiar eu îi voi trece funia pe după gît.

Iar Casse-Cou adaugă vesel, dar neiertător :

— Chiar așa : legea talionului ! Din călău, iată-te devenit victimă... Așa este hazardul războiului, cum zice François Junot.

Cu gravitate, Casse-Cou scoate de sub bărbia sa nodul făcut, i-l dă lui Fanfan și-i spune :

— Hai, du-te !

Căpitanul, văzîndu-se pierdut, încearcă să se opună. Fanfan, cu o dibăcie nemaipomenită, îi pune o piedică strașnică, îi bagă capul în nodul frînghiei, îl ține solid la pământ și-i întinde celălalt capăt lui Paul. Acesta, cu o agilitate de veveriță, se cocoată pe trunchiul arborelui de cauciuc, trece frînghia pe după cracă, se lasă să alunece în jos și îi zice lui Casse-Cou :

— Adu un cal.

Ca niște animale admirabil dresate, caii nu s-au mișcat din loc la detunăturile puștii. Casse-Cou îl apropie pe unul din ei de arbore. Paul leagă extremitatea liberă a frînghiei de șa și dă cu putere o lovitură de picior în burta calului. Acesta se cabrează și o ia la

galop, întinzînd, gata s-o rupă, frîghia de cînepă care strînge gîtul călăului.

Tracţiunea este atît de violentă, încît corpul mizerabilului este ridicat în aer pînă la craca de sus. Se aude un zgomot groaznic de oase rupte... Calul se opreşte, se cabrează şi porneşte din nou, rupînd de data aceasta frîghia, ca pe o sforicică. Căpitanul, cu şira spinării sfărîmată, cu faţa hidos convulsionată, cade jos ca o cîrpă. Nu mai este decît un cadavru !

— Iar tu, tată, fii încă o dată răzbunat ! exclamă Paul cu o exaltare sălbatică.

Cei trei prieteni, în sfîrşit singuri, schimbă între ei îmbrăţişări puternice.

Întrebările se îngrămădesc pe buzele lui Casse-Cou şi ale lui Fanfan. Salvaţi prin intervenţia cu adevărat extraordinară a lui Paul, ei îl întreabă cu aviditate. Puţin vorbăreţ din fire, tînărul bur le face în cîteva cuvinte un scurt istoric al întîmplărilor.

— Rostogolit de apele Modder-ului, m-am smuls din apă cum am putut. Îmi pierdusem calul, dar îmi salvasem carabina şi vă credeam morţi pe amîndoi... Un englez îmi taie drumul... Eu îi înfig baioneta în piept. Atunci mi-a venit ideea să împrumut de la el uniformă... Zis şi făcut, în doi timpi şi trei mişcări... Astfel am şi putut circula fără riscuri de-a curmezişul focurilor de bivuac. Pun mîna pe un cal şi galopez pe drumul ce duce la Bloemfontein. Se făcea ziuă. Dar uniformă kaki se nimerea să fie uniformă de ofiţer şi îmi servea de bilet de liberă trecere. Drace ! Bine că nu s-au uitat prea de aproape ! Fără să bănuiesc ceva, galopam în urma voastră... Cînd m-am apropiat de Petrusburg, v-am recunoscut, dar eraţi în mijlocul englezilor şi am văzut că nu era bine de voi. Părăsesc drumul, ocolesc casele şi intru într-o curte, prin dos.

Pentru voi, treburile mergeau din ce în ce mai rău... Ajung la peretele acesta și abia de am timpul să ochesc și să dobor pe aceia care voiau să te facă să urci, dragul meu Casse-Cou. Iată!... Asta-i tot! Iar acum, dacă mă credeți, s-o luăm la picior spre Bloem-fontein... Iată cai odihniți...

— Fiecare pe câte un cal englez — observă Fanfan — nu va fi banal de loc.

— Da — încheie Casse-Cou — să plecăm! Cercețașii englezi nu pot fi prea departe și trebuie să ne răzbunăm crunt.

— Da, crunt! strigară cei doi Puști.

Partea a treia

RĂZBOIUL CU DINAMITĂ

I

Înghițirea barolongilor de către Republica Orange. — Cele trei văcărițe. — Capul lui Casse-Cou pus la preț pentru 25 000 de franci și acela al maiorului Colville pentru o para. — Dezastru. — Disparația a unsprezece lăncieri. — Apariția a trei cumetre.

Taba-N'chou, în limba barolongilor, înseamnă Muntele Negru. Muntele dăduse numele său unui oraș indigen pitoresc clădit pe creasta sa. Orașul, locuit de negri amestecați cu un număr oarecare de albi, avea cam vreo șapte mii de locuitori. El era capitala micii republici a barolongilor.

Vecinătatea acestui minuscul stat negru, cuprins în teritoriul său, nu lăsa tihnă Republicii Orange. Și, natural, conducătorii marii republici căutară un pretext ca să o anexeze pe cea mică. Acest pretext fu găsit în dușmănia mai mult sau mai puțin dovedită, mai mult sau mai puțin de temut, pe care o arătau Orange-ului fiii răposatului Maroka, care, în timpul vieții, fusese șeful barolongilor.

Într-o bună zi a anului 1884, în virtutea unui simplu decret al președintelui, republica barolongilor fu alipită la Orange și li se făcu cunoscută noilor cetățeni obligația de a respecta legile și obiceiurile țării. Barolongii, prea slabi pentru a lupta, temîndu-se de pedepse,

preferară să părăsească pământul secular al neamului lor. Ei emigrară în Basutoland, o posesiune engleză, legată de Colonia Capului.

Oare nu se poate stabili o dureroasă asemănare între această brutală anexiune a unui popor mic, fără apărare, făcută de Republica Orange și între faptul că ea însăși era acum amenințată de a fi cucerită de către puternica Anglie, cucerire care, cu toate neîncetatele sacrificii, va fi în chip fatal definitivă? ! Orange a înghițit mica republică a barolongilor, Anglia înghițea acum micile republici Orange și Transvaal. Nu era oare aici o repetare a acelei legi crude potrivit căreia cei mici și slabi cădeau pradă lăcomiei celor mai mari și mai puternici? !

Dar să lăsăm filozofia și să trecem la fapte !

Astăzi, Taba-N'chou, părăsită de vechii ei locuitori, nu mai este decît o îngrămădire destul de mică de colibe indigene și de ferme locuite de albi. Au mai rămas aci — ca niște construcții ciclopice — doar imensele rezervoare de apă de ploaie, care alimentau odinioară populația întreagă, cît și nenumăratele ei cirezi de vite. Așezate în general la intrarea vreunei văi, pe cîmpie sau între două coline, aceste rezervoare, clădite din piatră cimentată cu argilă, foarte solid construite, nu aveau decît trei laturi, bineînțeles. Cea de a patra rămînea liberă, pentru a permite afluxul apei ce se scurgea de pe cîmpie în anotimpul ploilor.

Închipuiți-vă, într-un cuvînt, bălțile din satele din Beauce și Gatinais, unde apa este greu de găsit și unde se adapă cirezile. Cu deosebirea, totuși, că rezervoarele bure erau imense, pentru a se împiedica într-o oarecare măsură evaporarea apei din cauza soarelui puternic. Cele de la Taba-N'chou erau niște adevărate lacuri, întotdeauna pline cu o apă excelentă, și acest fapt făcuse

din micul oraș al Muntelui Negru un fel de punct strategic.

Rezervoarele erau situate între Bloemfontein și Ladybrand, cam la: vreo șaptezeci de kilometri atît de primul oraș, cît și de cel de al doilea, și importanța lor era atît de mare, încît englezii le-au ocupat înainte de intrarea lor în capitala Orange-ului.

Se știe că prin capitularea lui Cronjé, s-a realizat imediata eliberare a orașelor Kimberley și Ladysmith. Astfel încît lordul Roberts, liber acum în mișcări, putea să opereze în voie marea sa concentrare de trupe, cu care voia să invadeze Orange-ul atît pe la est, cît și pe la vest.

Burii fuseseră nevoiți să se retragă atît de grabnic, încît nu mai avuseseră timp să arunce în aer rezervoarele pe care acum englezii le păzeau cu o strășnicie care împiedicase pînă în prezent cele mai îndrăznețe încercări de a le distruge. Santinelele, așezate astfel încît să se audă una pe alta, patrulau fără încetare și împiedicau pe indivizii cu o înfățișare cît de cît suspectă să se apropie de zidurile groase, în dosul cărora sclipea în soare imensa rezervă de apă.

Aci se aflau două escadroane de lăncieri, două batalioane de infanterie călare, o baterie de artilerie ; pe scurt, o forță cu adevărat impunătoare, fără să mai punem la socoteală regimentele care, unele veneau, altele plecau, făceau popas, se aprovizionau cu apă și apoi porneau mai departe.

Oamenilor de pe la fermele învecinate li s-a dat toți voie să-și adape aci vitele. Nu din bunătate, ci cu un scop foarte precis. În aceste ferme învecinate se aflau cam vreo cinci sute sau șase sute de vaci cu lapte. Boii cei mari, de jug, erau puși să tragă trenurile regimentare. Dar vacile dădeau un unt excelent și un

lapte fără seamăn de bun, care le plăceau tare mult lăncierilor, tunarilor, infanteriștilor călare, fără să mai punem la număr și trupele în trecere.

De altfel, vacile acestea mai formau și o foarte mare rezervă de carne, în caz de foamete. Iată deci pentru ce vacile și femeile care le mînau aveau acces la rezervoare.

Toți bărbații și toți tinerii fiind plecați la război, ducerea cirezilor la adăpat era treaba femeilor, treabă ușoară de altfel. Animalele erau de o blindețe neobișnuită și mergeau cuminti, fără să zăbovească sau să se abată din drumul pe care-l cunoșteau, de altfel, foarte bine.

În ziua aceea, veneau cam vreo sută cincizeci de vaci, mînate de trei fete tinere. Una din cele trei țărânci, înaltă, voinică, blondă, avea pe cap o bonetă ce amintea pe acelea din provinciile olandeze. Ea mergea înainte, pe lîngă o vițică ce purta la gît un clopoțel de bronz cu un clinchet vioi. Tînăra fată ducea în mîini un coș mare. Mergea cu ochii plecați sfios, fără să privească la soldații care se uitau la ea lung.

Cea de a doua fată, o brunetă vioaie, avînd pe cap o pălărie îngrozitoare de pai cu trandafiri artificiali, decolorați, ținea și ea de asemeni ochii plecați, dar părea să facă mari efortări ca să poată păstra această ținută sfioasă. Și ea ducea în mîini un coș, ca și cea de a treia, care era înaltă, slabă, cu un aer stîngaci, resemnat, aproape jalnic.

Un sergent de lăncieri înaintă spre cea dintîi, o salută cu subînțeles, curtenitor ca un cocoș, și-i adresează un compliment oarecare.

Fata nici nu tresări măcar, nu ridică ochii, ci rămase dreaptă, țeapănă în fața subofiterului, ca și cînd n-ar fi văzut, n-ar fi auzit, n-ar fi înțeles.

În același timp, un caporal și un soldat se luară de cea de-a doua și de cea de-a treia.

Nimic însă ! Nici o privire, nici un cuvânt, nici o mișcare.

Cei trei ostași începură să rîdă și sergentul exclamă :

— Ia, niște albe sălbatice !... Adevărate sălbatice ! Eh, ce proaste ! Apoi adăugă, redevenit serios : Ia ascultă, preafrumoasa mea, azi e prima oară că te văd pe aci, și poate că nu știi că am drept consemn obligația de a controla bagajele celor care vin la rezervoare. Ce conține coșul ăsta ?

Preafrumoasa nu mișcă de loc.

— Pe cuvîntul meu, asta e de lemn, sau din pastă ori din carton ! Și, rîzînd, îi luă cu delicatețe coșul, îi ridică încet capacul și adăugă : Tartine cu unt, fructe, ceva lenjerie, un tricou... Nu văd nimic subversiv în toate astea. Hai, puteți trece !

Caporalul și lăncierul își imitară șeful, rîzînd și ei ca și el, inventariind ca și el fiecare cîte un coș și spunînd și ei la rîndul lor :

— Puteți trece !

Și deoarece ele rămîneau nemișcate, înțepenite locului de parcă ar fi fost niște borne de kilometraj, cei trei oameni trebuiră să le facă semn ca să înainteze. Abia atunci ele se supuseră și merșeră să se adăpostească după zid, în timp ce vitele lor se scăldau, se jucau în apă și beau îndelung, cu sete.

Soldații rîdeau de se prăpădeau și nu le scuteau de glumele lor răutăcioase.

— Pe cuvîntul meu — exclamă unul din ei — măcar dacă logodnica mea, Fanny Walter, cu care mă voi însura după război, ar fi tot atît de tăcută ca astea ! Aș fi omul cel mai fericit din tot Regatul-Unit !

- Poate că sînt surde ! adăugă celălalt.
- Surde și mute !... Idealul gospodinelor...
- Nu înțeleg engleza.
- Aș, niște sălbatic, v-am spus-o !

În timp ce vitele se adapă, cele trei tinere fete își deschid fiecare coșul, iau cîte o tartină, mușcă din ea cu poftă, mereu fără să scoată o vorbă, apoi beau apă din pumni și continuă să mănînce cu mare poftă, pînă cînd imensa cireadă o pornește la drum.

În acest moment, unuia dintre soldați i se face poftă să bea o ceașcă de lapte. El oprește vaca din fruntea cirezii și cheamă un camarad care ținea o gamelă de aluminiu, vopsită în kaki. Camaradul așază gamela sub țîța vacii, și celălalt încearcă s-o mulgă. Nu se pricepe oare sau procedează cu neîndemînare ? Fapt e că vaca se smulge și le dă un picior, care lungește la pămînt pe cei doi Tommy.

O cascadă enormă de ris se revarsă din toate gurile celor de față, în timp ce amatorii de lapte se ridică de jos rușinați și furioși.

Atunci fata cea înaltă și slabă ca o prăjină, aceea care nu era prea plăcută la înfățișare, se opri, ridică de jos gamela, făcu un semn tovarășei sale brunete și, cu un șuierat din buze, liniști vaca, ce începuse să zvîrle din copite. Cu o îndemînare cu totul profesională, ea apucă ugerile și, în cîteva secunde, umplu vasul cu lapte, care se acoperi de o frumoasă spumă albă. Apoi simplu, frățește, dar cu un gest stîngaci, ea îl întinse soldatului care-și mai freca încă coastele. Acesta zîmbi mirat, primi, bău și spuse :

— Ceea ce ai făcut dumneata acum arată că ai o inimă bună. N-am să-ți fac ofensa să-ți ofer bani, dar îți mulțumesc din toată inima.

Imediat veniră și alții cu gamelele, cerînd lapte. Dar bizara fată scoase un șuierat ușor și, pe dată, vacile din frunte începură să meargă repede, strîngîndu-se una într-alta : adevărat bastion de carne ce se mișcă, dar pe care e imposibil să-l oprești. Și în timp ce alergau după vite, fata cea frumoasă, blondă, cu boneta ei olandeză, zări la colțul rezervorului un afiș lat, pe care erau scrise, cu litere mari de-o șchioapă, aceste patru rînduri, nedemne de un om civilizat :

O MIE DE LIRE STERLINE ACELUIA CARE
IL VA PRINDE VIU SAU MORT PE
CASSE-COU

Semnat : *Maior Colville*

Dintr-o privire rapidă, ea citi afișul, strînse buzele, părăind a-și stăpîni un zîmbet viclean, apoi plecă indiferentă mai departe.

...Trecură douăzeci și patru de ore. Aceeași oameni sînt de gardă și cireada revine condusă de aceleași fete. Aceeași atitudine, același aer țepăn pînă la stupiditate, aceleași coșuri. Numai că cea de a treia, îndemînatică mulgătoare, duce în plus și o căldare mare de lemn.

Soldații s-au mai îmblînzit din ajun. Sergentul nu mai controlează coșurile ce conțin modesta gustare a celor trei văcărițe.

Și după ce vacile sînt bine adăpate, cînd defilarea animalelor, șiroind de apă, începe, tinăra fată cu căldarea de lemn le oprește, pune la pămînt vasul, se ghemuiește în fața unei vaci, începe să mulgă cu agilitate, umple căldarea și face semn soldaților că tot conținutul este la dispoziția lor. Un ura vesel întîmpină acest dar atît de plăcut și atît de puțin așteptat. Infanteriști, lăncieri, artileriști se reped, își umplu ga-

melele și golesc căldarea, pe care fata cea înaltă se grăbește s-o umple din nou.

În tot acest timp domnește un tumult vesel, produs de oameni, un vacarm zgomotos produs de vite, care mugesc și tropăie din picioare. Nimeni nu se mai ocupă de fata cea blondă sau de cea brunetă, ascunse între zidul rezervorului și masa de animale.

Toate acestea durează douăzeci de minute, în care timp lăptăreasa se ocupă neobosită de munca ei. Cele două tovarășe ale ei vin în sfârșit alături de ea. Ea se ridică atunci, ia repede căldarea de lemn și pornește cu răceală la drum. Dar soldații nu vor s-o lase să plece așa. Stomacul lor le dictează să fie recunoscători. Un lăncier își scoate casca și pune în ea o monedă și, trecînd de jur împrejur, pe la toți camarazii săi, adună de la fiecare după posibilitate sau generozitate, ofranda lor. Apoi, vrînd-nevrînd, varsă conținutul în căldarea în care cad în cascade argintii monezile.

Fără un cuvînt de mulțumire, tot cu aerul ei țeapăn, fata cea înaltă aleargă să-și ajungă tovarășele și dispare în curînd cu cireada. Ea n-a așteptat să le ajungă din urmă pentru a azvîrli banii englezi cu dezgust pe jos, de îndată ce n-a mai putut fi văzută.

Acum, ele fug toate trei cît le țin picioarele, împreună cu animalele lor, care o pornesc la goană de parcă ar fi cuprinse de nebunie. Și în acest timp, englezii, înveseliți de acest incident care a mai spart monotonia vieții de santinelă, se distrau pe seama văcărițelor ca niște preafericiți muritori.

Un strigăt scos de una din santinele curmă brusc hohotele lor de veselie. Un pluton călare înainta în trap mic. Erau vreo douăzeci de oameni, îmbrăcați în kaki. Trei dintre ei nu purtau lănci și erau încinși cu eșarfa albă, care era însemnul ofițerilor.

Primul era un bărbat înalt de statură, cu barba căruntă, cu înfățișarea dură, privirea piezișă și crudă. Gradul lui : maior, după cum o indica și coroana de aur brodată pe fiecare din cei doi epoleți ai dolmanului său kaki. Regimentul său : al 3-lea de lăncieri, indicat de numărul brodat pe guler.

Ei, drace ! E chiar vechea noastră cunoștință, călăul lui David Potter, dușmanul de moarte al lui Casse-Cou și ultimul supraviețuitor din cei cinci membri ai Curții Martiale : este maiorul Colville în persoană.

Părea într-adevăr foarte preocupat, îngrijorat și pradă unui gând întunecat ce-l rodea într-una. Desigur, maiorul era curajos. Dar oricît de curajos ar fi un om, nu-i este totuși indiferent să știe că prin împrejurimi se află un diavol puternic cît patru, care l-a condamnat la moarte, care-l pîndește zi și noapte și care și-a îndeplinit cu strășnicie jurămîntul în patru cazuri din cinci. Așa cum se zice în popor : asta te ia cu frig ! Și maiorul, obsedat de ideea morții care-l pîdea în fiecare moment, nu mai trăia ca oamenii... așteptîndu-se să fie mereu ucis. Iată de ce, neștiind cum să-i vie de hac acelui dușman de negăsit, maiorul întrebuițase acest mijloc, de altfel nedemn de un soldat, de a pune preț pe capul lui ! Era ceea ce englezii numeau : a dăruii pentru el cavaleria Sfîntului Gheorghe. Locuțiune familiară și pitorească, născută din faptul că lirele sterline aveau pe una din fețe pe Sfîntul Gheorghe răpunînd balaurul. Și deoarece maiorul era bogat, el oferi, fără să se tocmească, rotunjoara sumă de 25 000 franci.

Afișele fuseseră lipite din ajun, la vedere și în multe locuri, în așa fel încît să ațîțe pofta de bani nu numai a dușmanilor lui Casse-Cou, dar chiar, și mai ales, a prietenilor lui.

Maiorul trecu pe lângă oel care era lipit pe zidul rezervorului și-l parcursese cu ochii ca și când ar fi vrut să se încredințeze personal de eficacitatea unei asemenea manevre de război. Și deodată păli, scoase un strigăt surd și se opri, cu ochii holbați, înspăimîntați, fixați asupra celor cîteva rînduri adăugate ou creionul sub semnătura sa :

ȘI EU OFER O PARĂ PE CAPUL MAIORULUI COLVILLE
ȘI ASTA E MAI MULT DECÎT VALOREAZĂ

Semnat : *Casse-Cou*

Cu o voce pe care furia, și poate că și groaza, o fac să tremure, maiorul exclamă arătînd afișul :

— Cine a scris asta ?... Răspundeți !... Dar răspundeți odată...

Sergentul, cu mîna la cască, bîlbîie :

— Nu știu... Nu era nimic scris pînă adineauri... Pot să v-o afirm cu toată tăria, înălțimea voastră...

— Cine a fost pe aci ?... Cine a trecut ?... Cine s-a oprit ?...

— Nimeni ! Doar cele trei văcărițe bure care au adus ca de obicei cîreada la adăpat.

— Vreau să le iau interogatoriul... neîntirziat...

— Dar sînt niște prostovane, care nici nu văd, nici nu aud și nici nu înțeleg nimic... de o sută de ori mai proaste decît negresele...

— Cu atît mai mult ! Trebuie să le văd imediat !... Auzi, sergent ?

— Da, înălțimea voastră.

— Ia zece oameni... pleacă și adu-mi-le îndărăt pe aceste *cow girls*, de bună voie sau cu forța...

— Da, înălțimea voastră... E o treabă de zece minute.

Într-o clipă, zece oameni încăleacă și se avîntară în galop în direcția urmată de cireadă...

În acest timp, maiorul, ofițerii și plutonul din escorta sa descăleacă, așteptînd în tăcere reîntoarcerea sergentului și a oamenilor lui.

Mai nervos, mai agitat decît oricînd, maiorul bătea din picior, întorcîndu-se fără să vrea la afișul care părea că-l hipnotizează. Cele zece minute trecură.

— Ei, dar mult mai întîrzie sergentul! bombăni maiorul lovindu-și furios cu cravașa carîmbii cizmelor.

În depărtare răsunară cîteva focuri de armă. Caii ciulesc urechile, oamenii tresar.

— Ce-o mai fi și asta? exclamă maiorul, a cărui enervare și furie creșteau clipă de clipă.

Răspunsul ce-i fu dat, fu nemaipomenit! Cinci sau șase coloane de fum alb țîșniră din zidul rezervorului. În același timp se auziră niște detunături asurzitoare.

Pe un spațiu aproximativ de o sută douăzeci de metri, zidul ciclop, care de un secol rezista la imensa și înfricoșătoarea apăsare a apei, se prăbuși, sfărîmat. Trombe de apă albastră-verzuie țîșniră prin spărturi și se repeziră cu bubuit de tunet în josul pantei, brăzdînd solul, ducînd cu ele pietroaiele, dînd peste cap corturile, rostogolind proviziile de ovăz și de furaje, înecînd materialele.

— Să se salveze cine poate!... Fugiți!... urlară soldații, înspăimîntați la vederea dezastrului.

Caii, sforăind, rupseră curelele cu care erau legați și o luară la goană. Tunurile, chesoanele și afetele,

izolate pe la jumătatea coastei, sint amenințate să fie acoperite de ape.

Sub apăsarea de neînving a puhoiului, spărturile se lărgiră și zidul cedă. Acuma era o cascadă unică, lată de o sută cincizeci de metri, o adevărată cataractă care transformă într-un fluviu năvalnic vesela vâlcea.

Nu exista nici o posibilitate de remediere a unei astfel de catastrofe. Rezervoarele de la Taba-N'chou erau definitiv distruse, resursele de apă pierdute pentru totdeauna și, ca punct strategic, de aci înainte, devenite fără nici o importanță. Era un adevărat dezastru pentru armata engleză în general și în particular pentru maiorul Colville, căruia îi era încredințată apărarea acestei regiuni. Da, un dezastru care îi rănea amorul său propriu și-i compromitea onoarea. Era obligat să bată în retragere în fața apei, care urca și care-l gonea de acolo o dată cu oamenii ce fugeau de teama unor noi explozii și înnebuniți de un pericol cu atât mai îngrozitor cu cât ei nu-i cunoșteau încă nici cauza, nici întinderea.

Un număr oarecare dintre ei fuseseră surprinși de căderea zidului și striviți. Alții luați de ape, rostogoliți ca niște epave și înecați. La un grabnic apel lipseau vreo cincizeci.

Dar veți crede oare? Nu aceste absențe îl preocupau cel mai mult pe maior. Nu, ceea ce-l îngrijora era întârzierea inexplicabilă a plutonului de lăncieri trimis să le găsească pe cele trei văcărite bure. Acest maniac se gîndea mai ales la nerușinata ripostă scrisă pe pancartă de o mîină necunoscută. Și groaza îl stăpînea din ce în ce mai mult, amintindu-și de ingeniozitatea, îndrăzneala și dibăcia cu adevărat descumpănitoare a

acelui dușman mereu nevăzut, dar întotdeauna prezent, care îl hărțuia fără încetare, care îl sfida, îl umilea, îl batjocorea fără să poată fi pedepsit, făcându-l să turbeze de necaz. Nu mai știa ce să facă, ce măsuri să ia și își pierdu capul. Pe drept sau nu, credea că văcărițele știau ceva și că ele îi vor putea da lămuriri, iar întârzierea lor prelungită îi provoca o asemenea enervare încît el nu se mai putea stăpîni, ca să se ascundă de subalternii săi. În acest timp, focurile de pușcă încetaseră acolo, în depărtare. Desigur că fusese o încăierare și maiorul tremura la gîndul că rezultatul s-ar putea să le fi fost fatal oamenilor săi.

Cîmpia era acum liniștită și nu se mai auzea decît huruitul neîncetat al apelor, însoțit adesea de o chemare omenească ce implora ajutor sau de nechezatul vreunui cal în agonie.

Deodată, la orizont își făcură apariția trei siluete de călăreți. Caii alergau în goană și se apropiau grabnic. Dar ce ciudați călăreți! Lăncieri să fie? Nu, căci nu poartă arme. Dar sînt oare soldați? Nici asta, cu toate că se află călări pe caii trupei.

Ei înaintau mereu. Iată-i ajunși mai aproape. Dar ce să însemneze oare mascarada aceasta? De n-ar fi fost gravitatea împrejurărilor, care erau cu adevărat înfiorătoare, sosirea acelui trio dezordonat și caraghios ar fi provocat un ris homeric chiar și englezului atins de cel mai grav spleen.

Cu picioarele goale în scări, înfășurați în fuste care filfiau și se umflau în vînt în goana cursei, cu toracele strînse în corsaje de carnaval și avînd pe cap niște pălării de nedescris, cei trei călăreți erau îmbrăcați femeiește! În rest, nici urmă de cei zece oameni și de sergentul lor, ce alcătuiau plutonul de lăncieri.

Guerilă. — Încercare imposibilă. — În retragere. — Lăncierii. — Cele trei verișoare ale lui Paul. — Prizonieri. — Încă un masacru. — O farsă a lui Casse-Cou. — Umi-lirea soldaților maiestății sale regina. — Complimente maiorului Colville.

De la capitularea lui Cronjé, tacticienii buri își schimbă bineînțeles și ei metodele. Nu mai procedau la lovituri mari. Forțele republicane fiind acum împrăștiate, generalii buri sfârșiră cu ceea ce ar fi trebuit să înceapă: cu războiul de guerilă. Asta însemna hărțuirea permanentă, efectuată de mici grupuri extrem de mobile, de negăsit, care atacau convoaiele, ucideau pe cei răzleți, tăiau căile ferate și liniile telegrafice, răpeau cercetașii englezi, se abăteau ca un roi de viespi asupra trupelor în marș, le inflămânzeau, le obligau să stea veșnic la pîndă, extenuînd oamenii, frîgînd de oboseală caii, rărînd armatele care păreau că se topesc văzînd cu ochii.

Așa veniseră de hac spaniolii armatelor hîrșite în războaie ale lui Napoleon, care pînă atunci bătuseră pe cei mai vestiți generali inamici și cuceriseră întreaga Europă coalizată împotriva lor!

Casse-Cou și Puștimea lui erau cît se poate de dibaci în efectuarea acestor îndrăznețe atacuri neașteptate. Iată de ce atunci cînd tînărul șef al partizanilor se prezintă la generalul Botha pentru a-i cere o misiune activă, acesta se gîndi să folosească neîntîrziat admirabilele lui calități.

Din nenorocire, escadronul Puștimii, împrăștiat în toate părțile, nu mai număra decît trei luptători: pe

Casse-Cou, căpitan, pe Fanfan, locotenent și pe Paul Potter, soldat. Doi ofițeri ca să comande o trupă este suficient la rigoare. Dar ca un singur om să compună toată această trupă era desigur mult prea puțin.

Botha îi promisese lui Casse-Cou să dea tuturor comandamentelor ordinul referitor la foștii Puști, invitându-i să vină neîntârziat alături de căpitanul lor. Dată fiind rapiditatea comunicațiilor, se putea spera că această concentrare va putea fi operată în vreo zece zile. Până atunci, Casse-Cou, neputînd sta degeaba, ceru de lucru.

— N-am nimic să-ți dau de lucru — răspunse generalul. Gîndește-te că nu sînteți decît trei.

— Încercați, totuși, domnule general, trebuie să existe vreun lucru imposibil de realizat și urgent...

— Dacă ai avea la dispoziție cei o sută de Puști ai dumitale, v-aș trimite să distrugeți rezervoarele de la Taba-N'chou.

— Dar, domnule general, voi face-o numai cu Fanfan și cu Paul.

— Rezervoarele sînt păzite de o mie de englezi, cavalerie, artilerie și infanterie !

— Cei o sută de Puști ai mei mai degrabă ne-ar încurca decît să ne fie de vreun folos. Dar noi trei vom reuși... vă dau cuvîntul meu.

— Dar, gîndește-te, asta e curată nebunie !

— Știu foarte bine, așa e ! Tocmai de aceea, în mai puțin de zece zile, rezervoarele vor fi dărîmate, sau noi vom fi morți... Vom reîncepe războiul cu dinamită... E grozav de pasionant ! Se lucrează pe plan mare, se poate îndeplini, cu doi-trei oameni, munca unei trupe întregi.

— Ei bine, dragul meu Casse-Cou, duceți-vă toți trei, dar aveți grijă să vă înapoiati teferi.

Iată-i deci pe cei trei băieți ai noștri la drum, cu destinația Taba-N'chou, pregătindu-se să îndeplinească una din acele acțiuni îndrăznețe în fața cărora ar da înapoi chiar și cei mai viteji.

La Taba-N'chou, Paul Potter avea rude. De altfel acolo toată lumea era mai mult sau mai puțin unchi sau mătușă. Unchii și verișorii erau la război, dar mătușile și verișoarele făcură tinerilor luptători, la sosirea lor, o primire dintre cele mai prietenești.

Băieții se instalară acolo și-și făcură planurile. Casse-Cou puse deîndată la cale unul foarte simplu și, pe cât de original, pe atât de practic.

Acolo unde bărbații tineri ar fi fost arestați de la primul pas, femeile puteau trece cu ușurință: cei trei Puști vor împrumuta deci îmbrăcăminte din garderoba verișoarelor și se vor îmbrăca femeiește. Și astfel Casse-Cou deveni verișoara Betje, blonda înaltă cu boneta olandeză, Fanfan se transformă în verișoara Griet, bruneta cu amărta aceea de pălărie cu flori, și Paul luă înfățișarea verișoarei Naatje, care nu era frumoasă, dar avea calități de mulgătoare. Rămaseră așa caraghios îmbrăcați, cu rochiile femeiești, încercînd să se familiarizeze pe cât puteau, studiînd mersul cu fustă, luîndu-și aerul cel mai modest posibil, ceea ce Fanfan botează, lipsit de respect, „un aer de neghiob“.

Seara, repetiție generală. Totul merse bine. A doua zi duseră vacile la adăpat și nu uitară coșurile, care conțineau alături de gustare și oțeva umile lenjuri uzate, strict femeiești.

Totul a mers foarte bine și văcărițele improvizate o scoaseră la capăt în situația aceea dubioasă. Incidentul cu vaca aceea care nu s-a lăsat mulsă de lăncieri i-a sugerat lui Casse-Cou ideea de a lua o căldare, pe care Paul, alias verișoara Naatje, avea să o umple cu lapte, pentru a-i ocupa pe soldați.

Și a doua zi, vitejii băieți, cu riscul de a fi împușcați pe loc, jucară totul pe o carte. Fanfan și Casse-Cou — verișoarele Griet și Betje — strecurară fiecare în fundul coșurilor, sub tartine, basmale și tricouri, câte șase cartușe de dinamită, gata pregătite cu fitilul Bickford. Și apoi, Dumnezeu cu mila !

Stratagema lui Casse-Cou reușise admirabil. În timp ce Paul adăpa fără să se oprească pe cei dornici de lapte, care se îngrămădeau avizi în jurul lui, falsa Griet și falsa Betje băgaseră pe furiș în zidul rezervoarelor cartușele cu dinamită. Cireada îngrămădită în fața lor, răgind și tropăind, îi ajută să nu fie văzuți în timpul periculoasei lor activități. Vitejii băieți dădură foc apoi fitilurilor, plini de calm. Operațiunea devastării avea să se îndeplinească deci și nici o forță omenească nu o mai putea opri !...

Cutezător, pînă la nebunie, Casse-Cou, care în ajun observase afișul maiorului Colville, avu îndrăzneala să adauge cu creionul mențiunea cunoscută : „*Și eu ofer o para pe capul maiorului Colville, și asta e mai mult decît valorează*“. Și, ca să nu rămînă cumva vreo îndoială, el semnă : „*Casse-Cou*“.

Acum trebuiau să fugă în cea mai mare grabă. Și ei o luară la goană. Vitele fură zorite, împinse spre fermă. O retragere care semăna cu o derută. Dar precauțiune înțeleaptă, de două ori înțeleaptă !... Mai întîi că acolo, la rezervoare, avea să fie mare primejdie, în foarte scurt timp. Apoi sosea maiorul Colville, un războinic foarte crud, care se va înfuria cumplit de gluma lui Casse-Cou și o să vrea să se informeze asupra originii sus-amintitei glume. Ca dovadă că el trimise un pluton de lăncieri, comandat de sergent, cu ordinul de a aduce înapoi pe cele trei biete fetișcane, de bună voie sau pe sus, cu forța. Și lăncierii porniră în galop. Un incident însă îi întîrzie : găsiră grămada de piese oferite

cu generozitate verișoarei Naatje de către cei care băuseră laptele, bani pe care ea îi aruncase cu dispreț în drum. Și vorba cîntecului: „Militarul nu e bogat... o știe fiecare!” Oamenii din pluton se întimplase să fie niște oameni foarte săraci. Așa că ei descălecară, adunară monezile de jumătate coroană și șilingii și îi băgară în buzunare în mare grabă. Cinci minute cîștigate de fugari, sau fugare, după dorința cititorului.

Verișoara Betje se întorcea des și zări de departe plutonul care încăleca din nou, într-o clipă, ca un singur om.

— Sîntem urmăriți, sau urmărite...

— Blestemații! Și sînt lăncieri! îi afurisi verișoara Griet. Trebuie să-i curățăm pe toți, să nu mai rămînă unul.

— Ei! Paul — verișoară Naatje — reluă Caese-Cou — verișoară Betje, vitele se vor întoarce singure acasă.

— Da — răspunde scurt verișoara Naatje.

— Ei bine, hai să ne distrăm. Cu cinci minute mai devreme am fi fost distruși, acum avem cu ce ne lupta.

Verișoara Naatje scoase un fluierat strident și, la acest semnal binecunoscut, vaca din fruntea cirezii o luă la galop, goni și trase după ea toată cireada, care alergă înspre ferme cu zgomot de avalanșe.

Drumul urca destul de pieptiș. În stînga se afla o ridicătură stîncoasă, străbătută de o despicătură lată de un metru și înaltă de doi metri, pîrînd a fi intrarea într-o grotă. Cele trei verișoare se opriră aici imediat. Ele pătrunseră în grotă o clipă, ieșiră din nou afară și se așezară toate trei în rînd, una lîngă cealaltă, în fața intrării.

Lăncierii urcară delușorul în trap mărunț. Caii lor, obosiți, abia de mai puteau merge.

Cele trei verișoare ar fi putut fugi, dar ele nu voiau asta. Priveau curioase la lăncieri, care le zăriră și le strigară să vină la ei.

Nici un răspuns, nici o mișcare.

Sergentul, care mergea în frunte, se opri în fața grotei și, stînd călare, încercă să apuce de corsaj pe verișoara Griet, strigîndu-i :

— Predă-te, nerușinato, și urmează-ne !

Cu o ușurință de nebănuit, verișoara Griet — adică Fanfan — îl apucă de oizmă pe călăreț, îl ridică fără o sfortare aparentă și, dintr-o singură aruncătură, îl răsturnă de cealaltă parte. Zgomot de fiare, un talmeș-balmeș de membre omenеști ce se amestecă cu acelea ale calului, injurături, un ropot de copite și patru-pedul țîșni brusc lăsîndu-l lungit pe sergent, cu lancea, cu pușca, cu sabia și cu toate alămurile lui.

Subit, cele trei verișoare pădură a se dezgheța și se porniră pe rîs ca trei mici nebune, găsind, fără îndoială, că gluma fusese grozavă. Lăncierii însă, dimpotrivă, o găsiră foarte proastă. Șase din ei descălecară și, întinzîndu-și lăncile lungi înspre cele trei biete fetișcane, le strigară :

— Ieșiți afară ! Urmați-ne sau vă ucidem pe loc !

Și iată șase vîrfuri ascuțite de lănci formînd un semicerc amenințător la un metru de piepturile lor. Oamenii par încinși de mînie, furioși ; s-a sfîrșit cu rîsul.

Intr-adevăr, s-a terminat !

Sergentul ieși în sfîrșit din toată armura lui războinică și sosi și el, al șaptelea, la atac. Cum el avea gradul cel mai mare, strigă cel mai tare, dînd drumul unui torent de amenințări murdare și blesteme.

Intr-o perfectă ordine, cele trei verișoare făcură un pas înapoi, spre interiorul grotei, apoi, dînd la iveală trei carabine Mauser, le duseră la umăr și ochiră.

Această frumoasă mișcare a fost executată în trei secunde. Un !... Doi !... Trei !... Ca la exercițiu.

La război trebuie să te aștepți la orice. Dar sînt într-adevăr unele surprize atît de mari, că ele întrec orice închipuire a unui biet suflet omenesc. Cam așa ceva simțiră lăncierii aceia văzînd cum cele trei tinerile se transformară într-o clipă în trei luptători pri-mejdioși.

Acum, fiecare din dumneavoastră să încerce să se pună în pielea lor : lance contra pușcă, așezați în pantă, stînd într-o poziție proastă pentru a putea face vreo mișcare și într-una și mai proastă din punct de vedere moral, pentru a putea gîndi și lua o hotărîre rapidă. De altfel, nici nu ai cînd gîndi și lua vreo măsură în asemenea caz. Chiar și cel mai viteaz om își ascultă instinctul. Și în fața unui astfel de pericol, instinctul îți ordonă să te retragi, sau cel puțin te face să eziți.

Și lăncierii, pentru o clipă, ezitară în fața acestor fete, care se mișcau atît de ușor și minuiau armele ca niște adevărați soldați. A, iată, acum nu mai erau țepene de loc văcărițele noastre !

Total nu dură nici două secunde. Dar în două secunde poți face al dracului de multă treabă cu puștile Mauser !

Poc ! Trei limbi de foc, aproape fără fum... Apoi imediat. Poc ! Alte trei focuri, care, ca și primele se confundă într-unul singur.

Șase focuri... două secunde... și rezultatul e cumplit !

Loviți de aproape, cu dolmanul pîrlit de flacără, cu pieptul găurit, lăncierii scapă lăncile din mînă, întind brațele și le duc convulsiv spre locul prin care a intrat micul glonț. Unii din ei dau îndărăt rătăciți, fac cîțiva pași și se prăbușesc greoi pe spate. Lovit drept în inimă, sergentul a căzut cu fața în jos, fără să mai miște, mort. Un altul o ia la fugă pe drum urlînd,

parcurge cam cincizeci de metri, se clatină și se prăbușește mort, podidit pe gură de valuri de sînge.

Iată șase la pămînt ! Adică mai mult de jumătate din efectiv.

Casse-Cou strînge dinții și-și subțiază buzele, peste care se întinde un surîs rău. Apoi strigă cu o voce răsunătoare, care contrastează straniu cu îmbrăcămintea lui femeiască.

— Jos armele, canalii !... Sînt Breack-Neck !... Auziți ? Jos armele !

Au mai rămas doar cinci lăncieri și acestora li se pare de neînchipuit să se predea celor trei caricaturi, oricît ar fi ele de puternice. Aceștia cinci sînt așezați în două grupe. Prima, compusă din doi oameni, merge înaintea celei de a doua cu vreo șase metri. Cei din față trag de hățuri și-și cabrează caii. Dar această manevră, obișnuită de călăreți pentru a-i speria pe începători, nu are nici un efect cu țintași de talia lui Paul și a lui Casse-Cou. Alte două focuri de armă răsună. Loviți la cap, cu toate mișcărilor lor dezordonate, nenorociții alunecă din șa și cad greoi, trăsniți.

N-au mai rămas decît trei ; și aceștia, ultimii, foarte înspăimîntați, vor să bată în retragere. Dar nu mai au timpul s-o facă. Ca să poată bate în retragere, ar trebui să întoarcă împrejur caii, să poată manevra cît de puțin între cele două șanțuri ale drumului, pentru ca aceștia să-și poată relua mersul în galop.

În același timp, acolo, la rezervoare, se aude înspăimîntătoarea detunătură a exploziei dinamitei. Pămîntul este zgîlțit ca de un cutremur puternic. Vocea lui Casse-Cou le strigă, mai vibrantă, mai porunci-toare încă :

— Rezervoarele au sărit în aer... Noi trei le-am distrus. Predați-vă, mii de tunete ! E timpul.

— Ne predăm !

— Bine ! Aruncați lăncile, descălecați și sus mfinile... Fanfan și tu, Paul, țineți armele întinse asupra acestor canalii și la cea mai mică mișcare suspectă, împușcați-i ca pe niște iepuri.

Cei trei oameni ascultă cu supunere, foarte rușinați de a se lăsa luați prizonieri în asemenea condiții, și unul dintre ei îi spuse lui Casse-Cou nu fără demnitate :

— Ne predăm... Dar sîntem soldați și nu canalii... Ar fi corect să nu ne insultați.

Casse-Cou însă, cu ochii în flăcări, cu fața crispată, se apropie, teribil, cu toată îmbrăcămintea lui, și le aruncă cu voce indignată acest răspuns :

— Îndrăzniți să vorbiți de respectarea prizonierilor... voi, prădătorilor, care devastați fermele, furați agoni-seala oamenilor, dați foc grînelor, maltratați copiii și brutalizați femeile ! Voi care vă tratați prizonierii cu jocul atît de crud și de grotesc, numit *Pigsticking* !... Sînteți niște călăi care vă dezono-rați uniforma, bandiți care ați trebui urmăriți peste tot fără răgaz și împușcați fără milă ! Voi, subalternii lui Colville, demni subal-terni ai acestui asasin galonat !

Încremenîți de această apostrofare, fără îndoială vio-lentă, dar perfect meritată, cei trei lăncieri se lasă dezarmați fără să mai îndrăznească să protesteze, sim-țîndu-se foarte prost în fața celor două carabine care stăteau permanent îndreptate asupra lor.

Casse-Cou își recapătă deodată stăpînirea de sine. Cu un ton mai calm, îl întreabă pe cel care protes-tase :

— În definitiv, ce voiați de la noi și cine va trimis în urmărirea noastră ? În tabăra engleză, sîntem luați drept veritabile *cow girls* și nu voluntari ai armatei bure.

— Maiorul Colville a sosit imediat după plecarea dumneavoastră de la rezervoare. El a citit pe afiș semnătura lui Breack-Neck... a intrat la bănuieli și ne-a trimis să vă urmărim cu ordinul de a vă aduce la el de bună voie sau cu forța.

— Așadar, pentru a țîri la rezervoare trei biete vă-cărițe a riscat el să-i fie distrus plutonul, așa cum este acum ?

— Numai și numai pentru aceasta.

— Ei bine, pentru că are nevoie de trei *cow girls*, am să-i trimit trei văcărițe pe cinste.

Un surîs de bună dispoziție revine pe buzele lui Casse-Cou, care adaugă :

— Dezbrăcați-vă... Scoateți-vă dolmanele, pantalonii, cizmele.

— Dar, domnule Breack-Neck...

— Și mai ales, nici o vorbă, căci, uite, verișoara Naatje vă privește strîmb și tot gîdilă trăgătorul carabinei sale... Grăbiți-vă ! E în joc viața voastră.

Cu o grabnică mișcare a mâinilor, omul se dezbracă de uniformă, în timp ce Casse-Cou, făcînd același lucru, își scoate cu repeziciune îmbrăcămintea femeiască care făcuse din el verișoara Betje.

— Acum — continuă Casse-Cou cu o gravitate batjocoritoare — iată hainele mele în schimbul hainelor dumitale. Repede !... Repede ! Pune-ți și fusta... corsajul... și mai ales să nu uiți boneta, care completează atît de bine costumul.

Disperat, simțînd strivitoarea greutate a ridicolului cu care îl acoperea nemilosul învingător, lăncierul se îmbracă cu dezgust, în timp ce Casse-Cou își pune uniformă kaki.

— Ești foarte bine și, de n-ai avea mustată, ai fi o verișoară Betje foarte reușită. Dacă-ți place o poți tăia cu această ocazie. Acum vei ține caii camarazilor du-

mitale și, mai ales, fără trădare ! Ei ! Dumneata, numărul 2, treci la rînd. Jos uniformă... Fanfan, dă-i Țoalele tale acestui gentleman.

Numărul 2 ezită un moment. Casse-Cou, înarmat cu carabina lui Fanfan, îl ochește pe recalitrant și-i zice cu răceală :

— Număr pînă la trei... Dacă la cuvîntul „trei“ nu ești dezbrăcat, îți zbor creierii.

— Unu !... Doi !... Așa, foarte bine, văd că ne înțelegem de minune.

Intr-o clipită, omul s-a dezbrăcat.

— Ține, Fanfan, îmbracă-te — continuă Casse-Cou, care se distrează copios, ca orice om fericit.

Lăncierul este înalt și robust ; iar Fanfan nu e mai mare ca o cizmă. Dolmanul îi ajunge la jumătatea pulpii, pantalonul i se urcă pînă la subsuori și-i e lung pînă la tălpi.

Casse-Cou se tăvălește de rîs și chiar și Paul schițează un surîs palid, atît de plin de haz este această metamorfoză.

Fanfan își suflecă mînele, îndoaie marginile pantalonilor și se admiră cu umorul lui franțuzesc, în timp ce norocitul lăncier, ridicol pînă la absurd în îmbrăcămintea femeiască prea scurtă și prea strîmtă, seamănă cu acele fanteze de cîrpă pe care le dobori cu lovituri de pumni pe la bilciuri.

Cel de al treilea înțelese că e mai bine să se termine totul cît mai repede. Schimbarea costumului cu Paul se face corect și în două minute mascarada e completă. Atunci Casse-Cou, foarte demn, se adresează celor trei englezi și le spune în chip de încheiere :

— Sînteți liberi ! Încălecați... Întoarceți-vă astfel la rezervoare, prezentați omagiile mele maiorului Colville și spuneți-i că în locul verișoarelor Betje, Naatje și

Griet, eu îi trimit numai îmbrăcămintea lor. Asta e tot ce pot face pentru el deocamdată.

Furioși, umiliți, nemaleacționînd în nici un fel, cei trei lăncieri, deveniți niște adevărate maimuțe, încalecă, incurcîndu-se în fuste, bagă picioarele lor goale în scări și pornesc caii în galop.

Casse-Cou, Fanfan și Paul își pun fiecare carabina pe umăr, părăsind cîmpul de bătaie, și se îndreaptă în grabă spre ferme.

III

Vechi prieteni. — Geniștii Puștii. — Napoleon. — Imprudență. — Înconjurați. — Parlamentări. — Somați să capituleze. — Răspuns mîndru. — Cu lovituri de tunuri. — Spărtura. — Casse-Cou cumpără o cireadă. — Fantezie de 60 000 de franci. — De ce această achiziție? — Preparative extraordinare. — Vor ieși oare vacile? — Teamă.

O surpriză plăcută îi aștepta la sosire. În curte, șase cai înșăuați și echipați de război ronțăiau cu lăcomie boabe de porumb. Erau ponei buri.

Cei trei prieteni pătrunseră în sala mare, unde fură primiți cu urale vesele. Șase oameni stăteau la masă. Se ridicară cu toții și doi din ei, purtînd niște bărbi imense, le întinseră mîinile zicînd :

Casse-Cou, prietene... Noi sîntem !... Primii voluntari ai noului escadron de Puștime !

— Doctorul Tromp !... Tălmaciul Papă ! Ce bucurie să vă revedem... Dar ored că glumiți ! Puștime cu bărbile astea uriașe !

— Vor fi geniști ! exclamă Fanfan.

— Bine, pariziene, bravo !

— Da — reluă doctorul — începusem să mă simt bătrîn la ambulanță ! Mie să-mi dai o treabă activă...

Papă îl întrerupe, cu gura plină :

— Ordinul generalului Botha ne-a sosit alaltăieri și iată-ne împreună cu Fignolet, reîntors de la pontoane, cu Jean-Pierre, Karel, Elias, Hugo și Jochem, așteptînd să vină și ceilalți.

Casse-Cou, bucuros la culme, strînse mîinile ce i se întindeau și adăugă :

— Iată-ne deci nouă !... Ce-o să-i mai batem pe englezi !

— Da !... Da !... Moarte englezilor !...

— Și, mai ales, moarte lăncierilor !... Să le declaram începînd de azi un război necruțător și fără o clipă de răgaz... un adevărat război de exterminare. Nutresc o ură răzbunătoare de Piele-Roșie împotriva lor...

— Totuși porți uniforma lor.

— Dar o poartă și Paul, și Fanfan.

— O, eu nu-s de loc fălos de ea... Ia priviți-mi poza... Uite ce-nfășat îs și ce moacă am în toate astea, împărate... nu zău !... Ce mai moacă !... Priviți-mă !...

— Cu ce ocazie acest costum ?

— O istorie hazoasă, pe care o să v-o povestim îndată, nu-i așa, șefule ?

— Istorisește-o cît luăm masa, înainte de a pleca... E cam mulțisor de cînd ne-am ospătat cu tartinele verișoarei Betje.

Și Fanfan povesti cu vervă lovitura nemaipomenită de la rezervoarele din Taba-N'chou, retragerea, masacrada. Cred că ghiciți cu ce succes !

Apoi Puștimea înghiți cîteva îmbucături zdravene, udate cu bere cafră. Li se aduseră și două sticle cu vin vechi din orașul Cap, și ei ciocniră pentru succesul campaniei, pentru multiubitul președinte Krüger — Unchiul Paul. Numele acestuia stîrni urale entuziaste și Fanfan, care se lăsa purtat de propriile lui cuvinte, strigă cît putu de tare :

— Trăiască Unchiul Paul !... Trăiască Napoleonul burilor.

Napoleon ! Cuvîntul era poate exagerat și comparația fantezistă. De aceea parizianul simți nevoia să dea explicații aceloră dintre comeseni care erau francezi sau care vorbeau limba franceză.

— Da ! Napoleon ! Și nu retrag ce-am spus — strigă Fanfan. Dovada este că Napoleon avea o pălărie unică în lume, și Unchiul Paul are o pălărie ca nimeni altul. Trebuie să fii om de geniu ca să cutezi a purta o astfel de pălărie... Altă dovadă este și aceea că Napoleon îi ura de moarte pe englezi, cărora le era al dracului de frică de pălăria lui, iar Unchiul Paul, care nu-i iubește de loc nici el, le bagă spaima în oase cu pălăria lui. Și va fi cîntată pălăria asta a Unchiului Paul așa cum a fost și aia a lui Napoleon :

*Pălăria-i tricorn, mică,
E firmanul gloriei,
Iar sceptrul — o rămurică
Din Pomul Victoriei !...*

— Ei !... Am zis-o bine, Puștime ? încheie, dregîndu-și glasul, virtuosul.

Poate că lucrurile nu stăteau chiar așa... Dar fusese declamat cu o voce răcnitoare și asta produse un efect nemaipomenit !

Verișoara Griet — cea adevărată — intră ca o furtună în sală și, cu un singur cuvînt, opri uralele :
— Lăncierii !

Drace !... Adevărat ! Uitaseră de ei. Să fie oare ceva serios ? Ei aș ! Trebuie să fie cîțiva cercetași, pe care îi vor vîna.

Casse-Cou ieși în grabă, alergă pînă la zidul împrejmuitor și privi cîmpia. Drace ! Era grav. De data aceasta, Puștimea fusese neprevăzătoare. Din toate părțile soseau lăncieri. Erau mai mulți de o sută. Aveau să înconjoare ferma, care era izolată de Taba-N'chou. Prea tîrziu ca să mai poată fugi. Puștimea era încercuită !

Casse-Cou reîntră în sală și strigă cu o voce răsunătoare :

— La arme !

Tinerii se ridicară, își luară carabinele și se repeziră în curte. Închiseră degrabă poarta masivă și îngrămădiră în ea cîțiva bușteni uriași, pentru a o consolida.

Fermele acestea erau, de altfel, niște mici fortărețe, cu zidurile lor masive și îndeajuns de înalte pentru a rezista la un atac.

Lăncierii se apropiau din toate părțile ca niște raze. În spatele lor, în depărtare, se zăreau mici de tot, ca niște soldați de plumb, alți călăreți ; probabil infanterie călare.

— Nu cumva acești domni vor să ne facă onoarea de a ne asedia ? zise doctorul Tromp încercîndu-și Mauserul.

— Ar fi trebuit să pun santinele ! răspunse Casse-Cou. Pentru un șef de cercetași, greșeala e de neiertat.

— Eh ! Că te lupți aici sau acolo... în cîmpie sau în spatele zidurilor, n-are importanță, principalul e să ne batem !

— Și apoi, la urma urmei, sîntem nouă și, deși doar Puștime, nu-i vom lăsa să ne taie gîtul ca la pui de găină !

Într-adevăr, Casse-Cou nu se îndoia de nimic și încrederea sa neclintită era de-a dreptul uimitoare.

— Papa, cîte cartușe aveți ? îl întrebă el pe tălmaci.

— Cam vreo două sute pentru fiecare.

— În regulă ! Mai avem și noi, fiecare cîte două sute cincizeci : asta face un total de o mie nouă sute, care nu vor fi trase în vrăbii.

Lăncierii se apropiau din ce în ce. Casse-Cou așeză în locuri strategice pe cei opt luptători ce compuneau mica sa garnizoană, rezervîndu-se pe sine, al nouălea, ca sprijin în orice punct slab sau amenințat. După această agitație urmă o liniște desăvîrșită.

În depărtare se înalță un ascuțit sunet de trompetă. Un lăncier agăță o batistă albă în vîrfurile armei sale și înaintă însoțit de trompet.

— Pentru parlamentar !... zise Casse-Cou, frecîndu-și miinile. Fără îndoială că pentru a ne soma să capitulăm ! Va fi primit cum se cuvine !

După ce merseră cîteva minute, cei doi călăreți se apropiară spre a putea fi auziți.

Cu ajutorul unei scări, Casse-Cou și Fanfan se urcară pe zidul împrejmuitor, acesta din urmă arborînd în vîrfurile baionetei sale un șervet alb, împrumutat de la verișoara Betje.

— Ce păcat că n-am măcar un fluier — zise Fanfan glumeț — le-aș cînta *Pălăria*.

— Locotenent Fanfan, păstrează ținuta ! răspunse cu gravitate ironică și pompoasă Casse-Cou.

Parlamentarul englez se opri la cincisprezece pași și strigă cît putu de tare :

— Din ordinul înălțimii sale maiorul Colville, somez pe locuitorii acestei ferme să deschidă porțile și

să ne predea fără condiții pe numitul Breack-Neck. În caz de neascultare pe loc, casa va fi cucerită și incendiată, iar locuitorii ei supuși rigorilor legilor militare.

Răspunsul nu se lăsă mult așteptat.

— Eu, căpitanul Casse-Cou, care am aruncat în aer rezervoarele, și am pus ca preț o para pe capul numitului maior Colville, care am masacrat plutonul de lăncieri trimis în urmărirea mea, vă invit să spălați putina fără întârziere! Altminteri trag asupra voastră. De altfel, un parlamentar trebuie să fie cuviincios, iar dumneata ești o brută prost crescută. Cît despre numitul Colville, l-am condamnat la moarte și cuvintele lui nu au nici o valoare.

Vizibil încurcat, parlamentarul adăugă pe un ton mai puțin arogant:

— Trebuie să vă previn că veți fi atacați de cinci sute de oameni și că nu vom lua prizonieri.

— Cinci sute de oameni sînt prea puțini. Și nu veți lua prizonieri... vă garantez eu asta, pentru motivul bine întemeiat că nu veți putea lua.

— Este ultimul dumneavoastră cuvînt ?

— *Yes, sir !*

Parlamentarul, văzînd că orice insistență era de prisos, întoarse calul și plecă, flancat de trompet.

Trecu un sfert de oră. În depărtare, trupele se mișcau cu prudență, strîngînd tot mai mult cercul. Englezii, necunoscînd numărul burilor refugiați în fermă, nu se hazardau cu nesocotință.

Un pluton, numărînd doisprezece călăreți, sta nemîșcat la vreo mie cinci sute de metri. Gravă imprudență, căci Casse-Cou, vrînd să arate asediatorilor de ce sînt capabili atît el cît și oamenii lui, nu putu rezista ispitei de a le trimite o mică salvă. El chemă lingă el pe cei mai dibaci țintași, adică pe toți burii,

în afară de Fanfan, de Fignolet și Jean-Pierre, și le spuse, arătându-le plutonul :

— Sprijiniți-vă puștile pe creasta zidului, țințiți cu atenție și trageți la comanda mea.

O asemenea încercare părea absurdă, când ținta era atât de îndepărtată și cu contururi șterse, mai ales din cauza culorii acesteia kaki, culoare neutră, invizibilă. Dar și Mauserul era o armă strașnică, iar burii cei mai buni țintași din lume. Această pușcă, ce cântărea patru kilograme, avea o lungime totală, fără baionetă, de un metru și douăzeci și trei de centimetri. Avea un calibru de șapte milimetri. Ea trăgea, cu două grame și cinci decigrame de praf de pușcă, cu fum puțin, un glonte din plumb întărit cântărind unsprezece grame, două decigrame, învelit într-o cămașă de oțel-nichel. Viteza sa inițială, considerabilă, era de 728 metri pe secundă, în timp ce aceea a puștii engleze Lee-Metford nu era decît de 610 metri. Ea bătea la 4 000 de metri și glonte-său ucidea la orice distanță, în timp ce bătaia armei Lee-Metford nu era decît de 3 200 de metri. În sfîrșit, traectoria Mauserului, cu mult mai razantă decît aceea a puștii engleze permitea tirul de precizie la distanțe enorme. Deci, cu țintași ca cei șase, care îl ochesc cu o precizie nemaipomenită, plutonul englez nu e în siguranță.

— Foc ! comandă în șoaptă Casse-Cou.

Cele șase detunături pîrîie, la scurtă distanță, în șir, ca o pînză ce se rupe. Iar acolo, la englezi, după două secunde, ce zăpăceală ! Cai care sar în două picioare, se prăbușesc sau fug, cu scările bătînd aerul ! Oameni care cad peste cap cu gesturi mari, tragice...

Cu toată distanța, nici un foc n-a fost irosit. Cine știe dacă nu cumva un glonte n-a făcut chiar mai multe victime ! Pușca Mauser este o armă excepțională, și mai ales teribilă !

Este adevărat că, la o asemenea distanță, drama era mult mai emoționantă. Ca și cînd un copil ar fi aruncat un pumn de bile în mijlocul micilor soldați de plumb.

Imediat, englezii, deveniți mai circumspecți, se răs-pîndiră pentru a fi mai puțin ținta gloanțelor, iar Puștii, știindu-se pîdiți din toate părțile, își traseră capetele în jos ca melcii.

Situația era deci perfect de clară. Puștii erau nouă, contra cinci sute sau chiar mai mulți, și blocați în fermă ca șoarecii în găurile lor. În mic, era situația armatei lui Cronjé la Wolverskraal. Cu deosebirea totuși că, nefiind îngreuiată de vreun tren regimentar, mobilitatea lor era foarte mare, iar încercuirea mult mai puțin strînsă. Altfel însă le era absolut imposibil să încerce să fugă călare, trecînd printre trupele engleze.

Acum, ce va face inamicul ? Cu siguranță că nu se va distra să facă un asediu în toată legea, care l-ar imobiliza aici cîteva zile. Va încerca o lovitură masivă : să dea jos o bucată de zid și să ia ferma cu asalt. Și pentru a rezista la acest asalt, numai nouă oameni, sau mai degrabă niște copii !

Era ora cinci după-amiază. Ca să-și cruțe oamenii, era sigur că Colville avea să dea asaltul în timpul nopții.

Da, Casse-Cou se gîdea la toate acestea și, deși situația la prima vedere, părea disperată, un suris de voie bună îi luminează fața frumoasă de adolescent.

— Ei ! Încă nu ne au în gheara lor ! i se adresă el lui Papă, care își fuma, ca un filozof, pipa.

Deodată se aude venind dinspre cîmpie un șuierat rapid și strident, care merge crescînd. Apoi o detunătură surdă izbucni la o sută de metri în fața fermei.

— Prea scurt! zise Fanfan cînd obuzul făcu să zboare pămîntul și pietrele.

Al doilea bubuit. De data aceasta, obuzul trecu peste ziduri și se duse să explodeze la două sute de metri dincolo de ele.

— Prea lung! adăugă Fanfan cu seriozitate și cu un aer de cunoscător.

Al treilea bubuit. Buum! S-a sfîrșit cu rîsul!

Acum tirul a fost reglat cu o precizie matematică. Proiectilul cade în plin pe creasta zidului și face să se prăbușească un metru cub de construcție. Cu toate acestea, toată lumea la fermă e liniștită. Femeile și fetele tinere, familiarizate de mult cu surprizele și ororile războiului, păstrează un calm desăvîrșit. În cîteva ore, vechea clădire a străbunilor va fi cucerită, prădată, arsă. Ele însele vor fi poate ucise sau grav rănite. Nu vor mai avea unde să se adăpostească, și din belșugul de altădată nu le va mai rămîne decît mizeria!... Totuși, nici un vaiet nu se ridică. Nici un cuvînt de regret. Nici un gest de spaimă.

Mama și-a strîns fiicele în sala comună, de asemeni și servitoarele cafre. Cu toatele stau în picioare în jurul mesei celei mari, așa cum stăteau la rugăciunea de seară. Mama ia locul tatălui plecat la război; în lipsa oricărui reprezentant bărbătesc al familiei, ea deschide vechea biblie și, cu gravitate, citește cîteva versete. Din timp în timp, cîte o bubuitură surdă zguduie clădirile pînă în temelii și acoperă pentru un moment vocea bătrînei femei, dar nu o face să tremure.

Obuzele continuă să cadă, izbind fără întrerupere locul ales pentru spătură. Zidul se rupe, se fărîmițează, se prăbușește. În curînd deschizătura va fi practicabilă pentru trupe.

Dar ce fac oare Puștii în acest timp? Ei privesc, socotesc loviturile, și din timp în timp se dis-

trează să ia drept țintă vreun infanterist sau călăreț care iese din rînduri în mod imprudent. Da : se distrează ! Cuvîntul nu e de loc exagerat, căci niciodată nu s-a mai văzut niște asediați atît de nepăsător de calmi, atît de liberi de orice preocupare exterioară, într-un cuvînt atît de stăini, în aparență, de acțiunea îngrozitoare care se pregătea împotriva lor. Deoarece Casse-Cou arăta o încredere neclintită, calmă, această încredere și acest calm îi cucerise pe toți, atît de totală era prețuirea pe care o aveau pentru tinărul lor șef. Căci Casse-Cou le spusese într-adevăr :

— Lăsați totul în seama mea ! Ne vom salva fără vreo pierdere, iar numitul Colville nu va uita prea curînd această întîlnire cu noi...

Apoi, ajutat de Fanfan, începu să măsterească într-o clădire îndepărtată, o treabă misterioasă, în timp ce oamenii lui trăgeau cu puștile ca să ocupe pe asediator și să-l facă să creadă că se află în prezența unor forțe infinit superioare forțelor reale ale celor asediați.

După ce termină, îl trimise pe Fanfan la luptă, îl chemă pe Papă și se duse la mătușa lui Paul. Buna femeie nu pricepe o boabă de franceză și prezența tălmaciului este absolut indispensabilă. După ce o salută respectuos, șeful Puștimii îi spune tălmaciului să-i transmită, fără altă introducere, ca un om grăbit :

— Aveți o sută cincizeci de vaci sau vițele, vreți să mi le vindeți ?

— Dar, scumpul meu copil, englezii le vor lua ca să le mănînce... Ți le dăruiesc, dacă ele ți-ar putea fi de vreun folos.

— La cît le evaluați bucata ?

— Le cel puțin două sute de florini... Dar de ce să mai vorbim despre bani, din moment ce...

— Două sute de florini... patru sute de franci... înmulțiți cu o sută cincizeci, e egal cu... egal cu șai-

zeci de mii de franci... da, șaizeci de mii de franci, atîta fac... Vă rog să-mi înapoiati carnețelul pe care vi l-am încredințat înainte de a pleca la rezervoare deghizat ca verișoara Betje... Mulțumesc, mătușică...

Apoi deschise carnetul, scrise cîteva cuvinte, semnă, rupse foaia și i-o prezentă fermierei, zicîndu-i :

— Aveți aici un cec de treizeci de mii de florini, adică șaizeci de mii franci în monedă franceză. Am depus un milion de franci la banca din Pretoria, pe numele meu, un alt milion la banca din Lourenço Marques ; veți fi plătită la vedere... Acesta este prețul cirezii dumneavoastră, care acum este a mea.

— Dăr deoarece ți-am dăruit-o...

— Bine !... Bine !... Mulțumesc !... La revedere, bună mătușică... Mă întorc la luptă... Și păstrează bine hîrtia...

Obuzele au izbutit să doboare o întreagă porțiune din zid. Spărtura era acum practicabilă. Soarele cobora și avea să dispară curînd la apus. Într-o oră va fi noapte în toată legea.

Englezii nu arătau că ar avea de gînd să atace. Casse-Cou nu se înșelase. Pentru ca să-și cruțe trupele și crezînd că Puștimea era măcar în număr de o sută, Colville avea să dea asaltul apărat de întuneric. Pe de altă parte, și ca șef experimentat ce era, cu toată extrema sa tinerețe, Casse-Cou nu lua nici una din măsurile cele mai elementare pentru a respinge atacul. Dimpotrivă, s-ar fi putut zice că era fericit să vadă înlăturat orice obstacol din calea trecerii prin zid. Dacă n-ar cădea mereu obuzele, ar fi gata să dea parcă ordinul ca trecerea să fie curățată și pe dinăuntru, și pe dinafară !

Și Fanfan, care nu înțelege nimic din toate acestea, rămîne uluit auzindu-l murmurînd :

— Ele vor putea trece pe aci fără să șovăie... Nu vor fi oprite... și vor lua-o la fugă...

— Care ele ? întrebă Fanfan.

— Ai să vezi despre ce-i vorba îndată — răspunse Casse-Cou frecându-și miinile.

Soarele a dispărut. Se lăsa amurgul.

— Avem o oră înaintea noastră, de acum încolo — zise Casse-Cou — la lucru !

El comandă oamenilor să taie ramurile arborilor spinoși care umbreau curtea, acei pomi cărora burii le-au dat numele de *Așteaptă-puțin*, iar naturaliștii pe acela de *Acacia detinens*.

În acest timp, el cheamă mătușica și ceata numeroasă de verișoare și le conduse în clădirea aceea mică unde lucrase mai înainte cu Fanfan. Aici, pe o masă, se afla, așezate simetric, cam vreo două sute de cartușe de dinamită, gata pregătite cu fitile de lungime inegală. Papă, care-i însoțea, se miră de unde atita cantitate din înspăimîntătorul explosiv.

— Generalul Botha a poruncit să fie adus aci, ca să am cu ce distruge rezervoarele. Dar o duzină mi-a fost de ajuns... Acum voi folosi și restul. Te rog, Papă, explică-le că aci este dinamită.

— Toată lumea de aci o cunoaște și știe să umble cu ea.

— Bun ! Fiecare din ele să ia cîte un ghem de fire groase de cînepă și să lege cu ele, solid, de unul din coarnele fiecărei vaci, cîte unul din aceste cartușe. Solid și repede !... La rădăcina cornului... iute... auziți ? Vacile le cunosc și nu se vor speria de ele.

Papă înțelese și un suris larg îi tăie fața bărboasă de la o ureche pînă la cealaltă.

Acolo, în partea engleză, era o mare liniște. Împresurarea avea să se continue încet, metodic, cu mase mari de oameni. Focul artileriei încetase. Nu se mai

trăgea nici măcar un foc de pușcă. Colville voia să-i prindă vii pe Puști fără ca vreun glonte rătăcit să omoare unul măcar.

Femeile, cu un curaj și o iuțeală nemaipomenită, îndepliniră strania și greaua sarcină la care bieteile vaci se supuseră cu o pasivitate inconștientă.

Trecuse o jumătate de oră.

— Sinteți gata ? întrebă Casse-Cou, care acum nu mai putea sta locului și bătea din picior de nerăbdare pe întuneric, găsind că prea e lung timpul necesitat de această delicată operațiune.

Se aduseră câteva lanterne. Se vedea destul de bine.

— Iute !... Iute !

Mai trecu un sfert de oră ; acum se auzea zgomotul marșului cadentat peste cîmpie. Inamicul se apropiă. Începură să se audă câteva zgomote de metal izbit.

— Dați foc... Dați foc fitilelor ! strigă Casse-Cou Toată lumea aici... Luați tăciuni aprinși de la bucătărie.

Bărbați și femei se reped în bucătărie, iau din foc găteje ce ard cu flacără și aprind fitilele. Vacile se sperie, dau din picioare, rag. Femeile le liniștesc cu acel plescăit binecunoscut din buze și limbă. Curajoase, vitezele femei apropie gătejele cu flacără de vîrfurile fitilelor Bickford, care încep să ardă pîlpîind. Dacă unul singur ar exploda, ar însemna moartea tuturor.

La rugămintea lui Papă, bătrîna fermieră deschide porțița din birne care închide ocolul vitelor. În acest timp, Puștimea și verișoarele agață la întîmplare de cozile nefericitelor vite câteva rămurele din spinii *Așteaptă-putîn*. La cea mai mică mișcare, spinii înțepînd pielea vacilor, le vor speria, iar ele, înnebunite, vor fugi într-un galop infernal.

Englezii sînt aci, în întuneric, sfătuindu-se cum să înainteze, primii tîrîndu-se încetișor, neîndrăznind să

se repeadă la asalt, fiind mai speriați de această liniște întretăiată doar de mugetul vacilor decît ar fi fost de o salvă de focuri.

— *Forward!* strigă în noapte o voce stridentă, care vibrează ca un sunet de trompetă.

Au pornit la asalt.

— Porniți vacile să treacă prin spărtură — comandă Casse-Cou.

Dacă vacile ies pe cîmp, asta înseamnă nimicirea coloanei engleze. Dar dacă nu vor ieși, și spaima care le va apuca le va împinge la întîmplare în curtea fermei, totul va fi făcut praf pe dată, clădiri, animale și oameni!... Patruzeci de livre de dinamită vor face explozie... Un moment de teamă înfricoșătoare pentru toți...

IV

Cînd se amestecă femeile. — Eroicul sacrificiu al unei mame și al fiicelor ei. — Explozii. — Victorie prea scump plătită. — Funeraliile patriotelor. — Incendiere. — Încăierare. — Mereu lăncieri. — Încercuți. — Puștimea în primejdie. — Să fie oare sfîrșitul?

Întăritate de spini, înspăimîntate de fitilurile care ardeau pîlpîind la urechile lor și sclîpeau ca licuricii în fața ochilor lor, vacile se îngrozesc și refuză să înainteze. Cîteva o pornesc în debandadă, gata să tragă după ele și pe celelalte.

Un fior rapid îl străbate pe șeful Puștimii din cap pînă-n picioare. O sudoare înghețată îi perlează rădăcinile părului, miinile, fața și-i lipește hainele de piele. Cîteva secunde încă și totul va fi distrus, aruncat în aer, nimic! !

— Vai ! murmură cu durere Casse-Cou. M-am încrezut prea mult în forțele mele... S-a sfîrșit cu noi toți !

Nu încă ! O voce răspunde comenzii engleze. O voce aspră, biciuitoare, care domină toate aceste zgomote de arme izbite, de oameni ce se reped la asalt, de animale care mugesc. O voce de femeie, care strigă în întineric.

— După mine, veniți încoace, fiicele mele, veniți după mine !

Vioaie, cu toată vîrsta ei, și surescitată de primejdie, bătrîna fermieră apucă o lanternă și se repede spre spărtura din zid. Ea apare brusc, tragică, cu părul desfăcut, în plină lumină, strigîndu-și din nou chemarea. Fără să ezite, deși știa că se duc la moarte, fiicele ei se apropiară în fugă și se așezară alături de ea, într-o clipită.

— Să salvăm bărbații ! strigă curajoasa femeie. Să salvăm bărbații care ne apără patria !

În spatele lor sosesc ca un vârtej englezii, care se reped cu baionetele înainte. În fața lor se agită și se învîrtește mugind cireada de vaci, înspăimîntată

— *Forward !... Forward !...* răcnesc ofițerii.

Bătrîna femeie scoate acel plescăit și șuielat din buze și gît, atît de cunoscut vacilor ei. Fiicele ei o imită și ele, chemînd vacile pe nume, calmîndu-le puțin cîte puțin. Vacile, îngrozite pînă atunci, își recunosc imediat stăpînele, ascultă de îndemnurile lor și vin la ele la auzul glasurilor cunoscute. Cireada se regrupează acum și năvălește spre spărtura din zidul dărîmat, în

momentul cînd englezii se repezeau spre ea la asalt. Eroicele femei sînt prinse între asediatori și cireadă. De o parte baionetele zburdite ca țepii de arici, de cealaltă parte, bariera mișcătoare a coarnelor cu dinamită...

Un țipăt de spaimă și de milă țîșnește din gîtul lui Casse-Cou și al oamenilor săi, care înțeleg în clipa aceea jertfa erică și devotamentul acestor minunate femei.

— Nu !... Nu !... Asta nu !... izbucnește într-un plîns cu suspine tînărul șef, din ochii căruia curg lacrimile.

Din nou răsună vocea stridentă a fermierei :

— Să salvăm bărbații, trăiască libertatea !

— Trăiască libertatea ! repetă ca un ecou supus și vibrant fiicele ei, care știu că vor muri și ele, de asemeni.

A fost ultimul lor strigăt. O izbitoră formidabilă se produse între englezi și cireadă. Nenorocitele femei, trîntite la pămînt, călcate în picioare, sînt sfărîmate de animalele care trec acum valvîrtej prin spărtura zidului, repezindu-se pe cîmpie. Fiecare vacă, înnebunită acum de spinii legați de coada ei, se repede înainte, înspre ieșirea ce le-o oferă spărtura imensă din zid.

Primele rînduri de soldați ai reginei sînt date peste cap și strivite de animalele care se împrăstie furioase în toate părțile. Celelalte le urmează în mase compacte, care vin, tot vin mereu, fugind fără putința de a fi oprite. Se julesc de asperitățile zidului, scot mugete de groază și de furie și se duc galopînd nebunește peste cîmpie. Pe urmele lor se reped Puștii, care au sărit agili în șa.

Eroicul sacrificiu al femeilor bure n-a fost zadarnic. Ele au asigurat în momentul oportun salvarea luptăto-

rilor, care străbat acum în galop liniile engleze, sfărîmate ca de un uragan de mitraliere.

Dar soldații reginei sînt tenaci și îndrăzneți. Trompetele sună adunarea. Ofițerii își strîng iarăși oamenii, ca să-i readucă la asalt. Această dramă n-a durat nici cinci minute. Unitățile de luptă se formează din nou, repede, în întuneric.

În clipa aceea răsună o detunătură violentă, însoțită de un fulger. Apoi o a doua, o a treia, apoi o serie asurzitoare, neregulată. Fulgerele apar în locurile cele mai neașteptate, detunăturile izbucnesc pînă în mijlocul liniei tunurilor, ale căror chesoane și atelaje sînt pulverizate. Rămășițe înspăimîntătoare zboară din toate părțile, proiectilele sinistre compuse din cărnuri cio-pîrțite, oase sfărîmate, amestecate cu o ploaie de pămînt și de pietre. Îngroziți și zăpăciți, nepricepînd nimic din această învălmășeală misterioasă și formidabilă, nemaiauzind nici țipetele omenești, nici comenzile, ci numai mugete întrerupte de explozii, englezii, cuprinși de panică, o iau la fugă în debandadă.

Stratagema lui Casse-Cou a făcut minuni. Victoria este categorică. Dar ea a fost prea scump și prea greu plătită.

Exploziile de dinamită răsună din ce în ce mai rare, din ce în ce mai depărtate, proporționale cu lungimea fitilurilor care aprind cartușul.

Crezînd că aci se află o mică armată, englezii se retrag pînă la rezervoare, unde se masează în cea mai mare grabă și își trec restul nopții în alarmă, așteptîndu-se în fiecare minut să fie atacați.

Cît despre Puștime, ei se refugiară la est de Taban'chou, nevoind să se depărteze de locul unde se desfășurase această dramă mișcătoare. Le mai rămăsese o sfîntă îndatorire: să înmormînteze pe aceste femei eroine, cărora ei le datorau viața și libertatea.

Chiar în zori, ei reveniră la fermă, apropiindu-se cu mii de precauțiuni, temîndu-se, pe bună dreptate, să nu o găsească ocupată de inamic. Conducîndu-și cu o mină calul de căpăstru și ținînd cu cealaltă carabina, Casse-Cou ajunge primul în fața spărturii din zid. Peste tot domnește același pustiu, aceeași liniște de moarte care urmează marilor catastrofe. Nici o ființă omenească, nici un animal, nimic ! Servitorii cafri au fugit, și orătăniile din curte au dispărut și ele.

O priveliște înfiorătoare se înfățișează în fața ochilor tînărului. Mai întii, vreo douăzeci de englezi zdrobiți, sfirtecați de copitele vacilor furioase, zac mutilați dincoace de spărtură. Ici-colo pete de sînge, fărime de creier, arme răsucite, înecate într-un fel de terci însingerat. Apoi, puțin mai înăuntru, Casse-Cou zărește cadavrele fermierei și ale fiicelor ei, zăcînd într-un talmeș-balmeș tragic și dureros. Și ele sînt groaznic mutilate !

Incapabil de a articula un cuvînt, înăbușindu-se de lacrimi, Casse-Cou se descoperă și face semn și tovarășilor săi să se apropie. Aceștia înaintează cu capetele goale, cu piepturile zguduite de suspine și cad în genunchi în fața acestor biete corpuri devenite, vai, aproape de nerecunoscut !

Dar nu e timp de pierdut. Trebuie îndeplinită fără întirziere îndatorirea funebră atît de dureroasă. Inamicul nu e departe. El poate reveni cu forțe mari, ca să le răpească Puștilor o libertate cîștigată cu un preț atît de mare !

Casse-Cou își șterge ochii, își întărește vocea și spune blind oamenilor săi :

— Prieteni, destul cu lacrimile... Să săpăm groapa... Fanfan, tu veghează dincolo de spărtură.

Se ridică toți, găsesc sape și tîrnăcoape și încep să sape cu un fel de turbare pămîntul poros, care pare

că asudă cu sînge. Groapa este în curînd gata. Casse-Cou și Paul întind în ea un cearșaf alb, scos din dulapul masiv în care erau stivuite lucrurile sărmanei mătuși. Apoi, cu precauțiuni infinite și cu un respect duios, cadavrele sînt aduse unul cîte unul, apoi culcate alături pe fundul groapei. Un al doilea cearșaf servi pentru a le acoperi.

Atunci Casse-Cou își scoase de la pălăria sa cocarda cu culorile transvaaliene, o depuse pe cearșaf și murmură cu o voce zdrobită :

— Adio, nobile și scumpe victime ale unui război nelegiuit, adio ! Odihniți în pace !

Toată Puștimea, după exemplul șefului lor, își rupe cocardele de la pălării și le lasă să cadă pe lințoliu, care acum e presărat cu această înflorire de culori roșii, albe și verzi, drapelul patriei mutilate, însîngerate, dar mereu vii !

Apoi, fără un cuvînt, foarte palizi, crispați, gîfîind, își iau uneltele și astupă groapa.

Casse-Cou comandă retragerea. Cu un gest rapid însă, Paul Potter îl oprește. Apoi își scoate cuțitul, despică din trunchiul unei accacia două bucăți lungi în formă de cruce, și îi zice șefului său : „Așteaptă“. Cu această vorbă, se repede spre o clădire plină cu fin uscat, răsucește o oarecare cantitate în formă de torță și o aprinde. După care dă fuga pînă în casă, incendiază perdelele, paturile, dulapurile, se repede la staul și-i dă foc, apoi se întoarce la hambare, plimbînd peste tot torța, și revine în sfîrșit la magaziiile cu fin. Aruncă în zbor înăuntrul lor torța, care arde cu furie, apoi, după ce a terminat această dureroasă devastare, el îi zice lui Casse-Cou :

— Să plecăm.

În curînd, totul arde, pîrîie, pîlpîie, e în flăcări. Torentele de fum ies de sub acoperișuri, pe sub uși și

ferestre. În cîteva minute, un formidabil incendiu învăluie și mistuie imensa fermă.

Puștimea și-a luat carabinele. Adunați încă în fața mușuroiului de pămînt de deasupra mormîntului, ei sînt izgoniți de flăcările care izbucnesc acum din toate părțile.

O scurtă comandă răsună, rostită de Casse-Cou :

— Pentru... onor... prezența... arm' !...

Este ultimul onor pe care tinerii soldați îl aduc vitezelor patriote, care au murit ca niște adevărați ostași pentru libertate. Apoi, încet, plutonul defilează, sosește la spărtura din zid, trece prin ea și ajunge lîngă caii care sforăiau și tropăiau din picioare din cauza incendiului.

Atunci Paul se întoarce și, mai palid ca înainte, șoptește cu vocea sa răgușită și aspră, vibrînd toată de durere și minie :

— Aceste ruine în flăcări le vor acoperi mormîntul ! Picioarele englezilor nu-l vor mai putea spurca.

Vocea ascuțită a lui Fanfan răsună în spatele lor :

— Alarmă !... Inamicul !

Vreo zece lăncieri, înaintînd în galop, își făcură apariția deasupra marilor ierburi.

— În șă ! comandă Casse-Cou.

Puștimea își încăleacă în grabă poneii și tinărul șef, grăbit să meargă să anunțe generalului său că ordinele i-au fost executate, adăugă scurt :

— În retragere !

Dar cît îl doare că pleacă astfel, fără să se lupte, mai ales din fața lăncierilor, acești prădători feroci, cărora el le poartă de mult o ură de moarte. Și camarazii lui îl aud bombănind :

— Cum, să nu doborîm fiecare din noi cîte unul ?

— Am putea încerca totuși — răspunde cu o voce de încurajare doctorul Tromp.

— Dar ne așteaptă generalul.

— Eh ! Un sfert de oră în plus sau în minus... și-apoi asta ne va descărca nervii, după durerea încercată.

— Drace ! Cu atît mai bine și, dacă discut, o fac numai de formă.

În timpul acestui rapid schimb de fraze, Puștimea parcursese vreo trei sute de metri.

Văzîndu-i că bat în retragere, crezînd de bună seamă că refuză lupta, lăncierii se repezîră asupra lor, șarjînd.

Puștimea se afla în prezența a două largi excavații, adînc săpate în pămînt, ca de o explozie formidabilă. Pămîntul și pietrele zburaseră în toate părțile. Bucăți de carne făcută terci, țandări de oase pulverizate tapetau fundul gropii. Se vedea că aci fusese o explozie cu adevărat formidabilă.

— Dinamita — observă cu jumătate de voce doctorul.

— Da, asta e. Două vaci ce fugeau înspăimîntate, avînd cîte un cartuș de dinamită legat de coarne, au fost trăsute aci.

— Excelentă tranșee pentru carabinieri — zise la rîndul său Papă.

— Am o idee ! exclamă Casse-Cou. Dintr-o săritură fu jos de pe cal și adăugă : Descălecați !... Și culcați caii...

Puștimea ascultă de șef cu o iuțeață fulgerătoare, căci el le inspira, de altfel, o încredere absolută. Cîteva fluierături, și poneii buri, ca niște animale admirabil dresate ce sînt, se așază jos în iarbă, se îngrămădesc ca iepurii în culcuș și rămîn nemișcați, semănînd cu niște enorme mușuroaie de cîrțiță. Fără să se mai ocupe de ei, știînd că nu se vor mișca de acolo, orice s-ar întîmpla, Puștimea se aruncă în groapă și așteaptă neclintîți sosirea lăncierilor.

Aceștia din urmă, care porniseră în galop de șarjă, sînt uluiți de dispariția lor. Bănuiesc însă că e o viclenie la mijloc și încetinesc puțin mersul cailor. În afară de asta, așa cum se întîmplă adesea în asemenea cazuri, ei au pierdut noțiunea exactă a distanței și a direcției.

Tocmai pe acest fapt se bazase Casse-Cou, care, de la începutul ostilităților, devenise un șef de partizani tare priceput. El știa foarte bine că într-o cîmpie perfect plană este aproape imposibil să galopezi în linie dreaptă, cînd nu ai un punct de reper și cînd ținta devenită invizibilă pare întotdeauna mai îndepărtată decît este în realitate.

Și englezii făcură curînd o crudă experiență. Inconștient, ei apucară oblic spre dreapta și trecură de acele *rifle-pits* — gropi pentru carabinieri — în care erau pitiți burii.

Puștimea ridică încet capul, ținti și la comanda de : foc ! traseră toți în același timp.

— Foc după dorință ! strigă Casse-Cou, sărind din groapă ca un diavol dintr-o cutie cu surprize.

O nouă salvă ! Apoi încă una și încă una !

Plutonul, descumpănit de primele gloanțe, pare că se topește văzînd cu ochii. Oamenii se prăbușesc, caii se dau peste cap, răsună urlete de durere și spaimă. Răniții încearcă să se agațe de animalele schilodite, dar cad din nou ca secerați de necruțătorii țintași. În mai puțin de două minute, distrugerea lor e completă.

— Nu mai e nici unul ? Păcat ! zice Casse-Cou, a cărui ură nu fusese încă potolită, cu toată execuția aceasta îngrozitoare.

— Vom mai găsi noi și alții — adăugă Paul, reîncărcîndu-și Mauserul.

Nici nu-și închipuia cît adevăr grăise !

Un al doilea pluton apăru în dreapta, la opt sute de metri.

— Bună afacere ! strigă Fanfan.

— Crezi oare ? răspunse Casse-Cou, devenit deodată îngrijorat.

— Drace ! Desigur... să izbir în grămadă... Ehei, inglișii ăștia, s-a zis cu ei cînd îi izbești.

Fruntea tînarului șef se întunecă însă din ce în ce mai mult. Zărise un al treilea pluton, care venea din dreapta. Mult mai numeros, acesta din urmă număra vreo treizeci de oameni. Ar fi fost o nebunie să-i ataci. Cu multă părere de rău, Casse-Cou ordonă retragerea.

O singură parte rămînea liberă : aceea dinspre nord.

— Haidem ! La drum spre nord — zise șeful cu jumătate glas. Generalul Botha trebuie să se afle în fața Winburg-ului ; cred că-l vom întîlni lingă calea ferată.

Dar abia făcură un sfert de întoarcere, că o a patra trupă se arătă în față. Lăncieri ! Din nou și mereu lăncieri !

Casse-Cou lasă să-i scape o înjurătură puternică :

— Mii de tunete !... Sîntem încercuiți !

— Asta e și impresia mea — își dădu cu părerea grav, dar cu vocea lui liniștită, Papă, tălmaciul.

Din prima clipă, situația se prezenta foarte grea, aproape disperată. Englezii erau aproape de zece ori mai numeroși. Ar fi fost o nebunie să încerci să te repezi asupra acestui cerc ce ataca cu lăncile în arici. Biata Puștime, cu toată îndrăzneala ei, ar fi străpunsă într-un minut, așa cum treci prin frigare niște ciocîrlii.

Era, de asemenea, imposibil să fie împușcați de la distanță, căci soseau într-o goană nebună. Deci le lipsea timpul material. De altfel și munițiile începuseră să se împuțineze.

Înapoi, fuga era complet împedicată de fermă și de acareturile ei, unde incendiul acum era în toi.

Plutoanele de lăncieri converg în galop spre punctul în care stă imobilizată, îngrijorată Puștimea, privind în

tăcere spre șeful ei. Se și distinge sclipirea fierului lăncilor, se și aud strigătele călăreților, care sînt siguri de o victorie ușoară. Într-adevăr, lăncierii sînt siguri că de data aceasta tinerii sînt pierduți definitiv. Cîteva minute încă, și s-a terminat cu ei, Casse-Cou și Puștimea vor fi prinși sau masacrați, Colville va triumfa și cauza independenței va pierde pe cei mai viteji luptători ai ei !

V

Reîntoarcerea la ferma în flăcări. — În mijlocul focului. — Din nou dinamita. — O nouă spărtură. — În plin avînt. — Salvă de adio ! — Salvați ! — Cartofii burilor. — Planul lui Casse-Cou. — Despărțire emoționantă. — Deghizare.

O singură hotărîre mai putea fi luată. Una singură ! Ingrozitoare, disperată ! Casse-Cou, omul deciziilor rapide, nu ezită. Își smulse dolmanul kaki, luat de la un lăncier englez, îl aruncă pe capul calului său, acoperind perfect nările și ochii animalului, înnodă mînele în jurul gîtului și le spuse camarazilor săi, mirați :

— Faceți ca mine !

Toți îl imitară într-o clipită, fără să înțeleagă, dar și fără să ezite.

Casse-Cou adăugă un ordin scurt :

— Urmați-mă !

Apoi dădu pîteni calului și-l goni într-un galop furtunos înspre spărtură.

Îndrăzneții Puști l-ar urma și în iad. Și, într-adevăr, e iadul acolo unde fug ei acum în galop nebun, intrînd,

apoi dispărînd prin vîrtejuri de flăcări și fum. Din toate părțile plouă cu rămășițe arzînde. Limbi de foc îi pîrlesc în trecere, vaporii acri și înecăcioși îi sufocă. Caii se sperie, sforăie, se apără. Trecerea prin spărtura dintre hangarele pline cu pănuse de porumb e teribilă.

Plutonul a ajuns acum în mijlocul curții. Căldura este de nesuportat, dar, strîngîndu-se unii lîngă alții, Puștii evită în parte de a fi loviți de bucățile aprinse. Să nu credeți însă că această situație îngrozitoare îi înspăimîntă pe tineri, cîtuși de puțin ! Băieții ăștia sînt niște bărbați în toată firea ! Fanfan găsește chiar timp să glumească. Da, într-un asemenea loc și într-un astfel de moment !

— Papă, barba ta arde... Doctore, a dumitale se prăjește... Aduceți pompierii, vă rog, să stingă pe geniștii noștri în flăcări.

Cei doi geniști își sting singuri flăcările ce-i năpădiseră și asta îi face să rîdă pe Puști.

Din minut în minut, situația se agravează și mai mult, dacă mai este posibil de imaginat așa ceva. Aerul încins este irespirabil.

— Drace — bombăne Fanfan — mestecăm flăcări. Ei, domnule Coco, fără scandal !... Nu ești la nuntă aici, și cu atît mai puțin stăpînul tău.

Caii, asfixiați, se cabrează și încep să sară în două picioare. Afară se aud urale ironice și insulte. Lăncierii, ajunși la cincizeci de pași de spărtura din zid, s-au oprit. Știind sigur că ferma nu are altă ieșire decît poarta, s-au despărțit în două grupe, păzind cu stricteță, prima din ele spărtura din zid, iar cealaltă poarta. Acum așteptau cu răbdare ca Puștimea să încerce să iasă, sau să piară în flăcări. Și această alternativă crudă pare să-i distreze grozav.

Dar ce s-a întîmplat oare cu Casse-Cou în acest timp ?

Plecat de lingă Puștime fără să spună un cuvânt, s-a repezit cu calul într-o perdea groasă de fum negru, din care străbat adesea limbi lungi de flăcări.

Suprafața fermei are cel puțin un hectar. Toată această întindere este închisă de un zid înalt și solid, care face din ea o adevărată fortăreață. Ajuns la piciorul zidului, Casse-Cou scotocește într-una din pungile atârinate de șa și scoate un cartuș de dinamită. Este ultimul, pe care, din prevedere, l-a păstrat pentru orice eventualitate. Cu riscul de a fi zvirlit în aer de explozia teribilei substanțe, el ducea cu el din ajun acest cartuș, cu fitilul gata pregătit. Acum coborî de pe cal, îl puse cu sînge rece la piciorul zidului, sări în șa și, cu părul și genele pîrlite de flăcări, reveni gîfîind lingă camarazii săi.

— Atenție — strigă el cu o voce horcăitoare.

Mai mult ca oricînd, flăcările și tăciunii cad din toate părțile. Caii se înspăimîntă sub această ploaie de foc, care-i frige. Curînd, Puștimea nu-i mai poate stăpîni. Chiar și băieții, sărmanii, sînt arși zdravăn pe alocuri. Cămășile de pe ei fumegă și sînt ciuruite de găuri, sub care le sfîrșie carnea. Dîndu-și des palme peste piept și spate, ei înăbușă focul și, fără un cuvînt, fără un vaiet, așteaptă stoici salvarea sau moartea.

Se mai scurge o jumătate de minut. Treizeci de secunde infernale. Deodată, brusc, pămîntul se cutremură : vreo bucată de zid arsă de foc care se prăbușește cu zgomot. O a doua detunătură răsună dominînd zgomotul potopului de foc și strigătele englezilor.

— Urmați-mă ! strigă Casse-Cou pentru a doua oară.

Un răcnet țîșnește de pe buzele crăpate ale Puștimii, un răcnet de speranță și de eliberare.

Casse-Cou dă pîteni calului său și se repede din nou prin flăcări. Avînd ochii acoperiți cu vestele și dolmanele care fumegă în jurul capetelor lor, caii, de altminteri

înebuniți de spaimă, pornesc printre tăciuni, pietre înroșite, clăi în flăcări. Cursa durează câteva secunde.

— Pe aici !... Pe aici ! vociferează îndrăznețul Casse-Cou către oamenii săi, care galopează pe urmele lui.

— Ura !... Ura !...

Acolo, tocmai hăt la celălalt capăt al fermei, s-a deschis o nouă spărtură în zid. Ultimul cartuș de dinamită a aruncat în aer zece metri de zid. Puștimea trece ca o trombă prin această deschizătură și se repede într-un galop năprasnic peste cîmpuri. Caii lor, foarte excitați, aleargă cu iuțeala antilopelor. În mare grabă, Puștimea smulge zdrențele care acoperă ochii cailor, apoi trimite un lung strigăt de sfidare adversarilor lor.

Parcurseră cam patru sute de metri înainte ca englezii să fi putut observa fuga lor uluitoare. La rîndul lor, aceștia pornesc în galop în urmărirea lor. Caii lor mari sar peste ierburi. Excitați de glasul și pintenii lăncierilor, ei aleargă cu o repeziciune nemaipomenită. Dar poneii buri, ca turbați de arsuri, și îmboldiți peste măsură de pintenii călăreților lor, păstrează totuși distanța. De altfel, obișnuiți să umble prin mijlocul gramineelor uriașe, știind să se strecoare ca niște șoareci printre tijele înalte care-i încurcă pe cei englezi, sfîrșesc chiar prin a cîștiga un avans considerabil. Astfel, în mai puțin de patru minute, străbătură doi kilometri.

Oricît de mare le-ar fi îndrăzneala, lăncierii sînt siliți totuși să se oprească. Sînt acum mult prea departe de grosul forțelor engleze și zona aceasta nu mai este sigură pentru ei. Temîndu-se să nu fie atacați la rîndul lor și încercuți de cavaleria inamică, englezii fac cale întoarsă și se duc încet spre liniile lor.

Această cavalcadă furioasă a calmat poneii Puștimii, și Fanfan, care se întoarce să privească îndărăt, exclamă :

— Nu mă-nșel de loc !... Englișii spală putina !... Șefule ! Ce bine-ar fi dacă i-ai permite domnului Coco să răsufle puțin.

— Dar tot plutonul are dreptul să răsufle — răspunde Casse-Cou. Opriți !

Cei nouă cai se opresc la comandă și se întorc cu fața spre inamic. În mod inoconștient, Puștimea i-a făcut să se întoarcă pe loc. Apoi, fără să se fi vorbit între ei, bravii băieți pun mîna pe carabine. Lupta cu inamicul este atît de adînc intrată în obiceiurile lor și ofensiva în temperamentul lor, încît sînt gata să reînceapă focul. Pe legea mea ! Încă puțin și ar ataca. Ah ! Dacă drăguțul de Casse-Cou ar avea măcar treizeci de oameni !

Englezii sînt cam la șase sute de metri.

— Numai o salvă de focuri, ce zici, șefule ? întreabă Fanfan cu o familiaritate care n-are nimic milităresc în ea.

— E-n regulă ! răspunde tînărul șef.

Puștimea ocheste plutonul de lăncieri, ai căror cai obosiți, gîfiind, merg la pas.

— Foc !

O salvă puternică răsună. Apoi împușcăturile continuă fără întrerupere timp de cîteva secunde. Acolo, deodată, se văd cîteva gesturi mari, convulsive. Brațe ridicate, torsuri răsturnate, largi clătînări de lănci. Caii se prăbușesc, oamenii cad, rîndurile se răresc.

Lăncierii, astfel decimați de la distanță, pornesc din nou în galop, fugind din ce în ce mai iute, pînă ce dispar.

— Iată ! zise în chip de concluzie Casse-Cou. Asta e tot ce putem face. Acum s-o pornim spre nord și să-ncercăm să ajungem la Winburg.

Curînd, ajunseră la un rîu ale cărui ape erau umflate de la un mal la celălalt. Era Vet-ul superior, unul din afluenții din stînga ai fluviului Orange.

Frînti de oboseală, morți de sete, cu membrele și toracele acoperit de arsuri, băieții se cufundară fericiți în apele roșiatice ale râului, se bălăciră, se scuturară și băură cu lăcomie înghițituri mari, despăgubindu-se în sfârșit de cruntele privațiuni pe care le înduraseră pînă atunci. Dar în clipa cînd necruțătoarea sete fu potolită, foamea se făcu simțită și ea, intensă, crudă...

Provizii nu aveau. Dar, din fericire, nu departe de rîpele Vet-ului se găsesc din belșug acele rădăcini în formă de tubercule numite cartofii burilor.

— Haideți, înainte marș, bărbați — zise Fanfan. Să pornim la corvoada culesului de cartofi.

Și oamenii, cu apa șiroind pe ei, începură să scormonească pămîntul pentru a scoate rădăcinile vag hrănitoare, bune cel mult ca să înșele foamea. În scurt timp, adunară o recoltă bogată. Apoi aprinseră un foc mare, îi puseră să se coacă în grabă pe ierburile în flăcări și îi înghițiră pe jumătate cruzi.

— Păcat că n-avem măcar un antricot de gloabă englezească în chip de supliment — bombăni Fanfan.

— Ești un mare mîncăcios, meștere Fanfan — răspunse doctorul. Cartofii ăștia ai burilor sînt niște legume destul de bune.

— N-aveți decît să mîncăți la legume cît poțitiți ! Eu susțin însă că și antricotul este „o legumă“ destul de bună. Drace ! Și asta mă face să mă gîndesc la vitrina dom'lui Chevet... un loc al naibii de atrăgător și de desfătător în bătrînul și șmecherul nostru Paris ! Numai oît îmi aduc aminte, și-mi lasă gura apă. Nu-i așa, ai ? Ia zi, șefule !

Dar Casse-Cou, al cărui umor și veselie sînt de obicei nesecate, stă acum pe gînduri, pradă unei vii preocupări. El nu aude evocarea gastronomică a locotenentului său, ci mestecă distrat și gîndește adînc, cu ochii pierduți în gol.

S-au scurs două ore. Hainele se usucă pe corpurile lor, foamea a fost potolită, caii pasc ; este prima clipă de odihnă după emoțiile acelea mari și luptele pe viață și pe moarte. Nici cea mai mică urmă de oboseală la acești băieți cutezători, care par de oțel !

— Ce-ar fi să ne jucăm sărind capra ? propuse Fanfan, căruia funcția de locotenent nu i-a dat gravitate nici de doi bani.

Această idee, cel puțin nelalocul ei, aceste vorbe : „a sări capra“ deșteptară, ca un pocnet de pușcă, pe șeful Puștimii. Acesta tresări și exclamă :

— Fanfan, ești scrîntit !

— Ei, fir-ar ! Cînd n-ai nimic de făcut, trebuie să-ți întrebuințezi timpul cu ceva.

— Bine ! Las'că vă dau o ocupație.

— E-n regulă !

— Veți pleca la Winburg... Doctore, vă însărcinez pe dumneavoastră în mod special să conduceți plutonul... Veți raporta generalului Botha despre operație... Îi vei spune că rezervoarele de la Taba-N'chou au fost distruse...

— Bine, dragul meu Casse-Cou, ordinele dumitale vor fi executate întocmai — răspunse doctorul. Dar dumneata ce-ai de gînd să faci ?

— Să vă părăsesc.

— Nu se poate !

— O, sper că nu pentru mult timp ! Dar trebuie negreșit să adun informații precise despre forțele engleze, cît și despre direcția în care merg trupele lor.

— Și cum anume ?

— Mă voi duce chiar eu să strîng aceste informații, și anume acolo unde se găsesc ele, adică în mijlocul armatei inamice.

— Dar e cumplit ceea ce vrei să faci ! Ai nouăzeci la sută șanse să fii prins și împușcat !

— Să zicem optzeci și să nu mai vorbim despre asta. Și apoi asta, de altminteri, n-are nici cea mai mică importanță. Esențialul e să reușesc ! Și trebuie să reușesc ! Căci de informațiile astea depinde cu siguranță salvarea armatei lui Botha. Englezii au ocupat sau vor ocupa cu siguranță Bloemfontein-ul. Stăpîni pe calea ferată, ei vor căuta să invadeze Orange-ul fără să se depărteze prea mult de calea ferată. Natural, Botha va apăra, bucată cu bucată; această cale ferată. Or, e de presupus că bătrînul Bobs va căuta să-l întreacă cu armata, așa cum a făcut ultima dată cu Cronjé, spre a-l încercui, grație acelei mișcări de învăluire care a costat pe cele două republici viața a patru mii de luptători. Vreau să știu dacă trupele engleze vor fi azvîrlite în flancul drept sau cel stîng, și cînd voi ști aceasta voi veni să-l înștiințez pe Botha. Asta îmi va lua numai trei zile, sper. Iată de ce plec singur, pe jos, fără arme vizibile, numai cu micul meu revolver de buzunar. Și acum, scumpi prieteni, scumpi tovarăși de lupte, adio, sau mai degrabă la revedere.

O emoție puternică strînse inimile viteze ale tuturor celor de față. Nici unul de altfel nu căuta să o ascundă. Această emoție la tineri născuți atît de viteji, care au înfruntat de o sută de ori moartea, nu era o slăbiciune. Era numai manifestarea sinceră, cu totul spontană, a prieteniei de nezdruccinat care-i lega frățește de șeful lor. Își adorau șeful, se țineau că nu-l vor mai revedea și arătau aceasta prin atitudinea lor, prin paloarea lor, prin privirile lor calde, prin ochii lor care se umeziră. Mîinile lor se întinseră crispate, fremătătoare. Casse-Cou le strînse cu nervozitate, fără să poată adăuga un cuvînt.

Fanfan, cu fața contractată de o strîmbătură de înduioșare, bîlbîi cu o voce tremurîndă :

— Șefule, mi se strânge inima... nu-i nici o îndoială... mi se strânge rău de tot... să știi... Dacă ai vrea să mă iei cu tine... Dacă aș putea să spintec în locul tău vr-un duh rău... să-mi dau pielea pentru a o salva pe a ta...

— Îți mulțumesc, dragul meu Fanfan... îți mulțumesc din toată inima, viteazul meu compatriot, scumpul meu prieten. Dar e imposibil! Trebuie să plec singur!

Fanfan lăsă capul în jos, își înăbuși un suspin și nu răspunse.

Paul Potter strânse în mâinile sale mari mîna șefului său și, rezumînd gîndul tuturor burilor prezenți, adăugă :

— În numele patriei noastre, pentru care îți sacrifici viața, îți mulțumesc, frate scump! Te vor însoți prietenia noastră întreagă, admirația noastră, recunoștința noastră și vei reveni iar printre noi. La revedere, frate, și pe curînd!

— Ei da, fiți siguri că voi reveni — exclamă Casse-Cou, a cărui voce redevenise răsunătoare. Nu se moare numai pentru atîta lucru, și apoi ne trebuie Colville al nostru, și am presimțirea că, foarte curînd, îi voi mai juca eu ăstuia vreun renghi.

Cu aceste cuvinte, el plecă și dispăru în ierburile înalte, lăsîndu-și calul lui Fanfan, care-l luă de căpăstru și-l duse în rînd cu plutonul.

Casse-Cou, ca un om care avea o idee în cap, se îndreptă încet spre punctul unde, după ieșirea din fermă, căzuse sub gloanțele Puștimii prima trupă de lăncieri. Cu cămașa și pantalonii ciuruiți de arsuri și în zdrențe, care abia se mai țineau pe el, avea înfățișarea unui adevărat derbedeu. Îi trebuia o haină mai ca lumea și, ceva mai mult, o uniformă englezească, ca să pătrundă în tabăra inamică. Și se bizuia pe un gentleman kaki, care

trecuse pe lumea cealaltă, ca să i-o procure. Iată de ce se îndrepta el spre locul capcanei.

După o oră de mers domol prin ierburi, un adevărat mers de Piele-Roșie, ajunse la ținta propusă. În mijlocul ierburilor călcate în picioare găsi patru cai și cinci oameni întinși țepeni, morți, ciuruiți de gloanțe. Nițel mai departe, și din loc în loc, alți oameni și alți cai, lungiți, cripați, în atitudini ce indicau o moarte fulgerătoare.

Casse-Cou căută în primul grup un călăreț care să aibă aproape talia și statura lui. Descoperi un tânăr cu puțin mai în vîrstă decît el, care fusese lovit în ceafă de un glonte Mauser. Măduva șirei spinării fiindu-i sfărîmată de glonte, lăncierul trebuie să fi căzut fără un țipăt, fără un gest. Teribilul glonte Mauser nu era întotdeauna umanitar.

Înainte de a-l dezbrăca de haine, Casse-Cou încercă un fel de ezitare, de altfel foarte scurtă. „Drace ! Așa e la război, ce să-i faci !” își zise Casse-Cou. De altfel, momentul era prost ales pentru a face sentimentalisme față de acești invadatori blestemați, față de acești prădători nerușinați și brutali, față de acești cruzi soldați ai unei cauze murdare.

Își puse pe cap casca, îmbracă dolmanul kaki și pantalonii, și, găsind înfășurat în jurul corpului lăncierului mai mulți metri dintr-un tub flexibil, impermeabil, de grosimea degetului mare, făcu această reflexie :

— E fulmicoton ¹... explozivul cercetașilor englezi... Este la fel de puternic ca și dinamita. Bună afacere... Am găsit ceva grozav, pe care să-l pot folosi la timpul și locul potrivit.

¹ Un fir gros de bumbac, îmbibat cu un acid care, aprins, face explozie.

Își înfășură tubul flexibil în jurul pieptului, își încheie dolmanul și își relua mersul prin ierburile mari.

Cînd se lăsă noaptea, se afla nu departe de avangărzile engleze.

VI

În cercetare. — Linia de orizont. — Nepriceperea celor „civilizați”. — Prevederi justificate. — Pentru a pleca. — Cal năvălaș. — Căzătură. — Încăierare. — Cutezanță și piedică pusă. — Fugă nebună. — De-a v-ați ascunselea. — La maior. — Somn do bețiv. — Isprăvile lui Casse-Cou. — Credinciosul Billy. — O nouă alarmă.

Să te simți pierdut în plin ținut necunoscut, să fii singur în mijlocul unor inamici necruțători, să te afli în voia celui mai stupid incident, de exemplu o mișcare greșită, o cădere, un strănut, să riști în fiecare minut să fii prins și împușcat pe loc ca spion — e un lucru într-adevăr groaznic. Și totuși această amenințare a unor primejdii multiple și neîncetate, cît și grija de a le evita, nu contează pentru un cercetaș. Face parte într-o oarecare măsură din accesoriile misiunii sale. El trebuie să treacă peste tot, să vadă fără să fie văzut, să înmagazineze cît mai mult în mintea lui, în permanentă tensiune din cauza grijii neobosite pe care i-o provoacă instinctul de conservare, să rețină numărul de oameni, de cai și de tunuri ale inamicului, să recunoască pozițiile, să-și imprime în gînd topografia

lor, să aprecieze mișcările, să ghicească acțiunile inamicului și, pînă la un oarecare punct, chiar să le și prevadă!

Da, și toate acestea reprezintă o sumă de activități și de pericole într-adevăr înspăimîntătoare. Cît sînge rece, cîtă prezență de spirit, cîtă inteligență ascuțită trebuie, ce putere de deducție, ce acuitate a ochilor și urechilor, cîtă vitejie și ce energie de oțel!

Ei bine, Casse-Cou al nostru poseda în cel mai înalt grad toate aceste calități, atît de rare și atît de prețioase, la care se mai adăuga și o experiență absolut extraordinară la un adolescent. Ca să se strecoare ca un șarpe prin ierburi și să ajungă la linia santinelor călare nu era decît un joc pentru el.

Iată acum și primele santinele, postate două cîte două. Tommy-i vorbesc între ei în șoaptă despre patria aflată la mii de kilometri, se plictisesc grozav și fumează din pipele lor scurte, făcute din rădăcini groase de buruieni.

Miroșul de tutun, șușoteala vocilor, scînteierea rapidă a baionetelor îi descoperă lui Casse-Cou poziția lor exactă și el rîde în tăcere, cu acel rîs al lui Ciorap-de-Piele, modelul cercetașilor.

De altfel, nimic de temut, sau prea puțin, din partea santinelor. Englezii erau niște civilizați. Și civilizații nu pricepeau nimic din războiul cu capcane. Iată din ce cauză ei căutau cu grijă punctele cele mai ridicate, ca să-și posteze acolo, în timpul nopții, santinelele, și se străduiau prosteste să umple cu oameni această linie de orizont, pe care cercetașii ce bat drumurile ca să observe mișcările inamicului pun toată grija să o evite.

Ce era această *linie de orizont*, a cărei importanță era atît de mare pentru oamenii aceia ce duceau o existență chinuită, de permanentă pîndă? Bushmen-nii din Australia, cowboy-ii din America, gauchos-ii din

La Plata, burii din cele două republici? Pur și simplu linia descrisă pe firmament de toate reliefurile, mici sau mari, ale pământului. Pe această linie întunecată, care se desenează la infinit în timpul amurgurilor, al zoriilor, cît și în timpul nopților clare, se conturează cu viçoare și apar foarte clare pe ecranul cerului siluetele tuturor lucrurilor.

Se înțelege foarte bine că linia orizontului este, în asemenea cazuri, perceptibilă de jos în sus. Și asta pentru simplul motiv că de jos în sus vederea pornește de la întuneric la lumină, în timp ce de sus în jos ea se îndreaptă de la lumină la întuneric. Ei bine, iată ce nu ajung să priceapă oamenii civilizați — sau așa-ziși civilizați — care în timpul nopții își cocoată santinelele întotdeauna numai pe locurile cele mai ridicate.

Englezii, în timpul războiului din Transvaal, n-au făcut nici ei altfel, și această aberație i-a costat scump. În mod logic, o santinelă de noapte trebuia postată cît mai jos posibil, și să nu stea în picioare, ci culcată pe burtă.

După ce i-a ocolit cu ușurință pe cei doi Tommy, Casse-Cou dădu peste o serie de mici ridicături, pe care se desenează ca dinții de fierăstrău numeroase corturi-adăposturi. Numără cu sutele. Înaintă, tîrîndu-se, înconjură aceste înălțimi, se lipi de pămînt, porni din nou, se opri, urcă puțin și coborî din nou, pentru a schimba direcția, în care răsar însă, noi corturi. Iarăși alte sute.

Numărul aproximativ de corturi îi permise să ghi-cească și cam cîți oameni cuprindeau ele, și numărul lor era formidabil! Aici se aflau cu siguranță mai mult de zece mii de luptători, pe locul unde cu două zile mai înainte se găseau numai cei patru sute de lăncieri ai lui Colville!

Casse-Cou plecă din nou tirându-se și zări profilându-se pe norii albi și ușori, ce acopereau cerul, un șir nesfârșit de cai, legați fără îndoială cu frînghii. Puțin mai departe se găseau tunurile, cu chesoanele lor : patru baterii a câte patru tunuri fiecare, apoi furgoanele, cu prelatele lor rotunde. O brutărie de campanie îi trimise valuri de miros de pâine caldă, iar niște lovituri de ciocan pe o nicovală îi indică prezența unei fierării.

„Cred că aici se află un întreg corp de armată.— își zise Casse-Cou — și previziunile mele cred că sînt juste. Cu siguranță că inamicul va încerca să-l surprindă pe Botha pe la spate și să-l încercuiască prin flancul stîng. Așadar nu m-am înșelat ! Timpul e scurt... Trebuie să-l înștiințez pe general cu orice preț... și asta cît mai neîntîrziat.“

Pentru Casse-Cou, omul hotărîrilor rapide, a decide ceva însemna a-l și îndeplini. Planul lui era gata făcut. Ca să plece pe jos, ar dura prea mult. Îi trebuia un cal.

„Cai ?... Drace ! Dar sînt aci destui cai, mii... Am să rechiziționez unul — zise el, vorbindu-și singur mereu. Puțină îndrăzneală, mult sînge rece, voință energetică de a reuși... Și înainte !“

Luîndu-și atitudinea aceea rigidă, măsurată, puțin țeapănă a soldaților englezi, el înaintă spre linia de cai legați de o frînghie, care ronțăiau nutrețul cu zgomot. Șeile și căpestrele erau așezate în ordine la cîtiva pași înainte.

Văzîndu-l în uniformă kaki și de altfel fiind la o sută de leghe departe de a bănuî prezența unui cercetaș inamic în tabără, santinelele somnoroase îl lăsară să se apropie. De bună credință, ele erau convinse că soldatul executa un ordin ce-i fusese dat.

Casse-Cou, fără să se grăbească, luă de jos un căpăstru, îl trecu pe capul unui cal, dezlegă cureaua fixată de frînghie cu un nod din cele ce alunecă și

comise o greșeală grosolană. Niciodată nu te poți gândi la toate.

Înainte de a desface nodul, el ar fi trebuit să înșăueze animalul. Dar, grăbit să plece, crezînd, cu totul greșit, că santinelele ar putea să aibă bănuieli asupra identității lui, el sări ușor pe cal și se pregăti să fugă.

În acest moment, santinela îi spuse cu bunăvoință :

— Ai greșit-o, camarade, asta e calul lui Dick Morton... un animal nă răvaș... Are să-ți rupă oasele.

Prea tîrziu ! Casse-Cou, socotind din ce în ce mai greșit că fusese descoperit, dădu pîteni calului nă răvaș. Dar calul, în loc să plece, lăsă capul în jos, crupa de asemenea, își arcui spatele, uni cele patru picioare și, ca apucat de streche, dezlănțui cu picioarele dinainte și cu cele dinapoi un uragan de copite. Apoi se ridică drept în sus, sprijinindu-se pe picioarele dinapoi, ca un cal heraldic, zvîrli cu furie din copitele dinainte, își ridică crupa, zvîrli și mai furios din copitele dinapoi, sări pe loc, se ghemui, se ridică iarăși, pe scurt execută o gimnastică dezordonată, al cărui rezultat, vai ! nu se lăsă mult așteptat.

Ar fi trebuit un cow boy, și încă unul din acei călăreți neobișnuiți din apusul Americii, care să realizeze fabula centaurului, ca să poată stăpîni acest animal blestemat. Oricît de bun călăreț ar fi fost Casse-Cou, el nu avea cum să-l stăpînească, mai ales fără șa și fără scări. O scuturătură mai bruscă îl făcu să cadă. Făcu un salt amețitor și căzu cît era de lung pe spate, în timp ce calul, fericit că era liber, fugi peste cîmp făcînd în continuare salturi.

Casse-Cou, zăpăcit un moment de violența izbiturii, se ridică încet, văzu că-și pierduse casca și fu foarte îngrijorat de întorsătura evenimentelor.

La lumina focurilor din tabără, santinela îi zări chipul tînr și exclamă :

— Dar omul ăsta nu-i din escadronul nostru ! Cine să fie băiatul ăsta, ținul ăsta, puștiul ăsta...

Dar cuvîntul puști, rostit de santinelă fără nici o intenție bănuitoare, izbi urechile lui Casse-Cou ca o lovitură de tun. „Am fost recunoscut !“ își zise. Se ridică și se pregăti să se apere.

O altă santinelă se apropia în fugă, învîrtind sabia și, fără să știe despre ce e vorba, vru să-l înșface pe intrus.

Cu nedezmîntitul lui sînge rece, Casse-Cou îi dădu în stomac o lovitură puternică de cap, trîntindu-l pe spate. Celălalt strigă :

— La arme !

Din toate părțile se repetă chemarea :

— La arme !

Oamenii, buimăciți de somn, vin alergînd și urlînd fără să știe despre ce e vorba. Casse-Cou le scapă însă și o ia la sănătoasa. În fugă, trece pe lîngă fierărie. Fierarul, care lucra la nicovală, se întrerupe, lasă să cadă bucata de fier înroșit și se repede, cu ciocanul lui greu, asupra fugarului. Casse-Cou se aruncă într-o parte, evită lovitura masivului ciocan, care de altfel i-ar fi sfărîmat craniul, și-i pune o piedică dibace fierarului. Acesta din urmă cade cît e de lung cu nasul în jos, înjurînd ca un păgîn.

Din toate părțile, huietul crește.

— Alarmă !... La arme !

Soldații ies din corturi ca albinele din stupi. Toată lumea întreabă și toată lumea răspunde, fără ca cineva să știe, bineînțeles, despre ce este vorba. Unul, pradă unui coșmar sau din cauza whisky-ului, exclamă :

— Burii !...

Casse-Cou începe și el să urle ca ei :

— Burii !... Burii !

Întocmai ca acei hoți după care aleargă în galop

mulțimea, iar ei vociferează mai tare ca toată lumea : „Prindeți hoțul !“

Acest truc îi reușește pentru moment. Cu atât mai mult cu cât unii soldați, cuprinși de panică, nemairecunoscându-se între ei la lumina slabă a focurilor, se împușcă reciproc. Urlete, urmărire, scandal, focuri de armă, nu se mai aude om cu om, nu se mai înțelege ce spun, trag unii în alții, se ucid unii pe alții.

Dar inamicul nefiind găsit nicăieri, această încurcătură nu poate să dureze mult timp. În curînd, nu mai rămase decît un singur fugar, pe care toți îl urmăresc. O vreme, pare un joc tragic și bizar de-a v-ați ascunselea printre corturile pe unde Casse-Cou se strecoară gîfiînd. Apoi retragerea îi este tăiată de un cort mare, închis ermetic, de forma ceainicelor noastre. Casse-Cou îl înconjoară, descoperă intrarea, se strecoară înăuntru, la noroc, fără să fie zărit.

O veioză își aruncă lumina pe o mică masă pliantă. Licărirea ei este suficientă ca să lumineze interiorul. Pe masă, lângă veioză, sticle de șampanie și lichioruri cu miros violent. Alături, mica prăjină de bambus ce susține pînza cortului, avînd agățată pe ea un revolver de ordonanță și o sabie de ofițer. Lîngă masă, un pat de campanie pe care doarme dus un ofițer înfășurat într-o pătură kaki. După imobilitatea lui, după sforăturile-i sonore, se ghicea că a onorat din plin sticlele, al căror conținut nu era străin de somnul acesta greu, vecin cu catalepsia.

Figura celui care dormea se desena cu vigoare pe pînza cortului și Casse-Cou recunoscuse imediat fruntea aceasta energică, nasul ca ciocul de uliu, bărbia pătrată, buzele subțiri. Un ușor strigăt îi scăpă :

— Maiorul Colville !

Numele său, pronunțat cu jumătate glas, deșteptă din somn pe cel ce dormise pînă atunci, insensibil la

tumultul ce domnea în tabără. El căscă, se întinse, deschise ochii și bîlbîi ca un om pradă unui coșmar :

— Casse-Cou !... Breack-Neck... Am să te ucid, canalie !

Și întinse mîna să-și ia revolverul și să-l împuște pe intrus.

Iute ca gîndul, Casse-Cou apucă cu mîna sa dreaptă țeava revolverului, iar cu stînga îl prinse pe maior de guler și-i răsuci în jurul gîtului cămașa descheiată, care pîrîi.

Maiorul, sugrumat, se zbătea, vrînd să strige ajutor, și scoase un horcăit înăbușit.

— Taci ! îi porunci Casse-Cou. Liniște ! Sau îți zbor creierii !

Dar acest englez hrănit cu rosbif, îndopat cu whisky și avînd antrenament multilateral, era un atlet în toată legea. El se zbătea din ce în ce mai tare, avea să scape din strînsoarea adolescentului, să zbiere, să dea alarma.

Casse-Cou ar putea să-i sfărîme țeasta cu un foc de revolver, dar detunătura ar face să vină în fugă sute de soldați. Are însă un mijloc mult mai simplu pentru a evita zgomotul. Și flăcăul, ținînd arma de țeavă, aplică o lovitură cu mînerul revolverului în capul recalitrantului. Cutia osoasă scoase un sunet surd, maiorul suspină lung și încetă de a mai zbiera și de a mai da din picioare.

Fără să piardă o secundă, Casse-Cou îi vîri în gură, în chip de căluș, un șervet pe care-l înnodă solid la ceafă. După ce făcu asta, îi legă și mîinile la spate cu o batistă, îi împiedică picioarele cu o curea de piele și murmură :

— Ce-a fost mai greu s-a făcut.

Dar se aude cineva venind. Pași grei, însoțiți de zăngănit de pîteni, răsună, apropiindu-se de cort.

Casse-Cou suflă în veioză, îl trage brutal la pământ pe maior, îl împinge sub pat, îi ia locul în așternut, își trage pătura pînă sub ochi și începe să sforăie.

Un om intră ezitînd.

— Eu sînt, excelență, Billy, credinciosul dumneavoastră servitor.

— *Hell damit you!* ocări de sub pătură Casse-Cou, cu o voce groaznică de bețiv.

— Excelență, tabăra este în alarmă!

Casse-Cou întinse brațul, dădu de o cizmă, o apucă de carîmb și o aruncă cu toate puterea în obrazul intrusului.

Raporturile ofițerilor englezi cu ordonanțele lor nu erau întotdeauna pline de blîndețe. Acești perfecți gentlemen aveau adesea mîna promptă și piciorul agil.

Atins în plină față de pîntenul cizmei, credinciosul Billy scoase un vaiet înăbușit, apoi plecă, cu obrazul rănit de rozeta de la pînten. Și Casse-Cou îl auzi gemînd în surdină, ca un nenorocit obișnuit să fie bătut și căruia îi erau interzise plîngerile:

— Oho!... Singerez!... Senioria sa a băut prea mult coniac din Franța, ca și țîmpanie... Of! Senioria voastră are astăzi o beție rea și mîna dumneavoastră e mai grea ca oricînd... Tare-aș vrea să plec!

„Și eu de asemenea“ — își zise în sinea lui Casse-Cou, care își dădea seama că situația aceasta din ce în ce mai dubioasă se prelungea mult prea mult. Acum trebuia să se înarmeze cu răbdare și să facă apel la tot singele lui rece.

Afară, tumultul, după ce atinse maximum de intensitate, se liniști încetul cu încetul. În lipsa oricărui motiv concret, afacerea fu pusă pe seama vreunui bețiv, rămas necunoscut, din fericire pentru el. Totul reintră în ordine: nu fusese decît o alarmă în plus.

În vremea aceasta, Casse-Cou găsi timpul îngrozitor de lung. Se scursese aproximativ o oră de când luase locul maiorului. Trebuia să fie orele două noaptea. Ca să nu riște să-și lase oasele în acest viespar, trebuia să plece negreșit înainte de a se face ziuă. Să plece !... Da, fără îndoială... dar cum ? Călare era imposibil. Atunci, pe jos ! Va fi o mare pierdere de timp, dar era singurul mijloc ce-i putea oferi măcar umbra unei șanse de succes.

Casse-Cou se pregăti să părăsească fără zgomot cortul. Îl auzi pe maior respirînd slab și-i făcu în sinea lui această urare foarte puțin caritabilă : „Oh, măcar de-ar crăpa !“ În locul său, Paul Potter i-ar fi tăiat gîtul acestui inamic necruțător. Dar Casse-Cou se mulțumi să-l lase într-o situație dacă nu primejdioasă, în orice caz caraghioasă.

Dădu la o parte încet pătura, părăsi patul, se ridică pe jumătate și, pipăind în beznă obiectele întrezărite mai înainte, ajunse fără alte întîmplări la intrarea cortului. Aici pipăi iar, se strecură în deschizătura celor două fișii de pînză și se află afară.

De-abia făcu doi pași însă, cînd piciorul lui dădu de un obstacol care-l făcu să se clatine. În același timp, un om lungit pe jos în fața cortului se ridică dintr-o săritură și strigă :

— Ei ! Un hoț care iese de la senioria sa !

Era Billy, ordonanța maiorului, care adormise în fața locuinței stăpînului.

Ei, al naibii ! Ia te uită unde s-a ascuns fidelitatea !

Soldatul încercă să-l apuce de gît pe Casse-Cou, care se apăsă însă ca un turbat. Atunci Billy începu să urle : „Hoțul ! Săriți !“ chemîndu-i pe toți la arme. Încă o alarmă ! Bietul Casse-Cou !

Referitor la oamenii bătuți. — O nouă încăierare. — Tunuri mutilate. — Un bufet. — Casse-Cou cumpără whisky. — Bețiv veritabil. — Patrula. — Prima cinstire cu whisky. — Santinelele. — A doua cinstire cu whisky. — Isprăvile unui fals bețiv. — Santinela călare. — A treia cinstire cu whisky. — Bănuieli. — Ultima sticlă și ultimul cartuș. — În galop.

Un moralist pretindea că cei mai credincioși cîini sînt cei bătuți zdravăn. Să fie oare la fel și cu unii oameni, pe care loviturile primite din abundență de la stăpînii lor par a-i lega de aceștia din urmă pe viață ?

Așa și cu lăncierul Billy, ordonanța maiorului Colville. Billy era cu siguranță cel mai ocărit și cel mai maltratată dintre toate ordonanțele de ofițeri din armata engleză, și Dumnezeu știe cît îi înjurau, îi îmbrînceau și loveau gentlemenii pe ordonanțele lor, cu orice prilej, pentru un motiv sau altul, sau de cele mai multe ori fără motiv. A-și bate servitorul de dimineată pînă seara era un fel de sport pentru ei.

Ei bine ! Billy, culcat în fața cortului ca un cîine credincios, își apăra stăpînul cu îndîrjirea unui dulău. El se repezi la Casse-Cou, pe care-l văzuse ieșind din cort la lumina stelelor și pe care-l luase drept hoț. Casse-Cou, care fusese cît pe ce să cadă peste acest trup solid, lungit pe pămînt, avu mult de furcă pentru ca să scape și din această primejdie. Billy, credincios și tenace însă, urla și făcea un tărăboi înspăimîntător. Casse-Cou îl buși cît putu de tare. Dar Billy, deprins cu bătaia din timpul serviciului la maior, se încăpățîna și rezista.

Casse-Cou avea să fie prins. O furie violentă puse stăpînire pe el. Billy, din nenorocire pentru el, își apropie cu imprudență fața de aceea a lui Casse-Cou. Fără îndoială, pentru a încerca să-l recunoască pe intrus. Fără a pierde o clipă, și găsind că ocazia era bună, Casse-Cou îi băgă cu forță în ochi degetele lui depărtate în formă de V. Lovitură zisă a furculiței. Credinciosul și tenacele Billy simți o durere îngrozitoare. Își desprinsе imediat minile de pe Casse-Cou ducîndu-le la ochi, se lăsă să cadă la pămînt și, ca orbit, se rostogolea pe jos, genînd cu disperare.

Casse-Cou era în sfîrșit liber. Dar soldații soseau în fugă din toate părțile și mica petrecere de mai înainte avea să reînceapă. Din fericire, urletele lui Billy îi atraseră și-i reținură pe toți cei sosiți. Bietul de el însă își uită durerile proprii, din grijă pentru stăpînul său, și zise către cei care veniseră să-i dea ajutor :

— În cort... senioria sa... maiorul... un hoț... un asasin.

În timp ce Casse-Cou o lua la goană, urmărit de un grup, un alt grup pătrunse în cort. Aici îl găsiră pe maior pe jumătate amețit de lovitura primită în cap, cu figura plină de sînge, dar treaz. Abia desfăcut de legături, el exclamă :

— Casse-Cou !... Unde e Casse-Cou ?

Nu știa nimeni... Nu-i răspunse nimeni, căci îl crezură beat sau nebun.

— Dar, brute nemaipomenite ce sînteți, vă spun că în tabără se află Casse-Cou !

El își luă sabia, ieși pe jumătate zăpăcit și alergă printre corturi, vociferînd :

— Breack-Neck !... Breack-Neck !... Țintiți-l bine !
Dau o mie de livre pentru cel care-l va aresta...

Numele lui Casse-Cou se bucura la englezi de o popularitate măgulitoare desigur, dar foarte periculoasă.

— Breack-Neck... O mie de livre !

Casse-Cou începu să strige și el, ca și mai înainte, la unison cu ei, ba chiar mai tare decît toți. Asta îi reuși și de data aceasta, cel puțin pentru un moment. Dar el era în capul gol, cu hainele sfîșiate, și nimeni nu-l recunoștea ca fiind soldat englez. Așa că treaba se strică.

Ca un om care știe să joace la timp cartea cea mare, riscînd totul, Casse-Cou provocă o diversiune originală, eficaă și primejdioasă.

Hazardul fugii lui îl dusesese lîngă caii artileriei. În interiorul unui cantonament înconjurat de o linie dublă de santinele călări și de santinele pedestre, supravegherea era mai puțin activă, mai ales după o zi de marș și o alarmă care răpise din odihna oamenilor, frînți de oboseală. Casse-Cou putu deci să se apropie de cai fără să provoace neîncrederea santinelelor, puțin numeroase de altfel și beți de somn. Caii erau legați cu un nod pe care ei nu-l pot desface, dar pe care omul îl dezleagă imediat. Casse-Cou, care cunoștea acest sistem de fixare, profită pentru a dezlănțui cel mai groaznic haos. Într-o jumătate de minut, cu riscul de a fi sfărîmat de copitele cailor, Casse-Cou dezlegă vreo treizeci de cai, care sforăiră și, fericiți să se vadă liberi, o porniră în toate direcțiile. Nechezînd și zvîrlind din copite, ei dădură năvală peste oamenii care urlau : „Breack-Neck !“

Tumultul se mări și deveni înspăimîntător. Și asta cu atît mai mult cu cît Casse-Cou își continua manevrele diabolice, favorizat de noaptea care era pe sfîrșite.

Caii dădură peste cap corturile, culcară la pămînt oamenii, se speriară și o luară la goană, ca înnebuniți. Artileriștii care păzeau tunurile alergară după ei. Tunurile rămaseră pentru un moment singure. O, pentru

un timp foarte scurt. Dar Casse-Cou ştiu să profite de acest moment cu o dibăcie şi un sînge rece absolut nemaipomenite.

„Aha ! Se oferă pentru pielea mea o mie de livre !... Dar am mai spus-o : ea valorează mai mult... Le joc eu o festă, să mă țină minte.“ Se gîndi imediat la fulmicotonul pe care-l purta înfăşurat sub dolmanul kaki, luat de la lăncierul mort. El cunoştea eficacitatea acestui exploziv, şi mai groaznic ca dinamita, dacă aşa ceva se poate concepe. Într-un răstimp mult mai scurt decît ne-a trebuit nouă ca să relatăm acestea, el scoase tubul, îl tăie în trei bucăţi, înconjură cu fiecare din aceste bucăţi mecanismul a trei tunuri, dădu foc şi fugi cît îl ţineau picioarele. „Ce păcat — îşi zise — că nu mai am fulmicoton încă o dată pe atît !“

Trei detunături răsunară aproape numaidecît. Bum ! Bum ! Bum ! Bucăţi de metal fărîmat, torente de pietre şi urletele oamenilor. Trei tunuri au fost date peste cap pe afetele lor şi aruncate în sus ca nişte cai loviţi mortal.

Tabăra întreagă e în picioare. Oamenii, pradă groazei, teroarei, furiei, se înarmează, aleargă, se întreabă unii pe alţii ce s-a întîmplat şi măresc şi mai mult dezordinea, care devine de nedescris. Unii se înghesuie împrejurul celor trei tunuri care zac mutilate, alţii aleargă după caii care nu vor să se lase prinşi. O parte se îngrămădeşte în jurul maiorului, care vociferează, pradă beţiei şi furiei :

— Casse-Cou !... Vă spun că e Casse-Cou ! O mie de livre celui care-l va prinde.

Nu se mai aude om cu om, nu se mai înţelege nimic din cauza huietului. Generalii poruncesc să se ia armele. Comenzile se încrucişează şi nu se execută.

Pînă la urmă, Casse-Cou e uitat, iar el, care şi-a atins ţelul, nu-şi pierde timpul. Nemaivînd cască, ia

de jos o pălărie de fetru pierdută în hărmălaie de un C.I.V., și-o pune pe cap, cu calm, cu aerul cel mai natural din lume, și încearcă s-o șteargă pe nesimțite în partea salvatoare, unde e liniște. Atitudinea lui corectă, mersul sigur, uniforma, căreia nu-i lipsește nimic, servesc de liberă trecere. Nimeni nu-i dă atenție, deși numele lui se află pe buzele tuturor, însoțit de cifra sumei oferită pentru capturarea lui.

Văzu un bufet a cărui ușă era întredeschisă. Intră, cu siguranța omului ale cărui buzunare sînt doldora de bani. Responsabilul, mirosind un client bun, înaintă plin de un respect slugarnic. Casse-Cou, căruia îi venise iar o idee năstrușnică, îi ceru șase sticle de whisky, din cel mai fin. Responsabilul bufetului era un gal care vorbea o engleză tot atît de fantezistă ca și aceea a lui Casse-Cou. Așa că el nu observă că clientul său se exprima într-o păsărească ce-ar fi iscat bănuielei unui purist. Dar îl făcu să plătească dublu, fără îndoială din cauza orei matinale. Ca și în restaurantele de noapte, Casse-Cou, care se prefăcea cherchelit, plăti fără să se tocmească, dar ceru să i se dea o sacoșă ca să ducă sticlele unor camarazi care erau, chipurile, de gardă. Responsabilul bufetului îi pretinse și o guinee pentru sacoșă, care abia de valora cinci șilingi. Casse-Cou se duse, cu pălăria pusă de-a curmezișul, clătîmîndu-se și zicînd :

— Camarazilor canadieni le este sete... Am să le duc de băut. În Canada mereu ți-e sete.

Fu oprit de o patrulă. El oferî o sticlă caporalului și-i zise :

— Camarazii de gardă mor de sete... Nu beți toată sticla.

Caporalul rîse, își lipi buzele de sticlă, înghiți jumătate, trecu restul oamenilor săi și, găsind că motivul invocat de acest necunoscut ce se clătina era foarte important, îl lăsă să treacă. Englezii au pentru beție

tezaure de indulgență. Dar această indulgență nu e lipsită de o oarecare doză de invidie resimțită de omul treaz față de cel beat. Soldații patrului bombăne, găsind că jumătatea de sticlă acordată lor de caporal era insuficientă. Ei mai cer whisky în termeni amenințători și Casse-Cou, temîndu-se de complicații, trebuie să le mai dea o a doua sticlă.

I-au mai rămas patru. Dar îl trece un fior la gândul că ar putea întîlni o a doua patrulă și că va trebui s-o adape și pe aceea. Nu ! Totul merge bine. Nimic suspect. Dar orizontul începe să se lumineze înspre răsărit. Mijește de ziuă. „Drace — cum zice marele meu prieten Paul Rédon — e vremea s-o șterg.“ Face vreo cincizeci de pași. O voce aspră, însoțită de un zăngănit de metal, se ridică dintr-un *rifle-pit*.

— *Who goes there ?*

Răspunde în șoaptă :

— *Whisky !*

Acest cuvînt este cel mai elocvent dintre răspunsurile care pot fi date unei santinele engleze, mai ales cînd e ora patru dimineața și cînd noaptea a fost răcoroasă și umedă.

— Vin' aici, la adunare ! reia vocea cu un puternic accent irlandez.

Lui Casse-Cou îi venea să joace acum de fericire. Într-adevăr, nu era de loc prea devreme. Hazardul, în sfîrșit, îl servea după dorință, căci irlandezii, cei mai viteji soldați din Regatul Unit, erau cu siguranță bețivii cei mai pasionați și cei mai înveterați.

Santinelele erau dublate aici, și Casse-Cou știa asta. Mai știa de asemenea că va face tot ce va vrea din cei doi Paddy, cu două sticle de whisky. El înaintă ținînd în fiecare mînă cîte o sticlă destupată, pe care o întinse celor doi oameni ghemuiți în *rifle-pit*. Apoi scoase un sughiț groaznic de bețiv și adăugă :

— La adunare ? Iacă ! E tot whisky !...

— Arrah !... Arrah !... Begorrah !... Vorbești ca din carte și ești cel mai bun soldat din toată armata maiestății sale. În sănătatea ta, frățioare !

Casse-Cou luă o a treia sticlă. El o ciocni în întuneric de celelalte două și bombăni cu o voce grosolană, pe care încerca s-o facă binevoitoare :

— În sănătatea voastră, camarazi !

Irlandezii își lipiră buzele de sticle, răsturnară capetele pe spate și băură... băură, să plesnească pe loc, nu alta. Dintr-o singură și formidabilă gilgiială, sticlele fură pe jumătate goale.

Whisky-ul este cumplit de tare. Parcă e esență de vitriol ! O pară de foc se urcă în obrajii băutorilor. Ei plesniră din limbă, pe jumătate de satisfacție, pe jumătate de poftă de a mai bea. Hai ! Încă o dușcă. Aceea care trăsnește omul. Gata sticla !... S-a făcut !

Prefăcîndu-se scos din competiție, Casse-Cou se lăsă să cadă mormăind și începu să sforăie. Ceilalți izbucniră în ris și ziseră :

— Camaradul e matol !...

Unul din ei adăugă :

— Poate că sticla lui nu e goală. Ia să vedem.

Omul ieși din gaură și-l pipăi pe Casse-Cou, care ținea lipită de el sticla abia începută. Irlandezul i-o luă încetîșor, o duse cu el în *rifle-pit* și sorbi îndată jumătate.

— Supliment de rație ! zise el cu un sughit.

— Dă-mi și mie suplimentul — răspunse celălalt.

Bău și el, la rîndul lui, și adăugă :

— Aș dormi și eu ca el.

— Da, dar peste zece minute vor veni să ne schimbe și ne-ar împușca ca pe iepuri.

Casse-Cou, care nu dormea decît cu un ochi și care deschisese bine amîndouă urechile, îi auzi și se gîndi : „Zece minute !... Drace !... E timpul s-o șterg.“ Se prefăcu că se deșteaptă și că-și caută sticla. Bombăni, se clătină, înjură și plecă rostogolindu-se.

— *Goddem !... Unde e sticla mea... a plecat... Ha, o văd !... O ia la fugă... colo... colo... Vino încoace, nerușinato !... Vino încoace !... Sau viu eu să te prind. Aaa ! Nu vrei să vii !... Așteaptă tu !... Am să alerg... Sînt bărbat... și te voi prinde negreșit...*

Clătînindu-se la fiecare pas, căzînd, gemînd, ridicîndu-se, el trecu prin fața *rifle-pit*-ului în fundul căruia rîdeau cu mare poftă, tăvălindu-se, irlandezii. Această idee, de a alerga după sticla care fuge, li se părea cea mai oaraghioasă, cea mai amuzantă din cîte pot încolți într-o minte îmbibată de alcool. Nici nu băgară de seamă că necunoscutul căruia ei îi datorau acest dar neașteptat lua o direcție opusă taberei engleze. Nu văzură nici că nu mai cădea, ci mersul său era acum sigur și mai rapid pe măsură ce se îndepărta.

Orizontul pălea din ce în ce și începeau să se distingă ceva mai bine lucrurile. Casse-Cou se credea salvat ; scoase un lung suspin și fu gata s-o ia la fugă. Un galop rapid se auzi însă în urma lui și o voce aspră îi strigă acel „cine e acolo“ englez :

— *Who goes there ?*

Cu mare greutate, sărmanul Casse-Cou își stăvili o înjurătură de furie. Își reluă mersul lui oscilant de bețiv, scotoci cu atenție în sacoșă și scoase ultima sticlă.

Un călăreț sosi în goana mare. Era o santinelă călare. Un lăncier. El repetă cu o voce și mai brutală :

— *Who goes there ?* Apoi adăugă : Ce faci aici ?

— Beau și... mă... mă plimb. Dacă vrei să... bei... bea... și tu... iată... nu sînt... egoist.

Lăncierul, văzîndu-l pe acest bețiv fără arme, rîse, lăsă lancea lingă cizmă, întinse mîna, apucă sticla și o duse la buze. În timp ce bea cu înghițituri mari, Casse-Cou luă dirlogii calului în mîna stîngă și virî dreapta în buzunarul dolmanului.

Lăncierul nu-i fu, ca irlandezii, recunoscător. După ce se adăpă îndelung, el păstră sticla și zise :

— Te plimbi prea departe de tabără... mult prea departe.

— Ah — răspunse Casse-Cou, cu un aer aiurit — e departe... numita tabără... Ce caraghios !... O tabără care e atît de departe... La urma urmei... tot aia e... Nu există distanță pentru viteji...

— Fără atîtea istorii ! ripostă lăncierul, stăpînit de neîncredere. Ai să te întorci cu mine.

— Nu ! Pentru că... mă plimb... și nici nu sînt de serviciu...

— Consemnul este să omor pe oricine iese din tabără sau pe oricine vrea să intre... Supune-te, sau te ucid !

El lăsă sticla să cadă și făcu gestul de a-și apuca lancea. Iute ca gîndul, Casse-Cou scoase din dolman micul revolver de buzunar, pe care nu-l părăsise. Și, fără să lase din mîna hățurile, pe care le ținea cu stînga, trase un glonte în lăncier. Glonteke pătrunse drept în creier. Lăncierul se legănă înainte, înapoi și se prăbuși trăsnit, fără un țipăt, fără un gest. Căzu greoi jos, cu lance cu tot. Calul, speriat, vru să se cabreze. Casse-Cou însă, cu o scuturare viguroasă a hățurilor, îl ținu nemișcat.

Celelalte santinele călări, care văzuseră flacăra și auziseră detunătura, alergau în goană încoace.

Casse-Cou se aruncă dintr-o săritură pe calul celui omorît și plecă într-un galop nebunesc.

După ce-l urmăriră cinci sute de metri, ceilalți abandonară urmărirea dîndu-și seama că era inutilă.

Casse-Cou scăpase !

VIII

Invazia. — Cum făceau englezii război buriilor. — Ferocitatea civilizaților. — Jaf și incendiu. — Drama de la Blesbuck-Fontein. — Asasinarea unui centenar. — Masacrarea femeilor și a copiilor. — Răzbunătorii. — Maiorul Colville își plătește datoria. — În retragere.

Casse-Cou a ajuns în sfîrșit la generalul Botha. Era și timpul. Generalul bur n-avea informații precise și Casse-Cou, riscîndu-și viața, i le aducea, clare, complete, perfecte. Astfel documentat de îndrăznețul căpitan al Puștimii, Botha putu să evite încercuirea pusă la cale de lordul Roberts. În zadar încercau infanteria călare, cavaleria și artileria engleză, mergînd cu o repeziciune fulgerătoare, să depășească aripa stîngă a burilor. Botha pornise în goană trenul său regimentar și părăsea fără să ezite poziția pe care o stăpînise, atît de bine fortificată, dintre Winburg și calea ferată. Astfel că formidabilul clește englez, compus din oameni, cai și tunuri, se închise în vid.

Catastrofa de la Wolverskraal fusese pentru buri un exemplu trist și dureros. Timpul atacurilor nebunești

trecuse. Burii o știau. În loc să se imobilizeze în puncte strategice, chiar dacă erau excelente, ei se repliau, retrăgându-se. Totuși, deși reușiseră să evite lupta cu inamicul, ei nu-l mai puteau opri. Englezii soseau neconținut, devenind din ce în ce mai numeroși, ajungând acum cam zece contra unul. Ei îi împingeau pe republicani, îi răsuceau pe loc și-i făceau să se îngrămădească spre nord. Soarta luptei era hotărâtă! Și totuși mai aveau loc fapte minunate de arme.

Dacă burii, forțați să părăsească puțin câte puțin Orange-ul, se retrăgeau fără să lase în mâinile invadatorilor nici un om măcar, nici un cal sau furgon, englezii în schimb plăteau scump succesele, datorate numai strivitoarei lor superiorități numerice. Nu era zi în care acești luptători ce nu puteau fi prinși, burii, să nu-i silească la câte un eșec parțial, tot atât de dureros pentru amorul lor propriu pe cât era de costisitor pentru finanțele și efectivele lor. Convoaie răpite, patrulă surprinse, santinele dispărute, formații mici de luptă distruse — nici nu mai contau. Fiecare brazdă de pământ, fiecare stîncă, fiecare arbore, fiecare casă, totul era apărat de luptători nevăzuți, informați în orice minut de mișcările invadatorilor cu ajutorul femeilor, al copiilor rămași singuri în locuințe. Și acest război pe porțiuni, de guerilă, această luptă cu un inamic care se afla pretutindeni, dar pe care nu-l găseai nicăieri, a sfârșit prin a exaspera armata engleză, de la generalisim pînă la ultimul însoțitor de convoaie.

Mai întii, au fost luate măsuri de intimidare. Era interzis localnicilor de a găzdui vreun luptător, sub pedeapsa cu amendă. Era interzis de a-i aproviziona, de a-i adăposti, de a-i informa. Și cum amenziile rămîneau bineînțelese neplătite, interzicerea fu făcută sub pedeapsa expulzării.

Bineînțeles, că toate aceste măsuri fură luate zadarnic.

Atunci, comandantul superior nu ezită să ia măsuri a căror cruzime n-a făcut cinste acestei mari națiuni și a indignat întreaga lume civilizată.

Furios din cauza eșecurilor pe care i le provocau acești patrioți, lordul Roberts, și împreună cu el toți oamenii armatei sale, ajunseră să considere drept o crimă de neiertat dragostea de țară și de libertate a burilor !

În afară de asta, domnii capitaliști se plingeau. Imperialismul se plictisise de această batere pe loc a pasului. Militarii se săturaseră de încăierările lipsite de glorie și de privațiunile fără de nici un folos. Și peste tot răsună strigătul scos în metropolă : „Trebuie să terminăm odată cu ei ! Să terminăm cu orice preț !“

Numai că burii nu puteau admite așa ceva.

Astfel, împinși de opinia publică, de ambițiile personale, de amorul propriu și de un miraj de așa-zisă glorie, soldații nu întârziară să se transforme în niște ființe îngrozitoare. Așa cum s-a petrecut și cu lordul Roberts, care nu s-a sfiit să-și dezonoareze un trecut fără pată, prin ordine de zi odioase ! Neizbutind să sfărâme eroica rezistență a burilor, bătrînul Bobs pustia țara pe acolo pe unde trecea cu trupele lui. Locuințele izolate, fermele, târgurile, orașele chiar erau jefuite metodic, apoi incendiate și ruinele rase de pe fața pămîntului. O distrugere totală ! Locuitorii, femei, copii, bătrîni, erau izgoniți fără milă în cîmpii, unde mureau de oboseală și de foame ! Dar erau printre ei și unii care se încăpățîneau să rămînă în casele lor vechi, în care se scursese viața lor de muncă, în care iubiseră, suferiseră, nădăjduiseră. Această atitudine era considerată ca ceva foarte grav și constituia pentru invadatori o crimă pasibilă de a fi pedepsită cu moartea.

Oricît de monstruoasă pare o asemenea crimă, ea a fost comisă, cu un fel de diletantism feroce și ne-

cruțător. Tot ceea ce se poate imagina mai înspăimîntător, a fost făcut de către trupele acelea care se lăudau cu liberalismul lor, cu mărinimia, cu civilizația lor, sub ochii binevoitori ai șefilor lor! Ba, ceva mai mult, chiar unii șefi au îndeplinit cu o bucurie monstruoasă oficiul de călăi!

Iată, de pildă, maiorul Colville, acel maniac alcoolic și crud, ai cărui călăreți își cîștigaseră în întreaga regiune o cruntă celebritate, care mai tîrziu a devenit tristul apanaj al voluntarilor generalului Brabant. Colville și lăncierii lui mergeau, ca cercetași, înaintea grosului armatei engleze. Pentru un timp, ei erau nițeluș în aer, adică departe de grosul trupelor, și terorizau, nemaipomenit de sălbatic ținutul situat între Reitzburg, Vrededorst, Pary's Wolve-Roek și linia de cale ferată care ducea de la Bloemfontein la Pretoria.

Distrugerea se opera metodic. Nu lăsau nimic în picioare. Nici măcar arborii! Iar burii, masați la frontiera Orange-ului, avînd în spate Vaal-ul, în față vadul Rensburg-ului, nu puteau porni ofensiva și nici nu puteau da vreun ajutor nenorocitelor victime ale brutalității lăncierilor. Aceștia, în număr de vreo două sute, ajunseseră la Blesbuck-Fontein.

Blesbuck-Fontein era o fermă imensă, una din acele aglomerări de construcții care aparțineau unui singur stăpîn, dar adăposteau și zece sau douăsprezece familii numeroase de muncitori. Totul aici respira acel confort solid țărănesc, acel belșug și bună stare primitivă pe care le găseai în aceste locuințe patriarhale, în care de mai bine de jumătate de secol se acumulasera produsele solului, produse muncite și transformate de locuitori. Căci aceste obiecte familiare erau opera răbdării și muncii nefîcitate a mîinilor lor dibace

și harnice. Zi cu zi, ei creaseră totul, lucrînd fără încetare ca să mărească și să perfecționeze această mică lume care putea să fie embrionul unui tîrg, sau poate chiar al unei cetăți. Aici li se născuseră copiii, crescuseră, întemeiaseră noi familii, care se instalaseră în noi clădiri, adăugate la cele vechi. Și toate acestea se grupau și se întindeau din ce în ce tot mai mult, asemenea ramurilor viguroase ale unui arbore frumos, care-și trag seva din bătrîna tulpină primitivă, sădită în pămîntul sfînt al patriei.

Ah, anii copilăriei fără griji, ai vîrstei mature de muncă rodnică, ai bătrîneții respectate! O, bucuria, beția spațiului nemărginit!... Bucuria senină a muncii care te răsplătește!... Sfînta fericire a odihnei familiale! Niciodată o fericire nu fusese atît de completă, atît de absolută ca a acelor oameni harnici care, fiecare din ferma lui, făcuseră cîte un mic rai. Dar această fericire, care părea indestructibilă, se prăbușise. Flagelul războiului dezlănțuit în acel colț de paradis le luase bărbații și adolescenții și lăsase fără apărare pe cei slabi, pe infirmi, pe femei. Un singur bărbat, din douăzeci și șase, mai rămăsese la Blesbuck-Fontein. Era străbunicul, aproape centenar, orb, abia putîndu-se tîri la soare, la locul său obișnuit. În jurul lui, băiețași de zece ani și chiar și mai mici, o femeie bătrînă de nouăzeci de ani, viteaza și devotata soție a șefului Familiei... apoi fiicele lor, nepoatele și strănepoatele, toate mame, surori sau soții de luptători... și, în sfîrșit, copiii de țîță. În total, cam vreo șaptezeci de persoane rămase fără de apărare.

...O trompetă trîmbează strident, însoțită de galopuri repezi. Băiețașii vin în fugă, gîfîind și strigînd: „Englezii!” Lăncierii năvălesc în vîrtej, cu zăngănit de fierărie, în curtea uriașă. Maiorul se află în frunte, flancat de un sergent și precedat de doi trompeți.

— Stăpînul !... Unde e stăpînul ? strigă sergentul.

Conduc de o fetiță blondă, frumoasă, de șase ani, bătrînul bur înaintă pînă la ușă și răspunse cu demnitate :

— Eu sînt stăpînul !... Ce doriți dumneavoastră ?

— Citește, sergent ! porunci maiorul cu vocea lui tăioasă, fără să-i răspundă bătrînului.

Subofițerul scoase din tocul de piele de la oblîncul șei o hîrtie, o despături și citi scandînd cu răutate silabele :

— În numele maiestății sale regina și din ordinul excelenței sale milord Roberts, se ordonă persoanelor aici prezente să părăsească fără întîrziere și fără amînare această locuință. Orice rezistență va fi pedepsită cu moartea. Și subofițerul adăugă : Aveți cinci minute ca să vă retrageți.

Bătrînul, uluit, fixă cu ochii săi de orb punctul de unde pornea vocea care pronunțase acest ordin crud, barbar. Credea că n-a auzit bine, abia putea pricepe, și făcu cu brațele lui descărnate două mari semne disperate. Biata lui gură bătrînă, fără dinți, mestecă în gol și nu scoate nici un sunet.

— Tată mare — suspină copilul — omul zice că trebuie să plecăm.

— Să plecăm ? ! bîlbîi îndurerat, cu o voce de dincolo de mormînt, străbunicul...

— Da, să plecați — strigă maiorul cu o bucurie plină de răutate. Haide ! Afară de aci, cuib de vipere, dacă nu vreți să fiți prăjiți de vii în vizuina voastră !

Femeile au înțeles. Ele părăsesc îndată sala cea mare și odăile vecine, unde stăteau ghemuite, pradă acelei spaima abătute a celor slabi surprinși de invadatori. Plîsete sfîșietoare, implorări disperate țîșnesc din piepturile lor. Înconjurîndu-i pe călăreți, fac apel la mila

lor, le arată copilașii mici, care se vor afla fără de adăpost și fără pîine.

Bandiții rînjesc viclean, își cabrează caii și răstoarnă pe cei mai apropiați, care sînt călcați de copitele cailor. Urletele de durere, de spaimă sînt acoperite de hui-duielile soldaților. Unuia din prunci i-a fost sfărîmată fața. Mama, sălbatică, cu părul vîlvoi, pe jumătate nebună, cade leșinată alături de mica victimă, scuturată de fiorii agoniei.

Maiorul își scoate ceasul și zice cu răceală :

— Mai aveți patru minute !

Străbunicul înaintează, sperînd să-l înduioșeze. Ghicind după vocea acestui om, pe care nu-l poate vedea, că el e șeful, bătrînul își îndoaie statura înaltă și bîlbîie cu vocea lui tremurătoare :

— Dacă aș fi singur... nu v-aș cere nimic... v-aș spune : „Luați bătrînul meu corp scheletic și dezlănțuiți-vă asupra lui...” Dar femeile acestea... copiii aceștia... nu v-au făcut nimic... În numele umanității... în numele Dumnezeului dumneavoastră, care este și al nostru... cruțați slăbiciunea lor...

— Încă trei minute — continuă maiorul. Moșnege, pierzi un timp prețios, căci ordinele reginei sînt categorice !

— Regina dumneavoastră nu poate să dorească masacre... Ea este femeie... este mamă... Aveți milă de tovarășele noastre... milă și îndurare pentru micuții noștri... Nu mi-am plecat fruntea niciodată în fața vreunui om... n-am îngenuncheat decît în fața lui Dumnezeu... Vă implor în genunchi... fac apel la sentimentele dumneavoastră de om... la onoarea dumneavoastră de soldat și vă strig din nou : Milă !... Milă !... Îndurare !...

Și nobilul bătrîn, care, pentru a-și salva familia îngrozită, îndură suprema umilință, cade cu greutate în genunchi, întinzînd mîinile tremurătoare... Din ochii

lui fără vedere curg lacrimi ce şiroiesc în barba-i albă. Cîţiva soldaţi, mai puţin împietriţi, întorc capul. Dar cei mai mulţi rîd batjocoritor ca nişte brute.

Maiorul nu răspunde. Cu o perfectă uşurinţă, el scoate piciorul din scara din stînga, lingă care se află ingenuncheat bătrînul, şi, fără un efort deosebit, el repede în obrazul nenorocitului o puternică lovitură de cizmă. Se aude un zgomot de carne zdrobită. Sîngele îi ţîşneşte în valuri din nas şi de pe buze şi străbunul, mutilat, omorît poate, se prăbuşeşte fără suflare lingă cadavrul copilaşului. Strigăte de indignare şi de durere ţîşnesc din toate gurile :

— Blestemaţilor !... Blestemaţilor !... Asasinilor !...
Asasinilor !

Ca şi cînd ar fi făcut o excelentă glumă, Colville începe să rîdă zgomotos şi, privindu-şi ceasul pentru ultima dată, înainte de a-l băga în buzunar, adaugă :

— Cele patru minute au trecut.

Ce importanţă mai poate avea un minut în plus sau în minus pentru aceste nenorocite, care se ştiu de aci încolo condamnate ? Palide, tremurînd, cu părul vilvoi, ele înconjoară călăreţii, le arată pumnii, le aruncă invective şi, cu mîinile lor slabe, încearcă să-i lovească.

Un rîs puternic, plin de ironie grosolană, le scapă acestor brute, care răspund cu un val de înjurături şi cu trivialităţi oribile, soldăţeşti.

— Cabraţi caii ! urlă Colville.

— Hip !... Hip !... Hip !... Urra !... strigă lăncierii, dînd pîteni cailor, care se reped în mijlocul gloatei zgomotoase şi desperate.

O groază înnebunitoare, de nedescris, cuprinde pe nenorocitele femei. Unele se rostogolesc sub copitele cailor şi sînt călcate în picioare. Altele fug desperate, ţinîndu-şi copiii de mîna, care scot ţipete sfişietoare.

— Cu lăncile, şarjaţi ! comandă Colville, scoţîndu-şi sabia. Infigeţi lăncile în scroafele astea şi în purceii ăştia ! Hai, băieţii mei, iată un *Pigsticking* pe care o să-l ţineţi minte.

Şi lăncierii, ascultînd de acest ordin nemernic, se reped cu lăncile asupra femeilor, strigînd :

— Urra !... Urra !... Să înţepăm porcul !... Să înţepăm porcul !

Scuipînd sînge, cu faţa zdrobită, străbunicul îşi revine din leşin, se ridică cu greutate pe picioarele tremurătoare şi bilbîie cu vocea lui de muribund :

— Laşilor !... Laşilor !... Fiţi blestemaţi !...

Se afla în faţa lui Colville, care tocmai pornea la atac, galopînd încet. Maiorul îşi ridică sabia şi-i repede în cap o lovitură puternică. Manevrată de braţul său de atlet, lama grea a săbiei cade cu un zgomot de satir asupra capului orbului şi-l despică pînă în dreptul gurii.

— *Goddem !* Ce mîină aveţi, domnule maior ! rosteşte primul locotenent, care galopează alături de nedemnul său şef.

— Dar şi ce lamă, dragul meu — îi răspunde maiorul foarte sensibil la acest elogiu.

Călăreţii urmăresc pînă departe pe bieteles femeii şi le înţepă cu lovituri de lance. Străbunica a căzut printre primele, cu pieptul sfîşiat, despicat de un mănunchi de lănci. Mica blondină care servea de însoţitoare orbului a fost străpunsă dintr-o parte în cealaltă de lancea sergentului. Sărmana nevinovată scoate ţipete înspăimîntătoare şi strînge cu mîinile-i însîngerate lancea care i-a străbătut burta. Cu o mişcare brutală,

asasinul trage îndărăt lancia și lasă bietul copil gîfiind de durere la pămînt, unde se zvîrcolește în convulsiile celei mai atroce dintre agonii.

Femeile cad, cad sfîșiate, ciopîrțite de douăzeci de răni savante, care nu omoară decît cu încetul și dovedesc îndemînarea călăilor. Iată-le moarte sau în agonie. Corpurile lor formează ici și colo pete mari roșii. Au mai rămas de omorît cîțiva copii, înnebuniți de groază.

— Ur-ra!... Să înțepăm porcul!

Încă un atac al bandiților. Ultimul. Copiii sînt masacrați și ei. Distrugerea este completă. Un lăncier ține în vîrfurile sulitei sale cadavrul palpitînd al unui nou-născut! Cum, asemenea orori vor rămîne nepedepsite? Nu va veni nimeni să le răzbune?

Colville își bagă sabia în teacă și strigă trompeților:

— Sunați adunarea!

Călăreții vin în goană din toate părțile, se masează pe plutoane și așteaptă un ordin pe care-l știu dinainte.

— Și acum, băieți, distrați-vă făcînd un foc al bucuriei din toate aceste clădiri. Dați foc la toate astea... Porniți!... Haideți! Începeți!

După masacru, incendierea. Pentru această șleahță de bandiți, incendierea este succesiunea logică a evenimentelor. Securitatea lor este atît de neîndoielnică, că nu și-au lăsat santinele de pază afară. Tot escadronul, strîns în curte, vrea să ia parte la acest soi de „petrecere“.

— Ura pentru maiorul nostru! vociferează sergentul.

— Haideți! Începeți, băieții mei!... Începeți!... Dați foc!

O detunătură violentă îi taie vorba. El tresare pe cal, se clatină și cade greoi, cu capul în jos.

Răzbunătorii?... Da, răzbunătorii! Prea tîrziu, vai! O a doua detunătură, sacadată, prelungă, neregulată,

urmează după prima. Apoi o a treia. Toate trei în trei secunde !

Urechea experimentată a unui soldat recunoaște salvele de focuri trase de o trupă de elită. Un fior străbate întregul escadron din care țîșnesc urlete de durere și de groază. Apoi o dezordine înspăimîntătoare cuprinde rîndurile rărîte, decimate de o grindină de gloanțe. Căii se ridică în două picioare, înspăimîntați, înnebuniți, și se rostogolesc peste cap. Oamenii, loviți în plin, nu mai au timp s-o ia la fugă. Un șir lung de puști se aliniază deasupra zidului împrejmuitor, în fața escadronului din care abia dac-au mai rămas cîțiva.

— Să nu scape nici unul din acești bandiți ! strigă o voce tină, înflăcărată, indignată. Foc !

Împușcăturile răsună iarăși, dese, necruțătoare, mortale. Sînt acolo mai mult de o sută de buri, țintași dintre cei mai buni, ale căror gloanțe nu se rătăcesc niciodată și pentru care fiecare om țintit este un om mort. Cîțiva lăncieri rămași în picioare printr-un adevărat miracol galopează în debandadă, străbătînd curtea. Ajunși la poartă, se lovesc de un alt șir de puști.

— Foc ! strigă din nou aceeași voce, vibrînd de indignare.

Maserele tună pentru o ultimă dată. Cei cîțiva supraviețuitori ai escadronului englez cad trăsniți în plină cursă. Bandiții lui Colville au fost distruși !

De afară, vreo douăzeci de tineri, niște copii mai degrabă, formînd un fel de avangardă, năvălesc în curte. E Puștimea. Burii, care compun grosul trupei, rămîn prudenți în afara zidurilor. Avangarda sosește pe locul unde se afla escadronul cînd a primit gloanțele primei salve. Lîngă sergent și lîngă cei doi trompeți se zbate maiorul, cu pieptul găurit, înjurînd, su-

focîndu-se, scuipînd sînge cu gura plină. Recunoscîndu-l pe şeful ce comandase foc, horcăie, o dată cu numele lui, o înjurătură :

— Casse-Cou !... Fii blestemat, canalie !...

— Da, eu sînt, maior Colville, şi sînt un om de cuvînt !... Am jurat să te fac să ispăşeşti moartea lui David Potter...

— ...Tatăl meu, pe care tu l-ai asasinat, ciine de englez ! răcneşte Paul, înaintînd, foarte palid, spre muribundul care-l priveşte cu un aer sfidător.

Casse-Cou continuă :

— Toţi judecătorii care l-au condamnat pe David Potter au căzut sub loviturile noastre : colonelul duce de Richmond, căpitanii : Russell, Herden şi Adams... Şi acum tu, care nu mai ai decît un moment de trăit...

— Se mai poate reveni... chiar şi de departe ! mormăi Colville, bravînd totuşi pînă în ultima clipă.

Mizerabilul se baza pe bunătatea inamicilor, întotdeauna miloşi cu răniţii.

— O să vedem noi ! răspunde cu o voce joasă Paul Potter.

Şi, cu răceală, fără cea mai mică ezitare, copilul lipeşte ţeava puştii sale de tîmpla maiorului şi trage. Craniul acestuia zboară în ţandări, creierii i se împrăştie în toate părţile.

— Sînt muribunzi pe care trebuie să-i ucizi — adaugă în chip de concluzie Fanfan.

De afară se aud strigăte :

— Alarmă !... Alarmă !... Inamicul !...

Puştimea părăseşte în grabă ferma, fără să aibă timp să înmormînteze victimele nevinovate ale englezilor. Ei îşi ajung tovarăşii, sar pe cai şi bat în retragere în faţa maselor de trupe ce se profilează în linii sumbre, întunecate, în depărtare.

Presimțiri. — Trecerea Vaal-ului. — Retragerea. — Pentru a salva armata lui Botha. — Termopilele. — Paul și Patrick. — Luptă înfricoșătoare. — Puștimea distrusă. — Ultimul cartuș. — Căpitanul. — Vor trăi oare ?

Sosirea fulgerătoare, dar, din nenorocire, tirzie, a Puștimii la Blesbuck-Fontein nu avea în ea nimic extraordinar. Vitejii copii erau cercetașii din fața frontului micii armate a generalului Botha, așa cum lăncierii erau cercetașii ce precedau mărșăluirea bătrînului mareșal. Întîlnirea celor două trupe era deci foarte naturală.

Din partea burilor, recunoașterea a reușit complet din punct de vedere militar. Escadronul de lăncieri a fost distrus. A fost semnalată înaintarea armatei engleze. Botha, informat fără întîrziere, a luat măsurile necesare și a dat ordine la iuțală, căci nu era timp de pierdut.

Pe de altă parte, șeful urît al lăncierilor, maiorul, murise, David Potter era răzbunat. Ultimul dintre călăii lui își ispășise crima. Și totuși, Paul, fiul victimei, în loc să guste aspra voluptate a unei răzbunări îndeplinite, era foarte melancolic.

Puștimea se înapoia în goană spre Vaal. Paul galopa între Casse-Cou și Fanfan. Tăcut și cu capul în piept.

Fanfan găsea că totul le reușise de minune și, cu nepăsarea lui de parizian, fluiera marșul Puștimii.

Casse-Cou se întorcea des, privea în toate părțile și, văzînd cît erau de întinse și de groase liniile engleze, acoperind cîmpia cît vedeai cu ochii, murmură :

— Drace ! O să fie o încăierare serioasă.

Paul păstra aceeași tăcere și părea străin de tot ce se întâmpla în jurul lui. Casse-Cou se miră și-i zise :

— Ei, Paul !... Deschide ochii, prietene !... În curînd va trebui să ne luptăm !

Copilul tresări, își privi prietenul cu o ciudată expresie de durere și înduioșare, apoi răspunse :

— Ah, da... Bătălia... Aceasta va fi ultima...

— Hai ?... Ce spui ?... Ți-ai pierdut mințile ?...

— Da — continuă tinărul bur, cu o voce abătută — ultima... cel puțin pentru mine... căci voi fi omorît !

— Ia te uită ce idee !

— Numește-o mai bine presimțire... o am în adîncul sufletului meu... Simt în mine că s-a sfîrșit... că nu voi mai vedea veldt-ul... pămîntul iubit al patriei, pe care îl apărăm bucată cu bucată... Nu voi mai face acele lungi cavalcade cu tine... scumpul și dragul meu francez... iubitul meu frate de suflet... Nu-i voi mai revedea pe ai mei... Nu voi asista la izbînda soldaților noștri...

— Haide, Paul... bunul și micul meu Paul ! Te rog... nu spune așa ceva... îmi frîngi inima... Și apoi, e cu neputință ! Cine mai crede oare în presimțiri ?

— Voi fi ucis ! continuă copilul cu vocea lui tristă. Nu m-am gîndit niciodată la asta pînă acum... adică atîta timp cît ultimul dintre asasinii tatălui meu mai rămăsese în viață. Acum, ți-o repet, s-a sfîrșit !

— Nu !... Nu !... Ți-o spun, nu se poate !

— Oh ! Nu mă tem de moarte !... M-am învățat cu ea de mult. Dacă regret viața este numai pentru motivul că atunci cînd nu voi mai fi, veți avea o pușcă mai puțin în lupta pentru independența patriei noastre. Și copilul adăugă, cu un orgoliu naiv : O pușcă bună, nu-i așa ?

— Și care va mai doborî mulți dușmani — îl întrerupse Fanfan, încercînd să abată discuția de la tonul lugubru pe care-l luase. Pe cuvîntul meu, nu ești invalid, ca să vorbești despre trecerea armeei pe stînga...

Dar gluina parizianului nu izbuti să lumineze fețele, tot așa cum nu ia foc o grenadă umezită. Fără să răspundă, Paul îi aruncă o asemenea privire cu ochii săi frumoși și mari, atît de buni și atît de triști, încît Fanfan se simți înfiorat pînă în adîncul sufletului.

Escadronul înainta în galop continuu, spre nord. Se zăreau în depărtare cîțiva călăreți singuratici, care se retrăgeau înspre riul Vaal. Erau santinele călare de la avanposturile lui Botha. Ele alergau să anunțe generalului bur, plin de nerăbdare, reîntoarcerea cercetașilor săi.

Situația devenea din ce în ce mai gravă. Nu erau învinși în adevăratul înțeles al cuvîntului. Adică armatele bure nu erau învinse în lupte regulate. Dar bravii soldați ai independenței trebuiau să se retragă mereu, împotriva voinței lor, în fața unor forțe covârșitoare ca număr. Și rezultatul era egal cu o înfrîngere, deoarece ei cedau teren.

Botha simțea că i se sfîșie inima la gîndul de a evacua Orange-ul și de a lăsa astfel republica soră cotropită de inamic. El voia să evite această măsură dureroasă, pe care i-o dictau evenimentele și a cărei îndeplinire făcea să triumfe zgomotos imperialismul kaki. El se gîndea la efectul ce-l va produce această retragere asupra patrioților republicani și asupra trupelor reginei. Dar ultimele știri aduse de Casse-Cou nu-i mai lăsau nici cea mai mică speranță. Armata engleză sosea ca marea ce urcă mereu pentru a îneca totul. Buriile trebuiau să treacă fluviul și să ajungă la Vaal. Și asta fără nici o întîrziere.

— Haideți ! Înapoi ! comandă cu o voce înăbușită generalul bur.

Și, cu disperarea în inimă, el își îndreaptă trenul regimentar înspre vadul apei. Din nenorocire, fluviul Vaal suferise una din acele creșteri de ape atât de rapide, care fac să urce în câteva ore nivelul apelor dintr-o regiune. Prin vad se părea că nu se va putea trece ! Nu se întârziase oare prea mult ?

Primele convoaie înaintază încet. Boii mari intră în apa care li se urcă pînă la burtă, pînă la șolduri, pînă la șira spinării. Boturile lucitoare, coarneau lungi se ridică deasupra undelor gălbui, ce se învolbură înspumate. În mijlocul fluviului, transformat în torent, curajoasele animale alunecă. Convoiul șovăie. Șirul căruțelor se îndoie și e gata să se rupă... Un țipăt de spaimă scapă din pieptul burilor încremeniți.

Botha își și vede trenul regimentar pierdut. Dar nu ! N-a fost decît o spaimă. Boii din fruntea convoiului își recapătă echilibrul. Ei se sprijină solid pe picioare, se încordează, arcuind spatele, și trag cu mai multă putere și repeziciune decît oricînd. Dezastrul care amenințase cauza independenței pare îndepărtat. Trecerea Vaal-ului este posibilă. Dar această operațiune, foarte grea chiar și în timpuri obișnuite, va fi groaznic de lungă și dificilă din cauza acestei blestemate creșteri a apelor. Și inamicul care înaintază cu o repeziciune fulgerătoare ! Au așteptat prea mult !

Va trebui totuși să se asigure trecerea, să se sacrifice vieți prețioase, să fie uciși oameni care vor apăra pas cu pas intrarea în vad, trebuind să oprească armata engleză. Lîngă general se află Puștimea, gîfîind încă de pe urma goanei furioase de pînă atunci.

— Căpitane Casse-Cou — zise Botha scurt, dar a cărui emoție greu stăpînită îi face vocea să tremure — îmi trebuiesc oameni hotărîți pentru sacrificiul su-

prem. Da... oameni care să lupte pînă la ultima picătură de sînge... pînă la ultima lor suflare.

— Și dumneavoastră contați pe mine ca să le fiu comandant, nu-i așa, domnule general? răspunse curajos Casse-Cou.

— Da, prietene drag! Dumitale, care ai făcut atît de multe pentru cauza noastră, dumitale care ne-ai dăruit aurul dumitale fără să-l numeri, și, în plus, tot devotamentul, sîngele dumitale, ți-aș cere...

— Viața mea... Ea vă aparține... v-o dăruiesc... sînt gata... Ordonăți, domnule general...

— Ești un viteaz!... Nu cunosc altul atît de cutezător și atît de dezinteresat ca dumneata. Vezi poziția din fața vadului?

— Da, domnule general.

— E o poziție admirabilă, ce poate fi apărată cu ușurință. Am să-ți dau cinci sute de oameni... Poți s-oții două ore?

— Două sute de oameni îmi vor fi de ajuns, cu cîte cinci sute de cartușe de fiecare pușcă. Vom rezista două ore, vă dau cuvîntul meu!

— Bine! Îți mulțumesc, căpitane, în numele patriei. Acum îmbrățișează-mă!

Tinărul general îl luă în brațe frățește pe șeful Puștimii și adăugă:

— Adio!... Alege-ți cei două sute de camarazi și salvează armata.

Casse-Cou avea în jurul său vreo patruzeci de Puști. El mai ceru în plus, în afară de micul lui contingent, și luptători voluntari. Se oferiră imediat peste o mie. Toți îl iubeau, și acești oameni de treabă, care îl cunoșteau și îl apreciau, l-ar fi urmat și în iad. El făcu printre ei o alegere rapidă, cu riscul de a crea nemulțumiri, își adună oamenii, primi cartușele, dădu ordin să se umple bidoanele și comandă:

— Înainte !

Poziția care predomina în același timp și vadul și cimpia fu ocupată în zece minute. Era un fel de defileu stîncos, lat de șaizeci de metri, accidentat pe margini și ușor accesibil. Ar fi trebuit cîteva lucrări de întărire pentru a-i apăra accesul. Dar timpul și mijloacele de execuție lipsesc. În limita posibilităților, Casse-Cou reuși totuși să adăpostească pe acei țintași care se vor afla în fața spațiului descoperit.

Din nou dinamită. Cîteva cartușe — vreo cincizeci — sînt așezate în cea mai mare grabă în fața defileului, în timp ce o treime din efectiv se îngrămădește în dreapta și a doua treime în stînga.

Avangărzile engleze au și sosit în galop. Cîteva plutone de lăncieri și de dragoni se află în fruntea infanteriei călare.

Burii, pitiți între stînci, îi primesc atît de frumos, încît le frîng brusc primul elan. Vreo treizeci de oameni și cai sînt trîntiți la pămînt. Este un început, și asta înseamnă două minute cîștigate. Oameni prudenți și cu sînge rece, burii își economisesc cartușele. Focurile de pușcă rare sînt cu atît mai ucigătoare.

Deodată, pămîntul se cutremură. Virtejuri dese de fum alb și nisip roșu, amestecate cu o ploaie de pietricele, țîșnesc în fața lor. O serie de detunături se fac auzite. Defileul e tăiat pe loc de explozia grenadelor și a dinamitei. O tranșee adîncă, neregulată, se întinde de la un mal la celălalt — o serie de gropi ciopîrțite, avînd pe margini rămășițe ce formează vagi ridicături de teren, suficiente, la rigoare, bravilor copii expuși morții. Casse-Cou se repede în această tranșee, împreună cu vreo șaizeci de oameni, printre care Fanfan, Paul Potter, doctorul Tromp, Papă, tălmaciul, Elias, Joachem și ceilalți Puști, prietenii lui din prima oră.

Ei se ghemuiesc în găuri, se încovoae, se îngrămădesc și, vîriți în pămînt, nu lasă să se zărească decît țevile de bronz ale Mauserelor.

Șeful avangărzii engleze, văzînd numărul mic al bu-rilor, vrea să cucerească din primul moment poziția. Infanteria călare sosește în galop. Trompetele sună atacul. Soldații scot urale frenetice.

De la patru sute de metri, Casse-Cou comandă, cu o voce răsunătoare :

— Focuri în salve !

Intr-o ordine desăvîrșită, burii ascultă : la dreapta, la stînga, în mijloc izbucnesc împușcături dese și re-pezi ca grindina. Apoi liniște.

— Focuri în salve ! strigă pentru a doua oară Casse-Cou.

— Pe cuvîntul meu ! Auzi zgomotul împușcăturilor noastre : s-ar zice că se rupe o pînză — observă Fanfan, care, în același timp, privește plin de curiozitate, cu riscul de a fi rănit la cap.

Acolo, înspre englezi, efectul produs e grozav. Oamenii și cai omoriți în plină cursă, vin peste cap, se rostogolesc, se zbat, umplu pămîntul.

— *Forward ! Forward !...* Înainte ! Înainte ! strigă ofițerii englezi, în timp ce oamenii sînt ațîțați prin noi țipete, iar trompetele sună cu disperare.

— Foc ! urlă Casse-Cou cu o voce care domină acest tumult asurzitor.

Împușcăturile devin îngrozitoare. Într-un minut, jumătate din regimentul de infanterie călare este la pămînt. Intrarea defileului este pur și simplu astupată de cadavrele oamenilor și ale cailor, în mijlocul cărora se zbat răniții. Nici nu se poate imagina ce este în stare să facă o mină de oameni hotărîți, curajoși, disciplinați !

Decimat, sîngerînd, mutilat, regimentul englez ajunge pînă la tranșeea în care stă, neclintită ca niște stînci, Puștimea. O, vitejii copii ! Ei se lasă călcați în picioare de cai, împușcați de călăreții care ripostează în plin galop, dar nu dau îndărăt nici cu un pas măcar. Își descarcă puștile de la doi pași în englezi, doboară primele rînduri, în timp ce focurile încrucișate ale camarazilor lor, pitiți lateral, îl distrug pe inamic.

Totuși un pluton de călăreți englezi reușește să ajungă la tranșee, conduși de un tinăr ofițer ce călărește un cal minunat : sînt vreo douăzeci de oameni, scăpați ca prin minune de grindina de gloanțe, care sar cu caii lor peste Puștime. Dar ei nu sînt urmați de restul escadronului.

Cu toate că nu mai poartă pitoreasca uniformă a scoțienilor din Gordon, totuși Casse-Cou și Paul Potter au avut timp să-l recunoască pe acest locotenent, ale cărui trăsături le-au rămas întipărite în memorie.

— Patrick Lennox ! exclamă Casse-Cou.

— Fiul asasinului ! ocărăște Paul, a cărui ură este și acum neînduplecată.

Cîteva focuri de pușcă răsună. Plutonul de infanterie călare este secerat de gloanțe. Calul lui Patrick se prăbușește mort pe loc. Tinărul ofițer se întoarce cu fața la inamic. Se află chiar în fața lui Paul, care-l țintește de la zece pași. Iute ca fulgerul, Patrick își ridică revolverul și trage în Paul, în momentul în care acesta apăsă pe trăgaciul Mauserului său. Cele două focuri se confundă într-o singură detunătură.

Paul lasă arma să-i cadă, tresare, își duce mîna la piept și murmură :

— Am zis eu... mor.

În același timp Patrick scoate un horcăit de agonie și se clatină. Revolverul îi cade. Răniți mortal și unul

și celălalt, nenorociții tineri își aruncă o privire de sfidare. Ochii lor încețoșați de aripa morții au în ei o flacără de ură cumplită. Muribunzi, în agonie, ei își folosesc ultimele forțe pentru a se apropia unul de celălalt, în timp ce în spatele lor burii sînt atenți să tragă cu înverșunare în invadatorii dinafară.

În mijlocul fumului, Casse-Cou zărește vag această scenă dramatică, dar, dăruit cu totul luptei aprige, el nu poate să se interpună între acești doi inamici, neîmpăcați pînă chiar și în moarte. Buzele lor pline de o spumă roșiatică rostesc blesteme, în timp ce din piepturile lor găurite dintr-o parte în cealaltă țîșnește un șuvoi de sînge roșiatic. Ei se cuprind, se sugrumă, încearcă să-și smulgă unul altuia această ultimă fărîmă de viață, care și așa îi va părăsi, se clatină, se prăbuesc și se răsucesc aruncîndu-și reciproc invective.

— Blestemat !... Fii blestemat... cîine de englez !...

— Brigandule !... Asasinule !...

Le-au secăt și ultimele forțe. Membrele li se întepenesc ; întinși față în față, nemaiavind vii în ei decît ochii înflăcărați, ei ridică amîndoi capul într-o mișcare convulsivă.

— Trăiască regina !... Trăiască Anglia cea mare !... strigă Patrick cu o voce care nu mai are nimic omenesc în ea.

— Trăiască independența... Trăiască republicile libere ! strigă în același timp tînărul bur.

Și amîndoi cad morți !

Acum sînt cîteva momente de acalmie. Focurile s-au mai potolit. De partea burilor, pierderile nu sînt prea numeroase, dar totuși simțitoare față de puținul efectiv ce-l au. De partea englezilor, ele sînt enorme. Pe pămîntul veldt-ului se află atîtea maldăre de cadavre,

încît comandantul renunță la atacul de front. Jumătatea din avangardă e distrusă ! Se aduc două baterii de artilerie, se trimit escadroane în dreapta și în stînga, pentru a se realiza încercuirea poziției. Pe scurt, inamicul pierde timp, și asta este tot ce voia și Casse-Cou.

Se și scursese o oră. Mai trebuiau să reziste încă șaiszeci de minute. Vor putea oare ?

Abia atunci Fanfan, culcat într-o groapă între șef și doctor, aude ultimele strigăte scoase de Paul și Patrick. El întoarce capul, vede cele două cadavre și zice :

— Oh ! Dumnezeu !... Paul a murit.

Și două lacrimi mari, pe care nu încearcă să le oprească, îi curg pe obraji. Ar vrea să alerge lângă prietenul său, să-l mai vadă, să-i vorbească, să încerce să readucă în el o scînteie de viață. Oprind, cu o sfortare energetică, plînsul care îl înăbușă, Casse-Cou răspunde cu o bruschetă care ascunde prost durerea sa ascuțită :

— Nu te mișca... Rămii acolo... Nu ai dreptul să te expui ca să fii ucis zadarnic...

— Ai dreptate... Bietul Paul !

— Da... Bietul Paul !... Mai curînd sau mai tîrziu... ne va veni și nouă rîndul, ba chiar foarte curînd...

Acalmia e scurtă. Lupta reîncepe mai violentă, mai îndîrjită ca oricînd. Comandantul englez vrea să sfărîme această rezistență, care-l împiedică să se prăvălească asupra trupelor lui Botha și, pentru a distruge această mină de oameni, el nu dă înapoi de la nici un sacrificiu. Acum, tunurile trag ca mitralierele asupra stîncilor și a găurilor ce servesc de adăpost bu-
rilor. Salve de focuri de puști însoțesc bombardamentul artileriei cu o grindină de plumbi care acoperă inter-

valele dintre proiectile. Un adevărat uragan de gloanțe se abate asupra întregii poziții ce comandă defileul.

Din timp în timp, cite un apărător al acestor Termopile africane este lovit mortal, în ciuda adăpostului. Și Casse-Cou vede cu o teamă dureroasă cum se micșorează într-una numărul micilor nou-rași albi care-i indică prezența țintașilor lui. Da, oamenii se împuținează, ca și cartușele de altfel. Consumul de proiectile a fost înspăimântător și focurile au epuizat și rezervele. Potopul de împușcături venind dinspre englezi împuținează pe cele dinspre partea burilor. Gîndiți-vă numai : două sute de oameni să țină piept unei armate întregi !

Vreo mie de gloanțe lovesc în același timp colțul izolat în care orice bur ascuns în spatele unei stînci dă cu imprudență la iveală o fărîmă din chipul său, pentru a-și trimite împușcătura în inamic. Și este de ajuns această singură clipă atît de scurtă pentru ca bravul țintaș să fie ucis la postul său.

Cîți mai sînt acum ? Să fie oare șaizeci ?... Cincizeci ?... Patruzeci ?... Casse-Cou nu poate ști. Nu se mai pot vedea unii pe alții, nici nu se mai aud ; acum nu se mai gîndesc decît cum să se afunde cît mai adînc în pămînt ca să scape de uraganul de fier și plumb și să riposteze încă, să lovească în aceste șiruri strînse de oameni și de cai care se prăvălesc din nou asupra defileului.

Trimis de Botha, un om sosește ud de sudoare, murdar de sînge, rănit grav. El se tirăște spre Casse-Cou și se prăbușește lângă el.

— Ei bine ? Ce e... acolo ?... întreabă scurt șeful Puștimii.

— Dificultăți enorme... Vaal-ul crescut... întârzie trecerea... Generalul vă roagă să mai rezistați încă un sfert de oră.

— Vom rezista !

Împușcăturile reîncep cu și mai mare intensitate. Puștimea își golește cartușierele, își epuizează rezervele sau folosește ultimele economii. Englezii răspund cu o salvă îndreptată asupra tranșei în care se adăpostesc ultimii apărători ai defileului. Gloanțele sapă adinc pământul și lovesc pe țintașii ascunși acolo. Grupul se topește văzînd cu ochii. Casse-Cou nu mai are nici douăzeci de oameni în jurul său. Dar acești oameni fac vitejii de uriași.

Infanteria călare, care a descălecat, înaintează mereu, dar cu încetineală și prudență. Minutele se scurg. Papă, tâlmaciul, e ucis pe loc, chiar lângă Casse-Cou. Doctorul e lovit de un glonte drept în frunte și cade fără să scoată un strigăt măcar. Sărmanul doctor ! Nu toate gloanțele sînt umanitare !

Casse-Cou, Fanfan și un mic grup, rănit, sîngerînd, se ridică. Sînt vreo doisprezece și nu mai au decît un ultim cartuș de tras.

Li se strigă din toate părțile : „Predați-vă !... Predați-vă !...”

Fanfan începe să fluiera marșul Puștimii. Casse-Cou izbucnește într-un rîs teribil, apoi comandă pentru ultima dată :

— Foc !

Această ultimă împușcătură izbucnește foarte slab. Apoi un strigăt răsunător :

— Trăiască libertatea !

Englezii răspund cu o grindină de împușcături, care se repercutează cu bubuit de tunet în defileu. Nici un

singur luptător din mica trupă n-a mi rămas în picioare. Secerați de gloanțele engleze, tinerii eroi au căzut la posturile lor! Calea este liberă.

Dar dacă escadronul Puștimii a fost distrus, cel puțin sacrificiul lor nu a fost zadarnic. Armata lui Botha e salvată!

Armata inamică înaintează cu o încetineală plină de neîncredere. Soldații reginei se tem de noi capcane. Oamenii infanteriei călare trec primii, ducându-și caii de hățuri. În spatele lor înaintează un escadron ai cărui călăreți poartă toți pălăria mare, de fetru, ridicată într-o parte, a voluntarilor. Un escadron frumos, format din uriași. În frunte merge căpitanul, care privește cu tristețe această scenă de măcelărire. Un strigăt îi scapă la vederea a două corpuri imobilizate, întinse peste o grămadă de alte corpuri.

— Casse-Cou!... Jean Grandier!... Micul meu Jean! Dumnezeu!

Era căpitanul François Junot, bunul canadian, pe care hazardul războiului îl puna pentru a doua oară în calea tinărului său prieten. El se aplecă, îl ridică pe șeful Puștimii, se înpăimintă văzându-i ochii sticloși, buzele albe, figura lividă, și murmură:

— Nu, nu se poate... Micul meu Jean nu e mort. Dar celălalt, camaradul său?

Îl examinează apoi pe Fanfan, care mai respira încă slab, și exclamă:

— Totuși trebuie să încercăm să-i salvăm.

El îl luă în brațe pe Casse-Cou și spuse unuia din oamenii săi:

— Ia-l pe celălalt și urmează-mă.

Omul îl apucă pe Fanfan, îl ridică fără vreo efortare, și amândoi se duseră la marginea defileului, luând

cu ei pe cei doi tineri, ca să-i ferească de a fi striviți sub copitele cailor sau sub roțile tunurilor. Apoi îi culcă în mijlocul stîncilor, și căpitanul așteaptă trecerea vreunei ambulante. Aproape imediat își face apariția un călăreț ce poartă brasarda cu crucea roșie.

— Doctore Douglas !... Oh ! Ce fericire.

— Căpitane Junot ! Cu ce-ți pot fi de folos, dragă prieten ?

— Doctore... un serviciu... un mare serviciu... Te rog în numele prieteniei noastre.

— Promit dinainte...

— Îți mulțumesc ! Îți voi fi recunoscător ! Îl vezi pe tinărul acesta ? Este Casse-Cou, faimosul Breack-Neck, șeful Puștimii... iar celălalt e locotenentul lui.

— Niște copii !... Niște adevărați copii...

— Dar în același timp ce eroi !

— Da, eroi !

— Ei bine, doctore, Casse-Cou e francez, îl iubesc ca pe copilul meu... Acolo, în Canada, el a fost bine-făcătorul meu, și mi se frînge inima cînd mă gîndesc că poate e mort...

— Bietul băiat îmi pare a fi într-o stare foarte gravă, într-adevăr. În sfîrșit, vom vedea.

Mai mult din conștiinciozitate profesională, și ca să-i facă plăcere căpitanului Junot, doctorul Douglas își lipi urechea de pieptul lui Casse-Cou.

— Ia te uită ! zise el mirat. Mi se pare că inima mai bate încă, dar atît de slab !

— Trăiește !... Oh, îți mulțumesc, doctore, ce bucurie mi-ai făcut !...

— Nu te bucura prea mult și nici prea degrabă. Mai e un crîmpei de viață în el, dar care nu se ține decît într-un fir.

— O ! Dar nu știi ce băiat zdravăn, cum nu se mai află altul, e Jean al meu. Și-apoi dumneata ești un savant... Vei face o minune și-l vei salva !

— Dragul meu căpitan, voi încerca tot ce va fi posibil, pentru a-i salva pe acești doi tineri. Pe onoarea mea, ți-o promit.

— Îți mulțumesc, doctore ! Îți rămân îndatorat pe viață, căci astăzi îmi faci unul din acele servicii care angajează pentru totdeauna recunoștința unui om de inimă.

EPILOG

Capetown, 20 octombrie 1900

Scumpa și iubita mea soră,

Sînt în viață ! Cu adevărat în viață ! Viu cu adevărat ! Dar, Doamne, în ce primejdie am fost ! În primejdie de moarte ! Și Fanfan de asemeni. Sărmanul meu Fanfan a reușit și el să-și reînnoiască contractul cu viața. Și nu fără greutate, te asigur. Ciuruit ca o sită, locotenentul meu se afla îmbogățit cu un glonte în burtă, cu un altul în ficat și cu vreo trei-patru în picioare. Dar un parizian din strada Greneta are șapte vieți și se întoarce de departe : dovada !

Eu de asemeni, de altfel, care, cu toate că nu sînt din strada Greneta, sînt totuși la fel de parizian. Gîndește-te numai : promisem un glonte în pulpa stînga, un altul în brațul stîng, un al treilea în plămîn, tot în stînga, și foarte aproape de inimă. O, eram pe moarte, cînd bunul nostru prieten François Junot ne-a găsit pe amîndoi leșinați ca niște crape și ne-a încredințat îngrijirilor doctorului Douglas.

Brav François ! Ce inimă de aur ! Îi datorăm viața, lui și acestui minunat doctor, care este cu adevărat omul cel mai nobil și mai bun din toată armata engleză. Ne-a primit muribunzi din mîinile căpitanului Junot și ne-a

îngrijit frățește, a risipit pentru noi tezaurele științei și ale prieteniei lui, pe scurt, a realizat miracolul învierii noastre. Căci este pur și simplu miraculos ! După ce am stat fără cunoștință timp de patruzeci de ore, ne-am deșteptat, Fanfan și cu mine, fiecare în câte un pat, unul lângă altul. Ne aflam într-o atmosferă saturată de fenol și de iodoform și simțeam că înaintăm cu o alunecare foarte blândă. Gîndeam în mine : „Trenul ambulantă“ ! Aioi nu mă înșelam. Ne aflam în același tren care mi-a servit de vehicol cînd cu evadarea mea, pe cînd eram o mică fată la toate în casa doamnei Adams !

Nu crezi, soră dragă, că viața mea este o țesătură de întîmplări de necrezut, nebunești ?

Și eram îngrijiti, răsfățați de doctor, de personal, de toată lumea. Tovarășii noștri de drum și de nenorocire, soldați englezi grav răniți ca și noi, ne tratau ca pe niște camarazi. Dar, neavînd putere să facem o mișcare, să spunem un cuvînt, neputînd aduna la un loc nici două idei ca lumea, ne aflam într-o stare jalnică.

De altfel, eram considerați ca adevărate fenomene patologice din cauza numărului mare de răni și a gravității lor ; eram ceea ce chirurgia numesc : niște cazuri grozave.

Și în timp ce trenul ambulantă înainta, dădea înapoi, se oprea, trecea pe alte linii, era garat și din nou pleca, doctorul pansa, dezinfecta, lua temperaturi și întocmea savante foi de observație asupra „cazurilor noastre grozave“.

Călătoria a fost lungă... lungă... și noi nu ne gîndeam să ne plîngem, mai întii fiindcă abia de aveam puterea să rămînem în viață, apoi fiindcă ne simțeam foarte bine. Prin aceasta vreau să spun că Fanfan și cu mine simțeam calmul acela blînd care urmează marilor crize ale organismului și senzația aceea nemaipomenită a reîn-

toarcerii la viață, atunci cînd această reîntoarcere părea imposibilă.

În sfîrșit, mai era de asemeni și mîndria legitimă a datoriei împlinite, căci noi ne dădeam seama că nu s-ar fi putut face mai mult. Și toate acestea, vezi tu, dragă soră, contribuiau, împreună cu bunele îngrijiri ale doctorului, la refacerea celor doi mici soldați, lungiți pe paturile lor de ambulanță.

Călătoria a durat opt zile și opt nopți. Ajunsesem la Colonia Capului, și numai atunci doctorul Douglas îmi declară că sîntem în afară de orice pericol.

Îți poți închipui cu cîtă căldură i-am mulțumit, cînd, după transportarea noastră la spital, a venit să-și ia rămas bun și să ne recomande călduros colegului său, în grija căruia eram lăsați de acum încolo. Doctorul îmi spuse, vorbind despre convalescența noastră, că ea va fi foarte lungă și că va cere îngrijiri cu totul deosebite. La această veste, am protestat cu energie, iar Fanfan înjură ca un grenadier. Înțelegi, eram disperati că nu ne puteam întoarce în Transvaal, să alcătuim un nou escadron de Puștine și să reîncepem războiul. Asta mi-a scăpat așa, deodată, și l-a făcut să ridă pe prietenul meu doctorul, care mi-a spus :

— Dar sînteți prizonieri !

— Ei ! Se poate evada.

El mă întrerupse și, luîndu-mi mina cu afecțiune, adăugă :

— Să nu faci una ca asta, dragul meu Casse-Cou. În acest moment nu vă vorbește englezul și patriotul, ci medicul și prietenul. De opt luni duci un război necruțător. Ai îndurat foarte mari oboseli și în două rînduri ai fost foarte grav rănit.

— Dar s-a spus că gloanțele sînt umanitare ! îl întrerupse Fanfan.

— Să nu vă bazați prea mult pe ele ! De altfel, umanitare sau nu, aceste gloanțe, împreună cu oboselile mari, v-au adus organismul într-un asemenea hal de slăbiciune, încît aveți nevoie de cel puțin patru sau cinci luni pînă cînd să vă recăpătați puterile. Și, pînă atunci, sper din toată inima că acest război blestemat se va termina.

După plecarea doctorului, am așteptat liniștiți să ne însănătoșim.

Prezicerea lui s-a adevărit pe jumătate. S-au scurs de atunci patru luni. Vindecarea noastră este aproape completă, dar războiul a reînceput cu și mai mare îndîrjire, iar noi sîntem tot prizonieri ! Asta vrea să însemne că, pe măsură ce ne vom însănătoși, „bunii noștri prieteni“ — englezii — vor strînge șurubul, cum zice Fanfan. Și acum șurubul e bine strîns, sîntem păziți cu strășnicie, numeroase perechi de ochi sînt ațintite asupra noastră, încît evadarea este aproape imposibilă. Cu toate astea, noi tot o să o încercăm. Căci, la urma urmei, la ce alta ar sluji să fii prizonier, dacă nu pentru a visa la evadări, pe care să le prepari și să le realizezi, cu orice preț ?

Aceasta este situația în care ne aflăm acum !

Vicleni, englezii ne-au propus să ne elibereze pe cîvînt de onoare. Adică să devenim propriii noștri temnici, să ne legăm și sufletul și trupul de dîmineață pînă seara și de seara pînă dimineța, să ne măcinăm forțele și inteligența ca să ne distrugem, lucru pe care nici nu ne gîndeam și nici nu puteam să-l facem. Iată de ce am refuzat amîndoi din toată inima o astfel de eliberare. Rezultatul : spitalul a devenit o închisoare. Și deoarece cușca nu li se pare destul de solidă, ni se dau speranțe că în cincisprezece zile vom fi internați pe un vas. Apoi vom fi deportați fie la Sfînta Elena, fie în Ceylon. Vom vedea ce va mai fi !

Ah, ești neînchipuit de puternic cînd ești gata la orice, chiar să-ți sacrifici viața, mai ales viața, pentru acest cuvînt magic : libertate ! Deci vom încerca această aventură la prima ocazie. Iar dacă mor, voi avea cel puțin suprema bucurie a datoriei împlinite, spunîndu-mi că viața mea, atît de scurtă, nu va fi fost zadarnic trăită și că mor ca un fiu demn al patriei mele, în lupta pentru apărarea celor slabi și asupriți.

Dar voi trăi ! Căci este imposibil, vezi tu, scumpă și iubită surioară, ca Jean al tău să închidă atît de timpuriu cartea aventurilor sale.

Nu cred că mă înșel de loc spunîndu-ți că vei mai auzi în curînd vorbindu-se de fratele tău, care mai mult ca oricînd își merită porecla și semnează :

Căpitanul Casse-Cou.

CUPRINS

PARTEA INTII — PUȘTIMEA

I Condamnarea la moarte. — Un bur.
— Tinărul francez, prietenul lui. — Se
refuză o cauțiune de un milion. — Fără
drept de apel sau aminare. — Condam-
natul își sapă singur groapa. — Exe-
cuția. — Scenă tragică. — Răzbunarea.
— Căpitanul Casse-Cou. — Urmărirea 9

II Vinătoare călare. — Vinatul se apără.
— Primele isprăvi ale lui Casse-Cou. —
Copii viteji. — Instinctul cailor. — Miș-
cări de încercuire. — Vinatul nu e în
locul căutat. — Fanfan rănit. — Fugă
neîntreruptă. — Cal omorît. — Pericol
de moarte. — Între două focuri . . . 22

III Amintire din *Infernul de gheață*. —
Ideile unui tânăr milionar. — Pentru
cauza burilor. — Întâlnirea cu Fanfan.
— La drum! — Recrutări de volun-
tari. — În golful Delagoa. — Vamă
portugheză. — Pretoria. — Președintele
Krüger. — Puștimea 33

- IV Războiul nu înseamnă neapărat bătălie.
— Deziluzie. — Insoțitori de convoaie
și lucrători la terasamente. — Primul
atac. — Șarja. — Victorie ! — Cîntecul
lui Fanfan la Tulipe devine marșul re-
gimentului. — Casse-Cou și generalul
său. — Sfirșitul aventurii. — Puștimea
apare unde nu era așteptată. — Mesaj
judecătorilor englezi 46
- V Bătălie. — Scoțieni și Puștime. — Foc !
— Masacru îngrozitor de ofițeri. —
Ducele de Richmond și fiul său.
— Luptă crîncenă. — Ultimul cartuș. —
Dușmanii la pămînt. — Generozitate.
— Cîntărețul din cimpoi. — Scri-
soarea. — Biată mamă. — Victorie 57
- VI Ambulanța bură. — Răni moderne. —
Doctorul Tromp. — Glonte umanitar.
— Un original. — Mereu aceiași oa-
meni se aruncă-n calea morții. — Vin-
decări uluitoare. — Urmări ale proiec-
tilelor. — Eroi necunoscuți. — Împuș-
cătură în noapte 69
- VII Exces de vigilență. — Casse-Cou
cercetează prea de-aproape. — Prizo-
nieri. — La englezi. — Notorietate su-
părătoare. — Scrisul rămîne. — Doi ju-
decători de la Curtea Marțială. — Ce
înțeleg englezii prin expresia „a înțepa
porcul”. — Tratament barbar. — Ge-
neralul. — Dușman generos. — Rupeți
rîndurile ! 84

VIII În vagon. — Pe un crucișător. — În rada orașului Simon's Town. — Evadare. — Urmărit de rechini. — Scara ce duce la fortificații. — Un halat, un șorț alb și un coș cu provizii. — Fugă originală. — Vila și englezoaica. — Fată la toate . 96

IX O femeie de serviciu model. — Nerăbdare. — O telegramă. — Trebuie să plece. — Trenul-ambulanță. — În drum spre Kimberley. — Ce se poate vedea din tren. — Călătorie dificilă. — Mort ! — Biata mamă. — Evadare. — Intre două focuri. — Boneta albă a lui Casse-Cou. — Marșul Puștimii 108

PARTEA A DOUA — LUPTA DE URIAȘI

I O nouă bătălie. — Toți în kaki. — Ce este kakiul ? — Din nou scoțienii. — Roărul lui Paul Potter. — Eșarfele albe. — Cea de a douăsprezecea eșarfă. — Fără frică sau muștrare. — Moartea unui viteaz. — Fugă în dezordine. — Rugăminți zadarnice. — Un imn de slavă. — Profeție 127

II Legiune sacrificată. — Atac de noapte. — Tom-Lunganul deteriorat. — Trenul blindat. — Cronjé comandă, Casse-Cou se supune. — Înainte, Puștime ! — Dinamita. — Cale ferată minată. — Consemnul lui Fanfan. — Casse-Cou pe pod. — Irlandezul. — În prăpastie 137

- III Bateria pe roate. — Două explozii. — Fanfan, om de război. — Isprăvile vitejești ale lui Casse-Cou. — Irlandez înecat. — Voluntar în frigare. — Cucerirea unei pălării marcată C.I.V. — Din nou marșul Puștii. — Englezi luați prizonieri. — Trădarea comisă de un căpitan. — Moartea tragică a unui alt membru al Curtii Marțiale . . 148
- IV Tabăra burilor. — Casse-Cou la general. — În misiune. — Bicicletele Unchiului Paul. — Casse-Cou și Fanfan ostași cicliști. — Trecerea Modder-ului. — Lăncieri englezi. — Urmărirea. — Triumfala săritură peste cap a unor cicliști 163
- V Luptă disperată. — Masacru de oameni și cai. — Regelo țințășilor. — Unde Casse-Cou repurtează victoria, dar unde Fanfan pierde o mică bucățică din vârful urechii. — Ultimul supraviețuitor. — O amintire maiorului Colville. — La Jacobsdal. — Povestea cu un hangiu care a furat și a fost pedepsit. — La drum ! 175
- VI Coană nebunească. — În tren. — Tren dinamitat. — Sfortări disperate. — Sub ploaia de gloanțe. — Casse-Cou în fața lui Joubert. — Plămîn perforat. — Doctorul Tromp. — Un negru care nu e negru. — Lovituri de cravașă. — Șiretenia lui Fanfan 187

VII Vindecare. — Casse-Cou vrea să rein-
tro în foc. — După cincisprezece zile.
— Bătălia de la Spion-Kopje. — Louis
Botha. — Ofensiva burilor. — Impuș-
cături îngrozitoare. — Prizonieri. —
Moartea generalului Wood. — Durerea
lui Casse-Cou. — Ultime dorințe. —
Patrick Lennox. — Reîntoarcerea în
fața orașului Kimberley 200

VIII Bătrînul Bobs. — Presimțirile lui Jou-
bert. — Orbirea lui Cronjé. — Miș-
carea de învăluire. — Incercuți. — Ta-
băra de la Wolverskraal. — Bombar-
dament îngrozitor. — Rezistență eroică.
— Capitulare. — 4 000 de prizonieri. —
Căpitanul Junot. — Doi prieteni.
— Fuga 211

IX Salvare dificilă. — În valuri. — Unul
mai puțin. — Un cal pentru doi călă-
reși. — La Petrusburg. — Englezii. —
Lovituri ratate. — Căpitanul Russell.
— Luptă zadarnică. — Casse-Cou va
fi spînzurat. — Cel pe care nu-l mai
așteptau. — Un altul spînzurat în loc.
— În drum spre Bloemfontein . . . 224

PARTEA A TREIA — RĂZBOIUL CU DINAMITA

I Inghîțirea barolongilor de către Repu-
blica Orange. — Cele trei văcărițe.
— Capul lui Casse-Cou pus la preț
pentru 25 000 de franci și acela al

maiorului Colville pentru o para. —
Dezastru. — Disparația a unsprezece
lăncieri. — Apariția a trei cometre . 239

II Guerilă. — Încercare imposibilă. — În
retragere. — Lăncierii. — Cele trei
verișoare ale lui Paul. — Prizonieri. —
Încă un masacru. — O farsă a lui
Casse-Cou. — Umilirea soldaților maies-
tății sale regina. — Complimente maio-
rului Colville 252

III Vechi prieteni. — Geniștii, Puștimii. —
Napoleon. — Imprudență. — Inconju-
rați. — Parlamentări. — Somați să
capituleze. — Răspuns mindru. — Cu
lovituri de tunuri. — Spărtura. —
Casse-Cou cumpără o cireadă. — Fan-
tezie de 60 000 de franci. — De ce
această achiziție? — Preparative ex-
traordinare. — Vor ieși oare vacile?
— Teamă 263

IV Când se amestecă femeile. — Eroicul
sacrificiu al unei mame și al fiicelor ei.
— Explozii. — Victorie prea scump
plătită. — Funeraliile patriotelor. —
Incendiere. — Încăierare. — Mereu
lăncieri. — Încercuiți. — Puștimea în
primejdie. — Să fie oare sfârșitul? 276

V Reîntoarcerea la ferma în flăcări. — În
mijlocul focului. — Din nou dinamita.
— O nouă spărtură. — În plin avânt.
— Salvă de adio! — Salvați! — Car-

tofii burilor. — Planul lui Casse-Cou.	
— Despărțire emoționantă. — Deghi-	
zare	286

VI În cercetare. — Linia de orizont, —	
Nepriceperea celor „civilizați”. — Pre-	
vederi justificate. — Pentru a pleca.	
— Cal năvăș. — Căzătură. — Încăie-	
rare. — Cutezanță și piedică pusă. —	
Fugă nebună. — De-a v-ați ascunselea.	
— La maior. — Somn de bețiv. — Is-	
prăvile lui Casse-Cou. — Credinciosul	
Billy. — O nouă alarmă	296

VII Referitor la oamenii bătuți. — O nouă	
încăierare. — Tunuri mutilate. — Un	
bufet. — Casse-Cou cumpără whisky.	
— Bețiv veritabil. — Patrula. — Prima	
cinstire cu whisky. — Santinelele. —	
A doua cinstire cu whisky. — Isprăvile	
unui fals bețiv. — Santinela călare.	
— A treia cinstire cu whisky. — Bă-	
nuieli. — Ultima sticlă și ultimul cartuș.	
— În galop	306

VIII Invazia. — Cum făceau englezii război	
burilor. — Ferocitatea civilizaților. —	
Jaf și incendiu. — Drama de la Bles-	
buck-Fontein. — Asasinarea unui cen-	
tenar. — Masacrarea femeilor și a	
copiilor. — Răzbunătorii. — Maiorul	
Colville își plătește datoria. — În re-	
tragere	315

IX	Preșimțiri. — Trecerea Vaal-ului. — Retragerea. — Pentru a salva armata lui Botha. — Termopilele. — Paul și Patrick. — Luptă înfricoșătoare. — Puști- mea distrusă. — Ultimul cartuș. — Căpitanul. — Vor trăi oare? . . .	327
	Epilog . . . ,	343

Lei 6,75